

T.C.
ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

OSMANLI DEVLETİ'NDE İZCİLİK HAREKETİ
(1910-1923)

SALİH BAŞKUTLU

EYLÜL 2015

T.C.
ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI
YAKINÇAĞ TARİHİ BİLİM DALI

OSMANLI DEVLETİ'NDE İZCİLİK HAREKETİ
(1910-1923)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Salih BAŞKUTLU

Danışman
Prof. Dr. Mustafa GENCER

BOLU 2015

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Salih Başkutlu'ya ait "Osmanlı Devleti'nde İzcilik Hareketi (1910-1923)"
adlı çalışma, jürimiz tarafından Tarih Anabilim Dalında **yüksek lisans tezi** olarak oy
birliğiyle/oy çokluğuyla kabul edilmiştir.

07.09.2015**Unvan, Adı, Soyadı****İmza****Üye (Tez Danışmanı) :** Prof. Dr. Mustafa GENCER**Üye :** Prof. Dr. Arif BİLGİN**Üye :** Yrd. Doç. Dr. Levent DÜZCÜ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Onayı**Doç. Dr. Erol ÖZTÜRK****Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü**

ETİK UYGUNLUK BEYANI

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum, “**Osmanlı Devleti’nde İzcilik Hareketi (1910-1923)**” başlıklı çalışmanın yazılmasında, bilimsel ve etik kurallara uyulduğunu, başvurulmuş kaynaklardan yapılan alıntılarının adlarının bilimsel kurallara uygun olarak metin içinde, dipnotlarda ve kaynaklarda gösterildiğini, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin tamamının ya da bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitede bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.



Salih BAŞKUTLU

07.09.2015

ÖN SÖZ

19. yüzyıl birçok açıdan dünya tarihi için dönüm noktasını teşkil eder. Ulus-devlet paradigması bu dönemde reel-politik anlamda taban bularak, pek çok uygulamayı doğurmuştur. Sürekli savaş ortamı düzenli orduların oluşumuna meşruiyet sağlarken, beraberinde askerliğe ait değerleri topluma aktararak militer toplum kurgusunu vücuda getirmiştir. Bu durum izlenen sistemli politikalar ile başarılı kılınmaya çalışılmıştır. İktidar, gerekli ideolojik akışın gündelik yaşama sirayetini temin ederek makbul vatandaşın üretimini sağlamak amacındadır. İlk olarak Avrupa’da gözlemlenen asker-millet kurgusu, küresel anlamda karşılık bulmakta gecikmemiştir. Nitekim Osmanlı Devleti’nde böylesi bir kurgunun gelişimi batılı örnekleri ile benzerlik gösterir. Zorunlu askerlik ve askerlik öncesi eğitimle vücut sağlamlığının önemi vurgulanırken ulusçu ideolojiyi esas alan politikalar izlenmiştir. Balkan Savaşları’nın sonuçlarından çıkarılan dersler ile Harb-ı Umumi’ye hazırlanan Osmanlı Devleti’nin genel çizgisinin asker-millet oluşumundan geçtiği görgül örnekler ile gözlenebilmektedir.

Gençliğin politik bir özne olarak kurgulandığı bu tezde, esas odak noktamız Osmanlı Devleti’nde izcilik hareketinin oluşum- gelişim seyrini takip etmekse de ulus-devlet inşasının gündemde olduğu bir evrede izcilik ile bağlantılı olarak hayat bulan birçok paramiliter gençlik örgütü asker-millet kurgusu bağlamında incelenecektir.

Tez konumun belirlenmesinden başlayıp, tezimin son aşamasına kadar benden yardımını esirgemeyen tez danışmanım, Sayın Hocam Prof. Dr. Mustafa Gencer’e teşekkürü bir borç bilirim. Ayrıca çalışmam esnasında değerli fikirlerinden yararlandığım hocalarım; Dr. Sabri Özçakır’a, Şaban Demir’e ve Abant İzzet Baysal Üniversitesi Tarih Bölümü’ndeki bütün hocalarıma teşekkür ederim. Son olarak tez jürimde yer alıp, yaptıkları değerlendirmeler için; Prof. Dr. Arif Bilgin ve Yrd. Doç. Dr. Levent Düzcü’ye teşekkür ederim.

Salih BAŞKUTLU

ÖZET

OSMANLI DEVLETİ'NDE İZCİLİK HAREKETİ (1910-1923)

Salih BAŞKUTLU

Yüksek Lisans Tezi

Tarih Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Mustafa GENCER

Eylül 2015, 161 + CLXI Sayfa

Bu tez, ulus-devlet ideolojisinin bir toplumsal grup olarak gençliği nasıl algıladığı üzerine kurulmuştur. Gençlik ve politika arasındaki ilişkiyi inceleyen bu yaklaşımla, çalışma, Osmanlı Devleti'nde izci teşkilatının ortaya çıkışı ve teşkilatlanması ile Cihan Harbi öncesi ve sonrası faaliyetlerini diğer paramiliter gençlik örgütlerini de anlatım kurgusu içinde tutarak incelemektedir.

1789 Fransız İhtilali'nden sonra Batı'da ulus, ulus-devlet, vatan, vatandaş gibi kavramların ortaya çıkmasıyla birlikte gençliğin politik bir özne olarak algılanışı ve eğitilmesi konusunda radikal değişiklikler yaşanmıştı. İzcilik hareketinin teorisyeni, Britanyalı General Baden Powell idi. Hindistan, Afrika ve Kanada'da görev yapan Powell, 1907'de emekli olduktan sonra İngiltere'de gençler için doğa faaliyetleri düzenlemeye başlamış, deneyimlerini 1908'de yazdığı Erkek Çocuklar İçin İzcilik (Scouting for Boys) kitabında toplamıştı. Bu tarihten sonra İngiltere'de, ABD ve Avrupa ülkelerinde izcilik modası yayılmaya başlamıştı. İzcilik hareketi Osmanlı Devleti'nde de Avrupa'daki benzer yapılanmalar çerçevesinde ortaya çıkmıştır. Bu da gösteriyor ki gençlik o dönem için küresel manada ortak bir payda ile ele alınıyordu. Balkan Harbi'nin ardından kurumsal bir kimliğe kavuşan Osmanlı İzci Teşkilatı, Türk milliyetçiliği ve Meşrutî rejimin ulusçu ideolojisinin toplumsal tabanını oluşturan Müslüman-Türk nüfusu arasında iktidarın teşvikiyle popülerlik kazanmıştı. Osmanlı izci teşkilatı üyeleri ve yönetici elit arasındaki organik bağ bu oluşuma etnisist “Türk” kimliğini inşa etme misyonunun yüklendiğinin işaretiydi. Bu açıdan teşkilat, geleceğin

disiplinli, itaatkar, fiziksel açıdan güçlü ve idmanlı, kendine yeten, her türlü zorluğa hazır ve eril “*asker evlatları*” yetiştirmek amacıyla Müslüman-Türk gençliğini eğitmek ve seferber etmeye yönelik bir yapılanma olarak faaliyet yürütmüştür.

Anahtar Kelimeler: Ulus-devlet, Balkan Harbi, Osmanlı İzci Teşkilatı, Paramiliter Gençlik Örgütleri.



ABSTRACT

SCOUTING MOVEMENT IN THE OTTOMAN EMPIRE (1910-1923)

Salih BAŞKUTLU

Master Thesis

Department of History

Advisor: Prof. Dr. Mustafa GENCER

September 2015, 161 + CLXI Pages

In this thesis, the youth is detected as the social group on the base of nation-state ideology. With this approach to examine the relation between youth and policy studies it also examines the holding of World War narrative fiction before and after the emergence of the scout organization with it's activities in the Ottoman Empire and other paramilitary youth organization.

Western nations after the 1789 French Revolution, and with the emergence of concepts such as nation , nation-state , country and countryman the youth perceived as a politic subject which it had experienced radical changes in it's education. Theoretician of the Scouting movement was a British man called General Baden Powell. Powell who worked in India, Africa and Canada , born in 1907, began to organize natural activities for young people in England after his retirement. In 1908 he wrote his experience in his book called (Scouting for Boys). After this date, the UK, US and European countries began to spread the fashion of scouting. Scouting movement in the Ottoman Empire emerged as same as the framework of it's European organizations. The global mean for this period shows that the youth had dealt with it a common denominator. After the Balkan war the ottoman scouting organization got institutional meaning, Turkish nationalism and nationalist ideology form the social base of the regime's Constitutional , Turkish-Muslim population had gained popularity with the supporting of the government. The link between the members of the Ottoman Scout Organization and the ruling elite was to formate the organic "Turk" ethnics express that to install and to build

the identity of the mission. For this reason , the organization, disiplind future, obedient, physically strong and well trained, self-contained, every kind of difficulty and masculine "soldier boy" were carrying out the activity as a restructuring intended to educate the Muslim-Turkish youth and mobilized.

Key words: Nation-states, The Balkan War, The Ottoman Scout Organization, The paramilitary youth organizations.



İÇİNDEKİLER

ONAY SAYFASI.....	ii
ETİK UYGUNLUK BEYANI.....	iii
ÖN SÖZ.....	iv
ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	ix
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xi
GİRİŞ.....	1

I. BÖLÜM

1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	18
1.1. İzcilik: Tanım, Amaç ve Yöntem.....	18
1.2.Militarizm.....	21
1.3.Topyekun Savaş.....	24
1.4.Ulus-Devlet Modeli.....	26

II. BÖLÜM

2. SAVAŞ, ULUSLAŞMA VE GENÇLİK.....	29
2.1. Savaşın Uluslaşmayı Tetiklemesi.....	29

2.2. Ulus-Devletin Vatandaş İnşası: Gençlik.....	33
2.3. Dünya’da İzcilik Hareketinin Doğuşu ve Gelişimi.....	46

III. BÖLÜM

3. İKTİDAR VE GENÇLİK.....	54
3.1. Osmanlı Devleti’nde İlk İzcilik Faaliyetleri.....	54
3.2. Balkan Harbi Sonrası İzcilik Çalışmaları: Gençliğin Militarizasyonu.....	62
3.3. Cihan Harbi Evresinde İzcilik Hareketi: Asker Evlatlar.....	100
3.4. Mütareke Döneminde İzci Teşkilatı.....	111

IV BÖLÜM

4. SONUÇ.....	116
----------------------	------------

KAYNAKLAR.....	119
-----------------------	------------

EKLER.....	136
-------------------	------------

EK 1: İzciler Ocağı İç Nizamnamesi ve Dış Nizamnamesi.....	137
EK 2: İzcilerin Ocak İçerisinde İlerlemek İçin Tabi Tutuldukları İmtihanlar.....	143
EK 3: İzcilerin Öğrenmesi Gereken Meslekler ve Bunlara İlişkin Bilgiler.....	145
EK 4: Keşşâfların Türküsü.....	148
EK 5: İzcilik Andı ve Türesi.....	151
EK 6: İzcilik Teşkilatı İle Alakalı Fotoğraf ve Arşiv Belgeleri.....	152

KISALTMALAR LİSTESİ

ATASE Arş.	: Askeri Tarih ve Stratejik Etüd Arşivi
BOA.	: Başbakanlık Osmanlı Arşivi
B.P.	: Baden Powell
C.	: Cilt
Çev.	: Çeviren
Der.	: Derleyen
Ed.	: Editör
İ.T.C.	: İttihat ve Terakki Cemiyeti
Mad.	: Madde
O.G.D.M.	: Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
Yy.	: Yüzyıl
Yay. Haz.	: Yayına Hazırlayan

GİRİŞ

Modernite ve ulus-devlet inşası gibi 19. yüzyıl değerlerinin ulusun “*makbul vatandaşlarını*” yetiştirmek amacıyla çocukluk ve gençlik yıllarının nasıl algılandığı, gençlik ve iktidar arasındaki ilişki çok tartışılan bir konudur. Yeni doğmakta olan ulus devletlerin kimlik oluşturma çabalarında ve ideolojilerinde yadsınamayacak öneme haiz bir toplumsal grup olan gençlik, Batıda Aydınlanma çağı ile birlikte yeni bir algı ile ele alındı. Şöyle ki; devletin bütün gücünü açığa çıkarma arzusu, gölgede kalmış toplumsal gruplar olan gençler, çocuklar ve kadınlara yeni bir anlam yükledi. Bu dönemde siyasal ve toplumsal alanın yeni gözdesi olan genç nesil beden terbiyesi ve sporun dinçleştirici etkisiyle paramiliter örgütler çatısı altında dönemin acil ihtiyaçları doğrultusunda militarist ve milliyetçi bir yapıda kitle-iktidar ilişkileri gözetilerek makbul birer “asker evlat” şeklinde yetiştirilmeye çalışıldı. Böylece siyasal toplumsallaşma gereği devlet ricalinin arzuladığı dönemin koşullarına uyumlu, jimnastik ve beden eğitimi aracılığıyla itaatkar, atik ve gayretli bireylerden oluşan şuurlu ve kuvvetli bir millet meydana getirilmeye çalışıldı.¹ Denilebilir ki modern devletin bahsettiği “*biyo-politika*”² araçları yönetici elitlere “*eril bir ulus*” inşa olanağı vermiştir.³

Modern devletin sistematize ettiği “*topyekun savaşlar*” evresi ile birlikte dönemin genç neslide savaş “*ekonomi-politiği*” içinde önem kazandı ve sivil cephenin kadınlarla birlikte önemli neferleri haline geldi.⁴ Napolyon Savaşları’yla (1800-1815)

¹ Beden aynı zamanda siyasal bir alanın içine de doğrudan dalmış durumdadır; iktidar ilişkileri onun üzerinde doğrudan bir ilişki müdahale meydana getirmektedirler; onu kuşatmakta, damgalamakta, terbiye etmekte, ona azap çektirmekte, onu işe koşmakta, törenlere zorlamakta, ondan işaretler talep etmektedir. Bedenin bu siyasal olarak kuşatılması, karmaşık ve karşılıklı ilişkilere göre, onun ekonomik kullanımına bağlıdır; bedenin iktidar ve egemenlik ilişkileri tarafından kuşatılmasının nedeni büyük ölçüde, üretim gücü olmasından kaynaklanmaktadır. Fakat buna karşılık bedenin işgücü olarak oluşması ancak, onun bir tabiyet ilişkisi içine alınması ile mümkündür; beden ancak hem üretken beden, hem de tabi kılınmış beden olduğunda yararlı güç haline gelebilmektedir (Foucault 2000: 62-63).

² Biyo-politika kavramı için bakınız; Michael Foucault, **Cinselliğin Tarihi**, Çev.: Hülya Uğur Tanrıöver, İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 2003.

³ M. Foucault iktidarın nüfusa yönelik disipline edici ve verimliliğini artırıcı uygulamaları formüle ettiği biyo-politika kavramı, modern devlet ile bireyler arasındaki ilişkiyi açıklamakta oldukça dikkate değer bir dil ve anlatım sunuyor.

⁴ Osmanlı Devleti’nde kadının politik dönüşümü için bakınız; Zafer Toprak, **Türkiye’de Kadın Özgürlüğü ve Feminizm 1908 – 1935**, İstanbul, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2015.

birlikte biçimsel olarak değişime uğrayan savaşlar artık profesyonel ordular yerine, ulusçu devlet ideolojisinin ihtiyaç duyduğu “*halk orduları*” ile yapılmaya başlandı. Böylece tüm ulusun aktif vatandaşlarının fiziksel, ruhsal yeteneklerinin tamamının seferber edilmesini gerektiren topyekun savaşlar evresi, yönetici kliği bu savaşların ideolojik momentini yaratıp, uygulamaya itmiştir. Beden eğitiminin ve vatanseverlik duygularının yoğun olarak verildiği eğitimler ile toplum, topyekun savaşın sivil cephesinin faal unsurları haline gelirken erkeklerin yanı sıra kadın ve çocuklara da savaş ekonomi-politiği içinde aktif rol biçilmiştir (Cora 2013: 51). Bu durum ulusçuluk ideolojisini yükselişte olduğu bir dönemde beden eğitimi ve spor politikalarıyla, milliyetçi- militarist ideolojilerine toplumsal taban temin etmeye çalışan iktidarların genç neslin savaş ortamına hazırlanması, gençlik örgütlerine militer hasletler yüklenmesini açıklar niteliktedir. Beden eğitimi ve spor ile amaç sadece ahlaksal özelliklere sahip güzel bedenler yaratmak değil özlemi duyulan yeni “*ideal yurttaşı*” yaratmaktır. Yani sportif faaliyetler paramiliter ve öjenik bir yapıda değerlendirilip, siyasi elitlerin yönetim ihtiyaçlarına uygun vatandaş tipini ortaya çıkarmada başat rol oynuyordu.⁵

19. Yüzyılda Osmanlı Devleti’nde Modern Devlet olgusunun yerleşmeye başlamasıyla birlikte, devlet-toplum ilişkileri de bu meyanda yeni bir boyut kazandı.⁶ Devlet “*memalik-i şahaneden, vatana*” dönüşürken, halk da “*reayadan, vatandaşa*” dönüşmüştür.⁷ Denilebilir ki, Batıda bürokratik devlet modeli zafer kazanmışken, Osmanlı siyasal düzeni de modernitenin karşı kıyılarına çarpıp parçalanma evresine girmişti. II. Mahmut’un (1808-1839) iktidarıyla birlikte, Osmanlı Devleti’nde siyaset,

⁵ Paramiliter teşkilatlar kuruldukları dönemin koşulları ve ihtiyaçları doğrultusunda gençliğin savaş için fiziksel ve ruhsal açıdan hazırlanması, seferber edilmesinin birer aracıdır bu tür örgütler geniş bir mekânsal düzlemde var olup, özgül örnekler değildir.

⁶ Osmanlı Devleti’nde kitle iktidar ilişkisinin kısa bir seyri için bakınız; Mehmet Ö. Alkan, “1856-1945 İstanbul’da Sivil Toplum Kurumları: Toplumsal Örgütlenmenin Gelişimi [Devlet-Toplum İlişkisi Açısından Bir Tarihçe Denemesi]”, A.N. Yücekök, İ. Turan, M.Ö. Alkan, **Tanzimattan Günümüze İstanbul’da STK’lar**, İstanbul, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, 1998, s.79-145. Modern Devlet kavramının Osmanlı özelinde bir okuması için bakınız. Ferdan Ergut, **Modern Devlet ve Polis: Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Toplumsal Denetimin Diyalektiği**, İstanbul, İletişim Yayınları, 2012.

⁷ Bu dönüşüm için bakınız; Sezgi Durgun, **Memalik-i Şahane’den Vatan’a**, İstanbul, İletişim Yayınları, 2011.

ordu ve toplum ilişkilerinde radikal bir dönüşüm yaşanmıştır.⁸ Sultanın başını çektiği, merkezîyetçi bir oluşum ve yeniden dizayn yanlısı bürokrasi-saray ittifakı, başını ulemanın çektiği, eski düzenin sürdürülmesi ve adem-i merkezîyet yanlısı ayan, ordu, halk ve esnaf ittifakı arasındaki mücadele, devletin bundan sonraki oluşum-dönüşüm yapısını meydana getirecektir. Bu mücadele esnasında yaşanan etnik kökenli isyanlar, yeniçeri ordusunun kaldırılması, ayanların gücünün kırılması ve benzeri olayları devlet ve toplumu dönüştürme yolunu açan bir iç kargaşa şeklinde formüle etmekte mümkündür. Bu sürecin sonunda ilan edilen Tanzimat Fermanı (1839), devletin bundan sonra takip edeceği politikalar için bir manifesto niteliğindedir.⁹ Bu aşamaya gelinceye kadar hanedan önceden sahip olduğu gücün büyük bir kısmını kaybettiği için sivil bir otoriteye dayalı kollektif liderlik güç kazandı.¹⁰ Tanzimat bürokrasisinin devleti yönetme sürecini, Sultan Mahmut'un (1808-1839) siyasi ve askeri politikalarını, yeni bir sosyo-politik çerçevesi içerisinde devam ettirme çabası olarak değerlendirmek mümkündür. Sultan Mahmut (1808-1839) ile birlikte oluşturulan yeni devlet paradigmasında ordu, devletin modernleşme dinamosu olarak kabul edilir.¹¹ II. Abdulhamit Dönemi'ni (1876-1909) "*Enverizm*" ve "*Kemalizm*"in¹² oluşum laboratuvarı olarak formüle edip konumuzun asıl belirleyici dinamiklerine gelmiş bulunuyoruz.¹³ II. Abdulhamit'in (1876-1909) tahttan indirilmesi ile birlikte sınırlı ve

⁸ Bu dönüşüm için bakınız; Gültekin Yıldız, **Neferin Adı Yok**, İstanbul, Kitabevi, 2009.

⁹ Pek çokları için 19. yüzyılın ortası Osmanlı tarihinin odak noktasının oluşturan Tanzimat dönemi reformları, merkezi hükümetin imparatorluğun yönetimini modernleştirmek, düzenlemek ve merkezileştirmek amacıyla aldığı bir dizi idari önlemlerden oluşuyordu. 1839 ve 1856 tarihli Tanzimat ve Islahat Fermanları en büyük ve en iyi bilinen reform girişimleridir. 1839 Hatt-ı Şerifi geleneksel devlet ve din kurumlarında kısmi bir ıslahata giderken, günün ihtiyaçlarına cevap verebilmek için yeni kurumlarda oluşturdu. Tanzimat dönemi en çok bu iki reform fermanıyla ilişkilendirilmesine rağmen, bundan çok daha kapsamlı bir süreçti. 19. yüzyıl boyunca devam eden ve döneme yayılan kapsamlı bürokratik reformlar hükümet organlarının ve bunların birbirleriyle ilişkilerinin genel bir dönüşüm geçirmesiyle sonuçlandı. Daha geniş bilgi için bakınız. Roderic Davison, **Osmanlı İmparatorluğu'nda Reform 1856-1876**, Çev.: Osman Akınhay, İstanbul, Papirüs Yayınları, 1997.

¹⁰ Tanzimat döneminin alternatif bir yorumu için bakınız; Göksun Akyürek, **Bilgiyi Yeniden İnşa Etmek Tanzimat Döneminde Mimarlık, Bilgi ve İktidar**, İstanbul, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2012.

¹¹ Ordu kavramını sadece salt askeri bir teşkilat olarak kullanmıyorum. Bu yönün yanında, zorunlu askerliğe geçiş süreci ile birlikte kitle-iktidar ilişkisi bağlamını somutlaştırma çabası da görülmelidir.

¹² Kemalist ideolojinin karşılaştırmalı bir yorumu için bakınız; Stefan Plaggenborg, **Tarihe Emretmek: Kemalist Türkiye, Faşist İtalya, Sosyalist Rusya**, Çev.: Hulki Demirel, İstanbul, İletişim Yayınları, 2015.

¹³ Sultan Hamit dönemi için bakınız; Selim Deringil, **İktidarın Sembolleri ve İdeoloji II. Abdülhamid Dönemi (1876-1909)** Çev.: Gül Çağalı Güven, İstanbul, Doğan Kitap, 2014. Abdulhamit'in paternaslist

muhafazakar bir ideolojinin yerini milliyetçi ve saldırgan bir ideoloji almıştır.¹⁴ Yeni rejim modern devletin özelliklerini benimsiyordu.¹⁵ Dönemin konjoktürünün dayatmasıyla Osmanlı kültürü ve İslamcılık ideolojisi ile modern milliyetçiliğin sorunlu bir bileşkesi olan Osmanlıcılık ideolojisinden etnik temelli Türkçülük lehine feragat edilecekti. Etnik kimlik üzerine kurulu ve dile dayalı bir milliyetçilik olan Türkçülük daha etkin bir iktidar aygıtıydı. Yeni dinamik iktidar ile birlikte devlet-toplum ilişkileri de yeniden şekilleniyordu. Osmanlı Devleti'nin imparatorluk kimliğinin Balkan Savaşları (1912-1913) ile birlikte sönümlenişi devlet ricalini ulusçu ideolojiye sarılmaya itti.¹⁶ Balkan Harbi'nden sonra rejimin politik düşüncüsü, vurguyu millilik-etniklik boyuta yapmak üzere yeniden kurgulandı.¹⁷ Buna koşut olarak iktidar coğrafi merkez konusunda da yeni bir ayarlamaya gitti. Büyük oranda yitirilen Balkanlar'daki Osmanlı egemenliğinin ardından, devlet ricali bundan böyle önceliği Anadolu'ya tanıyarak yeni bir toprak dengesi kurmaya çalıştı. Böylece Anadolu yeni devletin mekansal kimliği olurken, paramiliter yapılanmalarla milliyetçi-militarist bir potada yoğrulmaya çalışılan toplum da “*ideal yurttaş*” kimliğini temsil ediyordu.¹⁸ İmparatorluktan ulus devlete

yönetim paradigması için ayrıca bakınız. Nadir Özbek, **Osmanlı İmparatorluğu'nda Sosyal Devlet: Siyaset, İktidar ve Meşruiyet 1876-1914**, İstanbul, İletişim Yayınları, 2004; Nadir Özbek, “Osmanlı'dan Günümüze Türkiye'de Sosyal Devlet”, **Toplum ve Bilim**, No: 92, Bahar 2002, s.7-33.

¹⁴ İdeolojik dönüşüm için bakınız; Mehmet Ö. Alkan, “Resmi İdeolojinin Doğuşu ve Evrimi Üzerine Bir Deneme”, **Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce, Cilt I: Cumhuriyet'e Devreden Düşünce Mirası, Tanzimat ve Meşrutiyet'in Birikimi**, Ed.: Mehmet Ö. Alkan, İstanbul, İletişim Yayınları, 2001, s. 377-407.

¹⁵ Jön Türk Devrimi, Abdulhamit'in otokratik rejimini yıkmış ve 1876 Kanun-ı Esasi'sine uygun olarak siyasi rejimin yeniden meşruti bir nitelik kazanmasını sağlamıştır. Hürriyet'in ilanı yalnızca İTC'nin gücünün yoğunlaşmış olduğu Balkan vilayetlerinde değil İstanbul, Anadolu ve Arap vilayetlerinde de coşkuyla karşılanmıştır. II. Meşrutiyet Dönemi olarak da bilinen yeni evrenin başlarında toplum üzerindeki siyasi baskılar hafiflemiş, kimi durumlarda halk kitlelerinin kendiliğinden hareketiyle de beslenen geniş bir siyaset zemini oluşturmuştur. Yeni rejim her şeyden önce Abdulhamid'in kişileştirilmiş monarşik siyasi söylemini tasfiyeye girişerek, bürokratik ve seküler anlamlarla yoğrulmuş meşruti bir rejimi ön plana çıkarmayı amaçlamıştı (Özbek 2004: 275). Hürriyet'in ilanın öncesi ve sonrasında Osmanlı Devleti'nin çeşitli bölgelerinde tabandaki siyasi hareketlilik konusuna değinen çalışmalar için bakınız; Kudret Emiroğlu, **Anadolu'da Devrim Günleri: II. Meşrutiyet'in İlanı**, Ankara, İmge Yayınları, 1999; Aykut Kansu, **1908 Devrimi**, İstanbul, İletişim Yayınları, 1995; H. Zafer Kars, **Belgelerle 1908 Devrimi Öncesi Anadolu**, İstanbul, Kaynak Yayınları, 1984.

¹⁶ Balkan Savaşları'nda (1912-1913) alınan yenilginin travmatik dokusu, toplumu özellikle gençleri fiziksel ve ruhsal açıdan savaşa hazırlamak için militer bir atmosfer yarattı.

¹⁷ Balkan Savaşları sonrası Osmanlı yönetici eliti arasında, farklı cemaatlerin bir arada yaşayabileceği düşüncesi hızla etkisini kaybetmiştir (Özbek 2004: 284).

¹⁸ İTC'nin ulus-devlet temelli kimlik inşa hikayesi için bakınız; Fuat Dündar, **Modern Türkiye'nin Şifresi: İttihat ve Terakki'nin Etnisite Mühendisliği: 1913-1918**, İstanbul, İletişim Yayınları, 2008.

geçiş evresinde iktidar kılığı yeni siyasal sisteme uygun vatansever ve milliyetçi-militarist bir doğrultuda toplumun politizasyonunu sağlamak ve topyekun savaşlar evresinde potansiyel askeri güç devşirmek amacıyla toplumun genelini kendi ihtiyaçları doğrultusunda mobilizasyonunu gerçekleştirmek ve onları seferber etmek için çok sayıda paramiliter teşkilatın kurulmasına önayak oldu ve kendi politikalarının demografik-toplumsal altyapısını hazırlama uğraşına girdi. Böylece yeni pozitivist iktidar, merkezi, otoriter ve milliyetçi bir çizgi takip ederken, toplumu da geliştirdiği politikalarla kontrol edip, daha derin nüfuz etme çabasıındaydı.¹⁹

Bu ulusçu ideoloji toplum -özelde gençlik- içinde örgütlenmesini başlatmakta gecikmemiş, halkın savaş yanlısı hislerini beslemiştir ve kendisine İttihat ve Terakki Cemiyeti'nde ruh kazandırmıştır.²⁰ İttihat ve Terakki iktidarını (1908-1918) toplumun, devletin nüfuz edici politikalarına karşı tamamen pasif ve edilgen olmadığı göz önünde bulundurularak, iktidar-toplum ilişkilerinde, iktidarın kendi politikaları ve ideolojisi doğrultusunda, çeşitli toplumsal grupları seferber etme süreci olarak bakılabilir. İttihatçılar toplumu denetim altına almayı ve milliyetçi-militarist bir çizgide yönlendirmeyi kendilerine misyon edinmişlerdi. Bu durumun oluşmasında dönemin acil ihtiyaçlarının özellikle savaşın sebebiyet verdiği gözden kaçırılmamalıdır.

Osmanlı devletinde zorunlu askerlik sisteminin²¹ yaygınlaştırılmaya çalışıldığı ve topyekun savaşlar dönemine uygun vatandaş tiplemesinin inşa edilme gayretinin olduğu bir zamanda Sosyal-darwinist fikirlerin, entelektüel ideolojilerini şekillendirdiği dönemin yönetici ve aydın elitleri beden eğitimini, askeri talimleri, izciliği esas alan vatanseverliği, kahramanlığı, savaşçılığı empoze eden bir eğitim modeli geliştirme

¹⁹ İktidarın gözetimindeki milliyetçi dalgalanmalar için bakınız; Mehmet Beşikçi, "İktidarın Çelik Sembolleri: I. Dünya Savaşı'nda Donanma Sembolizmi ve Milliyetçi Propaganda", **Toplumsal Tarih**, Sayı: 127, Haziran 2004, s. 92-95.

²⁰ Bu durumun daha iyi anlaşılması için İTC'nin askeri kanadının bir okuması için bakınız; M. Naim Turfan, **Jön Türklerin Yükselişi Siyaset, Askerler ve Osmanlı'nın Çöküşü**, Çev.: Mehmet Morali, İstanbul, Alkım Yayınevi, 2005.

²¹ Fransız Devrimi'nden sonra modern devlet, gücünü meşrulaştırmak ve "ancine regime" dönemindeki ayrıcalıkları yok etmek pahasına eli silah tutan erkekler ile demokratik haklara sahip vatandaşlardan oluşan bir ordu yaratmak uğraşındaydı. Bunu zorunlu askerlik sistemi ile yapacaktı. Zorunlu askerlik sisteminin uygulanması ve yansımaları için bakınız. Eric Jan Zürcher, "Teoride ve Pratikte Osmanlı Zorunlu Askerlik Sistemi (1844-1918)", (Der.) Eric Jan Zürcher, **Devletin Silâhlanması: Ortadoğu'da ve Orta Asya'da Zorunlu Askerlik (1775-1925)**, Çev.: M. Tanju Akad, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2003, s. 87-104.

gayretinde idiler.²² 1908 devriminden sonra yeni modernist ve pozitivist iktidar devlet-toplum ilişkilerinde paradigmatik değişiklikler yaptı ve halkı iktidarın ortak bileşenine dönüştürüp askerlik kurumunu toplumsallaştırma amacındaydı.²³ Böylece topyekun savaşların zorlayıcı koşullarında sürekli yetişmiş insan seferber etmek gerektiğinden fiili askerlik hizmetinden önce savaşa bedenen ve ruhen hazır bir topluluk meydana getirilmiş olacaktı. Bu durum kendisine bir “*asker-millet*” yaratma projesi olarak ruh kazandırmıştır. asker-millet kavramı Alman askeri kurmay olan Von Der Goltz (1843-1916) tarafından geliştirilmiş, Osmanlı literatürüne millet-i müsellaha şeklinde geçmiş olan bu kavram; genel olarak toplumun savaş için seferber edilmesi çabaları ve bu çabaların sistematik ve örgütlü bir biçimde sürdürülmesi şeklinde tanımlanabilir.²⁴ İTC’nin Osmanlı milleti müsellaha yaratma fikri, dönemin en önemli bilimsel akımlarından olan sosyal darwinist söylemlerden ve Von Der Goltz’un bu düşüncesinden filizleniyordu. Sosyal darwinist teorinin işlediği kendini koruyamayan milletlerin akıbetinin müşküllüğü tezi, ordu-millet yaratma projesine zemin hazırlıyordu. İttihatçıların gençliği İzçiler Ocağı, Güç Dernekleri, Genç Dernekleri gibi paramiliter örgütlerle militarize edip, onlara iyi bir karakter kazandırma çabası sosyal darwinist teorinin onlar üzerindeki izdüşümüdür.

Beden terbiyesi ve sporun ulus inşa sürecinde üstlendiği işlevsel rol yönetici kliğin bu faaliyetleri içeren paramiliter örgütlere ilgiyle yaklaşmasına sebebiyet vermiştir. Bu örgütlerden biri olan izcilik, çocukları bedenen ve ruhen geliştirmeyi

²² Sosyal-darwinizm ve Osmanlı aydınları arası ilişki için bakınız; Atila Doğan, **Osmanlı Aydınları ve Sosyal Darwinizm**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2006. Bu ideolojinin Türkiye özelinde yorumu için bakınız; Hasan Ünder, “Türkiye’de Sosyal Darwinizm Düşüncesi”, **Modern Türkiye’de Siyasî Düşünce, Cilt 4: Milliyetçilik**, Ed.: Tanıl Bora, İstanbul, İletişim Yayınları, 2003, s.427-437. Ayrıca bakınız. Zafer Toprak, **Darwin'den Dersim'e Cumhuriyet ve Antropoloji**, İstanbul, Doğan Kitap, 2013.

²³ 1908 Devriminin anlaşılır bir yorumu için bakınız; Aykut Kansu, **1908 Devrimi**, İstanbul, İletişim Yayınları, 1995.

²⁴ Millet-i müsellaha kavramının yorumu için bakınız; Colmar Von Der Goltz, **Millet-i Müselleha (Ordu - Millet)**, Yay. Hazır.: İsmet Sarıbal, Çankırı, 2013; Hasan Ünder, “30’ların Ders Kitaplarından ve Kemalizm’in Kaynaklarından Biri Millet-i Müselleha ve Medeni Bilgiler”, **Tarih ve Toplum**, Cilt:32, No:192, Aralık 1999, s. 48-56; Osmanlı Devleti’nde kavramın kısa bir tarihçesi için bakınız. Orhan Koloğlu, “Osmanlı Devleti’nde ‘Asker Millet’ Anlayışının Oluşması”, **Tarih ve Toplum**, cilt:32, sayı:192, Aralık 1999, s. 24-26. Kavramın Goltz Paşa tarafından yazılan eski harfli yazımı için bakınız. Mirliva Von der Goltz Paşa, **Millet-i Müselleha: Asrımızın Usul ve Ahval-i Askeriyesi**, Mütercimi: Müşarünleyhin Muavinlerinden Yüzbaşı Mehmed Tahir, Birinci Def’a Temsili, Kostantiniye, Matbaa-i Ebuzziya, 1301.

amaçlayan toplumsal bir harekettir. Temellerini modernite ile birlikte Avrupa’da ki toplumsal ve politik değişimlerden alan bu teşkilatının öncülü İngiltere’de gençliği kontrol altında tutmak ve onların enerjilerinden yararlanmak amacıyla 1880’lerde ortaya çıktı. Fakat asıl olarak Boer Savaşları (1899-1902) sırasında gençliğin seferber edilmesiyle izciliğe doğru ilk adımları İngiliz General Baden Powell attı. İçerdiği pedagojik ve paramiliter öğelerin çağın ihtiyaçlarına uygun olması popülaritesini yaygınlaştırdı.

Osmanlı Devleti’nin İzci Teşkilatı’nın var oluş nedenlerini, faaliyetlerini, Avrupa’da 20. yüzyılın ilk yarısında yaygınlık kazanmış olan benzerleri çerçevesinde incelemek gerekir. Bu dönemde birçok ülkede izciliğin örgütlenerek yaygınlaşması, Osmanlı Devleti’nde de izciliğin örgütlenmesinde etkili olduğu söylenebilir. Diğer birçok örgütsel yenilikte olduğu gibi, izciliğin yapılanmasında da Batının örgütsel modeli örnek alınmıştır. Fakat bu örnek alma dışsallığın mutlak baskısı olarak değerlendirilmemelidir. İzcilik, her ne kadar dışardan örnek alınarak örgütlenmişse de bu yapılanmanın, Osmanlı koşullarına uygun olarak dönüşümünde iç dinamikler olan asker, sivil ve aydın elitler ile toplumun genel yapısının yarattığı etkisi yadsınamaz. II. Meşrutiyet (1908- 1918) döneminde kurulan izci dernekleri Müslüman- Türk nüfusun yanı sıra Gayrimüslim tebaa arasında da popülerlik ve yaygınlık kazanmıştır.²⁵ Bu dernekler geleceğin disiplinli, itaatkar, fiziksel açıdan güçlü ve idmanlı, kendine yeten, medeni ve eril “*millet-i musellaha*”sını yetiştirmek amacıyla Osmanlı gençliğini eğitmek ve seferber etmeye yönelik bir teşkilat olarak faaliyet gösterdi. İktidarın toplum üzerinde gücünü kurma yolunda yapılan çeşitli örgütsel yapılanmalar, iktidarın daha geniş etkinlik alanlarını kendi elinde toplamaya yönelik adımlar olarak okuduğumuzda; izciliğin, İttihatçıların (iktidarın) bu amacı da göz önünde bulundurarak gençliğe nüfuz etmesi şeklinde bakmak mümkündür. Osmanlı gençliği, izcilik gibi paramiliter gençlik örgütleriyle militarist bir düzen ekseninde şekillendirilmeye çalışıldı. İzcilik esasında liberal ve orta sınıf değerleri olarak adlandırılan ölçülü, azimli, çalışkan olmak gibi değerleri empoze etme amacıyla iken, bu şiarlar Osmanlı devletinde dönemin savaşlar evresinde olması nedeniyle yerini kahramanlık, fedakarlık gibi daha çok Alman ve

²⁵ II. Meşrutiyet döneminin alternatif bir okuması için bakınız; Ferdan Ergut, **İkinci Meşrutiyet’i Yeniden Düşünmek**, İstanbul, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2010.

İsveç jimnastiğinin benimsediği militarist değerlere bıraktı.²⁶ Dönemin mevcut atmosferinin bu tür yapılanmaların oluşumuna uygun olması, iktidarın toplumsal dokulara nüfuz etmesini kolaylaştırıcı bir etki yaratmıştır.²⁷ Bu durum, diğer paramiliter gençlik örgütleri içinde geçerlidir. Gençliğin paramiliter yapılanmalar altında örgütlenmesi, iktidarın gençliği kontrol altında tutması ve denetlemesi açısından da önemlidir. İttihatçılar iktidarında gençlik; siyasi dinamikler, göç, karışıklıklar ve savaşlar çerçevesinde şekillenmiştir. Fakat şu gözden kaçırılmamalıdır ki, İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin (1908-1918) gençlik politikalarını sürekli savaş ve militarizm bağlamında yaklaşmak, iktidarın gençlik üzerindeki sosyal disiplinizasyon politikalarını gözden kaçırmamıza sebep olabilir.²⁸ izciliğin, paramiliter boyutunun olduğu kadar toplumsallaşma boyutunun da varlığı, tarihsel süreç içinde herkes tarafından kabul edilmiştir. Bununla birlikte bu boyutlardan hangisinin ön planda tutulacağına o günün konjonktürü ve yönetim anlayışı karar vermiştir.

Araştırmanın Amacı, Önemi ve Sınırlılıkları

Araştırmanın amacı, Osmanlı Devleti'nde izcilik hareketinin 1910 ile 1923 yılları arasında ortaya çıkış ve gelişim sürecini irdelemek ve bu süre zarfında toplumsallaşma ve gençliğin mobilizasyonu sürecine nasıl bir katkı yaptığını ortaya koymaktır. Bu açıdan tezde öncelikli olarak izcilik hareketinin fikrîsel temellerine cevap aranacak sonrasında izciliğin Dünya'da ortaya çıkışı ve gelişim süreci gençliğin iktidarlardan tarafından politik bir özne olarak görülmeye başlandığı tespiti göz önünde

²⁶ Alman gençlerini zihnen ve bedenlen mücadeleyle hazırlayıp, Almanya'nın birleşmesini sağlamak amacıyla olan Turnen jimnastikhaneleri Freidrich Ludwig Jahn tarafından Almanya'nın Napolyon tarafından işgali sırasında kurulmuştur. O dönem ki Prusya politikasıyla paralel olmayan amaçlar taşıyan Turnen jimnastikhaneleri bir dönem yasaklanmıştır. İçinde barındırdığı liberal unsurların tasfiyesi neticesinde örgüt giderek militer bir yapıya evrilmiş ve gençleri otoriteye itaate yönlendiren bir hal almıştır. Erdemli, muktedir, kusursuz, dürüst, müsella, ahlaklı ve güzel bedenlere sahip yeni Almanlar'ı yaratmayı amaçlayan Jahn'ın bu örgütlenmesi 1870 yılındaki Almanlar'ın, Fransızlar karşısında aldığı Sedan zaferi ile devlet desteği altında gelişimini sürdürmüştür. Ayrıntılı bilgi için bakınız. Sanem Yamak Ateş, **Asker Evlatlar Yetiştirmek: II. Meşrutiyet Dönemi'nde Beden Terbiyesi, Askeri Talim ve Paramiliter Gençlik Örgütleri**, İstanbul, İletişim Yayınları, 2012.

²⁷ Bunun önemli sebeplerinden biri dönemin savaşlar çağına denk gelmesi ile izciliğin toplumsal zemini olan gençliğin toplumsal işlerliğe entegre olmasıdır.

²⁸ Sosyal disiplinizasyon olgusunun modern devlet yapılanmaları eşliğinde oluşumunun Mısır üzerinden dikkat çekici bir okuması için bakınız; Timothy Mitchell, **Mısır'ın Sömürgeleştirilmesi**, Çev.: Zeynep Altok, İstanbul, İletişim Yayınları, 2001.

bulundurularak irdelenecek ve anlatım kurgusunu dönemin milliyetçi-militarist atmosferi bağlamında Osmanlı özeline indirgemeye çalışılacaktır. Burada izcilik hareketinin hangi koşullar altında ve hangi söylemler aracılığıyla Osmanlı toplumsal hayatında kendine yer edindiği açıklanacaktır. Ulus-devlet siyasasının militarist eril bir iktidar oluşturmaya çalışırken gençliğe yüklediği misyon üzerinden dönemin genel bir okuması yapılacaktır. Devlet-gençlik ilişkilerindeki karşılıklı etkileşimin izini süren bu çalışmada iktidarın izcilik hareketini teşkil ederken güttüğü çok yönlü amaçlar ortaya konarken, bunların izi sürülerek, geliştirilmelerine neden olan bağlam vurgulanacak, diğerleri karşısında bazı hedeflere tanınan önceliklerin ayrıntıları üzerinde durulacaktır. İzcilik hareketinin mimarları bu yapılanmanın Osmanlı toplumunda gelişmekte olan daha büyük ve kapsamlı dönüşümlere yapacağı etkinin boyutlarını bir nebze tasavvur etmişlerdi. Bu inceleme her ne kadar devlet- gençlik ilişkilerinde devletin tek taraflı ve yukarıdan aşağıya doğru izcilik hareketiyle gençliği mobilize etmesinin izini sürüyorsa da; bunlar olurken karşılıklı etkileşimin varlığına da dikkat çekilecektir.

Çalışmanın konusunu oluşturan Osmanlı Devleti'nde izcilik hareketi Balkan mağlubiyetinden sonra ve İttihat ve Terakki'nin tam anlamıyla iktidar olduğu yıllarda militer bir formasyonla yeniden örgütlenmiştir. İzcilik teşkilatları ve benzer paramiliter örgütlerin yoğun olarak 1913 sonrasına denk düşmesi; bu tarihin Cihan Harbi'nin yakın olduğuna yönelik işaretlerle bezenmiş olması ve İTC iktidarının milliyetçi ideolojiye yaslanarak etnisist kimlik inşasına yönelik politikalar geliştirmesi, üzerinde düşünülmesi gereken bir konudur. 1910-1913 yıllarında neden izcilik ve benzer kuruluşlar yoğun militarist bir formda ortaya çıkmamıştır? Bu kuruluşların tamamının 1913 sonrasında milliyetçi-militarist bir yapıda ortaya çıkmasında Balkan mağlubiyetinin etkisi ne orandaydı? İktidarı, kamusal alanı yeniden şekillendirmeye iten neydi? Gençliğin vatanperver ve savaşkan bir yapıda üretilmesinde küresel manada dönemin atmosferinin tetikleyiciliği etken miydi? Gençliğin politik inşasında topyekun savaşların asker-ulus talepkarlığı ve ulus-devlet modelinin ihtiyaç duyduğu yeni vatandaş arayışının etkisi var mıydı? Bu sorulara tatmin edici cevaplar verebilmemiz için savaşlar ile ulus-devlet modelinin oluşumu arasındaki ilişkinin irdelenmesi kaçınılmaz olmuştur. Balkan mağlubiyetinin izcilik ve diğer paramiliter gençlik kuruluşlarının ortaya çıkmasında ne ölçüde etkili olduğunu ortaya koyabilmek için

öncelikli olarak bu mağlubiyetin devlet, toplum ve aydınlar üzerindeki etkisine dikkat çekmekle mümkün olabilmektedir. Dolayısıyla izcilik hareketini ortaya çıkaran sebepleri tam anlamıyla kavrayabilmek ve tablonun bütününe görebilmek adına yeri geldiğinde dönemin sosyo-politik koşullarına temas etmek zarurietini hissedildi. Şüphesiz bunda, konunun gençliğin mobilizasyonu noktasında sosyal bir mesele de olması ve sosyal olayların ortaya çıkmasında farklı etkenlerin rol oynaması da etkili olmuştur.

Araştırmanın önemi, Birincil kaynak, arşiv belgeleri ve ağırlıklı olarak tetkik eserler ışığında, Osmanlı izciliğinin başlangıcından 1923 yılına dek geçirdiği dört farklı sureci bir bütün halinde ele almasının yanı sıra bu dönemlerde izcilik hareketinin gençliğin, toplumsallaşma ve siyasallaşma sürecine ne gibi katkılar sağladığını ortaya koyması bakımından önemlidir. Araştırmanın varsayımları, Osmanlı Devleti'nde izciliğin askeri getirilerinin yanı sıra ulus-devlet modeli ile uyumlu yeni bireyi inşa edecek bir faaliyet olarak görüldüğü de varsayılmıştır. Araştırmanın sınırlılıkları, İzcilik Hareketinin Osmanlı Devleti'ndeki tarihsel gelişim süreciyle ilgili olarak 1910-1923 yılları arasındaki dönemi ele alınmıştır.

Araştırmanın içeriğinde sıkça kullanılan bazı kavramların anlamlarına burada açıklık getirilmeyecek konunun daha iyi anlaşılması açısından bunların ayrıntılı olarak incelenmesi zaruri görüldüğünden ayrı bir başlık altında sunumunun faydalı olacağı kanaati hasıl olmuştur.

Konuyla İlgili Mevcut Kaynakların Değerlendirilmesi

1910-1923 döneminde kurulan paramiliter gençlik örgütlerini ilk olarak Zafer Toprak, “İttihat ve Terakki'nin Paramiliter Gençlik Örgütleri”²⁹ ve “II. Meşrutiyet Dönemi'nde Paramiliter Gençlik Örgütleri”³⁰ adlı iki makale ile ele almış, bu çalışmalar paramiliter örgütlenmelerin Nizamname, Beyanname gibi önemli kaynaklarını ilk kez yayınlamış, konu ile ilgili önemli ve yararlı bilgiler içermiş

²⁹ Zafer Toprak, “İttihat ve Terakki'nin Paramiliter Gençlik Örgütleri, **Boğaziçi Üniversitesi Dergisi**, Beşeri Bilimler, Vol.7, 1979, s. 95-113.

³⁰ Zafer Toprak, “II. Meşrutiyet Dönemi'nde Paramiliter Gençlik Örgütleri”, **Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi**, cilt:2, İstanbul, İletişim Yayınları, 1985, s. 531-536.

olmasına rağmen, kapsam açısından dar nitelikte çalışmalardır. Toprak, Osmanlı'da izciliğin gelişimini ise *“II. Meşrutiyet'ten Mütareke Yıllarına: Türkiye'de İzciliğin İlk Evresi”*³¹ ve *“Meşrutiyet ve Mütareke Yıllarında Türkiye'de İzcilik”*³² isimli makaleleriyle ele almıştır. Ayrıca *“Türkiye'de Popülizm 1908 – 1923”*³³ isimli son dönemde çıkan çalışması içerisinde bir bölüm izcilik ve diğer paramiliter gençlik örgütlerine ayrılmıştır. Turgay Tuna'nın, *“Galatasaray'da İzcilik”*³⁴ makalesi genel olarak Osmanlı'da izciliğin ortaya çıkışına bir açıklama getirirse de eksiklikleri olan bir çalışmadır. Aynı yazarın *“Bir Cumhuriyet Modası: İzcilik”*³⁵ çalışması İzcilik hareketinin tarihsel temellerine değinmekle birlikte esas kurguyu Cumhuriyet dönemindeki faaliyetlere dayandırmaktadır. Gökhan Uzgören'in *“İzcilik Tarihi”*³⁶ çalışmasında Osmanlı Devleti'nde mezkur hareketin ortaya çıkışına bir açıklama getirilmekle birlikte bu dönem çok kısa tutulmuştur. Eserin ayırt edici özelliği konuyu araştırarak olanlara sunduğu kaynakça kısmıdır. İzciliği ve terbiye-i bedeniyenin Osmanlı'nın toplumsal yaşamına girmesinde etkin rol oynamış, Meşrutiyet dönemi aydınlarından olan Edham Nejad'ın Mehmet Salih Erkek tarafından yazılan *“Bir Meşrutiyet Aydını Ethem Nejat 1887-1921”*³⁷ isimli biyografisi Nejad'ın izciliğe olan katkılarını aktaran bir bölüm içermektedir.

Tarık Zafer Tunaya, *“Türkiye'de Siyasal Partiler: İkinci Meşrutiyet Dönemi 1908-1918”*³⁸ ve *“Türkiye'de Siyasi Partiler: İttihat ve Terakki, Bir Çağın, Bir*

³¹ Zafer Toprak, “II. Meşrutiyet'ten Mütareke Yıllarına: Türkiye'de İzciliğin İlk Evresi”, **Tombak**, Sayı: 24, 1999, s. 19-27.

³² Zafer Toprak, “Meşrutiyet ve Mütareke Yıllarında Türkiye'de İzcilik”, **Toplumsal Tarih**, Sayı:52, Nisan 1998, s.13-20.

³³ Zafer Toprak, **Türkiye'de Popülizm 1908 – 1923**, İstanbul, Doğan Kitap, 2013.

³⁴ Turgay Tuna, “Galatasaray'da İzcilik”, **Tombak**, Sayı: 28, 1999, s.56-71.

³⁵ Turgay Tuna, “Bir Cumhuriyet Modası: İzcilik”, **Toplumsal Tarih**, Mayıs 2005, s. 46-53.

³⁶ Gökhan Uzgören **İzcilik Tarihi**, İstanbul, Papatya Yayıncılık, 2000.

³⁷ Mehmet Salih Erkek, **Bir Meşrutiyet Aydını Ethem Nejat 1887-1921**, İstanbul, Kitabevi Yayınları, 2012, s. 86-110.

³⁸ Tarık Zafer Tunaya, **Türkiye'de Siyasal Partiler, Cilt 1: İkinci Meşrutiyet Dönemi 1908-1918**, İstanbul, İletişim Yayınları, 1998, s.487-500.

Kuşağın, Bir Partinin Tarihi”³⁹ adlı hacimli iki eserinde İzcilik dahil paramiliter örgütlere yer vermiştir. Fevziye Abdullah Tansel “*Türk Gücü Derneği*”⁴⁰ ve “*Memleketimizde Gençler İçin Kurulan İlk Dernekler, Gazete ve Dergiler (1913-1920)*”⁴¹ isimli ayrıntılı makaleleriyle Osmanlı Devleti’nde ortaya çıkan paramiliter derneklerin ilk örneklerini irdelemiştir. Sadık Sarısaman, “*Osmanlı Güç Dernekleri*”⁴² ve “*Birinci Dünya Savaşı’nda İhtiyat Kuvveti Olarak Kurulan Osmanlı Genç Dernekleri*”⁴³ ile Mustafa Balcıoğlu’nun “*Osmanlı Genç Dernekleri*”⁴⁴ adlı makaleleri militer dernekleri savaş için gençlerin hazırlanması ve seferberliği bağlamında incelenmiş, gençleri askere hazırlama gibi militarist amaçlara özel bir vurgu yapılmış, savaş atmosferi ile derneklerin kurulması arasındaki ilişki vurgulanmış olmasına rağmen ayrıntılı çalışmalar değillerdir. Yiğit Akın “*Gürbüz ve Yavuz Evlatlar*” *Erken Cumhuriyet’te Beden Terbiyesi ve Spor*”, “*Ana Hatları ile Cumhuriyet Dönemin de Beden Terbiyesi ve Spor Politikaları*”⁴⁵ ve “*Ulus İnşasında Bedenin Terbiyesi ve Politika İlişkisi: Osmanlı’dan Cumhuriyet’e*”⁴⁶ adlı çalışmalarında paramiliter gençlik derneklerine yer verilmiş bunları askeri düşünüş ve biyo-politika kavramları doğrultusunda değerlendirmiş, milliyetçi bir beden ideolojisi ortaya koymaya çalışmıştır. II. Meşrutiyet döneminde paramiliter gençlik örgütlenmelerini özellikle de izciliği eril bir ulus inşası ve mobilizasyonu sürecinde spor ve jimnastiğin nasıl

³⁹ Tarık Zafer Tunaya, **Türkiye’de Siyasi Partiler, Cilt 3: İttihat ve Terakki, Bir Çağın, Bir Kuşağın, Bir Partinin Tarihi**, İstanbul, İletişim Yayınları, 2000, s.363-367.

⁴⁰ Fevziye Abdullah Tansel, “Türk Gücü Derneği”, **Edebiyat Fakültesi Araştırma Dergisi**, Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayını, Ahmet Caferoğlu Özel Sayısı, Fasikül:1, sayı:10, 1979, s. 1-18.

⁴¹ Fevziye Abdullah Tansel, “Memleketimizde Gençler İçin Kurulan İlk Dernekler, Gazete ve Dergiler (1913-1920)”, **Belleten**, No:51(199), Nisan 1987, s. 281-304.

⁴² Sadık Sarısaman, “Osmanlı Güç Dernekleri”, Atilla Şimşek ve Yaşar Kalafat Yay. Haz.:, **Abdülhaluk M. Çay Armağanı**, 2. Cilt, Ankara, Işık Ofset, 1998, s. 833-846.

⁴³ Sadık Sarısaman, “Birinci Dünya Savaşı’nda İhtiyat Kuvveti Olarak Kurulan Osmanlı Genç Dernekleri”, **OTAM** (Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi), No:11, 2000, s. 439-501.

⁴⁴ Mustafa Balcıoğlu, “Osmanlı Genç Dernekleri”, **Türk Kültürü**, yıl:3, sayı:346, Şubat 1992, s.98-104. Bu makalenin son hali için bkz. Mustafa Balcıoğlu, **Teşkilat-ı Mahsusa’dan Cumhuriyet’e**, Genişletilmiş 2. Baskı, Ankara, Asil Yayın Dağıtım, 2004, s.198-208.

⁴⁵ Yiğit Akın, “Ana Hatları ile Cumhuriyet Dönemin de Beden Terbiyesi ve Spor Politikaları,” **Toplum ve Bilim**, Sayı:103,2005, s. 53-92.

⁴⁶ Akın, Yiğit, “Ulus İnşasında Bedenin Terbiyesi ve Politika İlişkisi: Osmanlı’dan Cumhuriyet’e”, **Bedende Kıpırdanmalar**, Der.: Günür Elçik, Tuğba B. Özenç, İstanbul, Varlık Yayınları, 2010.

kullanıldığı inceleyen çalışmaların başında Y. Tolga Cora'nın "*Constructing and Mobilizing the 'Nation' through Sports: State, Physical Education and Nationalism under the Young Turk Rule, 1908-1918*"⁴⁷, "*II. Meşrutiyet'de Beden Terbiyesi; Genç Kalemlerin 'Milli Jimnastik' (1911) Adlı Risalesi Üzerine Notlar*"⁴⁸ ve "*Asker Vatandaşlar ve Kahraman Erkekler: Balkan Savaşları ve Birinci Dünya Savaşı Dönemlerinde Beden Terbiyesi Aracılığıyla İdeal Erkekliğin Kurgulanması*"⁴⁹ isimli çalışmalar gelmektedir. Bunlar devletin erkekle özdeşleştirilmesini, milliyetçi bir ideoloji ile inceleyen ilginç çalışmalardır. Cora çalışmalarında Avrupa'daki örneklerden ilhamla oluşturulan beden eğitimi ve izcilik uygulamalarının asker-milletin temelinde yatan değerleri aktarmak ve yaygınlaştırmak için kullanıldığını ve bu değerlerden, o dönemde yeni bir uygulama olan zorunlu askerliği kitlelere kabul ettirmek için faydalandığını ortaya koyuyor. Cüneyd Okay'ın "*Meşrutiyet Çocukları*"⁵⁰ isimli çalışmasında çok kısa değinmelerde bulunduğu paramiliter gençlik derneklerini, beden terbiyesi ve spor yoluyla milliyetçi bir nesil yaratma projesinin araçları olarak ele almaktadır. Sabri Yetkin'in "*İttihat Terakki'nin Paramiliter Gençlik Örgütleri: Osmanlı Genç Dernekleri ve Bunların Yayın Organlarındaki Milliyetçi Söylemler*"⁵¹ ile Melike Hergüllü Şahin'in, "*Paramiliter Osmanlı Genç Dernekleri ve Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası*"⁵² isimli makaleleri Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası üzerinden Genç Derneklerini milliyetçi-militarist bir söylemle analiz etmişlerdir.

⁴⁷ Y. Tolga Cora, **Constructing and Mobilizing the 'Nation' through Sports: State, Physical Education and Nationalism under the Young Turk Rule, 1908-1918**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Central European University, 2007.

⁴⁸ Y. Tolga Cora, "II. Meşrutiyet'de Beden Terbiyesi; Genç Kalemlerin Milli Jimnastik (1911) Adlı Risalesi Üzerine Notlar", **Müteferrika**, Sayı:29, Yaz 2006, s. 177-193.

⁴⁹ Y. Tolga Cora, "Asker Vatandaşlar ve Kahraman Erkekler: Balkan Savaşları ve Birinci Dünya Savaşı Dönemlerinde Beden Terbiyesi Aracılığıyla İdeal Erkekliğin Kurgulanması", **Erkek Millet Asker Millet: Türkiye'de Militarizm, Milliyetçilik, Erkeklikler**, Ed.: Nurseli Yeşim Sünbuloğlu, İstanbul, İletişim Yayınları, 2013, s. 45-74.

⁵⁰ Cüneyd Okay, **Meşrutiyet Çocukları**, İstanbul, Bordo Kitaplar, 2000.

⁵¹ Sabri Yetkin, "İttihat Terakki'nin Paramiliter Gençlik Örgütleri: Osmanlı Genç Dernekleri ve Bunların Yayın Organlarındaki Milliyetçi Söylemler", **I. Ulusal Tarih Kongresi: Tarih ve Milliyetçilik**, Mersin, Mersin Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, 1997, s. 420-428.

⁵² Melike Hergüllü Şahin, "Paramiliter Osmanlı Genç Dernekleri ve Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası", **Bilgi ve Bellek: İstanbul Bilgi Üniversitesi Türk Devrim Tarihi Çalışmaları Dergisi**, Sayı:4, Mart 2006, s.113-133.

Mehmet Arkan'ın “*İzcilik ve Tatbikatı*”⁵³ Vildan Aşır'ın, “*Türk İzcilik Tarihine Kısa Bir Bakış I*”⁵⁴ ve “*Türk İzcilik Tarihine Kısa Bir Bakış II*”⁵⁵ Rıza Bediz'in, “*İzcilik ve İzci Kampları*”⁵⁶ H. Gökmen'in “*Bizde Spor ve İzci Teşkilatı*”⁵⁷ Ahmet İzci'nin “*Türk İzcilik Teşkilatı*”⁵⁸ N. Kırşan'ın “*İzcilik I*”⁵⁹ Fuat Pura'nın “*Bizde ve Dünyada İzcilik*”⁶⁰ çalışmaları izcilik hareketine yönelik faydalı bilgiler içeren yazılar olmakla birlikte meselenin özünü açıklama noktasında yeterli derinliğe sahip değiller. Anlatımın geneline devlet merkezli “resmi” bakış açısı hakimdir.

İsmail Güven'in “*Osmanlı'dan Günümüze İzciliğin Gelişimi ve Türk Eğitim Tarihindeki Yeri*”⁶¹ Suat Karaküçük'ün, “*Osmanlı'da İzciliğin Paramiliter Görünümü*”⁶² M. Yasin Taşkesenlioğlu'un, “*Türkiye'de İzcilik Teşkilatının Kuruluşu*”⁶³ isimli çalışmaları izcilik dahil tek tek paramiliter dernekler üzerine, fikir yürütmekle birlikte kapsam ve içerik açısından doyurucu bir anlatım sunamamışlar. Ayrıca mezkur örgütlerin kuruluşu, benimsetilmesi ve faaliyetlerini sürdürmesi konusunda karşılaşılan sorunlara da anlatımda yer verilmemiştir.

⁵³ Mehmet Arkan, **İzcilik ve Tatbikatı**, Ankara, Milli Eğitim Basımevi, 1944.

⁵⁴ Vildan Aşır, “Türk İzcilik Tarihine Kısa Bir Bakış”, **Türk Spor Kurumu Dergisi**, sayı:96, 2.5.1938, s. 2.

⁵⁵ Vildan Aşır, “Türk İzcilik Tarihine Kısa Bir Bakış II”, **Türk Spor Kurumu Dergisi**, sayı:97, 16.5.1938, s. 2.

⁵⁶ Rıza Bediz, **İzcilik ve İzci Kampları**, İstanbul, Pedagoji Cemiyeti Yayınları, 1955.

⁵⁷ H. Gökmen, “Bizde Spor ve İzci Teşkilatı”, **Çığır**, Say: 32, 1935, s. 29.

⁵⁸ Ahmet İzci, **Türk İzcilik Teşkilatı**, İstanbul, Milliyet Matbaası, 1930.

⁵⁹ N. Kırşan, “İzcilik I”, **Türk Spor Kurumu Dergisi**, Sayı: 71, 8.11.1937, s. 6-7.

⁶⁰ Fuat Pura, **Bizde ve Dünyada İzcilik (Beden Terbiyesi Mecmuası'nın Cumhuriyet Bayramı Ek'i)**, Ankara, BTGM Yayınları, 1940.

⁶¹ İsmail Güven, “Osmanlı'dan Günümüze İzciliğin Gelişimi ve Türk Eğitim Tarihindeki Yeri”, **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**, 36 (1-2), 2003, s. 65-73.

⁶² Suat Karaküçük, “Osmanlı'da İzciliğin Paramiliter Görünümü”, **Milli Eğitim Dergisi**, Sayı:143, Eylül 1999, s. 65-75.

⁶³ M.Yasin Taşkesenlioğlu, Türkiye'de İzcilik Teşkilatının Kuruluşu, **Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi**, Yıl: 5, Sayı: 10, Güz 2009, s. 103-116.

Son dönemdeki bazı çalışmalarda izcilik ve diğer paramiliter gençlik örgütleri ayrıntılı bir incelemeye tabi tutulmuştur. Bunlardan biri Mehmet Beşikçi'nin *"Militarizm, Topyekun Savaş ve Gençliğin Seferber Edilmesi: Birinci Dünya Savaşı'nda Osmanlı İmparatorluğu'nda Paramiliter Dernekler"*⁶⁴ isimli makalesidir. Paramiliter gençlik derneklerinin savaş için gençlerin hazırlanması ve seferberliği bağlamında incelendiği bu çalışma da derneklerin tamamı kapsamlı bir biçimde incelenmemiştir. Fakat bu çalışma Osmanlı Devleti'nin Cihan Harbi'ndeki toplumsal seferberlik deneyiminde devlet-toplum ilişkisinin daha iyi anlaşılmasına yaptığı katkı açısından önemlidir. Son dönemde yayınlanan iki çalışma gerek Başbakanlık Osmanlı Arşivi, gerek ATASE belgelerini konuya değinen diğer incelemelerden farklı olarak tüketici bir şekilde kullanmaları gerek kullandıkları kaynaklar gerekse de konuyu ele alış biçimi açısından diğer çalışmalardan farklılaşmaktadırlar. Bunlar Sanem Yamak Ateş'in *"Asker Evlatlar Yetiştirmek"*⁶⁵ ile Erol Akcan'ın *"İttihat ve Terakki Fırkası'nın Paramiliter Gençlik Kuruluşları"*⁶⁶ isimli çalışmalarıdır. Hem Ateş, hem Akcan II. Meşrutiyet yıllarında kurulmuş paramiliter gençlik derneklerini yukarıda zikredilen çalışmalardan daha kapsamlı ve ayrıntılı bir biçimde ve bir arada inceleme çabasına girişmişlerdir. Ateş, paramiliter gençlik örgütlerini geniş bir çerçevede iktidarın vatanperver ve millet-i müsellaha yaratma çabalarının bir aracı olarak ele alırken, bu yöndeki çabaların ortaya çıkışının nedenini militarist bir atmosferin varlığına bağlıyor. Akcan ise Balkan Harbi'ni belirleyici bir dönüm noktası olarak kabul edip, bu savaşla ilgili bazı bilgileri verirken, paramiliter derneklerin kurulması öncesinde ve sırasında var olan atmosferin daha iyi kavranmasına, dolayısıyla da bu derneklerin kurulma nedenlerinin, paramiliter derneklerin ortaya çıkışı ile savaşlar arasındaki ilişkinin anlaşılmasına katkı sağlayacağı düşüncesinden hareket ediyor. Ayrıca kaynakça kısmında belirtilen çok sayıda yüksek lisans ve doktora tezi de konuya ışık tutacak niteliktedir.

⁶⁴ Mehmet Beşikçi, "Militarizm, Topyekun Savaş ve Gençliğin Seferber Edilmesi: Birinci Dünya Savaşı'nda Osmanlı İmparatorluğu'nda Paramiliter Dernekler", **Tarih ve Toplum Yeni Yaklaşımlar**, Sayı: 248, Bahar 2009, s. 49-92. Bu çalışmanın ayrıntılı bir okuması için bakınız. Mehmet Beşikçi, **Birinci Dünya Savaşı'nda Osmanlı Seferberliği**, İstanbul, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2015.

⁶⁵ Sanem Yamak Ateş, **Asker Evlatlar Yetiştirmek: II. Meşrutiyet Dönemi'nde Beden Terbiyesi, Askeri Talim ve Paramiliter Gençlik Örgütleri**, İstanbul, İletişim Yayınları, 2012.

⁶⁶ Erol Akcan, **İttihat ve Terakki Fırkası'nın Paramiliter Gençlik Kuruluşları**, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2015.

Bu çalışma yukarıda değerlendirilen kaynakların ve bakış açılarının yarattığı değerli birikimin ışığında 1910-1923 yılları arasında Osmanlı Devleti'ndeki izcilik örgütlenmesinin kapsamlı ve ayrıntılı bir biçimde ve bir arada inceleme çabası olarak görülmelidir. İzcilik hareketi iktidarın vatanperver ve kahraman eril bir gençlik inşa çabalarının bir aracı olarak ele alınacak, bu yöndeki çabaların ortaya çıkışının sebebi olarak, savaşların yarattığı militarist ortamın varlığı nedenselleştirilecektir. II. Meşrutiyet dönemi paramiliter gençlik örgütleri de bu bağlantı çerçevesinde bütünlüğün görünmesi için kurgu içinde tutulacaktır.

Bu kapsamda eser giriş ve üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, çalışmanın kavramsal çerçevesi işlenmiştir. İkinci bölümde, “Uluslaşma, Savaş ve Gençlik” başlığı altında Osmanlı Devleti'ne olan etkisini göz önüne alarak, modernite ile birlikte savaşların ulusçuluk ideolojisine tesiri ve bunun gençliğin politik inşasındaki etkileri gözlenmeye çalışılmıştır.⁶⁷ Üçüncü bölümde ise, “İktidar ve Gençlik” başlığı altında İzciliğin Osmanlı'da uygulanmaya başlandığı 1910 yılından itibaren, Cumhuriyetin ilanına kadar ağırlıklı olarak paramiliter bir görünümle dört döneme ayırarak incelenmiştir.

İlk dönem; izciliğin “keşşaf”lık olarak bilindiği 1910 yılından başlayan ve Harold Parfitt'in (1881-?) gelişine kadar olan süreyi kapsar. Bu dönem başlangıcında izcilik, önce dağınık ancak bir doğa faaliyeti olarak sonra ise Galatasaray Sultanisi'nde Ahmet Robenson'un öncülüğünde ilk izci oymağının kurulmasıyla ve bunu diğerlerinin takibiyle başlayan, boru trampet takımları ile şehir içi turları ve doğa yürüyüşleri gibi etkinliklerde bulunan bir görünüm arz etmekteydi. Militarist amaçlar bu dönem için fazla etkili olamamıştır.

İkinci dönem; Belçika'dan Parfitt'in gelmesiyle başlayan ve izciliğin paramiliter bir şekilde örgütlendiği dönemdir. İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin etkin olduğu II. Meşrutiyet döneminin askeri amaçlarla gençliği örgütleme ve eğitmesi uygulamalarının bir örneğini izci teşkilatları oluşturur. Cemiyetin bu amacına çok uygun düşecek gençlik örgütünün batıdaki örnekleri gibi olabileceğinin rapor edilmesi üzerine Parfitt 9 Nisan

⁶⁷ Ayrıntılar için bakınız; Güven Gürkan Öztan, **Türkiye'de Çocukluğun Politik İnşası**, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2011.

1914’de İzci Ocağı’nı kurar. Enver Paşa’nın Başbuğ’u olduğu örgüt askeri usullere göre örgütlenir ve eğitimlerini yapar.

Üçüncü dönem; Birinci Dünya Savaşına girmeden önceki sancılı günlerde ordu sayısını arttırmak, milis güçler oluşturmak için izci Ocağı’nın bu amaca hizmette yetersiz olduğuna kanaat getirilince lağvedilip, yerine 15 Haziran 1914’de Osmanlı Güç Dernekleri’nin ikame edilmesiyle başlar. Birinci Dünya Savaşının devam ettiğı yıllarda Avrupa’da yaygınlaşan gençlik örgütleri modellerinin ülkeye taşınmak istenmesi sonucunda Genç Almanya Teşkilatı’nın bir benzeri olarak Alman Von Hoff tarafından Osmanlı Genç Dernekleri’nin kurulmasıyla devam eder. Bu dönemde militarist amaçlar öne çıkarılmış ve askeri örgütlenmeler ve uygulamalarda izcilik yoğun olarak ön planda tutulmuştur.

Dördüncü dönemde ise; Cihan Harbi sonundaki mağlubiyetle beraber başlayan Mütareke yılları oluşturur. Bu dönemde özellikle İstanbul’daki azınlıkların ve yabancı işgal güçlerinin izcilik faaliyetleri dikkati çeker. İstanbul’da ve Anadolu’nun birçok yerinde siyasi ve askeri amaçlarla faaliyetler yapmak üzere 1919 yılında kurulmuş Rum izci Teşkilatı ve diğer Ermeni, İngiliz, İtalyan İzci Teşkilatları’nın eğitimleri ve örgütlenmeleri görece askeri bir görünüm içerisindedir. Mütareke yıllarında Osmanlı izciliğı çok cılız kalmakla beraber, faaliyetlerine devam etmiştir. Bu dönemde Osmanlı izciliğı paramiliter görünümünden kısmen uzak, ancak milli duygu ve heyecanın önde olduğu faaliyetler içerisindedir. Bu dönem Cumhuriyetin ilanına kadar devam eder.

I. BÖLÜM

1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. İzcilik: Tanım, Amaç ve Yöntem

İzciliğin Tanımı

İzcilik; çocuk ve gençleri her türlü kıymet hükümleriyle bir bütün olarak ele alan ve ruh sağlıklarını geliştiren, onların boş zamanlarını belli bir program çerçevesinde değerlendirilmesini sağlayan üniformalı bir gençlik faaliyetidir. İzcilik ile ilgili genel olarak birçok ortak tanım karşımıza çıkmaktadır. Bu tanımlamalardan bazıları şu şekildedir;

İzcilik, milliyet, ırk, din ve dil ayrımı olmaksızın herkese açık politik olmayan eğitimsel bir gençlik hareketidir (Coşkuner 2011: 8). İzcilik, çocuk ve gençleri mevcut özellikleri ile bir bütün olarak ele alan, ruh ve beden sağlıklarını geliştiren, onların boş zamanlarını bir program çerçevesinde değerlendirilmesini sağlayan bir eğitim aracıdır (Şahin 2007: 12). Bir hareket olarak izcilik, değişik yaş gruplarındaki çocukların ve gençlerin bedence ve ruhça sağlam, her koşula dayanıklı, dürüst, araştırmacı, yaratıcı, barış ve kardeşlikten yana, doğaya ve kültür yapıtlarına duyarlı birey olmasına fırsat veren eğitsel etkinliklerdir (Şahin 2007: 15). İzcilik, çocuk ve gençleri mevcut özellikleri ile bir bütün olarak ele alan, ruh ve beden sağlıklarını geliştiren, onların boş zamanlarını bir program çerçevesinde değerlendirilmesini sağlayan bir eğitim aracıdır. Bu nedenle de izcilik tüm dünyada okul dışı bir faaliyet olarak değerlendirilmiş ve okul dışı izcilik organizasyonları kurulmuştur (Uyanık 2009: 14).

Sonuç olarak izcilik; belirlenmiş yaş gruplarındaki çocuk ve gençlerin, boş zamanlarını açık alanda geçirdikleri, kendilerini fiziksel ve zihinsel açıdan geliştirdikleri, izcilik faaliyetlerinde bulunulan süre içerisinde davranışlarında olumlu değişmelerin elde edildiği, dil, din, milliyet ayrımı yapılmayan ama dini değerlerin ayrılmaz bir parçası olduğu, uluslararası gönüllü bir gençlik hareketidir (Coşkun 2011: 10).

İzciliğin Amacı

İzcilik etkinliklerine katılan bireyin hemen her alanda gelişimi hedeflenir. İzcilik çalışmaları ile çocuk ve gencin bir bütün olarak bedensel, sosyal, ruhsal ve zihinsel yönden gelişmesi amaçlanmaktadır. İzcilik, çocuk ve gencin karakter ve zekâsını, pratik yeteneklerini, sağlık ve kuvvetini, başkalarına hizmet duygusunu geliştirmeyi amaçlar (Coşkun 2011: 12-13).

İzciliğin kurucusu Baden Powell'e göre izcilik eğitiminin amacı, iyi karakterli, sağlıklı, becerikli insan yetiştirmek, çocuğa sadece kendini düşünen bir varlık değil, başkalarına hizmet etmeyi bilen ve topluma hizmet için ruhen - bedenlen gelişmiş bir insan olmayı öğretmektir (Powell 1964: 1-2). 3 Nisan 1923 tarihinde yayınlanan ilk izcilik dergisi olan “*Keşşaf*”ta yer alan bir yazıda, izciliğin amacı, gençleri hayatta girgin, cevval, mukavim ve terbiyeli olarak yetiştirmek şeklinde özetlenir (Uzgören 2000: 9). İzciliğin temel amaçlarından birisi de, çocuğun ve gencin fiziksel gelişimini sağlamasını desteklemektir (Coşkun 2011: 13).

Türkiye İzci Federasyonu'na göre ise izcilik teşkilatına katılan çocuk veya gençleri, karakterli, iyi vasıflı, toplum içinde yapıcı ruha sahip, kanun, nizam, talimat ve emirlere uyan, saygılı ve disiplinli, başkalarını düşünen, halka hizmet etmekten zevk duyan, yurduna, milletine bağlı, bütün insanlara karşı dürüst ve iyi duygulu, kendisi için gerekli el becerilerine sahip, kendine güvenen, sorumlu işler almaya hazır ve istekli, sıhhatli ve olumlu düşünen, tabiat ve kültür eserlerini seven ve koruyan nitelikte iyi yurttaş ve iyi insan olarak yetiştirmektir (Coşkun 2011: 13).

İzciliğin Temel Prensipleri

İzcilik hareketi bazı temel prensiplere dayanır. Bunlar arasında özellikle Tanrı'ya ve vatana karşı görevler önem teşkil eder. Bu açıdan, Tanrı'ya karşı görevler, manevi prensiplere bağlılık, kendilerinin ne olduğunu ifade eden dine sadakat ve bundan doğan görevlerin kabul edilmesi dikkat çekilmesi gereken noktalardır. Burada önemli olan bir dine mensup olmaktır (Coşkun 2011: 13). *“Din izciliğe girmiş değildir çünkü zaten onun içinde vardır. Din izciliğin temelinde yatan bir ana faktördür.”*⁶⁸ Vatanseverlik konusunda Powell; barış ve karşılıklı saygıya vurgu yapmaktadır. Ayrıca din, vatanseverlik ve izciliğe arasındaki ilişkiye dair hümanist ve idealist bir yorum sunmaktadır. Ona göre;

“Gençlerimize vatanseverliği telkin ederken çok dikkatli olmaya çaba göstermeliyiz. Bizim vatanseverliğimiz, başkalarının isteklerine karşı adaletli ve uyumlu olan, yeryüzündeki diğer uluslar ile dostluk kurmamıza yol açan daha geniş kapsamlı ve daha üstün bir vatanperverlik olmalıdır. Bunun ilk adımı kendi sınırlarımız içinde barış ve iyi niyeti geliştirmektir. Bu da her yaş ve cinsteki gençlerimizi eğitmekle olur ki; böylece şehirler, sınıflar, mezhepler arasındaki çekişmeler yok edilmiş olur. Bundan sonra bu güzel duyguları sınırlarımızdan çıkarıp komşularımıza taşımış oluruz” (Powell 1930, Aktaran: Coşkun 2011: 15).

Bir diğer önemli prensip izci andı ve türesidir. And, izcilik hareketine katılmak isteyen kişinin bir grup arkadaşının önünde bu kurallara göre yaşamını en iyi şekilde düzenlemeye çalışacağına dair verdiği sözdür . Adaylık devresini tamamlayan izciler and içerek “izci” olurlar. And içmek izcilik eğitim sistemindeki metotlardan and ve türe, aşama sistemi, sembolik çerçevenin bulunduğu bir seremonidir (Coşkun 2011: 25). İzciliğin kurucusu Powell'in getirdiği and ve türe faaliyetlerin temelini teşkil ettiği için yararlı bir telkin kaynağıdır. İlk izci andı ve türesi 20. yy başlarında İngiltere'de yazılmıştır. Her ulusal teşkilat, temellere bağlı kalmak kaydıyla kendine özgü and ve türeyi kültürüne, medeniyetine ve diline uygun halde düzenler (Coşkun 2011: 16).

⁶⁸ Baden Powell'in bir konferans konuşmasından aktaran (Coşkun 2001: 15)

İzcilik Metodları

İzciliği diğer eğitim şekillerinden ayıran en önemli özelliği; amacına ulaşmak için kullandığı değişik metotlardır. İzciliğin uygulamalarının başlamasına kadar hiçbir eğitim sistemi çocukları bina ve sınıfların dışına çıkaramamış, sadece teorik bilgiler vererek değiştirme yolunu seçmiştir. Ancak izcilik kurulduğu günden itibaren okul eğitiminin veremediği eğitimi vermiş, çocuk ve gençleri zor bir yaşam kavgasına alıştırabilmek için kendine özgü metotları, başarılı bir şekilde günümüze kadar gelmiştir (Uyanık 2009: 14).

Oba Sistemi, izcilikteki ilk demokratik ve en küçük örgütlü birimdir. Genç bir grup üyesi olmayı, grup içinde yaşamayı ve vatandaşlığın gerektirdiği sorumluluklara katılma konusunda çok çeşitli deneyimleri oba da kazanır (Coşkuner 2011: 19). Oba metodu izcilerin bir biri ile demokratik ilişkiler geliştirmesini ve küçük gruplar içinde kendi kendilerini eğitme olanağını verir (Bıyık 2001: 21). İzcilik programı açık hava etkinliklerine yer verecek şekilde hazırlanmıştır. İzci olan genç böylece sorumluluğu paylaşmayı ve diğerleri ile birlikte yaşamayı öğrenir. İzcilik dört duvar dışında yapılan birçok çalışmayı kaynaştırıcı niteliktedir. Açık havada yapılan çalışmalar doğayı tanımayı, sevmeyi, korumayı, doğaya zarar vermeden doğadan yararlanmayı ve çevre bilincini verir (Türkiye İzcilik Yönetmeliği 1970: 103). Bu konuda Powell:

“Tanrı bize okumak için büyük bir doğa kitabı vermiştir ve ateistler, orada gerçek dışı şeylerin olduğunu söyleyemezler gerçekler önlerinde durmaktadır. Doğanın incelenmesinden bir ibadet biçimi ya da dinin yerini alacak bir olgu olarak söz etmiyorum ama doğanın anlaşılmasını bazı durumlarda dine ulaşılmasını sağlayacak bir adım olarak savunuyorum” (Powell 1929, Aktaran: Coşkuner 2011: 19)

1.2. Militarizm

Militarizm, milliyetçilik ile birlikte son iki yüzyılın siyasasının şekillenmesinde önemli rol oynamış, bu olurken de birbirlerini tamamlamış, iç içe geçmiş ideolojilerdir (Altınay 2009: 179). Ordu kavramının Fransızca karşılığı olan militaire “*military*” etimolojik olarak Latince “askerlik ve savaşa dair” anlamına gelen “*militaris*”e dayanmaktadır. Dolayısıyla, militarizm Fr. “*militarisme*”, İng. “*militarism*” kavramını

Türkçeye orduculuk veya askercilik olarak çevirmek mümkündür (Altınay 2007: 351).⁶⁹ *“Militarizm, toplumsal ve siyasal iktidar ilişkilerini yönetmek ve sosyo-politik güçleri disipline etmek üzere içeriye veya dışarıya dönük fiziksel şiddet kullanımı veya kullanma tehdidinin yanı sıra bunu mümkün kılan her türlü siyasal, yasal, ideolojik ve iktisadi düzenlemelere dayanan bir yönetim tekniğidir”* (Akça 2010: 351-406). Akça, kavramı bir iktidar tekniği olarak açıklamıştır.

Militarizm kavramını ayrıntılı bir şekilde ele alan Murat Belge, konuyla ilgili kaleme aldığı eserinde militarizm kavramını şu şekilde tanımlar:

“Militarizm, sivilleri, kadınlarıyla toplumun tamamını, çocukluktan başlayarak, “askeri değerler ve normlar” çerçevesinde eğitmek, bu çerçevede davranmaya çağırmak, askerliği askerliğin dışına çıkarmak ve genel bir “yaşam üslubu” haline getirmek demektir. Bunun da anlamı, bunu seçen toplumun, yapmaya kalkıştığı her işi askeri yöntemle yapmaya karar vermiş olmasıdır” (Belge 2011: 150).

Militarizm’i kavram olarak tanımlayan Belge, sonrasında bu ideolojinin pratik yansımalarının militer örgütlerin doğuşuna etki ettiğine dikkat çekmektedir; *“modern çağda orada burada filizlenmeye başlayan militarist ideoloji ve pratik, askeri modelleri toplumsal ideal olarak yaymaya başlayınca “paramiliter” dediğimiz türden örgütlenmeler içinde nesnel bir zemin doğduğunu”* söyler (Belge 2011: 175).

Disiplin ve itaat gibi değerlerin yalnızca silahlı kuvvetlere değil tüm topluma hakim olduğu ideolojik ve kültürel bir durumu ifade eden militarizm, sosyo-politik sorunların askeri güç kullanımı ile çözülebileceğini savunan bir bakış açısıdır. Buradan hareketle militarizasyonu ise orduya ait değerlerin hedef kitleye veya kurumlara aktarılması süreci olarak nitelendirebiliriz (Özdamar 2007: 8). Ulus-devlet anlayışının yeni bir ordu ve savaşma biçimini talep ettiği bir evrede zorunlu askerliğe dayalı vatandaş ordular oluşmaya başladı. Bu açıdan militarizm, ulusçuluğun belkemiğini oluştururken askeri birlikler de devletin ana dayanağını oluşturur (Özdamar 2007: 8-9). Militarizm, askerin siviller üzerindeki baskın karakteri, askeri taleplerin fazlalığı ve askeri düşüncelerin, inanışların ve değerlerin devletlerin hayatındaki vurgusudur

⁶⁹ Kavramın geniş bir yorumu için bakınız; Güven Gürkan Öztan, **Türkiye’de Militarizm: Zihniyet, Pratik ve Propaganda**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2014.

(Özdamar 2007: 9). Fakat şu da gözden kaçırılmamalıdır ki militarizm kalıcı bir ideoloji değildir, toplumlar belli zamanlarda bu ideolojinin etkisinde şekillenirler (Altınay 2009: 180).

Militarizm, savaşı değerli kılan ve onu toplumda ya da devlette silahlı kuvvetlerin önde geleni olarak ayarlayan bir doktrin ya da bir sistemdir. Şiddete başvurma fonksiyonunu askeri oluşumlar gibi kurumsal bir yapıyı över ve bunlarda da siyasanın merkezileşmesini ve güç ilişkilerini vurgular (Özdamar 2007: 9).

Askeri alt kültüre ait değerlerin toplumun temel değeri olarak algılanması olan militarizmin önde gelen değerlerinden disiplin ve hiyerarşi okul, hastane, ve diğer kamu dairelerine nüfuz etmiş halde vardır (Özdamar 2007: 10). Bunun sonucu olarak rekabet, saldırganlık, hiyerarşik konumları kabullenebilme, toplumun bekası için en önemli değerler olarak kabullenışı karşımıza çıkmaktadır (Yegemoğlu ve Coşar 2003: 224). Militarizm, insan doğasının saldırgan olduğunu kabul ederek, sosyal-darwinist düşüncenin tabi ayıklanma sonucunda ancak güçlü toplumların yaşayabileceğini benimsemiştir. Bunun için ise iktidarın merkezileşerek, şiddet tekeliyle tamamıyla ele geçirmelidir (Yegemoğlu ve Coşar 2003: 12).

Bir ideoloji olarak militarizm, iç ve dış düşmana karşı sürekli teyakkuzda olunmasını ön görür. Toplumun zihinde tarihsel geçmişten ve mitlerden düşman üretilir. Öç alma duygusu işlendiği bu ideolojide, milliyetçilik ve vatanseverlik bağlamında geçmişte yaşanmış galibiyetler anlatılarak düşman figürü canlı tutulmaktadır (Özdamar 2007: 12). Militarizmde disiplin, homojen bir toplum, sorgulanamaz ritüeller ve tavizsiz ezberler yaratmak ister. Disiplin ve dayanıklılık üzerinden toplumda cinsiyet rolleri tekrar kurgulanır. Militarist değerler, ulus-devletlerin ortaya çıkışında evrenselleştirilen hegemonik erkek kimliğinin sınırlarını çizmiştir. Rekabet, cesaret, saldırganlık ve onur gibi değerler toplumsal cinsiyet kimliklerin inşasında erkeğe atfedilir ve bu durum ona kadın karşısında hiyerarşik bir üstünlük sağlar. İktidar tarafından kurgulanan bu rollerde kadının korunması ve namusu ön plana çıkarken vatan da bu minvalde dişileştirilir ve erkek koruyan kollayan rolüyle ulus devlet ideolojisinde aktifleştirilir.

Hemen hemen her ulus-devlette ordular ve savaşlar kurucu bir rol üstlenmişlerdir. Türk milliyetçiliği ve militarizm arasındaki bağlantıda ordu, kurucu bir

figürdür. Çünkü Türk milliyetçiliğinin biçimlenmesinde ve üretiminde özgül bir damar, güçlü bir karakterdir.⁷⁰ Unutmamak gerekir ki, Türk milliyetçiliğinin temelinde ordu-millet miti yatmaktadır.⁷¹ Ordu milliyetçi ve militarist değerlerin ulus devletin fikri-manevi sistemine transfer edilme sürecinde etkin bir rol oynamıştır. Ordu aynı zamanda topluma yönelik doğrudan veya dolaylı müdahalelerle etnisist milliyetçilik anlayışının tabanını genişletmeye çalışmıştır.

1.3. Topyekun Savaş

Tarih, esas olarak savaş, savaşı gerçekleştiren çeşitli türden örgütlenmeler ve savaşın bedelini ödeyen çeşitli topluluklar arasındaki etkileşime bağlı bir akış göstermiştir (Tilly 2005: 37). 19. yüzyıla gelinceye dek Herodot’den Hobbes’e pek çok düşünür savaş kavramına bir yorumda bulunmuşlardır. Savaşın bir şiddet hareketi olduğunu ifadelendiren Carl Von Clausewitz, Savaş Üzerine adlı kuramsal eserinde savaşın irademizi yerine getirmek üzere yapılan bir şiddet kullanımı olduğunu ifadelendiriyor (Clausewitz 2008, Aktaran: Özdamar 2007: 29). İnsanlık tarihi kadar eski olan savaşların geçmişi, kabile mücadelelerinden, şövalye saldırılarına, paralı lejyonlardan, düzenli birliklerin kurulmasına değin farklılık göstermiştir. Her ne kadar araçlar, yöntemler ve tanımlar değişse de savaşların ardında yatan güç kullanma arzusu varlığını hep sürdürmüştür (Özdamar 2007: 29).

19. Yüzyıl ortalarına doğru Avrupa’da savaş teknolojisinin endüstriyelleşmesi, askerliğin zorunlu hale gelmesi ve merkezi devlete bağlı kitle ordularının ortaya çıkması topyekun savaşın belirginleşmeye başladığının işaretidir (Beşikçi 2010: 3). Nitekim Napolyon Savaşları (1800-1815) ilk topyekun savaş olarak tanımlanıyor (Beşikçi 2010: 3). Topyekun savaş kavramsallaştırmasına uyan Avrupa dışındaki en önemli örneklerden biri, kuşkusuz, 1905’teki Japon-Rus Savaşı’ydı. Üstelik bu savaş, savaşan tarafların toplumsal ve ekonomik kaynaklarının seferber edilmesinin yanı sıra, savaşın

⁷⁰ Türk milliyetçiliğinin alternatif bir yorumu için bakınız. Ahmet Yıldız, **Ne Mutlu Türküm Diyebilene: Türk Ulusal Kimliğinin Etno-Seküler Sınırları (1919-1938)**, İletişim Yayınları, İstanbul, 2001.

⁷¹ Ordu-millet düşüncesinin açıklayıcı bir okuması için bakınız. M Hacısalihoglu, “Ordu-Millet Düşüncesi”, **Toplumsal Tarih** (164), 2007, s. 36-42.

başka ülkelerdeki etkileri açısından da kavrama özgün bir katkı yapmıştı (Beşikçi 2010: 3).

Topyekun savaş kavramının ortaya çıktığı 19. yüzyılda savaş sürecine hazırlığın yalnız orduda değil bütün toplum üzerinde hissedilmesi yeni savaş anlayışının temel parametresini oluşturuyordu. Artık savaşlarda bir paradigma değişikliği söz konusuydu. Bu açıdan savaşın topyekunlaşması askeri politikanın önceliğini haklılaştırma ve toplumun bütün unsurlarıyla, gerektiğinde otoriter yöntemlerle savaşa hazır tutulması gibi bir milli güvenlik ideolojisini meşrulaştırıyordu (Beşikçi 2010: 11).

Osmanlı Devleti açısından bakıldığı zaman Balkan Harbi, kendisinden sonra gelen topyekun savaşlar için bir hazırlık sürecinin kapısını aralamıştır. Bu savaşın ardından savaş tecrübeleri sorgulanmaya başlanmış, göze çarpan eksiklikler yeni projelerle düşünsel sahaya eklenmiştir. Balkan Harbi ile birlikte varolan savaş usullerinden topyekun savaş olarak nitelendirilen ve cephe gerisini de savaşın içine dahil eden bir mücadele stiline geçilmiştir. Toplumunda maddi ve manevi kenetlenmişlik eksikliğinin yenilgiyi doğurduğu bu savaş neticesinde kabul edilmiştir.

Şiddet kullanmaya hazırlıklı olmak ve şiddet kullanmak, cephe bölgeleri dışında, sivil bir toplumun yanı başında başvurulacak biricik ve nihai çareler değildi artık; olağanüstü karmaşık politik toplumsal, ekonomik ve askeri bir sürecin bütün bir halkı kapsaması şarttı (Bröckling 2001: 300). Geleceğin savaşlarında halk, sadece geri hizmetlerde bulunarak savaşa katılmayarak; bir yandan da savaş eylemine doğrudan hedef olarak terk edileceği göz önüne alınmış ve her şeyi kapsayan, dışta bırakmayan, bütüncü anlamlarına gelen topyekun kavramı savaşın yeni belirteci olarak ortaya çıkmıştır. Feodal dönemden başlayarak savaşanlar, çalışanlar, dua edenler ayrımı ortadan kalkmış savaşmak toplumun bütününü kaplar hale gelmiştir.⁷²

“Bugünkü harpler artık yalnız orduların sınırlarda çarpışması şeklinden çıkmış tamamen ulusların savaşmaları haline girmiştir. Bugün artık birbirine düşman olan iki ordunun yalnız başlarına çarpışmaları imkanı kalmamıştır. Bu nedenle zamanımızın en önemli harp silahı olan muzır düşman propagandasının bütün memleket içlerine yayılması ve bir savaşın yalnız ordu ile değil ancak ulusun yurt severliği ve utku imanıyla kazanılabileceği hususları bize, bir

⁷² Ayrıntılı bilgi için bakınız; Leo Huberman, **Feodal Toplumdan Yirminci Yüzyıla**, İletişim Yayınları, İstanbul, 1995.

yurdun korunması için ulusların nasıl hazırlanmalarının lazım geldiğini öğretmeye yeter” (Tipi 1941, Aktaran: Özdamar 2007: 34)

1.4.Ulus-Devlet Modeli

Son iki yüz yıllık siyasal gelişmelere modernite imgesi damgasını vurdu. Fransız Devrimi’nden başlayarak, üç temel ilkeyi bir araya getirdi: akılcı düşüncenin, saf ve uygulamalı bütün bilgi alanlarına uygulanması; ekonomik yönetim ölçütlerinin, siyasi, dini, ailevi türden toplumsal yaşamın diğer alanlarını düzenleyen ilkeler karşısında özerkliği; son olarak ve bizi ilgilendiren taraf, özel iktidarın tümüne kendi yasasını dayatan, toplumsal hiyerarşiyi ve ülkenin idari birliğini olduğu kadar kültürel birliğini de güvence altına alan ulusal devletin yaratılması. Latince “*nasci*” fiilinden türemiş bir terim olup “*doğmak*” anlamında olan Ulus kavramı; Ulus kavramı, Latince “*nasci*” fiilinden türemiş bir terim olup “*doğmak*” anlamındadır (Dieckhoff ve C. Jaffrelot 2010: 11). Dil, değer yargıları, değer yargıları gibi ortak bazı kültürel özellikleri paylaşan ve belli bir toprak üzerinde kendi kaderini tayin hakkına sahip olduğuna inanan insan grubudur (Somer 2015: 58). Mekansal bir tasvir sunan kelime, aynı ülkeden ve aynı bölgeden insanları anlatmak için kullanılmaktadır. Ulus-devlet modeli ise, bir millete dayanan, ona ait olan ve onunla özdeşleşen devlet tipidir (Somer 2015: 63). Yani sınırları belirlenmiş bir toprak parçası içinde yasal güç kullanma hakkına sahip ve yönetimi altındaki halkı türdeşleştirerek, ortak kültür, simgeler, değerler yaratarak, gelenekler ile köken mitlerini canlandırarak, birleştirmeyi amaçlayan bir tür devletin oluşumuyla tanımlanan, modern bir olgudur.

Aslında 19. yüzyılda fiilen karşı karşıya olan iki kavram, Devlet ve ulus/millet kavramları, ulus aracılığıyla bir anda kendilerini özdeş olarak bulurlar. Ulusun içeriği devlet tarafından tanımlanır. Bir anlamda ulusalın tanımlanması modern dönemlerin belli başlı siyasal retorik uğraşlarından birisidir. Her devletin ulus tanımı değişik olmak zorundadır. Çünkü bu fiktif varlığın evrensel bir temeli yoktur. Bu nedenle her devlet, temsilcisi olacağı ulusal egemenliğin dayanağını oluşturacak bir ulus yaratmak zorundadır. Bu amaçla duruma göre, kimi yerde ırk, kimi yerde din, kimi yerde ise dil ulusal kimliğin sınırını çizer (İnsel 1990: 21).

Modernite ile birlikte ortaya çıkan ulus-devlet modeli, tarihsel süreç içinde Ortaçağ'ın sonlarında, Yeniçağ'ın başında, Avrupa'da feodalitenin çöküşü ve kilisenin siyasal nüfusunun kırılışı ile birlikte doğmuştur. Ulus-devlet, dağınık ve çatışan otoriteler arasında bölünmüş olan insanları ülke ve ulus kavramı üzerinde toplayan yeni bir kuruluştur. Böylece modern devlet yeni bir siyasal bütünleşme ve değişik bir örgütlenme olarak ortaya çıkmıştır (Kapani 2005: 40). Bu durum 1648 Westfalya Antlaşması'nın ortaya koyduğu yeni devlet düzeniyle somutluk kazanmış ise de ancak dünyadaki üretim biçimleri, meşruiyet zeminleri üzerindeki değişimler, 19. yüzyıl başlarında Avrupa'da ulus-devlet modelini uygulanabilir kılmıştır.

Charles Tilly'nin savaş ve devlet örgütlenmesindeki değişikliklerin birbiriyle ilişkisini sorgularken ortaya koyduğu dört bölüm, ulus-devlet modelinin hakim siyasal paradigma olurken geçen evreleri sunuyor. Bu bölümlendirme, devletin, ekonomik, toplumsal ve örgütsel anlamdaki farklılaşmalarının vurgulanması temelinde yapılmıştır. Tilly, ilk olarak, on beşinci yüzyıla kadar olan süreci patrimonyalizm süreci olarak belirtmektedir. Böylece sermaye ve zor temelinde, kabilelerin, feodal el koymanın, şehir milisinin ve benzer geleneksel güçlerin savaşta oynadığı ve monarkların genellikle ihtiyaç duydukları sermayeyi doğrudan denetimleri altındaki toprak ve nüfustan haraç ve kira olarak topladıkları dönem. İkinci dönem, komisyonculuk dönemi: 1400'lü yıllardan, 1700'e kadar olan dönemde sözleşmeyle tutulan paralı askerlerin askeri eylemlerde egemen olduğu ve yöneticilerin borç, gelir getiren girişimcilerin yönetimi, vergilerin belirlenmesi ve toplanması için resmen bağımsız olan kapitalistlere dayandıkları dönemdir. Üçüncü dönem, 1700'lü yıllardan, 1850'lere kadar olan süreçte devletlerin artan derecede kendi ulusal nüfuslarından kitlesel ordu ve donanmalar hazırlayıp, egemenlerin silahlı kuvvetleri ve benzer biçimde mali araçlarının kullanımını da doğrudan devletin yapısı içine aldıkları dönem olarak, ulusallaşma dönemidir. Dördüncü dönem, uzmanlaşma dönemidir: 19. yy'ın ortalarından, yakın geçmişe kadar olan bu dönemde askeri kuvvet ulusal hükümetin uzmanlaşmış güçlü bir dalına dönüştüğü, mali faaliyetlerle askeri faaliyetlerin ayrıştığı, temsili kurumların askeri harcamalar konusunda etkili olmaya başladığı ve devletlerin dağıtım, düzenleme, telafi etme, hüküm verme faaliyetlerinde fazlasıyla geniş bir rol yüklendikleri dönemdir

(Tilly 2001: 63). Tilly'nin bahsettiği zor, savaş temelli ve dolayısıyla savaş araçlarının elinde bulundurulması anlamında, zor yoğundur.

“18. ve 19. yüzyıllardan itibaren Batı Avrupa'dan başlayarak modernleşme sürecine giren devletler, başka devletlerle rekabet edebilmek ve sınırlarını koruyabilmek için merkezi devletlerini kaynaklar ve meşruiyet anlamında güçlendirmek ve savaş yapma imkanlarını artırmak baskısını duydular. Bu amaçla elitler halkla devlet arasında yeni bir sosyal mukavele yaratmaya çalıştı. Buna göre, daha fazla siyasal katılım ve merkezi devletten alacakları hizmetler karşılığında halkı daha fazla vergi vermeye ve askeri faaliyetlere gönüllü olarak katılmaya ikna etmeye çalıştılar. Seçkinler bunu mümkün kılmak için yönetenlerin ve yönetilenlerin ortak olarak paylaşacakları yeni bir ortak kimlik ve siyasal aidiyet kaynağı kurgulamaya çalıştılar. Bunda başarılı oldukları oranda halkı mobilize etmekte, yani vergi toplamakta, askere almakta ve ortak hedefler için fedakarlık etmeye ikna etmektedir.” (Somer 2015: 60).

Ulus-devlet modeli, geleneksel devletlere göre daha başarılı oldu.

Konumuzla bağlantılı olarak 19. yüzyıldan itibaren ulus-devlet ideolojisinin hegemonik iktidar aygıtı olmasıyla birlikte askerliğe ait değerlerin topluma aktarılması önem kazanarak militer bir toplum kurgulanmaya çalışılmıştır. Bu yeni dönemde vücut sağlamlılığının ehemmiyeti vurgulanırken, ulusun savunmasını esas alan politikalar geliştirilmiştir. Bu noktada asker-millet kurgusu etkisini artırmıştır.

II. BÖLÜM

2. SAVAŞ, ULUSLAŞMA VE GENÇLİK

2.1. Savaşın Uluslaşmayı Tetiklemesi

Uluslaşma ile savaş arasında doğrudan bir ilişki söz konusudur. Charles Tilly, Zor, Sermaye ve Avrupa Devletleri'nin Oluşumu adlı eserinde; *“Avrupa ulus-devletler ağını savaşlar ördü ve savaş hazırlıkları bu sistemdeki devletlerin iç yapılarını yarattı.”* demektedir. Ona göre; *“Ulus devletin savaş süreçleriyle şekillenen inşası beraberinde şiddetin tekelleştirilmesini de getirdi”*. Böylece, şavaşıklıkla devlet arasındaki bağ kuvvetlendi. Belirli bir toprakta meşru fiziki güç kullanma tekeli elinde tuttuğunu iddia eden devlet modeli sonunda Avrupa devletleri için anlam taşımaya başladı (Tilly, 2001: 127-137).

Ulus-devlet idari kapasitesini artırmak için savaşı en temel faaliyetleri arasında göstererek devasa bir savaş mekanizması kurgulayıp, sivil kitleleri bu denklemin içinde tutarak onları kapatmak istemiştir. Ulus devletlerin, milli bağımsızlık, özgürlük, kurtuluş, milli uyanış gibi temalarla varoluşlarını kurgulamaları savaş ve ulus inşası arasındaki bağı görünür kılan önemli bir ayrıntıdır. Bir devlet eylemi olarak savaş, devletin idari kapasitesini genişletir merkezin periferi üzerinde her zamankinden daha fazla kontrol kurmasını sağlar.⁷³ Böylece bir güç yoğunlaşması meydana gelir bu gücü kanallandırmak için merciler aranır. Bu durumda ulus devletlerin doğal sonucu olarak ortaya çıkan milliyetçilik ideolojisi bu yeni egemenlik anlayışına toplumsal işlerlik kazandırır.

⁷³ Modern devlet olgusunun yerleşmesinden sonra Osmanlı'da merkez, periferi arasındaki ilişkinin alternatif bir yorumu için bakınız. Janet Klein, **Hamidiye Alayları - İmparatorluğun Sınır Boyları ve Kürt Aşiretleri**, İstanbul, İletişim yayınları, 2013.

Savaşların devletin nüfuz etme becerisini artırdığını, toplum üzerindeki taleplerini genişlettiğini ve savaşlara halkın katılımını teşvik edici kanallar açtığından hareketle diyebiliriz ki; savaş ve ulus devletlerin oluşumu doğru orantılı bir ilişki arz ederler.

“Kamu hayatının gerek militarizasyonu ve gerekse sansür, tartışma özgürlüğünün askıya alınması, sıkı gözetleme, olağanüstü kanunlar ve örfi idare yoluyla ağır bir kısıtlamaya tabi tutulması kamusal alanın demokratik biçimlerde kendinin ifade etmesinin önünü açmadığı gibi, onu daha da zorlaştırır. Ancak aynı zamanda, savaş seferberliği koşulları ve ona eşlik eden yurtseverlik söyleminin içeriği bu konsensüs içinde kendisini konumlandırmak isteyen toplumsal grupların seslerini de meşrulaştırır. Bu süreç hiç kuşkusuz yeni grupların tanınmış siyasi milletin içerisine taşınmasına yardım etmiştir. Bu grupların en öne çıkanı örgütlü işçi sınıfıydı, ama müesses bir kolektif tarih açısından daha dezavantajlı konumda olan kadınlar gibi ve artık siyasi muhatap haline gelen *gençler* gibi sıradan başka toplumsal kategoriler de vardı” (Beşikçi 2015: 9).

Ulus-devletin inşasında savaşların itici güç olması zorunlu askerlik temelinde oluşturulan daimi bir silahlı gücün varlığını gerekli kılıyordu. Bu durum Goltz’un kavramsallaştırmasıyla “*millet-i müsellaha*” şeklinde zuhur edecekti.⁷⁴ Zorunlu askerlik uygulamasının ortaya çıkışını Tilly (2001: 147-148) şöyle değerlendirir:

“Avrupa’nın büyük devletleri paralı askerleri kendi uluslarından kişilerin kumandası altındaki orduların içine katmak ve kendi sivil görevlileri tarafından yönetilmesini sağlamak için uzun zaman uğraş verdiler. 18. yüzyıla gelindiğinde, büyük ölçekli paralı askerlerin maliyeti v erişki bu devlet yöneticilerini gittikçe daha fazla kendi yurttaşlarını askere almaya ve mümkün olduğunca bunları paralı askerlerin yerine ikame etmeye yönlendirdi. Askeri yayılmanın kiralık ordular aracılığıyla yürütülen ilk aşamalarında, yöneticiler kendi yurttaşlarından ordu kurmayı pahalı ve siyasi bakımdan riskli buluyorlardı; direniş ve isyan tehlikesi halen büyüktü. Fransız Devrimi ve İmparatorluk Savaşları bu eğilimi ortadan kaldırdı ve paralı asker egemenliğine son verdi. Bir ulusun silahlanması ile bir devletin kapasitesi devasa oranda artar; yurttaşların talepleri de aynı oranda çoğalır. Anayurdu savunma çağrısının savaş gayretlerine büyük katkıda bulunmasına karşılık, kamulaştırıcı vergilendirmeye ve savaş amaçlı üretime duyulan güven devletleri halk direnişine karşı korunmasız bir hale düşürür ve daha önce hiç olmadığı kadar halkla muhatap eder. Bu noktadan sonra savaşın niteliği değişmiştir ve savaş yapmayla sivil siyasetin ilişkisi temelden değişmiştir.”

⁷⁴ Goltz Paşa’nın asker-millet teorisinin kısa bir yorumu için bakınız. Hasan Ünder, “Goltz, Millet-i Müsellaha ve Kemalizmdeki Spartan Öğeler”, **Tarih ve Toplum**, Cilt:35, No:206, Şubat 2001, s. 45-54.

Bu noktadan itibaren yönetici elitler açısından savaş, seferberlik, askere alma, silahlı kuvvetlerin sadakati egemenliğin en kati testidir. Ulus devletin siyasaya egemen olmasıyla değişen devlet toplum ilişkileri neticesinde iktidarın savaş politikalarına yurttaşları seferber etmek için önce rıza devşirmesi zorunlu hale gelmiştir (Aykaç 2011: 12).

Ulus-devlet siyasasında, savaş dönemlerinin ulus, vatan, millet kavramları üzerinden militarist bir dille kurgulanması kitlelerin topyekun savaşa davet edilmesinin meşruluk zeminini yaratır. Nitekim Osmanlı Devleti'nin Balkan Harbi'nden aldığı yenilgi vatanseverliğin intikamcı bir milliyetçilikle iç içe geçtiği travmatik bir yeni dönem başlatmıştır (Üstel 2005: 107).⁷⁵ Bu yeni dönemde halk kitlesi militer sorumluluk üzerinden tanımlanmıştır. Bundan sonraki süreçte askeri altkültüre ait değerlerin toplumun egemen değerleri olarak algılanması olan militarizmin (Altınay 2007: 352), askeri pratik olmanın yanında siyasal söylem ve kitle kültürüne zuhur etme boyutu da vardır (Aykaç 2011: 12). Vatanseverlik, fedakarlık, milli kahramanlık, milli savaş gibi toplumsal tabana yayılmaya başlayan söylemler bunun sonucudur.

Savaşı politikanın yoğunlaşmış bir biçimi olarak gören Clausewitz her savaşın mutlak bir politik amaç için yapılacağını söylüyor.

“Bir politik amaç, değişik uluslarda ya da değişik zamanlarda aynı ulusta tamamen farklı etkiler yaratabilir. O halde politik amacı yalnız harekete geçirdiği yığınların, düşünceleri üzerinde yaptığı etki bakımından bir ölçü olarak kabul edebiliriz; dolayısıyla da bu yığınların tabiatının göz önünde bulundurulması gerekir” (Clausewitz 2008, Aktaran: Aykaç 2011: 13)

Devlet geniş halk yığınlarını savaş politikaları için seferber etmek üzere “mili devlet” vurgusuyla kurtuluş, özgürlük, varoluş gibi değerlerin yanı sıra dini sembolizmler, kahraman millet, savaşçı millet gibi mitik söylemler de üretir. Bu durum ulus devlet olma evresinde ordu ile toplum arasında organik bir bağ üretir. Ordular kolektif şiddetin etkili bir tehdit oluşturmasını sağlayan ve bu şiddeti uygulayan

⁷⁵ Hürriyetin ilanı olarak biline 1908 Devrim'i, siyasi hakların genişletilmesi ve yaşam standartlarının yükseltilmesi doğrultusunda beklentileri arttırmıştır. Meşrutiyet rejiminin bu beklentilere başlangıçta pozitif olduğunu düşünmek doğru olacaktır. Ancak kısa sürede oluşan toplumsal hareketlilik kamu düzenini tehdit eden bir olgu olarak algılanmaya başlanmıştır. Meşrutiyet rejimi, bu çerçevede özgürlükleri kısıtlayıcı hukuki düzenlemeler ve uygulamalarla kamu otoritesini tesis etmeye ve asayiş sağlamaya çalışmıştır. Siyasetteki bu kırılma Balkan Savaşları sonrasında had safhaya çıkmış Meşrutiyet rejimi daha baskıcı ve otoriter bir çizgiye yönelmiştir (Özbek 2004: 98).

organizasyonlar olmanın da ötesinde ulusun büyüklüğünün ve devletin bağımsızlığının sembolik temsilidirler (Bröckling 2002, Aktaran: Aykaç 2011: 13).

Ulus-devletlerin savaş temelinde örgütlendiklerini düşündüğümüzde uyrukların bedenleri önem kazanmaktadır. Devlet hem savaşın karar vericisi hem de uygulayıcısı olarak toplumun belirli kesimlerini askeri eğitimden geçirirken, genelini savaşa hazır hale getirmek için uğraşır. Bu durumda yurttaşlarının yaşamları ve bedenleri üzerinde tasarruf hakkı elde eder. Bu aşamada ordu ulusallaşırken, ulusta askerileşmeye yüz tutar ve böylece millet-i müsellaha kavramı formüle edilmiş olur.

Savaşlar, ulus devletlerin inşasında olduğu kadar toplumsal dönüşümlerde de önemli bir etkidir. Her savaş toplumu üzerinde belirli bir oranda mobilize edici etkiye sahiptir. Özellikle ulus inşa evresinde savaşlar militarizmin toplumsal taban bulmasında etkilidir. Kitleler ile militarist ideolojiyi kaynaştıran nokta ise kahramanlık, fedakarlık, vatanseverlik üzerinden kurgulanan eril propagantif söylemlerdir.⁷⁶ Kendini askeri eğitim ve yetiştirmenin zorlayıcı, karşılanması imkansız taleplerine teslim etmeye ve bir savaşta kullanılmanın tehlikelerini göze almaya hazır ve istekli olma hali, askeri hizmeti eziyet verici, can sıkıcı bir zorlama olarak değil de kahramanca bir fedakarlık, bir yurtseverlik erdemi ve erkekliğin ispatı olarak gösterme başarısıyla doğru orantılı olarak artacaktır (Bröckling 2002: 10). Savaşlar neticesinde yeni bir devlet aygıtı ortaya çıkarken toplumunda bu nisbette dönüşmemesi mümkün gözükmemektedir. Halk askerlik sorumluluğuyla, vergi sistemiyle, siyasal temsille bu yeni devlet paradigmasında aktif bir rol üstlenerek tek tip bir kütle şeklini aldı. “Ulusal simgeler belirginleşti, ulusal diller standartlaştı, ulusal emek pazarı örgütlendi. Savaşın kendisi de, karacı ve denizciler bütün ulusu temsil eder ve sivil halk ortak yoksunluklar ve sorumluluklar yaşadıkça, tek biçimleştiren bir deneyim haline geldi” (Tilly 2001: 202).

⁷⁶ Balkan Savaşları örneği için bakınız. Yavuz Selim Karakışla, “Balkan Savaşı’nda Yayımlanmış Osmanlı Propaganda Kitabı: Kırmızı Siyah Kitap”, **Toplumsal Tarih**, sayı:104, Balkan Savaşları Dosyası, Ağustos 2002, s.60-63.

2.2. Ulus-Devletin Vatandaş İnşası: Gençlik

Gerek ulus-devletlerin kurulma süreçlerinde, gerek milliyetçi söylemlerde gençliğe önemli bir rol atfedilir ve gençler inşa edilen bir kategori hem de yeni kurulmakta olan toplumların başlıca aktörlerinden olarak politik sahnede yerini alırlar. Şöyle ki;

“Yenin oluşturulmasında, gençlikler çift öneme sahiptirler: toplumun en geç, en eğitilmiş ve en modern elemanları olarak, onlar toplumun doğal ve doğrusal ilerlemesi için gerekli olarak görüldüler. Aslında şunu söylemek mümkün ki, gençlik kurulmak istenen yeni toplumun vücudunu ve ruhunu oluştuyordu” (Lüküslü 2013: 21-22).

Gerek ulus-devletlerin kurulma süreçlerinde, gerek milliyetçi söylemlerde gençliğe önemli bir rol atfedilir ve gençler inşa edilen bir kategori hem de yeni kurulmakta olan toplumların başlıca aktörlerinden olarak politik sahnede yerini alırlar (Lüküslü 2013: 22).

Gençlik; biyoloji, psikoloji, sosyoloji, antropoloji, siyaset bilimi, kadın araştırmaları, etnik araştırmalar, kültürel araştırmalar, tarih, eğitim bilimleri gibi farklı disiplinler tarafından araştırma konusu edilmiştir. Bu özelliğinden dolayı da “merkezi bir örnek” olarak kabul edilmektedir. Ancak her ne kadar özel bir kategori olarak kabul edilse de bütün disiplinlerin üzerinde anlaştığı ortak bir gençlik tanımı bulunmamaktadır. Hatta hangi yaş aralığının genç olarak kabul edileceği bile kesinlik göstermemektedir. Ama bu durum gençliğin merkezi birim olarak incelenmesine engel değildir. Hatta zaman içerisinde gençlik çalışmalarına ilginin arttığı dikkat çekmektedir. Gençlik kavramsallaştırması ise, Antik Yunan⁷⁷ ya da Roma’ya kadar dayandırılabilir da kapsamlı olarak inceleme konusu edilmesi modernleşme ile başlamaktadır (Yolcu 2014: 18). Buradan hareketle moderniteye geçişle birlikte Avrupa’da gençliğin sosyolojik anlamda yapılaştığı dönemler olmuştur. Bu dönemlerde gençlik kimliğinin belirgin şekilde doğduğu, gençliğin etkili bir özne olarak var olduğu görülmüştür (Anderson 1995: 135). Bu süreçten bağımsız olarak 19. yüzyıldan itibaren gençliğin politik bir özne olarak tarihteki yerini aldığı düşünüldüğünde “genç” kelimesi bizzat kendi içinde taşıdığı anlamla siyasal bir içerik de kazanmıştır.

⁷⁷ Gençliğin tarihsel serüvenine bakıldığında Antik Yunan döneminden itibaren kavramın varlığı dikkat çekmektedir. Ancak 19. yüzyıla değin önemli bir tarihsel özne olarak görülmediği anlaşılmaktadır. (Yolcu 2014: 22).

Modern dönemlerde gençliğin kurgulanmasında, Sanayi Devrimi ile yaşanan gelişmeler oldukça etkili olmuştur. Sanayileşme ile yaşanan kentleşme, okullaşma gibi gelişmelerin neticesinde belirgin bir kopuş yaşanmış ve daha önce pek önemsenmeyen bir kategori olarak kabul edilen gençliğin işlevlerinin farklılaşmasına yol açmıştır (Ercins 2009: 501-502). 18. yüzyılın son otuz yılında ise bütün Avrupa’da gençlik hareketleri gözle görünür bir biçimde yükselişe geçmiştir. Artan hareketlilikte 1800-1815 yılları arasında yaşanan Napolyon Savaşları ve Fransız Devrimi’nin getirdiği milliyetçilik akımı ve dönemin diğer Avrupa gelişmeleri etkili olmuştur. Nitekim milliyetçilik akımı dönemin gençlik örgütlerine yüce bir misyon yüklemiştir (Yolcu 2014: 25).

19. Yüzyılın başlarından itibaren ise modern toplumun farklı bir kategorisi olarak görülmeye başlanan gençlik, toplumların kendi bakış açılarına göre yeniden tanımlamış ve yaşanan gelişmeler dolayısıyla toplumsal hareketlilikte ön plana çıkması bu toplumsal kategoriye siyasi fikirlerin yayılım sahasına dönüştürerek, bir devrim gücü durumuna getirmiştir (Yolcu 2014: 26). 19. yüzyıl Avrupa siyasi haritasında dalgalanmaların olduğu bir dönemdi, “genç” kelimesi yüzyılın ortalarına doğru yukarıda söz ettiğim şekilde bir popüler kullanıma kavuştu; ancak somut olarak gençliğin kendisi de bu süreçten etkilendi. Gençler, Avrupa’da yaşanan savaş ve işgallerde ülkelerine çeşitli yollarla destek oldular. Napolyon’un Prusya’yı istilası sırasında (1806) Prusya’daki jimnastik cemiyetlerinde yetişmiş gençler, ülkelerine hizmet etmişler, bu hizmetleri esnasında başarıları dolayısıyla Almanlar onlara Pfadtinder (iz bulucu) ismini vermişlerdi (Toprak 1985: 532). Fransız işgaliyle sarsılmış, milli birliklerini sağlamak için çaba sarf eden Alman milliyetçileri, jimnastik kulüpleriyle gençleri bu amaç etrafında bedenlen ve ruhen kenetlemeye çalışmışlardı (Yetkin 1997: 426). Almanya ve İngiltere’de benzeri faaliyetleri sürdüren “izci çocuklar”, Savaş Bakanlığı’nın himayesinde savaş şartlarına bedenlen hazırlanmışlardı. Boer Savaşları sırasında (1899-1902) Güney Afrika’nın yerli çocukları savaşan askerlere yiyecek, cephane sağlamış, haber taşımış, yaralılara bakmışlardı (Demirci 2003: 57). Gençlerin buna benzer yardım ve katkılarının milliyetçiliğin serpildiği bir Avrupa’da yaşandığını göz ardı etmemek gerekir (Demirci 2003: 57).

Yukarıdaki anlatımda gençliğin belirgin bir toplumsal kategori olarak siyasal sahneye çıkmasını 19. yüzyılla birlikte hızlanmış olduğunu gördük. Ulus-devletlerin kurulma aşamasında gençlik çift yönlü bir rol oynar: bir taraftan gençlik, ulus-devletler tarafından inşa edilen, ilerinin insan gücünü, geleceğin toplumunu simgeleyen önemli bir kategori iken, diğer taraftan ulus-devletlerin oluşum aşamasında yeni toplumları inşa eden önemli aktörlerden biri olarak tarih sahnesinde yerini alır (Lüküslü 2013: 20). Bu açıdan gençlik iktidarlar için önemli bir amaç haline geliyor ve milliyetçilik, militarizm gibi ideolojilerin sembolü taşıyıcıları haline geliyorlar.

20. Yüzyılın başlarında gençlik hareketlerinin hız kesmeden sürdüğü gözlenmektedir. Bu dönemde iktidarlar gençlik örgütleri kurup, ideolojileri doğrultusunda onları politize etmektedirler. Modern ulus devletlerin inşa sürecinin hız kazandığı bu evrede gençlik, dinamizmi bakımından hem devletin inşa ettiği bireyler hem de yeni toplumu inşa eden aktörler olarak önem kazanmıştır (Yolcu 2014: 26). Topyekun savaşların hakim savaş yöntemi olması bütün toplumların, gelecek kaygısı çerçevesinde okullu ya da okul dışı “*savaşkan*” gençleri kapsayan teşkilatlanma ya da eğitim süreci takip etmeyi arzulamaları bu dönemde gençliğin politik anlamda yükselişine bir nebze açıklık getirir niteliktedir.

20. yüzyıla gelindiğinde tüm dünyada gençlerin örgütlenme çabaları hızlanmıştır. İmparatorluktan milli devlete geçiş sürecinde var olan siyasal yapıların yıkılması ile birlikte “*genç*” sıfatı, milliyetçi bir zeminde siyasal bir içerik de ifade etmeye başlamıştır (Demirci 2003: 56). Ulus-devletlerin yükselişi ile ortaya çıkan meşruiyet krizinin, rejimlere sadık vatandaşları gerekli kılması ve beliren savaş tehlikesi gençliği artık, kesin bir aktör olarak siyaset sahnesindeki yerine koymuştur. Böylece gençlikten devletini ideolojik ve fiilen savunma beklentisi devletlerin gençliği; ulus-devletin kurucusu, istikrarın devamlılığının garantisi olarak konumlandırmasına yol açmıştır (Yolcu 2014: 29). Ulus-devlet çağında siyasal sisteme ilişkin değer, inanç, tutum ve davranışları yaygınlaştırmak ve benimsetmek isteyen yeni rejimin siyasal aktörlerinden önde gelenleri, okul kurumu yanında düşündükleri gençlik teşkilatları; genç nesilleri yeni bir topluluk bağıyla ilişkilendirmek üzere gündeme getirdikleri bir konudur. Bununla, fert hayatının daha geniş bir kısmı grup bağlarının içine sokmak,

kamusal hayat-özel hayat ayrımını adeta ortadan kaldırmak, okul dışı zamana el koyarak, onu yönetme hakkını elde etmek amaçlanmıştır.

Osmanlı Devleti, Balkan Savaşı deneyimi nedeniyle I. Dünya Savaşı'nın bir topyekun savaş olacağına kanaat getirmeleri toplumun bütünüyle savaş doğrultusunda mobilize edilmesinin önünü açmıştır. Bu hareketlilikten de en fazla çocuklar ve gençler etkilenmiştir. Bu doğrultuda her ülke kendi ideali çerçevesinde bir gençlik yaratmak istemiştir. Bu alanda belli bir işlev gören kurumlar sadece okullar olmamıştır. Paramiliter dernekler de bu amaç için hizmet etmiştir. Avrupa'da milliyetçiliğin serildiği bir dönemde bunlar sayıca dikkati çeker bir düzeye ulaşmıştır (Demirci 2003: 58). 19. yüzyılın ikinci yarısında, askeri ve toplumsal amaçlar doğrultusunda kullanılan beden eğitimi, spor ve izcilik faaliyetlerinin gelişimi gençlerin enerjilerini sosyal amaçlar doğrultusunda kanalizetme noktasında kabaca Anglo-Sakson toplum anlayışıyla özdeşleştirilen bireysel spor ile kıta Avrupa'sında yayılan Alman jimnastik modeli çerçevesinde ikiye ayrılır (Cora 2013: 46). Alman jimnastik modeline bir örnek Sokol teşkilatıdır.⁷⁸ Slovenler (1863), Polonyalılar (1867), Hırvatlar (1874), Sırlar (1882) kendi bölgelerinde bu adla örgütlenmişlerdir. Başlangıçta bir jimnastik derneği olan Sokol teşkilatı zamanla Habsburglara karşı bir tutum almıştır. Sokollar'ın bir kolu Çekler ile Slovakların bir araya gelerek ulusal bir devlet kurmaları yönünde çalışmalar yapmıştır (Demirci 2003: 58).⁷⁹ Bulgaristan'daki Yunak'lar, Avusturya'daki vatan bekçisi anlamına gelen Haymver'ler, Almanya'daki Ştalhelm, yani Çelik Miğferler Ordusu, Amerika'da faaliyet gösteren Genç Hristiyanlar Cemiyeti (YMCA), Musevilerin Beneberit teşkilatı bu tür gençlik kuruluşlarına verilebilecek diğer örneklerdir (Demirci 2003: 58).

⁷⁸ Alman jimnastik modelinin temeli olan Turnen jimnastikhaneleri ile bu modelden esinlenen Slav Sokol jimnastikhanelerinin temelindeki milliyetçi ve militarist amaçlar, II. Meşrutiyet dönemi düşünürlerinin ve İTC yöneticilerinin beden eğitimi ve spor politikalarında etkili olmuşlardır (Cora 2003:46).

⁷⁹ İlk Osmanlı Paramiliter örgütü olan Türk Gücü Derneği'nin esin kaynağı olan Slav Sokol organizasyonu Alman jimnastik modelinden etkilenerek 1860'larda Prag'da teşkilatlanmıştır. Teşkilat zamanla tüm Slav dünyasına yayılmış Özellikle Çek ve Bulgar milliyetçi hareketlerine farklı bir boyut kazandırmıştır. Sokol teşkilatı jimnastik ve beden eğitimi aracılığıyla itaatkar, atik ve gayretli bireylerden oluşan kuvvetli ve şuurlu bir millet yaratma amacındaydı. Nitekim bu organizasyonun Balkan Savaşları'nda Bulgarlar'a sağladığı üstünlük Osmanlı yöneticileri tarafından fark edilmiştir (Cora 2013: 48-49).

I. Dünya Savaşı'na giden yolda her ülke kendi öznel statüsüne göre gençliği mobilize etmek için girişimde bulunmaktadır. Bunlar zaman zaman salt askeri eğitim, salt ideolojik eğitim, çoğunlukla da ikisinin birlikte harmanlanmasıyla karşılanmaya çalışılmıştır. Osmanlı Devleti'nde vatan savunmasının birincil aktörü gençliğin askerlik vazifesinden önce yetiştirilmesi, dünyadan ayrı değerlendirilmemelidir. Gençliğin önemi, uluslaşma süreci içerisinde “*milleti müsellaha*” yani ordu millet açısından değerlendirilmelidir. Osmanlı Devleti'nde gençlerin örgütlenme durumu değerlendirilirken İngiltere'nin Baden-Powell önderliğinde başlattığı izcilik hareketi ve Alman gençlik teşkilatları dikkat çekmektedir.

İttihatçıların iktidarıyla gençlik daha organize bir biçimde milliyetçilik ekseninde örgütlenmeye başlamıştır. Teşkilatlanmaya Balkan Savaşları'ndan sonra hız verilmiştir. Amaç, gençlerin hem kişiliklerinin hem de bedenlerinin askeri disiplin ilkeleri etrafında eğitilmesinin yanı sıra sportmenlik, karşılıklı yardım ve sorumluluk, gözlem ve yönlendirme duygusu, dayanışmacılık ve en önemlisi vatanseverlik duygusu inşa edilmeye çalışılmaktadır. Ulus-devletin inşasında “*zinde kuvvetler*” olarak kabul edilen gençlik, Osmanlı Devleti'nde dünyada yaşanan gelişmelerle de paralel olarak mobilize edildiğini daha önce belirtmiştik. Bu açıdan Osmanlı Devleti'nin son yüzyılında yükselişe geçen gençlik hareketleri, gençleri özne konumuna yükseltmiş ve onları iktidarın kontrolü altında tutmak önemli bir gündem haline gelmiştir. Bu noktada dünyanın genelinde uygulanan gençlik politikalarıyla Osmanlı Devleti arasında paralellik dikkat çekicidir. Bu dönemde gençlik iktidar tarafından her ne kadar bir toplumsal sınıf kategorisine sokulmasa da, siyaseti etkileyen güçlerden birisi olarak, siyasal yönelimleri kontrol altında tutulmaya, siyasal ideoloji doğrultusunda harekete geçirilmeye çalışılmaktadır (Savcı 1965: 831).

Gençlik modern zamanların kurgusu olarak kabul edildiğinde “ulusçuluk” önem kazanmaktadır. Çünkü gençliğin özne olarak yükselişiyle ulusçuluğun ortaya çıktığı dönem, tarihsel olarak paralellik içermektedir (Yolcu 2014: 37). Modern ulus-devletlerin ortaya çıkışıyla beraber ulus yaratma projesinde gençlik vasfının altı çizilmekte ve “*vatansever*”lik üzerinden kurgulanmaktadır. Bu açıdan Genç insan, yeni ulus-devletin önceliğini oluşturmuştur. Böylece kitlelerde “*milliyetçi bir dürtü*” yaratmak, kitleleri “*milliyetçi bir amaç*” etrafında bütünleştirmek yolu tutulmuştur

(Demirci 2003: 57). İttihatçı seçkinlerde bu durumun farkında olarak yeni gençlik projesini uygulamaya koyarken paramiliter dernekleri ideolojik aygıt olarak kullanmışlardır. Bu anlamda dernekler sadece asker evlat yetiştiren bir kurum olarak değil, iyi yurttaş idealini gerçekleştirecek önemli bir kurum olarak görülmüştür. Devlet, kamusal alan yanında özel alanı da düzenlemeye girişmiştir.⁸⁰ Bu doğrultuda gençlik, laik bir ahlak anlayışıyla Batılı anlamında medenilik ve yurtseverlik eksenleri etrafında inşa edilmeye çalışılmıştır. Bu noktada gençliğin dönüşümünü Serap Yolcu (2014: 74) çok iyi tarif etmektedir:

“Gençler, Aydınlanmanın özgür düşüncesi, Comte’un pozitivizmi ve Durkeim’in toplumsal dayanışmayı önceleyen düşünce sistemi çerçevesinde tebaadan vatandaşa yol alacaktır. Öte yandan şiddetli askeri vurgu barındıran tanımlamalarda militarist vatandaşlığın yükselişe geçmesiyle gençlik, gerek saldırıda gerekse savunmada en önemli dayanak noktası olmuştur. Bu noktada vatandaşlık-gençlik ikilisi, devletin bekası için vazgeçilmez unsur statüsüne yükseltilmiştir.”

Avrupa’da ulus-devletler savaşlar sonucunda kurulmuştur. Dolayısıyla her ulus devlette simgeselleşmiş savaşlara tanık olunmaktadır. Osmanlı Devleti’nde de Balkan Savaşları bunun örneğidir (Yolcu 2014: 80). Osmanlı Devleti’nde Balkan Savaşı deneyimi, topyekun savaşlarda asker olmayan insan gücünün önemini ortaya koymuştur. Bu nedenle I. Dünya Savaşı öncesi beden eğitimi ile savaşa kanalize olmuş gençlik üretilmek istenmektedir. Nitekim İttihat ve Terakki Partisi’ndeki milliyetçi aktörler savaş ortamının dayattığı koşullar aracılığıyla ulus-devlet inşasıyla ilişkili olan “ideal kahraman erkeklik” modeli ile asker millet yaratılması ve seferberlik gibi projeler ekseninde dönemin topluma nüfuz etme çabasıydılar (Cora 2013: 46). Fransız Devrimi sonrası ortaya çıkan “*vatandaş ordular*” 19. yüzyılla birlikte bütün dünyada paralı askerlerden oluşan orduların yerini almıştır. Ayşegül Altınay ve Tanıl Bora’nın (2002: 140-141) deyiimiyle “*bu ordular uluslaşmanın hem sonucu hem de aracı olmuşlardır.*” Ordu ve okulda, Foucault’un söylemiyle, “*aynı üniformayı giyen, aynı dili konuşan, aynı marşları söyleyen itaatkar ve üreten bedenler milliyetçi ve sadık vatandaşlar*” olarak yaratılmak istenmektedir (Yolcu 2014: 80). Bu nedenle Meşrutiyet döneminde kitleselleştirilmiş eğitimle bütün vatandaşların rejimi içselleştirerek “*sadık*

⁸⁰ Osmanlı Devleti’nde kamusal alanın gölgede kalmış toplumsal gruplar üzerinden alternatif bir okuması için bakınız; İlkey Yılmaz, **Serseri Anarşist ve Fesadın Peşinde**, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 2014.

vatandaşlar” olmasında okul ve ordunun yanı sıra paramiliter derneklere de önemli işlevler yüklenmiştir. Bu noktada dernekler İttihatçıların iktidarında bir eğitim kurumu olarak da değerlendirilerek devlet-vatandaş ilişkisinde kilit rol üstlenmişlerdir. Çünkü iktidar, devlet-vatandaş ilişkisinde derneklere gelen gençlere doğrudan etki edebilmektedir. Bu dernekler okul dışı, özellikle asker olma potansiyeli taşıyan gençlerin militer mobilizasyonu için kullanılmıştır. Meşrutiyet döneminde okullaşma oranının oldukça düşük olduğu düşünülünce “*yeni insan tipi*” yaratılırken derneklerin öne çıkması son derece olağandır. Dolayısıyla bu dönemde derneklere resmi ideolojinin kitleler arasında yaygınlaşmasının yanı sıra gençlere okuma-yazma, bilgi ve görgülerinin arttırılması gibi görevler de yüklenmektedir. Derneklerin bu avantajı sayesinde buralara gelen gençler, resmi ideoloji çerçevesinde dönüştürülmeye çalışılmaktadır. Bunun için öncelikle gençlerin geleneksel düşünce biçimleri parçalanmakta, onların yerini alması planlanan modern düşünme ve davranış kalıpları tanıtılmaktadır.

İttihatçı yönetici elitler gençlerin milli ve militer olarak üretimine önem vermektedirler. Bu açıdan resmi okul eğitimi, genç nesil üzerinde milli şuuru uyandırmada önemli ölçüde etkili olmuştur. Bu eğitim çocuklara, gençlere nasıl iyi yurttaş olunacağını öğreten önemli bir araçtır (Demirci 2003: 57). Modern devlet bu aracı kullanmış ve sınırları içindeki halkı, bir ulusa ve tek tek bireyleri yurttaşla dönüştürme yolunu tutmuştur (Hobsbawm 1999: 167). Bunun için okulların yanı sıra paramiliter dernekler aracılığıyla “*zinde kuvvetler*” olarak gençliğin zihinle başlayan inşası bedenle tamamlanmaktadır. Bu yönde politikalar, askere gitmeden okullarda başlamaktadır. Askerlik temelli beden eğitiminde de ideolojik eğitim göz ardı edilmemektedir. Beden terbiyesiyle gençlerin ahlaki gelişmelerinin sağlanması istenmektedir. Böylelikle disiplinci iktidar, spor aracılığıyla zihnen standartlaşmış gençlerin bedenlen de standartlaşmasını sağlamaya çalışmaktadır. Bu da gösteriyor ki; İttihatçı iktidarında zihnin yanında beden inşası da önem kazanmıştır. Böylece İttihatçıların beden eğitimi politikası farklı sınıfları eğitim sürecine dahil ederek sporun kitleleştirilmesini sağlamış, disiplinli kitle sporunun tekdüzeliği de spora paramiliter bir nitelik kazandırmıştır (Yolcu 2014: 86). Paramiliter dernekler, gençlerin askeri amaçlara hizmet edebilmesi için bedenlen hazırlık sürecini içermektedir. Okullarda gençlerin beden terbiyesinin askerlikle ilintili bir biçimde bizzat devlet tarafından

mesale olarak kabul edilmesi, modernite sürecinin geldiği noktayla birlikte anlam kazanmaktadır. Yönetici elitler bedeni kontrolü altına alarak; salgın hastalıklar ve savaş gibi sebeplerden dolayı bozulmuş olan sağlığın, standartlaştırılmış biçime kavuşmasını; en başta gençler olmak üzere bütün topluma savaş için gerekli yetenekleri kazandırarak sürekli bir seferberlik psikolojisi halinde tutmayı ve gençlerin bozulmuş ahlaki normlarının normalleştirilerek geliştirilmesini istemektedir (Akın 2010: 238). Bu yönüyle beden eğitimi politikaları Foucault'cu kavramsallaştırmayla anatomi-politik ve biyo-politiğin kesişmesi üzerine kurulmuştur. Modern beden terbiyesi ile bireysel bedenler, iktidarın disipline edici ve düzenleyici etkisi altında kısıtlanmaktadır (Yolcu 2014: 87).

Topyekun savaş evresinde toplumun dinamizmini oluşturan genç nüfus vatan savunmasında birincil derecede önemli görülmektedir. Gençlerin savaş dolayısıyla artan önemi, onun askerlik sistemi içerisinde değerlendirilerek yetiştirilmesinin ana faktörüdür. Bu doğrultuda Meşrutiyet döneminde gençlerin hem zihnen hem de bedenlen gelişmelerinde hem askeri faaliyetlere hazırlık işleviyle okul hem de paramiliter dernekler sistematik biçimde kullanılmıştır.

Balkan Savaşları ve Gençlik: Beden Üzerinden Ulus İnşası

Balkan Savaşları, yüzyıllar boyunca birlikte yaşayan unsurların bağımsızlık talebiyle “öteki” pozisyonuna geçmelerinin yanında, coğrafi olarak Doğu Trakya hariç tutulursa Osmanlı Devleti'nin Avrupa dışına itilmesine yol açmıştır. Böylelikle, imparatorluk kimliği yok olmaya yüz tutarken ulus devlet kimliği Anadolu üzerine inşa edilmeye başlanmıştır. Osmanlı ideolojisinin ulusçuluğa kaydığı bir evrede yönetici klik, modernist ve milliyetçi bir program eşliğinde Müslüman-Türk kesiminin imparatorlukla bağına güçlendirecek sembolik bir sadakat ilişkisi geliştirerek, içerde devletin kontrol alanını genişletmek istiyordu. Osmanlı her ne kadar filen bir imparatorluk ise de artık bir ulus-devlet gibi düşünüyordu. Oysa II. Meşrutiyet'in liberal ortamı içerisinde Osmanlılık yeniden canlandırılmaya çalışılmış, cemaatlerden oluşan millet sistemi aşılaraq “birey devlete muhatap kılınmak” istenmiştir. Ancak Avrupa'da güçlenen ulusçuluk rüzgarı etkisiyle, İmparatorluk içindeki farklı milletler silineceğine güçlenmiş ve Balkan Savaşları'da Osmanlıcılık politikasına son noktayı koymuştur (Toprak 2013: 201-202). Bu politikanın çöküşü, ironik olarak Türkçülük

üzerinden yürütülen milliyetçiliğin başarılı olmasına yol açmış ve bir ulus-devlete ulaşılmasını sağlamıştır (Yolcu 2014: 108). Bunda İttihat ve Terakki'nin iktidarı tam olarak ele geçirmesiyle yükselişe geçen paramiliter gençlik örgütleri ve Türkçülüğün vurgulanmaya başlanması oldukça etkilidir. Paramiliter gençlik örgütlerinin rijit (saldırgan) milliyetçiliğinin etkileri, Hasan Ali Yücel'in Vefa İdadisi'nde öğrenciyken (1913) Mektepli Dergisi'nin açmış olduğu yarışmaya gönderdiği, “*İntikam Olsun!*” başlıklı yazıdan anlaşılmaktadır. “*Ey istikbalin genci çalış! Yaşayacağın dünya kin dünyası, teneffüs edeceğin hava intikam olsun*” (Yolcu 2014: 109).

Balkan Savaşları sonrasında gençlik İzçiler Ocağı, gibi paramiliter derneklerin idman programları çerçevesinde yetiştirilmeye başlanmıştır. Savaş döneminde yayımlanan “*İdman*” dergisinde Cemil Bey, gençlerin “*memleketimizi kurtaracak amillerin en birincisi olan ‘terbiye-i bedeniyye’ye hizmet hususundaki mesaiye*” katılacağını beklediğini açıkça ifade etmektedir (Cora 2007: 36). Zaten savaş esnasında gençlik beklentileri, daha çok izcilik üzerine yazılan yazılar etrafında şekillenmiştir. “*İdman*” dergisi bu noktada özel bir önem teşkil etmektedir (Yolcu 2014: 109).

Vatandaşlığın ve askerliğin birbirine denk görülmeye başlandığı Balkan Savaşları sonrası evrede “*fedakâr*” ve “*itaatkâr*” asker-millet anlayışı Osmanlı İmparatorluğu’nda dönemin milliyetçi-militarist ruhuna uygun olarak kabul edilmiştir. Çünkü askeri dayanışma, işbirliği ve disiplin ilkeleri içerisinde yetişmiş gençlik, hiyerarşik olarak ona sunulan düzene sonsuz bağlılık gösterecektir (Yolcu 2014: 109-110). Balkan Savaşları bir taraftan İttihat ve Terakki yönetiminin gençleri paramiliter dernekler aracılığıyla militer amaçlar doğrultusunda ideolojik eğitim sürecinden geçirme sürecini başlatırken diğer taraftan hem savaşkan güç olarak gençlerin tarihsel misyonunu ortaya koyması hem de Türkçülük akımının yükselişe geçişi ile ulus inşasının gençlik üzerinde doğrudan izlenebildiği tarihsel bir vakadır. Bu doğrultuda İzcilik gibi gençlik derneklerinden ve bu derneklerin yayın organlarından sıklıkla faydalanmışlardır. Nitekim gençlik örgütlerinin İttihatçılar tarafından bizzat oluşturulması ya da onların güdümünde, denetiminde, devletin ya da ülkeyi yöneten partinin (İTC) yan örgütlerinden biri olması modern devlet-eğitim-gençlik ilişkisinin yoğunlaşmış bir tezahürüdür. İTC’yi siyasal toplumsallaşma dozunun yüksek tutulduğu bir rejim olarak gördüğümüzde okul kurumunun siyasal toplumsallaşmayı sağlamada

eksik kaldığı yerleri tamamlama ihtiyacından hasıl olan gençlik derneklerinin okul ortamında gerekli düzeyde verilmediği görülen yeni hedeflerin, genç bireylere başka kurumsal bağlar üzerinden daha güçlü bir şekilde ulaştırılması amacıyla tertibi bunların ortaya çıkışını özetler niteliktedir.

Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde gençliği mobilize etmeyi hedefleyen çok sayıda teşkilat karşımıza çıkmaktadır. Savaş ortamında gençliği çarpışmalara hazırlamak amacının ağır bastığı; ama bir taraftan da Türklük bilincini aşılama, kamu sağlığını koruma gibi ikincil amaçların olduğu farklı derneklerin kurulduğu görülmektedir (Demirci 2003: 62). Özellikle Zafer Toprak'ın bu konudaki incelemelerine göre, söz konusu örgütler kurulduğu yıllarda siyasetin hakim gücü olan “İttihat Terakki'nin yan örgütleridir” (Toprak 1985: 531).

Türk Ocağı

II. Meşrutiyet Dönemi gençlerin örgütlenme faaliyetleri, 1908’de kültürel ve bilimsel amaçla kurulan Türk Derneği ile başlamaktadır. 1911’de ise daha sonra yerini Türk Ocağı’na bırakacak olan Türk Yurdu Derneği kurulmuştur.⁸¹ Askeri Tıbbiye Mektebi’nin Türk öğrencileri tarafından kuruluş çalışmaları başlatılan Türk Ocağı, gençler arasında Türkçülük akımının yükselişe geçtiğini göstermesi bakımından önemlidir. Dernek selefleri gibi siyasal alanın dışında kalıp, ulusal ve toplumsal konularda faaliyet göstermeyi amaçlamaktadır (Üstel 2010: 52). Türk Ocağı Nizamnamesinin 3. maddesine göre de; “*Ocak, siyasetle uğraşmaz; hiçbir Ocaklı Cemiyeti siyasi emellerine alet edemez.*” (Tunaya 1988: 439)

Derneğin resmi kuruluşu, Birinci Balkan Savaşı’na denk düşmektedir. Türk milliyetçiliğinin yükselişe geçmesinde önemli yeri olan Balkan Savaşları, Türk Ocağı’nın yürüttüğü siyasette de belirleyici olmuştur. Daha önce kültürel milliyetçilik olarak formüle edilen Türk milliyetçiliği, bu esnada siyasi bir kimliğe bürünmüştür (Yolcu 2014: 110-111). Bu yönelim Türk Ocağı’nda da kendini belli etmektedir. Türk Ocağı’nın amacını açıklayan 2. Maddesinde, “*Cemiyetin maksadı Akvam-ı İslamiye’nin bir rükn-i mühimi olan Türkler’in, milli terbiye ve ilmi, içtimai, iktisadi seviyelerinin*

⁸¹ Bu derneğin milliyetçi söylemlerinin yorumu için bakınız; Ümit Kurt, **Türk’ün büyük, biçare ırkı: Türk Yurdu’nda milliyetçiliğin esasları (1911 1916)**, İletişim, İstanbul, 2012.

terakki ve ilasıyla Türk ırk ve dilinin kemaline çalışmaktır.” denilerek, İmparatorluk dönemi Osmanlıcılık politikasından uzaklaşıldığı hissedilmektedir (Üstel 2009: 263-264). Türk Ocağı’nın 1912’den sonraki deneyimleri gençlik hareketinin dışında olsa da gençlerin bir teşkilat altında toplandığı paramiliter deneyime önderlik etmesi açısından oldukça önemlidir.

Savaş, çeşitli insan topluluklarının, devletlerin, birbirlerine karşı azımsanmayacak sıklıkta kullandıkları bir dış politika aracıdır. Özellikle Napolyon Savaşları ile birlikte savaş, silahlı kuvvetlerin yanında, diğer bütün unsurların içerisine dahil olduğu bir çatışmaya dönüşmüştür. Topyekun savaş kavramı da, bu bağlamda, askeri terminolojideki yerini almıştır. Topyekun savaş, savaş esnasında sadece askeri kuvvetlerin değil, halkın maddi ve manevi güçlerinin tümüyle harekete geçirilmesidir. Napolyon Savaşları’ndan sonra artık sivil-asker ayrımı ortadan tamamen kalkmış ve kitleler kendilerini savaşın içerisinde bulmuşlardır. Bu noktada Balkan Savaşları, ve I. Dünya Savaşı gibi topyekun savaşlarda, vatan savunmasında savaşkan güç olarak gençlik sürekli ön plana çıkarılmıştır. Böylece Osmanlı Devleti’nde paramiliter derneklerinin hangi ihtiyaca karşılık olarak oluşturulduğu bir nebze açıklık kazanmıştır. Çünkü asker olmayan gençlerin askerlik talimleri doğrultusunda eğitilmesi ilk defa bu kurumlarda karşımıza çıkmaktadır. Meşrutiyet dönemi paramiliter gençlik örgütlerinin amacı, gençleri bedenlen güçlendirirken aynı zamanda askerliğe ısındırmaktadır. Bu nedenle Batı tarzı izcilik örgütü biçiminde teşkilatlanmak istenilmiş ancak sonuca ulaşamayınca askerlik eğitiminin daha belirgin olduğu derneklerle bu açık kapatılmak istenmiştir.

Osmanlı Devleti’nde Balkan Savaşları sonrası dönemin yazılı eserlerinden, milliyetçilik vurgulu askeri eğitimin yükselişe geçtiği dikkat çekmektedir.⁸² Artık vatandan kasıt Osmanlı Devleti’nin geniş coğrafyası ve onun bütün unsurları değil, doğrudan etnik olarak Türkler ve yaklaşık olarak şimdiki Türkiye topraklarıdır. Ayrıca Balkan Savaşları karmaşası, hemen ardından gelen I. Dünya Savaşı gençlerin askerden önce askere yönelik eğitim faaliyetleri ile şekillendirilmeleri gereğini ortaya çıkarmıştır. Artık milli bilinç etrafında eğitilecek gençler, paramiliter örgütler altında toplanıp

⁸² Balkan Savaşları ile ilgili farklı bir yorum denemesi için bakınız; Hülya Balcı Akarlı, “Ömer Seyfettin’in Gözünden Balkan Savaşı”, **Toplumsal Tarih**, Sayı: 104, Ağustos 2002, s. 64-67.

izcilik faaliyetleriyle askerliğe ısındırılacaktır. İttihat ve Terakki'nin iktidar yıllarına rastlayan bu türden faaliyetler kitleleri milliyetçilik boyutuyla mobilize etme aracı olarak kullanılmaktadır (Yolcu 2014: 113-114).

İTC yönetimi, paramiliter dernekleri, gençleri sürekli seferberlik psikolojisi içinde tutmak için aktif bir biçimde kullanılmıştır. Balkan Savaşları öncesi başlayan militarist beden eğitimi anlayışı ve izcilik uygulamaları, savaş seferberliğinin aciliyetiyle paramiliter boyut kazanmıştır. Dernekler, devlet merkezli değerlendirmelerin boş bıraktığı alanı kaplayarak, savaşa yönelik toplumsal hareketlilikte anahtar rol üstlenmişlerdir (Beşikçi 2009: 91). II. Meşrutiyeti takiben Türk Gücü, İzçiler Ocağı, Osmanlı Güç ve Genç Dernekleri gibi örgütlenmelerden, gürbüz Türk gençliğinin Avrupa örnekleri doğrultusunda Anadolu halkını silkeleyip uyandırması beklenilmiştir (Yolcu 2014: 114). Bu paramiliter örgütlenmeler, II. Meşrutiyet ile yükselişe geçen Türkçülük hareketinin toplumsal boyutunu simgelemektedir. Her biri farklı tonlarda askere alınmadan önce askerlik bilgilerinin öğrenildiği kurumlardır (Toprak 2013: 199).

Türk Gücü Cemiyeti

Türk Ocağı, nizamnamesi nedeniyle 20 yaş ve üzeri gençleri üye olarak kabul etmektedir. Dolayısıyla erken yaş gençliğini kapsamamaktadır. 20 yaş altının teşkilatlandırılması amacıyla, Türk Gücü 14 Mart 1913'te kurulmuştur. Tüzüğe göre Dernek, "*milletine candan bağlı*" her gence açıktır ve 15 yaşından aşağı olmamak şartıyla 20 yaşına kadar olan bütün gençleri üye olmaya davet etmektedir (Yolcu 2014: 115). Ziya Gökalp'ın Dernek için Atilla marşını yazması, İttihat ve Terakki ile Türk Gücü arasında bağlantı olduğu şüphesi uyandırmaktadır. Tunaya'ya göre Türk Gücü Derneği, İttihat ve Terakki'nin gençlik örgütü olarak planlanmıştır (Tunaya 1988: 458-459). Zafer Toprak da aynı doğrultuda Türk Gücü Cemiyeti'nin İttihatçı çevrelerden destek aldığını belirtmektedir (Toprak 1979: 96). Türk Gücü, Osmanlı son döneminde hem gençlerin izcilik öncesi eğitim faaliyetleri ile örgütlü hareket kabiliyetlerini arttırmakta, sağlık örgütü olarak koruyucu hekimlik ve çevre sorunları üzerine çalışmakta hem de adından da anlaşılacağı üzere milli kimlik inşası işlevi yürütmektedir (Yolcu 2014: 115).

Dernek, Balkan Savaşları sonucu alınan yenilgi dolayısıyla gençlerin bedenlen gelişmelerini öncelikli hedefi olarak ortaya koymaktadır. Savaşta Bulgar ordusunun başarısı Sokol teşkilatına dayandırıldığından, ona benzer biçimde örgütlenmiştir (Yolcu 2014: 115). Buna göre, Sosyal Darwinist bir refleksle gençlerin hayatta kalmalarının yolu fiziken güçlü olmalarında aranmaktadır. Zaten Derneğin parolası, “*Türk’ün gücü her şeye yeter!*”dir. Bunun için gençler beden terbiyesi ve izcilikle şekillendirilmeli ve millet-i müsellahaya dönüştürülmelidir.

“Merkezi İstanbul’da olmak üzere Türk Gücü adıyla ve Türk’ün Gücü Her şeye Yeter şiarıyla bir terbiye-i bedeniyye ve hıfzıssıhha cemiyeti kurulmuştur. Terbiye-i bedeniyyeden maksat Türklerin ahval-i sıhhiyelerini ıslah ve teşekkülât-ı bedeniyyelerini takviye ve tekâmül ettirerek milleti maişet-i hâziranın icap ettirdiği ve her türlü mesai ve mübarezata mütehammil ve çevik ve câlâk kılmaktır. Bunun için makul ve fenni jimnastik ve sporların vâsi mikyasta memlekette neşir ve tamimine çalışılacaktır. Kılavuzluk usulüyle gençler askerliğe hazırlanacaktır. Ve terbiye-i askeriye ile millet yine o silahşör ve o cendi millet haline getirilecektir” (Tunaya 1998: 462).

Gençlik, 19. yüzyıl sanayileşme süreci ve modernleşen Avrupa düşünce sistemiyle görünür kılınmıştır. Fransız Devrimi aracılığıyla yayılan milliyetçi düşünceler, gençlik hareketlerinin yükselişe geçmesine yol açmıştır. Hareketlerin ortak özelliği ise cumhuriyetçi hassasiyet barındıran değişiklik istekleridir. Böylelikle toplumsal dönüşüm söz konusu olduğunda en önemli güç olarak gençlik karşımıza çıkmaktadır. Savaşma yeteneğine sahip dinamik güç olarak gençlik, tüm dünyada değişimin sembolü konumuna gelmiş ve politik özne statüsüne yerleştirilmiştir. Bu dönem Avrupa’da mutlak monarşilerden meşruti monarşilere geçilmesi bir anlamda gençlik hareketleriyle özdeşleştirilmektedir (Yolcu 2014: 159).

Avrupa’da yaşanan gelişmeler Osmanlı İmparatorluğu’nda da, Yeni Osmanlılar ve Jön Türkler ile karşılık bulmuştur. Gençlik hareketlerinde temel belirleyicinin ise “*İmparatorluğun kurtarılması*” olduğu anlaşılmaktadır. Batının değerleriyle tanışmış gençler, kurtuluşun çaresini meşrutiyyette görmektedir. İmparatorluğun son döneminde dinamik güç olarak gençliğin keşfiyse, Balkan Savaşları’na denk düşmektedir. Savaşlar esnasında kurulan paramiliter dernekler aracılığıyla gençliğin militer hasletler doğrultusunda inşa işine girildiği anlaşılmaktadır. Böylelikle gençliğin politik özneleştirilmesi siyasal elitlerin kontrolüne alınmıştır.

2.3. Dünya’da İzcilik Hareketinin Doğuşu ve Gelişimi

İngiltere’de spor 19. yy. sonlarına doğru yeni bir pedagoji ile farklı bir boyut kazanmıştır. Sportif faaliyetlere olan ilgi artmış, insanlar arasında maddi ve manevi kaynaştırıcı bir unsur olarak öne çıkmıştır. Boks, koşu, binicilik, eskrim gibi bireysel güç ve mücadeleye dayalı sporlar yerini yarışma, kazanma ve başarı elde etme boyutunun takımsal bir anlam ifade ettiği sporlara bıraktı. Spordaki bu dönüşüm, gelişim döngüsü takım mücadelesini yarattı ve hayatı bir oyun gören dünya görüşü kendisine toplumsal zemin bulmak için çeşitli örgütlenmeleri doğurdu (Esen 2009: 4/1).⁸³

İzcilik Hareketinin Teorisyonu: Baden Powell

Dünyada izciliğin tarihi, İngiltere Kraliçesi tarafından “*Sir I. Baronet*”, “*Baron*”, “*Lord of Gilwell*” ünvanları verilen İngiliz General Robert Stephenson Smyth Baden Powell’in (B.P.) hayatı ile başlar. İzcilik düşüncesini ortaya atan kişi Gillwell Lord’u Baden Powell’dir. İzciler onu kısaca BP olarak isimlendirmektedirler (Güven 2003: 65-73). BP 22 Şubat 1857 de Londra’da doğmuştur. Babası Oxford Üniversitesi’nde ilahiyat profesörüdür annesi ise buharlı makinenin mucidi olan Smyt’in kızıdır. Çocukluk ve gençlik döneminde iyi bir sporcu ve doğa hayranı idi. İlk eğitimini annesinden almış, sonra Rose Hill okuluna ve Charter House okuluna girme hakkını kazandığı Tunbridge Wells okuluna yazılmıştır. BP girdiğinde Londra’da olan Charter House Okulu, daha sonra Surrey’deki kırsal bir bölge olan Godolming’e taşınmıştır. BP doğaya yakın olma fırsatını ilk kez burada yakalamış, bu durum hayatında geniş bir etki meydana getirmiştir. Okulda pek parlak bir öğrenci olmayan BP ordu giriş sınavlarına girdiğinde, birkaç yüz kişi içinde ikinci olmuştur. 1876 yılında 19 yaşında asteğmen rütbesiyle Hindistan’a giden ve Gimean (Crime) Savaşları’nda süvari subayı olarak bulunan BP üstün başarılar kazanmıştır. Burada, haritacılık, izcilik ve kaşif dallarında kendini eğitmiş, bu becerileri sayesinde diğer askerlerin eğitiminde oldukça faydalı olmuştur. Daha sonra Güney Afrika’da Port Nata’da, Kalta adasında ve Akdeniz ülkelerinde çeşitli görevlerde bulunur. Bu

⁸³ Bu kaynakta yapılan sayfalama numarası her bölüm için yeniden sayılandırma yapılmıştır. Bu nedenle buradan yapılacak alıntılarda bölüm numarası “/” işareti sonrasında sayfa numarası getirilecektir. Ör.: “bölüm no:4/ sayfa no:1”

görevlerindeki başarıları nedeni ile 1887 yılında albay rütbesi ile Güney Afrika’da görevlendirilir. Hollanda asıllı Boer’ler isyan çıkarmışlardı. BP Makefing kasabasının savunması sırasında başarılı olur. Tuğgeneralliğe yükseltilir. Bu zor görevler sırasında edindiği izlenimler ve tecrübeleri onda bedenlen, ruhen ve ahlaken üstün kabiliyette bir gençliğin ancak açık hava çalışmalarıyla ve doğa içerisinde eğitilmeleriyle mümkün olabileceği fikrini verdi. Özellikle Makefing kuşatması sırasında 12-16 yaşlarındaki Boer gençlerinin zorlu doğa koşullarında başarılı bir şekilde gizlenme, cesaret, atılganlık göstermesi haberleşmede başarı sağlaması dikkatini çekti. Bu gözlemini “Doğa ile iç içe yaşamak” diye vurgular (Coşkuner 2011: 48-49).⁸⁴

1903’te ülkesine döndüğünde, “gençlik” konusunun birçok problemin başında geldiğini fark etmiş, gençlik için yapabileceği yararlı bir faaliyet düşünmüştür. İngiliz gençliğini ahlaki çöküntü içinden kurtarmanın “tabiat içinde eğitim” sistemi ile mümkün olabileceğini düşünmüş ve bu amaca yönelik çalışmalarına başlamıştır. İlk olarak 14 Nisan 1908 tarihinde “*Scouting For Boys (Erkek Çocuklar için İzcilik)*” isimli kitabını yazmıştır. Kitap, 35 dile çevrilmiş, oldukça geniş bir okuyucu kitlesine ulaşmıştır. Daha sonra askerler için yazdığı “*İzciliğe Yardımlar*” küçük el kitabı, bütün ülke çapında genç liderler ve öğretmenler tarafından kırsal araştırmalarda ve avcılık eğitiminde kullanılmıştır. BP bu çalışmalarla izciliğin temellerini atmıştır (Cokuner 2011: 49). 1907’de korgeneralliğe yükselen B.P. aynı yıl, önerdiği izci hareketi için bir taslak hazırlamış ve “*Aids to Scouting*” (İzciliğe Yardımlar) kitabını genç okuyucular için yeniden yazmıştır. BP giderek artan izcilik ilgisi karşısında, emekli olmadan önce bir ofis açmış, 1910’da emekli olduktan sonra bütün enerji ve heyecanını kız ve erkek izciliğin gelişmesine yöneltmiştir (Coşkuner 2011: 50). BP ile ilgili daha sonraki gelişmeler şöyle cereyan eder; 25 Temmuz 1907, Brownsea, ilk izi kampı 25 izci ile açılır. Ocak 1908, *The Scout* dergisinin ilk sayısının basımı gerçekleşir. 14 Nisan 1908 Erkek Çocuklar İçin İzcilik kitabı yayınlanır. 4 Eylül 1910’da, 11.000 izci, Londra’daki Kristal Salonunda bir araya gelerek, seyircilere izcilikte kullanılan çeşitli teknikleri göstermişlerdir. Daha sonra bu çalışmaları kız kardeşi Agnes (1848-1945) ile birlikte

⁸⁴ Daha fazla bilgi için bakınız: M.B. Çakmak, **İzciliğin El Kitabı**, Yedi gün Matbaacılık, İstanbul, 2005; **Liderlik Temel Kursu Kılavuz Kitabı**, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1995; **Oymakbaşı Kursu Kılavuz Kitabı**, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1995; Baden Powell, **Erkek Çocuklar İçin İzcilik**, Çev.: A. E. Uysal-N. Erol, İstanbul, Milli Eğitim Basımevi, 1964.

yapan BP aynı yıl (1910), Deniz İzcilik Teşkilatı'nı da kurmuştur. Gençlerin eğitimindeki bu başarısından dolayı Kral VII. Edward (1901-1910) tarafından en büyük Kraliyet nişanı ile ödüllendirildi ABD (Amerik Birleşik Devletleri)'de 1912'de Girl Scouts adlı izci teşkilatını kuran ve aynı yıl Bayan Olave (1889-1977) ile evlenen BP daha sonra onu kız izcilerin başına getirmiştir. 1913 yılında çocuklar için küçük izcilik çalışmaları başlatılmıştır. 1916'da BP İngiltere'de 11 yaşın altındaki erkek çocuklar için “*Wolf Cubs (Yavru kurtlar)*” ve ABD'de “*Cub Scout (Küçük İzci)*” teşkilatını kurmuştur. 1917'de büyükler için ergin izcilik çalışmaları başlatılmıştır. 1919 yılında izci lideri yetiştirmek amacı ile Gilver Park'ı açtı. 1920 yılında Londra Büyük Olympia Salonu'ndaki 1. Uluslar Arası İzci Toplantısı'nda Başbuğ/Dünya Baş İzci ilan edilmiş, aynı toplantıda her dört yılda bir genel kurul ve izci toplantılarının yapılması kararlaştırılmıştır. 1922 yılında BP “*Ergin İzcilerin Başarısı*” adlı eseri yayınladı. 1926 yılında sakat çocuklar için ayrı bir teşkilat kuruldu. 1931 yılında Hollanda'daki jamboride, bütün ülkelerden gelen 26.000 genç izcinin önünde, dünyanın bütün izcilerine veda etmiştir. 1941 yılında hava izciliği başlamıştır. Son yıllarını Kenya'da geçiren BP'nin hayatı, 8 Ocak 1941 tarihinde bu çok sevdiği topraklarda sona ermiştir. Kendi isteği üzerine Afrika'da Nyes Kasabası'ndaki mezarlığa askeri bir törenle gömülmüştür. Tabutu, dört asker ve dört Afrikalı izci tarafından taşınmış olan B.P.'nin cenaze törenine Avrupa, Asya ve Afrika'dan gelen 50 izci de dünya izciliğini temsilen katılmışlardır. BP hayatı boyunca 32 den fazla kitap yazmıştır. En az altı üniversiteden fahri unvanlar almış, ayrıca 28 yabancı ödül ve 19 yabancı izci ödülü kazanmıştır (Coşkuner 2011: 51-52).⁸⁵

Powell'in 1887 yılında yapacağı görev için Afrika'ya gitmesi yaşamındaki önemli bir duraktır. Çünkü izcilik hareketinin fikirsel esin kaynağı bu zaman diliminde oluşacaktır. Buraya gelir gelmez kendisini uzun zaman sürecek olan bir savaşın içinde

⁸⁵ Daha ayrıntılı bilgi için bakınız: **Avrupa İzcilik Genel Kurulu Raporları**, Başbakanlık Basımevi, İstanbul, 1976; C. Şahin, **İzcilik Uygulamalarının Çoklu Zeka Kuramı Açısından Değerlendirilmesi**, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Ana Bilim Dalı Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı, Konya, 2007, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi; Ö.S. Uyanık, **TİF ve MEB İzci Liderlerinin İzcilik Hakkında Görüşleri ve Mesleki Motivasyon Düzeylerinin İncelenmesi**, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Halk Eğitimi Anabilim Dalı Halk Eğitimi Bilim Dalı, İstanbul, 2009, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

bulacak: Boerler Savaşı.⁸⁶ Bölge zenginliğinin sömürgecilerce paylaşılamaması uğruna yapılan mücadele esnasında Boerler, savaşta gerilla taktiklerini uyguladılar. Çatışmalar iki yıl boyunca bu şekilde devam etti. Ama İngiliz General Kitchener bu isyanı şiddetle bastırdı (Bayrak 2009: 15). 1899-1900 tarihleri arasında Afrika'da Boerler Savaşı sırasında vuku bulan Mafeking Kuşatması izcilik hareketi için fikirsel anlamda bir dönüm noktasıdır. Bu kuşatma esnasında Powell, Mafeking'in savunmasını⁸⁷ üstlenmiştir. Afrika'da bulunduğu zaman dilimi boyunca buradaki insanların tabiatla olan ilişkisinden çok etkilenen Powell izcilik hareketi için önemli fikirsel çıkarımlarda bulundu. Bu savaş, esnasında kasabayı uzunca süre savunan Powell Boerler'in İngilizler'den ziyade kabiliyet gösterdiklerini görür (Bediz 1955: 5-6). Powell komutasındaki İngiliz birlikleri savaş halinde bulundukları yerli kabilelere nazaran daha fazla zaiyat verdiler. Bu sonuç Powell'i bunun nedenini araştırmaya sevk etti. Powell yaptığı gözlemler neticesinde şöyle bir kaniya vardı: Yerliler tabiata hakimdi. Bu çıkarsamasını teorize ettiği izcilik hareketinde formüle etti. Ona göre bedenlen, ruhen ve ahlaken sağlam bir gençlik açık hava faaliyetleri ve tabiat içinde eğitilmekle mümkündü. Ayrıca bu savaş esnasında gençlerin yerine getirdiği haber ve emir taşıma faaliyeti gibi ihtiyat görevleri onların harp zamanında değerlendirilmelerinin önemini gözler önüne serdi (Esen 2009: 4/2). 31 Mayıs 1902 tarihinde yapılan Vereenging Antlaşması'yla bölgenin denetimi İngilizlere geçtiği zaman Powell general rütbesiyle savaştan sonra Güney Afrika Polis Teşkilatı için personel toplama ve eğitmekle görevlendirilir (Bayrak 2009: 15). Bu savaş esnasında yerli çocukların arazi şartlarına uyumu, cesaret ve atılganlıkları emirlere riayet ve sadakatleri Powell'in gözünden kaçmadı. Bunun sebeplerini incelemeye girişen İngiliz General bu hüner ve kabiliyetlerin tabiatla barışık ve uyum içinde yaşamaktan kaynaklandığına kanaat getirir. Şöyle bir görüş ortaya atar; Takip edilecek tabiatçı bir terbiye sistemiyle gençliğin daha iyi yetiştirilmesi sağlanacak, bu durum ordu için büyük faydalar doğuracak (Bediz 1955: 6).

⁸⁶ 1652 den beri Güney Afrika'da Cape Town'a yerleşen Hollandalılar yerli halk tarafından Boerler olarak isimlendirilirler. Daha sonra aynı bölgede İngiliz yayılmacılığı baş gösterecek. Boerler bu yayılmacı faaliyetlere direnince ortaya çıkan uzun soluklu mücadele Boerler Savaşı olarak adlandırılacaktır.

⁸⁷ 217 gün sürer, kuşatma sonrası Powell kendi ülkesinde ulusal kahraman ilan edilir. (12.10.1899-17.05.1900).

Süvari kuvvetlerine Genel Müfettiş olarak atanan Powell 1903 tarihinde İngiltere'ye döndü. 1907 tarihinde de Korgeneralliğe terfi etti (Bayrak 2009: 16). Edindiği tecrübelerin ışığında erkek çocukları, askeri amaçlı eğitmek için Darset'e bağlı Poole açıklarında Brownsea adasında izcilik hareketinin başlangıcı sayılacak bir deneme kampı kurdu.⁸⁸ 1907 yılında 25 izci adayının katılımıyla Brownsea Adasında düzenlediği bu ilk kamp ile dünyada izcilik hareketinin pratik temellerini atan emekli İngiliz General Baden Powell (1857-1940) gençlik yıllarındaki doğa ile iç içe olan yaşantısı sayesinde farkında olmadan izciliğe ilk adımlarını atmıştır. Powell 1908 yılında kaleme aldığı dünya izcilerinin rehberi sayılan “*Erkek Çocuklar İçin İzcilik*” adlı kitabında izcilik fikrinin ortaya çıkışını şöyle izah eder:

“İngiltere sahillerinde dört kardeşimle birlikte bir deniz izcisi olarak dolaştığım günler çocukluk çağımın en tatlı hatıralarıdır. Gerçi biz hakiki bir deniz izcisi değildik, çünkü o zaman deniz izciliği denilen bir şey yoktu. Ama bizim bir yelkenlimiz vardı; her mevsim ve havada bu yelkenli de yaşar ve onunla denizlerde dolaşırdık ve çok da eğlenirdik. Bu hayatın zevkini çıkardığımız gibi zahmetine de katlanırdık. Sonra öğrenci iken boş vakitlerinde ormanlarda tavşanları yakalamak ve onları pişirmek ve hayvanların ayak izlerini takip etmek suretiyle bir hayli izcilik yapardım. Daha sonraları asker olunca Hindistan ve Afrika ormanlarında yaptığım avcılık ve Kanada'nın orman köylerinde geçirdiğim hayat benim için çok zevkli olmuştur. Daha sonra Güney Afrika Muharebelerinde tam bir izci gibi yaşama fırsatını buldum. Evet bu hayat bana o kadar zevk vermişti ki bu zevki yurdumun gençleri niye tatmasın diye düşündüm. Hareketli ve canlı her gencin macera ve kır hayatına düşkün olduğunu biliyorum ve kitabı size böyle bir hayatın nasıl yaşanabileceğini göstermek için yazıyorum” (Powell 1964:).

Powell burada doğaya olan ilgisinin yanı sıra dünyanın birçok noktasında bulunduğu süre boyunca tabiattan nasıl faydalandığını, hareket ettiğini ve başarı sağladığını anlatmaya çalışmıştır. Ayrıca izciliği tüm çocuklar için sistematik bir eğitim faaliyeti olarak kurumsallaştırma niyetini ortaya koymuştur.

İngiltere'de farklı sosyo-ekonomik sınıflardan erkek çocukları, bir takım kurallar etrafında aynı amaç doğrultusunda hareket edebilme bilinci aşılama amacıyla olan izcilik hareketinin teorisyeni Powell hedefini şöyle açıklamaktadır:

⁸⁸ Aslında izcilik hareketinin öncüleri diyebileceğimiz yerel yapılanmalar daha 1880'lerde İngiltere'de gençlik örgütleri olarak genç nesli kontrol altında tutup, onların enerjilerini sosyal amaçlar doğrultusunda kanallandırmak üzere teşkil edildi. Fakat bunlardan hiçbiri 1908'de Baden Powell tarafından teorize edilen izcilik örgütü kadar yayılım göstermedi (Cora 2013: 49).

“Bunun ilk adımı kendi sınırlarımız içinde barış ve iyi niyeti geliştirmektir. Bu da her cinsteki gençlerimizi eğitmekle olur ki böylece şehirler sınıflar ve mezhepler arasındaki çekişmeler yok edilmiş olur. Bundan sonra bu güzel duyguları sınırlarımızdan çıkarıp komşularımıza taşımış oluruz” (Liderlik Temel Kitabı 2003: 10).

Karakterli, sağlıklı ve becerikli insan yetiştirme amacıyla olan izcilik hareketi insanı en zor şartlarda bile yaşamını idame ettirmesini sağlayacak şekilde donatıp “*izcilik öğrenilmez yaşanır.*” ilkesini kendine şiar edinir. Belli bir eğitimden sonra and içilerek izciliğe kabul edilenler yaş seviyesine göre; çocukluk, ergenlik ve gençlik grupları şeklinde sınıflandırılırlar. Bu gruplar da kendi içlerinde sayısal olarak alt birimlere ayrılıp, kendilerine ait parolalar belirlerler.⁸⁹

Liderlik kavramına ve armaya özel önem verilen izcilik hareketinde sol el ile tokalaşma yapılır. Sağ el ile selam verilir. Bir ritüel olarak kabul edilen bu selamlaşma şöyle yapılır; sağ elin üç parmağı bitişik iken serçe ve baş parmaklar halka oluşturur. Yavru kurt selamı sağ el orta ve parmak işareti ile verilir. Bu da kurdun kulaklarını sembolize eder (Bayrak 2009: 18). Armada kullanılan zambak çiçeği, pusulalarda da kullanılmakta olup iyi, doğru yönü ifade eden zambağın üç ucu izciye verdiği sözü hatırlatır. Tanrı’ya ve vatana karşı görevler, başkalarına yardımcı olmak, izcilik töresine uymak. Kız izcilerin sembolü yoncadır. Çevresinde bulunan insanları koruduğunu sembolize eder (Liderlik Temel Kitabı 2003: 82).

İzcilik hareketinin referanslarını ortaya koyduğu “*Erkek Çocuklar İçin İzcilik*” adlı kitabında Powell (1964: 14) bu hareketi geçmişteki şövalye ruhuyla özdeşleştirip şöyle açıklar; “*Eskiden şövalyeler o çağların izcileri idi ve onların kanunları bugünkü izci töresine çok benzer. Şövalye Tanrı’ya kralına ve vatanına sadıktır. Şövalye herkese yardım eder. Şövalye bu işleri başarabilmek için kendini zinde ve sağlam tutar. Bu özellikleri ile bir şövalye, izci için en iyi örnektir*”. Powell örgütlenme aşamasından, disiplin anlayışına kadar Ortaçağ şövalye zihniyetini yeniden yorumlayıp gençler için yeni bir sentez ortaya çıkarmıştır. Zaten izcilerin armalarında yer alan zambak ve yonca çiçekleri Ortaçağ’da şövalyelerin bayraklarında bulunan sembollerdir.

⁸⁹ Küçük izci parolası, küçük izci çok çalışır; izci parolası, izci daima hazırdır; Ergin izci parolası, ergin izci topluma hizmet eder (Bayrak 2009: 18).

Powell gençlik projesinde “*Tanrı*” anlayışına çok önem vermektedir. İzcilik andında değişmez değer olan Tanrı, bir öğretiden çok, kapsayıcı bir çatı olgusunu ifade eder. Aziz Saint George’u izcilerin koruyucu evliyası olarak kabul eder.⁹⁰ Okul dışındaki gençlerin rekabet duygusunu harekete geçirerek onların sosyalleşmesini sağlayan bir faaliyet olarak tanımlanan izcilik hareketi Güney Afrika’daki yerli halkın yaşantısından aldığı izleri ulusallaştırmıştır (Danslar, şarkılar v.s.) (Bayrak 2009: 21).

Ulus-devlet oluşumlarının bir unsuru olarak sosyo-politik hedefleri gereği gençliği savaşa hazırlama işlevi taşıyan izcilik hareketi ile ilgili ilk eserini orduda iken yazması ve sonraki çalışmalarında da devlet olanaklarının Powell’in kullanımına sunulması belli toplumsal koşulların ürünü olarak ortaya çıkan izcilik hareketinin İngiliz Siyaseti ile doğrudan alakalı olduğunu ortaya koyar niteliktedir (Bayrak 2009: 21).

1907 yılında Brownsea’de ilk izci kampını kuran Powell için gençliğin yetişmesinde doğa faktörü başat rol oynar. Bu kampa kabul edilen çocuklar “*İzci*” (*Boy Scout*) diye adlandırılır. Kendilerine yeni bir yaşam sunuldu. Bu yaşamda beden hareketleri, vücut bakımı, mertlik, kişisel gelişim, eğlence ve maceranın yanı sıra memlekete ve muhtaç kimselere faydalı olma olgusu hakim şıardı. İzcilik hareketi İngiltere’de 1908 yılında teşkilatlanarak yavaş yavaş popüler hale gelmeye başladı. Tarihler 1910 yılını gösterdiğinde bu ülkede izci teşkilatının üye sayısı on binlerle ifade ediliyordu. Bu durum ciddi bir kurumsallaşmayı beraberinde getirdi. Bu kapsamda Kız izcilik ve Deniz İzcileri Teşkilatı 1910 yılında; Yavru Kurt Teşkilatı 1913 yılında; Ergin İzci Teşkilatı 1917 yılında; Ulusal İzcilik Teşkilatı 1920 yılında; engelli çocuklar için izci teşkilatı 1926 yılında; Hava İzci Teşkilatı 1941 yılında kuruldu (Esen 2009: 4/3).

Çocuğun karakterini daha şekil almadan ve yanlış bir kalıba girmeden geliştirmek ve bu suretle iyi bir insan, memlekete yararlı vatandaş haline getirmek, bazı eğlendirici açık hava faaliyetleri ile okul eğitiminin eksikliklerini giderme fikrinden doğan izcilik hareketi dünyanın geneli üzerinde nüfuz alanı bularak, yaygınlaşır.

⁹⁰ Saint George, M.S. 303 yılında Anadolu’nun Kapadokya bölgesinde doğmuştur. Ortodoks Hristiyanlık anlayışında Ayo Yorgi olarak bilinen, Hristiyan aleminin önemli azizlerinden biridir. Ayrıca Yuvarlak Masa Şövalyeleri Teşkilatı’nı kuran Kral Arthur’da bu azizi şövalyelerin koruyucu evliyası kabul etmişti (Powell 1964: 284).

Toparlayacak olursak, gençliğin iyi ahlaklı ve iyi eğitimli olmasına yardımcı olmak için 20. yüzyılın başlarında İngiltere’de ortaya çıkan izcilik, Kıta Avrupa’sında ve Osmanlı Devleti’nde örgütlenmiştir. Farklı ülkelerde örgütlenme esnasında düşünsel değişim göstermiştir ve daha militer bir kimliğe bürünmüştür. Kişiyi kendi başının çaresine bakma, zor durumda iş birliği yapma, doğa ile mücadele etme gibi bir takım alışkanlıklar kazandırmayı amaç edinen izcilik, incelediğimiz dönemin popüler bilimsel akımlarından olan sosyal darwinizm ile uyumluluk gösterir. Sosyal darwinizmin vücut sağlamlılığını ve dayanıklılığı ön plana çıkarması ve bunun dönemin iktidarlarınca benimsenmesi izciliğe yayılma zemini oluşturmuştur. Bu hususta izcilik ile militarizmin paralellik arz ettiği bir gerçektir. İyi bir yurttaş yaratma ideali ile yola çıkan izcilik hareketi, ortaya çıktığı dönemin topyekun savaşlar evresine denk gelmesi iktidaralar tarafından hareketin, bir savunma gücü oluşturma mekanizması olarak görülmesine sebebiyet vermiştir. Nitekim savaşın doğurduğu bir örgütlenmeden başka bir şeyde beklenemezdi. Başka bir deyişle izciler, küçük yaştaki çocuklardan gençlere, ulusun savunulması için asker evlatlar olmuşlardır. Son olarak İzci olmanın önemli bir hususuna dikkat çekmekte fayda var: üniformalar. Grup kimliğini sembolize eden üniformalar, izciler arasında birlik hissini uyandırıp, disiplin ve kontrol mekanizmalarına işaret etmektedir. Aynı zamanda mücadele için sürekli bir teyakkuz hali ortaya koymaktadır. Üniformanın yanı sıra izciler arasındaki tokalaşma ve selamlaşma şekilleride grup kimliğini sembolize eden ritüeller olarak karşımıza çıkarken, izci ocaklarındaki rütbelere gençlerin hiyerarşik düzeni anlamaları ve benimsemeleri için zemin oluşturmuştur. Erkek izcilerin yanı sıra kız izcilerinin de grup kimlikleri tanımlanmıştır. Buna göre onların görevi sorumluluk sahibi vatandaşlar yetiştirmektir. Milliyetçi ideolojinin kadına biçtiği rol ile izciliğin kadına yüklediği misyonun benzerliği dikkat çeken bir ayrıntı olarak karşımıza çıkmaktadır.

III. BÖLÜM

3. İKTİDAR VE GENÇLİK

3.1. Osmanlı Devleti'nde İlk İzcilik Faaliyetleri

18. yüzyıldan itibaren modern devlet yapılanmasının mevcut düzeni zorlamasıyla birlikte, Osmanlı yöneticileri birtakım yenilikler başlatmak zorunda kalmışlar. İlerleyen dönemlerde toplumun geneline yayılacak bu girişimler öncelikle askeri alanda baş göstermiştir. Batı tarzı eğitim modelini benimsemiş askeri okullar açılmış, reayayı vatandaşa dönüştürme yolunda pragmatik adımlar atılmıştır. İlkokul zorunlu hale getirildi, Avrupa'ya ilk defa öğrenci gönderilmiştir.

Tanzimat döneminin başlaması ile birlikte ağırlığını hissettiren yetişmiş kadro eksikliği, yönetici eliti düşündüren ve bu alanda politikalar yapmasını tetikleyen önemli bir etkendi. Bu dönemde ülkenin her tarafında okullar yaygınlaştırılmaya çalışılmış, Maarif Nizamnameleri yayımlanmış, eğitimde süreklilik ve mesleki eğitim konuları tartışılmıştır. II. Abdülhamit'in (1876-1909) devr-i iktidarında eğitim alanında nicelik bakımında önemli gelişmeler kaydedilmiştir. 1908 ihtilali ertesinde başlayan II. Meşrutiyet Dönemi (1908-1918) birçok alanda olduğu gibi eğitim alanında da reaktif bir hareketliliğin olduğu süreç olmuştur.⁹¹

Osmanlı Devleti'nde Batı Dünyasında ortaya çıkan gelişmelerin ilgi ile izlendiği ve Batılılaşma siyasetlerinin gündemde olduğu bir zaman diliminde Avrupa'nın önde

⁹¹ Daha geniş bilgi için bakınız; Mustafa Gencer, **Jöntürk Modernizmi ve "Alman Ruhu": 1908-1918 Dönemi Türk-Alman İlişkileri ve Eğitim**, İstanbul, İletişim Yayınları, 2003; C. Benjamin Fortna, **Mekteb-i Hümayun-Osmanlı İmparatorluğu'nun Son Döneminde İslam, Devlet ve Eğitim**, Çev.: Pelin Piral, İstanbul, İletişim Yayınları, 2005; Selçuk Akşin Somel, **Osmanlı'da Eğitimin Modernleşmesi (1839-1908) : İslamlaşma Otokrasi ve Disiplin**, İstanbul, İletişim Yayınları, 2010. Ayrıca 1908 Devriminin konuyla uyumlu bir anlatımı için bakınız; Sina Akşin - Sarp Balcı- Barış Ünlü, **100. Yılında Jön Türk Devrimi**, İstanbul, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2010.

gelen devletlerinde ortaya çıkan gençlik örgütleri Osmanlı Devleti siyasasında karşılık bulmakta zorlanmadı. “*Keşşaflık*” adı ile Osmanlı İmparatorluğu’nun toplumsal yaşamına giren izcilik hareketi devletin içinde bulunduğu dönemseller koşullar nedeniyle paramiliter yönü ön planda tutularak “*millet-i müsellaha*” yaratma projesi ekseninde teşkilatlandırılmıştır. Dönemin siyasi konjoktürü ile ilişkili olarak izcilik hareketi Osmanlı Devleti’nde devlet tekelinde ve savaş ortamında geliştiğı için ölçülü, liberal, çalışkan gibi orta sınıf değerler yerini toplumun militarizasyonu ile ilişkili olarak fedakarlık, kahramanlık gibi savaşla ilintili temalar bırakmıştır. Tarihsel bağlam çerçevesinde savaşların topyekunlaşması ile birlikte zorunlu askerlik sisteminin yaygınlaştırılmaya çalışıldığı bir evrede izcilik ile ilgili bu militer yorum kaçınılmazdı (Cora 2013: 50).⁹²

Batı’da Boer Savaşları sırasında gençliğin seferber edilmesiyle izciliğe doğru ilk adımlar atıldığını, bugünkü anlamda izciliğin ilk kez bir İngiliz generali olan Baden Powell tarafından kurulduğunu, izciliğin okul dışı etkinliklerle gençleri beden ve ruhen eğiterek, yurduna yararlı olacak şekilde yetiştirmeyi amaçladığını yukarıdaki anlatımda belirtmiştik. Bununla birlikte Baden Powell Güney Afrika savaşı sırasında imparatorluk askerlerinin koşullara uyum sağlamakla karşılaştıkları güçlükleri görerek, onlara yardımcı olacak yöre çocuklarını haber getirip-götürme, yaralılara bakma ve nöbet tutma gibi görevler için eğitmişti. Bu girişimi sonuç verince 1907 yılında İngiltere’ye döndüğünde benzer bir eğitimi hedefleyen ve “*Boy Scout*” adını verdiği izciliği örgütlemişti. Bu çaba kısa sürede diğer Avrupa ülkelerinde de yankı uyandırdı. 1910’lu yıllarda hemen hemen tüm Avrupa’da izci örgütleri doğdu. Öte yandan ulusçuluğun yükselişi sonucu gençliğin savaş ortamına hazırlanması, ona paramiliter bir formasyon verilmesi Batı’da gözlenen bir gelişmeydi (Toprak 2013: 200).

Cihan Harbi öncesi artan militarizm ortamında askeri açıdan ruhsal ve bedensel verimliliği artırmak için örgütlenen izciliğin Osmanlı Devleti’nde ne zaman teşkil edildiğı hususunda kaynaklarda birbirleri ile uyuşmayan açıklamalar mevcuttur. 1910 yılında

⁹² 1843 yılından itibaren Osmanlı askerlik sisteminde görülen köklü dönüşümler, ordu-millet yaratılması çabalarıyla paralellik arz ediyordu. 1908’den sonra İttihat ve Terakki yönetimi altında askerlik vatandaşlık kurumuyula ilişkilendirilip, itaat, askerlik yapma ve vergi verme vatandaş olmanın gereğı ad ediliyordu (Üstel 2005: 83). Bu dönemde askerlik kurumunun toplumsal temel kazanması için yoğun çaba sarf ediliyordu. (Üstel 2005: 87). 1909 yılında zorunlu askerlik yasasının yürürlüğe girmesiyle Osmanlı Devleti zorunlu askerlik sistemini yerleştirme çabasını hızlandırdı.

Edirne’de Nafi Atuf tarafından yayımlanan “*Say ve Terakki (Say ve Tettebbu)*” adlı mecmuada Ragıp Nureddin tarafından yazılan keşşaflık konulu yazıyla izcilik hareketi Osmanlı toplumunun gündemine taşındı (Pura 1939, Aktaran: Bayrak 2009: 27). Darüşşafaka Oymak Beyi ve Beden Eğitimi Öğretmeni Muallim Sami Karayel (Karayel 1915: 22)’e göre:

“Sabık Edirne Darümuallimini Müdürü ve elyevm Bursa Darümuallimini Müdürü muhterem kardeşim Nafi Atuf (Kansu) Bey’in “Say ve Tettebbü” mecmuasında ilk evvela ismini bilmediğim Avrupa’da tahsil görmüş bir zât makale yazmış. Sonra sabık Manastır Öğretmen Okulu Müdürü ve İzmir Öğretmen Okulu Müdürü muhterem arkadaşım Ethem Nejad Bey bi-l-fil Manastır’da tatbik etmiştir ki izciliğin memleketimizde müessisleri bunlardır. Bilâhare en iyi taburlar İstanbul’da teşekkül etmiştir. Bu taburlardan biri Darüşşafaka, Galatasaray Sultanisi, İstanbul Sultanisi’dir. Bu üç mektebin taburları hemen bir biri ardınca teşekkül etmiş ve o zaman içinde büyük bir eser-i terakki göstermişlerdir.”

Sami Bey, Osmanlı Devleti’nde izcilik hareketinin ne zaman teşkil olunduğunu net olarak beyan edememiştir.

Bu konuda bir diğer görüş 1923 yılında yayın hayatına başlayan “*Keşşaf Dergisi*”nden aktarılır. 1923 yılında yayım hayatına başlayan *Keşşaf Mecmuası* (4 Nisan 1923) izcilik teşkilatının kuruluşuna şöyle bir açıklama getirir:

“Memleketimizde izciliği Balkan Harbinden oldukça evvel ilk tesis eden zat Ahmed Robenson Bey’dir. Ahmed Bey, memleketimiz spor hayatının tesis ve terakkisinde en mühim unsur olmakla beraber çocuklarımız ve dolayısıyla ülkemizin istikbali için yaptığı şu faideli teşkilattan dolayı kendisine milli ve ferdi bir surette olmak üzere daima borçluyuz... İzciliği ilk kabul eden müessese-i millie Galatasaray olmuştur.... Sonra Kadıköy Numune Mektebi, İstanbul sultanisi, Vefa Üsküdar Kabataş Sultanileri ile Haydarpaşa ittihat Mektebi vesaire gelir” (Aktaran: Toprak 1999: 20).

Dergi, izcilik hareketinin başlangıcını Ahmet Robenson’un Galatasaray Sultanisi’ndeki çalışmalarını referans alıyor.

Zafer Toprak (1999:)’a göre ise, İzci örgütünün evveliyatı Robenson Kardeşlere kadar gidiyordu. 1910 yılında Saint Benoit ve Galatasaray Mekteb-i Sultanisi’nde başladı. Robenson Kardeşler 1911’de İstanbul ve Üsküdar Sultanilerinde, ardından Vefa, Kadıköy ve Nişantaşı İdadilerinde benzer örgütler kurdular. Turgay Tuna (1999: 65)’ya göre 15.02.1912 tarihinde Galatasaray Sultanisinde ilk izci oymağı kuruldu. İstanbul İzci

Kurulu eski başkanı Rıza Bediz (1955: 7) izciliğin kuruluşu hakkında şu açıklamada bulunur:

“İzcilik teşkilatı 1909 yılında İstanbul’da biri Galatasaray Lisesi, diğeri Kabataş Lisesi Beden Terbiyesi öğretmenleri bulunan Ahmed ve Abdurrahman Robenson kardeşlerin şahsi teşebbüs ve gayretleri ile memleketimizde ilk defa keşşaflık adı ile kurulmuştur. Balkan Harbi’nin zuhuruna kadar iyi bir inkişaf göstermeye başlayan izcilik, Balkan Harbi’nin başlamasıyla durgunluk devrine girmiştir, demektedir.”

Sanem Yamak Ateş’in aktardığına göre; İstanbul Lisesi Arşiv ve Dökümantasyon Merkezi’nde izciliğin kuruluşu hakkında bir belgede izcilik konusunda ön çalışmaların Edirne’de yapılmış olmasının yanında esas örgütlenme İstanbul’da Ahmed ve Abdurrahman Robenson⁹³ kardeşler tarafından Galatasaray ve İstanbul Sultanisi’nde 15 Şubat 1912 tarihinde gerçekleştiğini ifade etmektedir (Ateş 2012: 166-167). Vildan Aşır (1938a: 2) ilk izcilik faaliyetleri hakkında şu değerlendirmede bulunur:

“Galatasaray ve İstanbul Sultanilerinde ve Darüşşafaka’da ilk keşşaf akımları Baden Powell’in teşkilat örneği üzerine kurularak mesaiye başladı. Bunların dereceleri, imtihanlar ve bir de nizamnameleri vardı. Tatbikat yürüyüşleri yaparlar, kamplar kurarlardı. Hele Mekteb-i Sultani keşşafalarının 1912 yılında yaptıkları Gebze ve Riva kampları o zaman için büyük bir yenilik ve herkesin alakasını üzerine celp eden yepyeni bir hadise idi.”

Türkiye İzcilik Federasyonu resmi internet sitesinde izcilik hareketinin Osmanlı topraklarındaki tarihçesi konusunda şöyle denilmektedir. “1904 yılında o zamanlar bize ait olan Beyrut’ta Tevfik Efendi tarafından izciliğin temeli sayılabilecek bir teşkilatın kurulduğuna dair belgelere sahibiz” (www.tif.org.tr “tarihçe”, Erişim Tarihi: 15.05.2015). Şeklindeki beyanatın herhangi bir kaynağı belirtilmemiştir. Görüldüğü gibi izcilik çalışmalarında öncü olan kişi ve kurumlar arasında bir ihtilaf söz konusudur. Nitekim izleyen yıllarda Edirne İttihat Mektebi Müdürü Nafi Atıf (Kansu), Manastır Muallim Mektebi Edhem Nejad, İstanbul Liselerinde Beden Eğitimi Öğretmenliği Yapan Ahmed ve Abdurrahman Robenson Kardeşlerin girişimiyle Osmanlı’da izcilik hızlı bir şekilde gelişti. Galatasaray ve İstanbul sultanileriyle Darüşşafaka’da ilk keşşaf oymakları kuruldu. Aslında II. Meşrutiyet döneminde terbiye-i bedeniye karşı artan

⁹³ Robenson Kardeşler, Babaları Sir Rhades adında İngiliz, anneleri Müslüman bir Hintli olan kardeşler babalarının vefatı üzerine İstanbul’a gelirler. Sultan II. Abdulhamit (1876-1909) aile ile bizzat ilgilendi. İyi bir eğitim alan kardeşlerden Abdurrahman Sarıkamış’ta Abdullah da Irak’ta cephede öldüler. Ahmed Robenson ise annesinin vefatı üzerine 1929 yılında Amerika’ya göç etti (Bayrak 2009: 27).

bir ilgi söz konusudur. İstanbul Sultanisi, Galatasaray Sultanisi ve Darüşşafaka gibi eğitim kurumlarında oluşturulan izci örgütleri ile gençlerin çocukluk yaşlarından itibaren fiziksel durumunu güçlendirmek, askeri yeteneklerini geliştirecek bir eğitim vermek, kamu sağlığını ve temizliğini sağlamak ve onları milliyetçi bir çizgiye çekmek amaçlanmıştır. Galatasaray Sultanisi'nin Gebze ve Riva'da, İstanbul Sultanisi'nin ise Yakacık'ta kampları bulunuyordu. Haydarpaşa İttihad Mektepleri'nde ilk kez kızlardan da bir izcilik teşkilatı kuruluyor ve kendilerine “*keşşafe*” deniyordu (Toprak 2013: 220).⁹⁴ “*Keşşaf Dergisi*”ne göre; izcilik hareketinin teşkilatlanmasında katkıda bulunan kişi ve kurumlar şu isimlerden müteşekkildir; Ahmed ve Abdurrahman Robenson kardeşler, Kadıköy Numune Mektebi, Bursa Sultanisi ve İstanbul Sultanisi'nde izcilik adına yaptığı çalışmalardan ötürü ali Haydar Bey, Galatasaray Sultanisi'ndeki çalışmalarından dolayı Suad ve Ruşen Eşref Beyler, Vefa ve İstanbul Sultanisi'ndeki izcilik alanındaki gayretkeşliğinden ötürü Sudi Bey ilk izci ocağını kurmaları sebebiyle Ahmed ve Behçet Beyler'dir (Keşşaf 4 Nisan 1923: 7).

Baden Powell'in teşkilatlanma yapısını örnek alarak oluşturulan, ilk izci takımları önce İstanbul'da, kısa bir süre sonra Anadolu'da yaygınlık gösterecektir. “*Keşşaf Dergisi*”ne göre izci hareketi İstanbul'dan sonra sırasıyla Bursa, Beyrut, İzmir, Sivas, Kayseri, Kütahya, Zara, Ankara, Edirne ve diğer kentlerde teşkil olundu (Keşşaf 4 Nisan 1923: 6).

Osmanlı Devletinde ilk izcilik faaliyetlerinin algılanış şeklini içerdiği militer hasletlerle nedeniyle dönemin yönetici elitinin ihtiyaç duyduğu asker evlatları yetiştirmek için denetim altına alınmış, başlarda şiar edindiği pedagojik ilkeleri bir kenara bırakıldığını belirten Gökhan Uzgören (2000: 3) şöyle dile getirmektedir; “*Edirne'deki izcilik çalışmaları askeri amaçlar gütmekte idi. O devrin izci türesinde askeri disiplin ve milliyetçilik hislerini dimağlarda pekiştirilmesi ulaşılmaya istenen hedefti.*”

“*Say ve Tetebbu*” adlı mecmuada Fescizade İbrahim Galib Bey “*Yaşamaya Azmetmiş Milletlerde Çocuklar*” başlıklı makalesi ile izciliği tanıtmaya çalışmış ve bu amacını şöyle dile getirmiştir. “*Büyük ve pür-azm bir hayatın esasını, o hayatta yaşamak, çarpışmak, bi'ttab muvaffak olmak isteyen bir gençliğin aldığı terbiyenin bir*

⁹⁴ Erkek izcilerin yanı sıra kız izcilerinin de grup kimlikleri tanımlanmıştır. Buna göre onların görevi sorumluluk sahibi vatandaşlar yetiştirmektir. Milliyetçi ideolojinin kadına biçtiği rol ile izciliğin kadına yüklediği misyonun benzerliği dikkat çeken bir ayrıntı olarak karşımıza çıkmaktadır.

krokisini göstermek” (Galip 1 Temmuz 1328: 8) Fescizade İbrahim Galip 81 Temmuz 1328:), mezkur yazısında, bir çocuğun nasıl izci olabileceğini anlatır; buna göre, izci olmak isteyen çocuk önce ebeveynlerinden izin almalı, sonrasında izci kanunu, işaretini, selamlarını, bayrağın çekilmesini ve izci düğümlerini öğrenmesi gerekir. Bütün bunları öğrendikten sonra çocuk, *“namusum üzerine yemin ederim ki; bu Tanrı’ya ve Kral’a karşı olan vazifemi her zaman ve mekanda layıkıyla ifa ve herkese daima, elimden geldiği kadar yardım etmeye ve pişdar kanununa sadık kalmaya bütün mevcudiyetimle gayret edeceğim.”* şeklinde izci yeminini ederek izci olur. Fescizade (15 Temmuz 1328: 10-11)’ye göre sıradan yaraları tedavi etmek, boğulmuş birilerine yapılacak ilk yardım, düğüm yapma, semafor takip etme, bir şeyi tasvir edebilme, pusula kullanmak, yemek pişirmek, izcilere özgü dans ve muharebe şartları bilmek, bir izcinin öğrenmesi zaruri olan bilgi ve hünerlerdir. Bunları öğrenen kişi ikinci sınıf bir izci olur. Birinci sınıf izci olmak için ise yukarıda sayılanlara ek olarak; yüzme bilmek, saatte 60 kelime işaret edebilme, saatte 7 mil yürüyebilme, yangın, elektrik çarpması gibi durumlarda yapılacak müdahaleyi bilmek, harita okumak, bir eşyanın hacmini, ağırlığını, boyutlarını gözle tahmin edebilmek gibi becerilere sahip olmak gerekir (Galip 15 Temmuz 1328: 12). Yazara göre izciler için dağ ile ev arasında hiçbir fark yoktur. Her yerde hayatlarını idame edecek donanıma sahipler, kendilerine özgü işaretlerle haberleşirler. Asla kaybolmazlar, izciliğin bütün gayesini; *“Çocukların tabiatını, heyecanını daima hal-i galeyanda tutmak ve onun bir mecra-i salime akmasını temenni etmek ve şahsiyetini teşci ederek inkişafına vasıta olmak ve böylelikle onun iyi bir adam ve kıymetli bir vatandaş olmasını...”* (Galip 1 Ağustos 1328: 10-11) yaratmak olduğunu beyan eden Fescizade yazısına izci teşkilatının günlük hayatını okuyucuya tanıtmak için bir program sunarak devam etmektedir. Buna göre; sabah saat 10’da yapılan yoklamanın ardından bayrak izcilerin selamları ile göndere çekilir. Oyun, jimnastik ve düğüm bağlama gibi aktivitelerin ardından resmi geçit ve reislerin kumandasıyla askeri talimler yapılacak, sonrasında izciler vücutlarını ölçecek ve bir iyilik yapıp geri toplandıktan sonra beraberce gezmeye çıkılacak, bu esnada yön tayini ve etraflarını iyice gözlemeye çalışacaklar. Öğleden sonra oyunlar *“savaş oyunları”* oynayıp şarkılar söyleyecekler. Akşam ise gece oyunları, ordugah atışları, tartışma ve talimlerle geçirecekler. Fescizade izcilik örgütlerinin ideal erkeklik değerlerine sahip, karakterli bir ulusun inşasındaki rolünü vurgulayan görüşler ortaya koyup, erkeklik ve

milliyetçilik üzerinde kurulan bağın niteliği konusunda oldukça açık bilgiler sunmaktadır. Bu bağ ulus-devletin vatandaşlarının yaratılmasındaki önemli unsurlardan biri olarak görülür.

“Arkadaşlar; bu sözlerimle size pek meçhul şeylerden bahsettiğimi zannetmiyorum çünkü hepiniz bilir ve hissedersiniz ki; mertlik, yiğitlik, başkalarına yardım, emre itaat gibi hususat Türklüğümüzün en büyük seciyelerinden, en mukaddes anelerindendir. Fakat, oh, zavallı Türklüğümüz... Dünkü merdliklerine mukabil bugün tevarüs ettiği sefalet-i ictimaiyesiyle ne kadar feci bir mevkide kaldığını acaba hissediyor mu? Mamafih henüz tarih-i ırklar zümresine girmedik, az bir zahmet, ufak bir teşebbüs, bize, gençliğimize, Türk yavrularına ana cevherleri yeniden kazandırabilecektir. Bunun için heyet-i muhteremenizi vazife başına davet ediyor ve evvela, metin, cesur, bütün manasıyla Türk olacak bir nesli cedid yetiştirmeye çalışalım diyorum” (Galip 1 Ağustos 1328: 10-13).

Fescizade yazısının son kısmında izciliğin azimli, cesur bir nesil yetiştirmenin yöntemi telaki edip milleti için de bulunduğu vahim durumdan kurtaracak bir çare olarak görmektedir.

Eğitim felsefesini öğrencilerin açık havada, doğayla iç içe bir eğitim alması üzerine kurup, öğrencilerin kapalı, sıkışık, pis ve havasız sınıflarda alacağı eğitimin bir işe yaramayacağını söyleyen ve doğada kendi kendine bilgiyi öğrenen çocuğun mektepte bulunan çocuktan daha iyi eğitim alacağını bu sebeple çocukların miskin miskin oturmaları, ders dinlemeleri yerine hoplamalarını, zıplamalarını, yürümelerini salık veren Edhem Nejad, “*Yeni Fikir*” adlı mecmuada Hollanda izci örneğinde izcilik teşkilatının yapısını, giysilerini, becerilerini ve Hollanda’da atik, faal adamlar yetiştirdiğini söylediği izcilik hareketini şöyle tanımlıyordu; “*Boy Scautlar kendi kendine hakimiyeti, dikkati, disiplini, büyüklere itaati, çevikliği, emreder ve bütün heyeti içtimaiyeyi teşkil eden gençler arasında arkadaşlık fikrini yaratmak için çalışır*” (Nejad 10 Haziran 1328: 194-197; Erkek 2012: 91). Faal, kuvvetli ve kararlı insanlar yetiştirecek olan bir hareket olarak ele aldığı izcilik hareketini Osmanlı Devleti’nde de teşkilatlanması gerektiği konusuna gelerek şu beyanatta bulunur:

“Bugün bizde de bir boy scout yapalım iddiasını hemen dermeyan etmeyeceğim. Biz de kendi ihtiyacımıza tevafuk eden bazı nikati toplayarak böyle bir heyet böyle müessese-i irfan vücuda getirebiliriz. Biz de inkılaptan sonra neler vücuda geldi; Bugün hiçbirinden eser yok. Çünkü gayet gelgeç tabiatlıyız, sebatımız hiç yok. Muallimler medeni insanların nasıl çalıştıklarını, nasıl sebat

ettiklerini görsünler de böyle bir iş başına geçince her müşkülata göğüs gererek çalışsınlar ve böyle sebatlı çocuklar, gençler yetiştirsınlar” (Nejad 10 Haziran 1328: 194-197)

Nejad (1 Nisan 1329: 298-300) başka bir makalesinde Osmanlı Devleti’nde teşkilatlanmasını istediği izcilerin neler yapacaklarına değiniyor;

“Boy scoutun en birinci emeli cevval, gürbüz, itidal-i dem sahibi, zeki bir millet yetiştirmektir. Bunun için en evvel terbiye-i bedeniyeyi düşünüyor ve “salim bir dimağ sağlam bir vücutta bulunur” düsturunu hiçbir vakit hatırlıdan çıkarmaz. Boy scoutcular fennin emrettiği gibi jimnastikler yapacaktır. Bu hususta artık beynelmilel, daha doğrusu fenni bir şekil alan İsveç jimnastiğini kabul eyleyecektir. Fende milliyet yoktur. Bunun için İsveç usulü bila ihtiraz alabiliriz. Boy scoutcular mektepte iseler mektepte, hariçte iseler mahalle, kasaba, köy jimnastikhanelerinde muntazaman riyazata devam etmelidirler. Boy scoutculara telkin edilecek ve adeta maksad-ı tesisi meyanına ishal edilecek ki, sıhhi ve muntazım ve ihtimamlı hissiyat sürmek heyetin en birinci vazifesidir. Boy scoutlar iyi yiyecekler, iyi içecekler, bol bol yıkanacaklar, sık sık abdest alacaklar, müskirat kullanmayacaklar, tütünden hazer edecekler, heva vü hevese dalmayacaklar, şantan ve baloyu takbih edecekler, hayatı kemiren her türlü ihtirasat-ı nefsanıyeden uzak yaşayacaklar. Boy scoutcular her hafta yürüyüşler, cebri meşiyetler yapacak, gezecek, ilerleyecek, dağ, tepe aşacak; gezmekte, dolaşmakta hiçbir müşkülât hissedilmeyecek. Meşiyet yaparken, gezmeye çıkarken, muntazam asker sıraları, pek sadalı hatveleri, sancakları ile trampetler, büyük ve umumi yürüyüşlerde büyük ve milli mızıkalarıyla beraber geçecekler, mızıka susunca gençler bütün vicdanlarıyla, bütün kalpleriyle bağıracaklar, millet şarkıları, harp şarkıları, intikam şarkıları söyleyecekler. Oh! Bu mevkib-i muhteşemi temaşa eden kalpler ne kadar büyüyecek. Düşünüyorum, hissediyorum, ben bu mevkib-i milli karşısında sevinmekle kalamayacağım; sürur ve intikam yaşları gözlerimi ıslatacak... Bu milli askerlerimiz, gençlerimiz büyük seyahatler de yapacaklar: çadırları, bargirleri, ağırlıkları ile beraber... Vardıkları yerde çadırlarını kuracak, milli ordugâhı kuracak ve işlerini görmeye başlayacaklar. Gençler yemek pişirecek, sofraya hazırlayacak, civar köyden ekmek tedarik edecek, su taşıyacak, sonra eğlenecekler, civar köyleri ziyaret edip onların irşad ve onların hissiyat-ı milliyeye ve cengaveranelerini itmam edecekler, onlara milli şarkılar, harp ilahileri, söyleyecekler, konserler verecekler.”

Erkek çocuklar için izcilik faaliyetleri yürütülürken kız çocukları unutulmayacaktı. Osmanlı Devletinde ilk kız izcilik birliğini Haydarpaşa İttihad ve Terakki Mektebi’nde Ahmed Robenson Bey oluşturmuştur (Erkek 2012: 108) . Talebe Defteri dergisi (20 Haziran 1329: 488-489) memleketimizdeki kız keşşafı ile şu bilgileri vermektedir;

“Kız izcileri hasta bakıcılığını ve dolayısıyla hayrat ve hasenatı pek güzel öğrenirler ve öğrendikleri şeyleri iyi tatbik edebilmek üzere sağlam bir vücuda malik olabilmek için lazım gelen talimleri de icra ederler. Bununla beraber düğüm bağlamak, iz okuyabilmek, selam, kanun gibi

muhtelif mevad-ı erkek keşşafı gibi öğrenirler. Biz bunları Haydarpaşa Mektebi'nin kız izcilerinde görünce sevindik. Hele yaptıkları jimnastikten dolayı göğsümüz hüsn-i iftiharla doludur. Esasen keşşaflık bu memleketin ahval-i ruhiyesine o kadar muvafık gelmiştir ki memlekete bütün manasıyla lazım, hatta elzem bir şey olduğunu herkes tasdik etmiştir. Ancak şurası bilinmelidir ki keşşaflık her şeyden evvel adam yetiştirmek, ahlâk sahibi adam yapmak demektir. Bazı zevatın bu hususta yanlış fikirleri vardır. İzciliği askerlik zannediyorlar. Hâlbuki hüsn-i ahlâk sahibi olan kimse şüphesiz iyi bir asker hem de fedakar bir asker olur. Muharebeye gönderilmez, fakat kendi gider.”

Edhem Nejad, sadece erkek çocuklarının değil kız çocuklarının da bedenlen dinç, sağlıklı ve gülbüz olmalarını istiyordu. Çünkü geleceğin anneleri ve eşleri olacak kız çocukları, kendi evlatlarını iyi yetiştirmeli, iyi terbiye etmeliydiler (Erkek 202: 108). Bu nedenle Hollanda'da teşkilatlanmış olan “*Girl Scout*”u şu şekilde tanıtıyordu;

“Hollanda'nın Amersfoort şehrinde (Girl Scout) isminde münevver genç kızlara mahsus bir kıta, bir tabur teşkil eylemiştir. Aileler ve pratik vegayur, ev kadını, heyet-i içtimaiyeye yardım edecek, asabi hislerle, sinirle alakadar olmayacak valideler yetiştirmek için sarf-ı mesai eyliyor. Girl Scout'a dâhil Hollandalı kadınların programlarında şu esas noktalara tesadüf ediliyor: bir kaza vukuunda sarf-ı ihtimam için pansuman, biraz hıfzıssıhhaya vakıf olmak. Bir kulübecik veya çadır inşa etmek, dere geçmek için köprü kurmak, bahçıvanlık yapmak, numune çiftlikleri gezmek, büyük istasyon, hastane, müessesat-ı hayriye-i sıhhiye, fabrika, matbaa, jimnastikhane, alaim-i cevviye rasathanesi ziyaret etmek, çamaşır yıkamak, tabh etmek ve saire ve saire... Girl Scout'un hususi elbiseleri de vardır. Bir pantolon, bir eteklik taşırlar. Hepsi açık havai renktedir” (Nejad 10 Haziran 1328: 196-197)

3.2. Balkan Harbi Sonrası İzcilik Çalışmaları: Gençliğin Militarizasyonu

Fransız ve Alman merkezli milliyetçilik akımı 19. yüzyılın başlarından itibaren Balkan halkları ve aydınları arasında bağımsızlıkla sonuçlanacak ulusalcı bir kıpırdanış süreci başlattı. Avrupalı devletlerin müdahalesi, azalan Osmanlı otoritesi, Balkanlardaki iç dengeler, kanlı mücadeleler evresini başlatmakla gecikmedi. Balkan aydın ve entelektüel seçkinler kendi uluslarının geçmişini Osmanlı Devleti öncesi dönemle bağlantılandırıp, milli birlik ve devletlerini kurmak için Osmanlı Devleti ile mücadeleye giriştiler.⁹⁵

⁹⁵ Balkan Savaşları ile ilgili daha fazla bilgi için bakınız; Richard Hall, **Balkan Savaşları 1912-1913: I. Dünya Savaşı'nın Provası**, Çev.: M. Tanju Akat, İstanbul, Homer Kitapevi, 2003.

Balkan savaşlarının başlamasıyla birlikte kurumsal bir kimlikten uzak, yerel bazlı ilk izcilik faaliyetleri duracaktı. Balkan Savaşları (1912-1913) vuku bulduğu dönem için siyasi, sosyal, kültürel ve ekonomik alanda ciddi kırılma noktalarını içinde barındırır. Bu dönemin eğitim felsefesi de bu durumda nasibini alır.⁹⁶ Ekim 1912- Kasım 1913 tarihleri arasında, Karadağ, Bulgaristan, Yunanistan ve Sırbistan'dan oluşan Balkan Birliği ile girişilen savaşlar Osmanlı Devleti için travmatik sonuçlar doğurdu. Avrupa kıtasındaki toprakların elden çıkmasıyla imparatorluk kimliği kaybedildi, devlet ulusçu bir ideoloji ile Anadolu coğrafyasında yeni bir mekansal kimlik yaratımına girdi. Bu beklenmedik, hızlı ve şaşırtıcı yenilgi, sosyal-darwinist akımın entelektüel düşüncelerini şekillendirdiği Osmanlı aydın ve yönetici sınıfını kendilerini ve toplumu sorgulamaya itmiştir.

Balkan savaşları Osmanlı sivil-asker yönetici elitlere karşılarında yenilgiye uğradıkları, Balkan uluslarının ordularını ve onların toplumsal temellerini araştırma zaruriyetine itmiştir. Salgın hastalıklar, sakatlıklar, sağlıksız yaşam koşullarının takatsiz kıldığı Osmanlı ordusunun durumu endişe verici bir kerteğe varmışken, engebeli arazide manevra kabiliyeti, silahların kullanımında üstün performans sergileyen Balkan devletlerinin orduları, Osmanlı orduları karşısında olumlu yönde hemen ayırt edilebiliyordu (Akin 2004: 131).

Balkan Savaşları'ndan alınan yenilginin eğitimsel nedenleri üzerinde tartışıldı. Eğitim bilimcileri Prusyalıların vatanseverlik duygularını öne çıkaran eğitim sistemini araştırmaya koyuldular. Eğitimde esaslı değişimi öngören “*Tedrisat-ı İptidaiye Kanun-ı Muvakkatı*” bu dönemde kabul edildi (Üstel 2005: 38). Dönemin önde gelen eğitimcilerinden Edhem Nejad, Balkan Savaşları'nın sonuçlarını değerlendirdiği bir yazısında yenilginin nedenlerini eğitim sisteminde aramaktadır.

”Rumeli’de bizim köylerde adını yazmasını bilemeyen, elle yazılmış yazıları okuyamayan köy hocaları görev yaparken; kasabalarda milliyetten, Türklükten konuşmayı ayıp sayan daha yüksek derecede kişiliksiz, miskin öğretmenler yüksek tabakanın çocuklarını eğitirken; Makedonya öğretmenleri daha kaba ve cahil olan gayrimüslim köylüleri insan yaptılar. Onlara kişilik, fikir, emel verdiler. Sonuç ne oldu? Bizim öğretmenler yenildi. Onları galip! Savası onlara

⁹⁶ Eğitim üzerinden ulusçuluk ideolojisinin aktarımını ele alan bir çalışma için bakınız; Mehmet Ö. Alkan, “İmparatorluk’tan Cumhuriyet’e Modernleşme ve Ulusçuluk Sürecinde Eğitim”, **Osmanlı Geçmişi ve Bugünün Türkiye’si**, (der.) Kemal H. Karpat, çev. Sönmez Taner, 2. Basım, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2005.

kazandıran okulları, eğitimleridir. Bizi de mağlup eden yine okulumuz, medreseimiz, eğitimimizdir. Balkanlıların askerî orduları değil, öğretmen orduları galiptir” (Esen 2009: 4/4).

Edhem Nejad, bu eleştirel yazısında o dönem dünya genelinde değişmekte olan eğitim anlayışının Osmanlı Devleti’ne henüz sirayet etmediğinden üstü kapalı şikayet etmektedir. Ülkenin muhtaç olduğu, aktif, girişimci, azimli ve cesaretli yurttaş tipinin yetiştirilememesinden rahatsızlığını ifade edip, ülkeyi yıkım ve felaketlerden kurtaracak olanın askerî ordular değil, eğitilmiş bireyler olduğunu açıkça dile getirmektedir. Bu dönemde mevcut eğitim sistemini eleştiren çok geniş bir literatür mevcuttur. Genel olarak, var olan eğitim sisteminin arzulanan yeni bireyi yetiştirmekte noksanlıklar teşkil ettiği beyan edilmektedir.

Tüm bu yaşananları göz önünde bulundurduğumuzda dönemin yönetici ve aydın elitlerini işlevselliği az, teori yönü ağır hantal eğitim anlayışını kökten değiştirmek için bir takım faaliyetler içinde buluyoruz. Bir yandan okullar ıslah edilirken, diğer yandan mevcut eğitim müfredatının vatanperver, savaşkan, erdemli, dürüst, azimli, çalışkan, “*terbiye-i bedeniye*” dersleri ile askerî hasletleri geliştirilmiş iyi bir yurttaşın yetiştirilmesi için, yeniden düzenlenmesine yönelik çalışmalar yapıldı. Nitekim 1913 yılında “*Tedrisat-ı İbtidaiye Kanun-ı Muvakkatı*”nın yürürlüğe girmesiyle beden eğitimi, mektep oyunları ve erkek öğrenciler için askerî talim dersleri okulların müfredatına dahil edildi (Cora 2013: 60). Arzulanan yeni eğitim müfredatını Edhem Nejad (15 Şubat 1327: 70-74)’ın şu ifadeleri en iyi açıklar niteliktedir:

“Şimdi millet istemelidir ki, iptidai, rüşdi, idadi, darülmuallimin, darülfünun... özel, resmi her okulda Terbiye-i Bedeniye ve Askeriye talimi mecbur ve her dersten çok öneme sahip olsun. Güney Afrika’da bilmem ne devletinin dağlarını sayamayan bir çocuk sınıfı geçmeli, fakat terbiye-i bedeniyeden altı numaradan aşağı alan bir çocuk sınıfını geçmemelidir... Çocuklarımız daha okuldayken asker olmalı. Askere elverişli yetiştirilmelidir”.

Nejad, mezkur yazısında arzulanan eğitim sistemini nasıl olması gerektiğini vurgulayıp, eğitim hem işlevsel hem de askerî boyutunun ön planda tutulmasını salık verir. Tarık Zafer Tunaya’ya (2000: 583) göre; Balkan Harbi, basit bir savaş değildir. Osmanlı Ordusu ve Türk Toplumu üzerinde çok derin izler bıraktığı için değildir. Niçin mağlup olduk? sorusunu araştıran geniş bir literatür de bu yüzden oluşmuştur. Bilimsel ve duygusal yüzlerce makale, broşür, kitap ve inceleme bu amaçla üretilmiş, yerli, yabancı, sivil-asker, bir o kadar da yazar ortaya çıktı. Bu bir araştırma ve ifşaat edebiyatıdır.

Savaş sonrasında izcilik hareketi askeri hazırlık sürecinin bir parçası olarak değerlendirilip, dönemin gazete ve mecmualarında milli müdafaa ve militer bir yorumla ele alınacaktı.

Balkan Savaşları sonucunda alınan neticeler kaotik ve travmatik boyuttaydı. Osmanlı'yı bir Avrupa ülkesi olmaktan çıkarmıştı. Geniş toprakların kaybı Osmanlı milletlerini birlikten bütünlükten kopararak bölünmüşlüğe, çözümlüğe götürdü. Osmanlı artık Anadolu eksenli bir devlet olma çabasındaydı. Yeni doğmakta olan ulus-devlet kimliği Anadolu üzerine inşa edilecekti (Toprak 2013: 201). Devletin çekirdek toprakları olan Rumeli elden çıkmış devlet kendini yeniden re-organize olma noktasında derin bir sıkıntı içerisine girdi. Savaşın olumsuz sonuçlarını ordunun talim ve terbiyesindeki yetersizlik ve kapsamlı bir seferberliğin organize edilememesinin yanında gençliğin savaşa bedenen ve ruhen hazırlanamamasını da öngören geniş bir literatür oluştu (Ateş 2012: 179). Balkan Savaşları sonucunda Osmanlı aydınları yapılan hataları sorgulayan bu geniş bir literatür ile beden eğitimi merkeze alan değişim fikirleriyle fiziksel olarak güçlü, onur, cesaret, fedakar gibi erkeksi özelliklere sahip bir toplu tahayyül ederek, siyaset, iktisat ve eğitim alanlarında yapılacak reformlarla Osmanlı toplumunu dönüştürmeyi öneriyorlardı.

“Koca Rumeli kıtası, mader vatanın o nazlı kızı bir iki canavar vahşi milletin kanlı kucağında!... pek ala miktarı yüzbinlere bu bu masumlar boğazlanırken asker nerede idi?... Ne yapıyordu?... Daha sonra o illerin metin yürekli, polad kollu delikanlıları !... Ne oldu?... Birincinin cevabını vakti gelince tarih elbette verecek fakat ikinciye; verilecek en doğru cevap şudur! O illerin metin yürekli, polad kollu delikanlıları mı?!... onlar en doğru ve manasıyla o... kan ayaklı kadınlar!... Benizleri sararmış, elleri kuşaklarının arasında, belleri bükülmüş, gözlerinin feri sönmüş halde olanca kuvveti bacaklara vermiş, titreye titreye kaçıyorlardı... “İdmancılık himaye edilmelidir” (İdman 28 Teşrin-i Sani 1329: 174-176).

Genel olarak vatanseverlik ajitasyonu işleyen bu literatürden bir örnek *İdman* dergisinde yayımlanan isimsiz makale Balkan Savaşları'nda alınan yenilginin sorumlularını tespit edip, vatani “*kadınsal*” bir momente oturtup, ordudan çok kaybedilen coğrafyanın erkeklerini eleştiriyor.

Yeni hayat özlemi duyanlar genç nesillerin bu konuda öncü bir işlev üstlenebileceğini görmekte gecikmemişlerdi. Gençliği asırlık laterjiden, her türlü hayatıyeti öldüren zihni ve manevi durgunluktan silkeleyip uyandırmak, halkala aydınlar arasındaki

uçurumu daraltmak, gençleri sorumlu vatandaşlar olarak yetiştirmek gündemdeki önemli sorunlardan biriydi. Savaşlar sınır tanımaksızın kitlelerin savaşına dönüşecek, dinsel yada etnik topluluklar kendi düşmanlarını yaratacak, eskinin aristokratik savaşları tarih olacaktı. Bu Hobsbawm'ın deyimiyle “*demokratik*”⁹⁷ savaşı. Artık devletler değil, toplumlar savaşıyordu. Artık cephe her yerdi. Cephe gerisinde tüm vatan toprakları tehdit altındaydı. Herkes askerdi. Kadınlar askerdi; gençler askerdi; çocuklar askerdi. Bir yandan kadın hareketi uluslaşma süreciyle güç kazanırken, diğer yandan küçük askerlerin yetiştirilmesinde kendilerine biçilen aktif role nedeniyle konferanslar düzenleyerek kitleleri mobilize etmeye çalışacaklardı (Toprak 2013: 227-228).

Savaştaki bozgunun, milli eğitim ve ordu eğitiminin eksikliğinden ve seferberlik sırasında asker toplamadaki hatalardan kaynaklandığını ileri süren Hafız Hakkı Paşa, “*Bozgun*” adlı eserinde savaşta başarı için geleceğin askerlerinin bir vücutça güçlendirilmesinin gerekliliği üzerinde durmaktadır.

“Mekteplerde zihni yoran fazla dersler yerine çocukların demir vücutlu, sağlam sinirli olmalarına bakılmalıdır. Mektepten çıkan gençleri siyasi kulüplerde, kahve köşelerinde çürümeye bırakmak, istikbalde binlerce bozgunluğa razı olmak demektir. İzcilik, dağcılık, atıcılık, yarışlar, oyunlar ve muhtelif müsabakalarla milletin açık havada mertçe uğraşması için her türlü teşfikten geri durmamak ordunun bozgunluğundan müteessir olan her fert için ve hükümet için en mukaddes vazifedir” (Hafız Hakkı Paşa 1978: 68-70).

Eserinde bedensel gelişimi önemle vurgulayan Hakkı Paşa (1978: 184) okullarda yeterince jimnastik eğitimi verilmemesi üzerinde durmaktadır. “*Bir de zavallı gençlerimiz yetiştikleri mektepte neler çekiyor. Hatta iki defa jimnastik, buna mukabil 30 ders*”! *en vatanperver, en istidatlılar, en sağlamları bile bu usulle bu terbiyeyle mekteplerden çıktığı zaman sıhhati bozulmuş, ve asabı sarsılmıştır.*”

İzcilik hareketinin gelişiminde yadsınamayacak önemde katkıları bulunan Edhem Nejad, Balkan Savaşı sonrası dönemde izciliği milli müdafaa ve askerliğe hazırlık çerçevesi içinde ele alır. Beden eğitiminin zaruretime dikkat çeken Nejad, özellikle okullarda askeri eğitimin gerekliliğine vurgu yapan milli müdaafanın okulda başlanacağına dikkat çekerek öğrencilerin güçlenmeleri için yürüyüş ve gezintilerin tertibini önerir. Okul

⁹⁷ Daha geniş bilgi için bakınız: Eric Hobsbawm, **Kısa 20. Yüzyıl (1914 - 1991 Aşırılıklar Çağı)**, İstanbul, Everest Yayınları, 2006.

dışında ise beden eğitimi ve izcilik hareketini destekler mahiyette dernekler kurulmasını önerir. Nejad (2001: 44-45), düşüncelerini şöyle açıklar:

“Çocuklarımız daha okuldayken asker olmalı. Askere elverişli eğitilmeli, kin ve intikam duyguları beslemelidir. Bütün millet kin ve intikam duygularıyla yaşayan bir millet olmalıdır .Şimdi milleüt istemelidir ki ibtidai, rüşti, idadi, darulmuallimin, darulfünun...özel, resmi her okulda terbiye i bedeniye ve askeriye talimi mecburi ve her dersten çok öneme sahip olsun. Güney Amerika da bilmem ne devletin dağlarını sayamayan çocuk sınıfı geçmeli, fakat terbiye i bedeniyeden altı numaradan aşağı alan çocuk sınıfı geçmemelidir. Okullarda İsveç jimnastik ve askeri talim gayet önemle takip edilmeli, çocuklar hatta silah kullanmayı da öğrenmelidir. iptidai çocuklarına küçük bir tüfek verilmeli onunla bütün tüfek hareketlerini yapabilsinler. silahın tüfeğin arkadaşı olsunlar. iptidai öğretmeni kendisi de başlarında olduğu halde çocuklara özel endaht (ateş etme, nişan alma) yaptırmalı ve iyi not alanları ödüllendirmelidir. Büyük okulların öğrencileri atış poliganlarına gönderilip silah atış eğitimi yapılmalıdır. Yalnız bu kadar değil, okullar arası silah atış milli bayramlar olmalıdır. O gün dünya ayağa kalkmalıdır. Genç okulların, geleceğin askerlerinin başarılarını alkışlamaya koşmalıdır.”

Edhem Nejad, tamamını izcilik konusuna hasrettiği bir diğer yazısında izcilik hareketini askerlik açısından önemini vurgulayıp izcilik faaliyetlerinin daima hazırlıklı, milliyet duygusu aşılayan, vatan endişesi taşıyan, intikam hisleri besleyen bir nesil yetiştirmesi gerekliliğini vurgulayıp, askerlik öncesi ve sonrası farklı programlarla izcilik çalışmalarının yapılmasının salık vermektedir.

“İptida Mektebinde bütün ihtimamat ile hazırlanan çocuklar tahsillerini ihmal edince 13-14 yaşlarına dahil olup vazife-i milliye-i askeriyelerini ifa etmelidirler. Boy scoutçular, milli ve samimi bir heyeti askeriye dir. Arzuları emelleri pek büyüktür. Benim bahsedeceğim boy scout kelimelerinde hep bu havası görünüz. İptidai ve rüşti tahsili ile iktiza edenler ekseriyeti teşkil eder. Tali ve ali tahsile rağbet edenler milletin on binde birini bile teşkil eylemez. iptidai tahsilini ihmal edenlerin havası mümtaze-i askeriye leri ve havası bedeniye leri zai olmadan, bedeni silah, idman, meşiyet ve vesaire ile ikmal eylemek ile mutlaka boy scouta dahil olmalıdır. Tali ve ali mekteplerin talebeleri de boy scoutturlar. Onlar hiçbir vakit iptidai tahsil ile iktiva eden vatandaşlarından aşağı bir meziyeti askeriye, havası milliye sahibi olmaya razı olamazlar. Mektepte her ne kadar program vechile jimnastik yapacaklar ise de bu bir idmanı daimidir. Boy scoutun terbiye ve ihtimamı mahsusuna mukayyes değildir. Boy scout bir ahengi hayatı milli verecek ittihat ve sevgi hasretini doğduracak asıl milleti müsellahayı varlıkla yaşatacaktır. Binaen aleyh iptidai ve rüşdi tahsilini ikmal edenlerle tali ve ali mekatip talebesi umumiyetle boy scoutturlar. Bunlar aynı üç cumasını boy scouta heba eylemeye mecbur oldukları gibi tatil seyahatlerine dahil içtirat edeceklerdir” (Nejad 1 Nisan 1329: 297-298)

Yazısının devamında Nejad, izciler, düzenli yaşayıp “*hıfz-ı sıhhaya*” dikkat etmeli, iyi beslenmeli, uzun yürüyüşler yapıp, çadır hayatına uyum sağlamalı, ayrıca müziğe önem verip ritmik yürüyüşlerle intikam şarkıları söylemelidirler. Yazara göre bu tür aktiviteler askere hazırlık ve zinde olmayı sağlayacak” (Nejad 1 Nisan 1329: 298-300-301). Makalesinin devamında yazar konuyu izci kıyafetleri ve izci reislerinin kimlerden müteşekkil olması gerektiğine getirir. Ona göre kıyafetler milli bir tarzda olmalıdır. izci reisleri ise tanınmış kimselerden seçilmelidir, dedikten sonra şu isimleri önerir; Veliaht Mecit Efendi, Enver Paşa, Gazi Şükrü Paşa gibi simaları zikreder. Ayrıca izciler ile ordu arasında geçişkenliğin sağlanması, yapılacak bir sınav ile başarılı olan izcilerin subay olmasının önünün açılmasını önermektedir (Nejad 1 Nisan 1329: 301-302). Yazar, izcilik ordu bağlantısını dillendirmeye devam etmektedir. Buna göre, okuma-yazma bilenler eğer memur ise izci olduğu için askerden sonra izcilik yapmak şartıyla askerlik süresi iki yıl kısalmalı, başarılı olan izciler askerlikte onbaşı olup, çavuşluğa kadar yükselmeliler ve talim yükü azaltılmalıdır (Nejad 1 Nisan 1329: 297-298). Edhem Nejad (1 Nisan 1329: 304) bir izci kanunun gerekliliğine vurgu yapıp, bununla elde edilecek faydaları şöyle açıklamaktadır:

“Boy scoutlara rağbet her gün mütezait olur, askerlik müddeti azalır, bu azlığa bedel askeri vukuf çoğalır. Bu sayede halk çalışmaya ve mevkii iktisadiyesini temin etmeye gayret eder ki aile ve heyet-i içtimainin sefaletine mani çıkılır. Nüfus tenakısı esbab-ı izale edilmiş olur. Hükümet-i masarîf-ı askeriyesi azalır. Okuma-yazma bilenler ve mekteplere rağbet çoğalır. Memurluk esaretinden halk kurtulur. Umumiyetle sıhhat ve afiyet kazanılır. Muntazam boyscavit seyahat ve manevralarına iştirak eden ve tatil gezmeye ve muhaceretleri yapan ihtiyat ve redifler silah altına davet edildikleri zaman çabukluk ve çeviklik ile toplanabilir. Ve seri’en hattı harbe dahil olabilirler. Henüz sinn-i askeriye dahil olmayan boyscavitler bile harb zamanında nakliyat temin etmek, şehirler ve yollar dahilindeki vezaif-i ifa eylemek, posta muamelatını deruhte eylemek, yaralı nakil eylemek ve bakmak gibi işler görürler.”

Edhem Nejad’ın *Yeni Fikir* mecmuasında Çıkan başka bir makalesinde Balkan savaşları esnasında Rumeli’de yaşanan tramvatik olayların anlatılarak, gençlerde hiss-i milli uyandırılıp, bedeni güçlenmiş iyi askerler olmaları yolunda telkinlerde bulunulması gerektiğini vurgulamaktadır. “*Rumeli için ağlamayacaklar, Rumeli için daha fazla talim öğrenecekler, iyi siper kazacaklar, iyi koşacaklar, iyi hedefe isabet ettirecekler, iyi idman hareketi yapacaklar, iyi sıçrayacaklar, suhuletle ipe çıkacaklardır*” (Nejad 18 Kanun-i Evvel: 568-569-570).

Edhem Nejad, izciliğe olan ihtiyacın farkına vardıktan sonra aslında bu teşkilâta bizim hiç de yabancı olmadığımızı, bu teşkilâtın temel unsurlarının bizim eski Türk yaşantısındaki unsurlarla olan benzerliğine dikkat çekmektedir.

“Çok düşünmeye hacet yok; Avrupalılar bu kibar ve zevkli hayatı tamamen bizim terk ettiğimiz oba ve çadır hayatından aldılar; bizim tarih terkimiz onların tarih kabul tarihi oldu. Az zaman evvel hakaret gözlerimizi diktiğimiz çadır ve oba hayatı, bugün Avrupa’nın en sevgilisi oldu da bereket versin kendimizi çabuk toplayabildik. Türk Güçleri, keşşafılar Avrupa’nın bizi taklit ederek vücuda getirdiği Boy Scoutlar, bu esas üzerine istinad etmek suretiyle vücuda geldi; hâlbuki yeni denilen bu hayat bizimken eskiydi ve hatta birçok örflerini, kaidelerini unutmuştuk. Bir iki sene var ki Avrupa’nın bu yeni hayatı memleketimize giriyor. Fakat bu iki sene evvelki yanlıştır; asıl dâhil olan Avrupa’nın yeni hayatı değil, bir müddet istihaleye uğrayan eski Türk hayatı...” (Nejad 19 Ocak 1914: 590-591).

Görüldüğü üzere Edhem Nejad yazılarında eğitim sistemine çok uyduğunu gördüğü izciliği yurttan yaygınlaştırmaya çalışmıştır. Ayrıca izcilik ile hem uzun süredir mücadelesini verdiği ve bulunduğu okullarda uygulamaya soktuğu eğitim modelini gerçekleştirebilecek hem de bu teşkilat eski Türklerin yaşam tarzının birebir aynısı olduğu için Türkçülük fikirlerini bu sayede çocuklar ve gençler arasında yayabilecekti. Balkan Devletlerinin Türk ırkına yapmış oldukları eziyetleri ve insanlık dışı davranışları da izciler sayesinde canlı tutacak ve onlara milli bir his telkin edecekti (Erkek 2012: 91).

Ahmed Cevad (1330: 87; Üstel 2005:86)’da aynı konuları işlediği “*Musahabat-ı Ahlakiye, Sıhhiye, Medeniye, Vataniye ve İnsaniye*” adlı eserinde; “...İdman, nişancılık, keşşafılık gibi serbest hizmetlerle olur. Küçüklükte muntazam terbiyeyi medeniyyeye devam eden, idman yapan nişancılığı öğrenen, izcilik eden, ata binen bir çocuk mükemmel asker olur.” Diyerek çocuğu disiplinize edilerek geleceğin askerinin tasarımının nasıl yapılmasını gerektiğini açıklar. Balkan Savaşları’nda alınan yenilgi vatan, millet, Türklük gibi milli hasletlerle yoğurulmuş kavramlar çocukların veya toplumun eğitiminde mobilizasyonunda vazgeçilmez öğeler haline geldi.

“Balkan Savaşları şerden hayrı doğuruyordu. Balkan saldırısı milli mefkureyi uyandıran şoktu. Türkler artık millet olmaktaydılar. Çünkü korkunç tehlikeler anafonda ferdiyet silinmiş fert susmuştu. Milliyetçi Balkanlılarla militleşen Türkler konuşuyordu. Batıda balkanlıların, doğuda Arapların milliyet uğultuları arasında kalan Türkler birbirine daha fazla kenetleniyor. Bir yalnız kalabalık olmaktan korkuluyordu. Milli kin, milli dayanışmayı ve sevgiyi körüklüyordu. Milli

şuurun yaratıcı ve yayılmacı kaynağı oluyordu. İttihat ve terakki partisinin yenilgi karşısındaki hisleri, milli bir şuurun yaratılmasında ana etken oldu” (Tunaya 2000: 561).

Osmanlı literatüründe Balkan savaşları ve ağır sonuçları çok sayıda roman, öykü, şiir ve piyese konu oldu. Milli hasletleri uyandırmak ve seferberliğe destek sağlamak için dönemin entelektüel ve aydın kesimi dergi ve gazetelerde çok sayıda ateşleyici eser kaleme almış, cephe ve cephe gerisine yönelik propagantif nitelikteki bu eserlerde vatanseverlik ajitasyonu yapılmıştır.⁹⁸ Bu düşüncüyü destekleyici mahiyette olduğu düşünülen Aka Gündüz’ün 16 Mayıs 1913 tarihinde “*Halka Doğru*” dergisinde yayımlanan şiiri şöyleydi;

Ninni yavrum!, Uyu, büyü çabuk,

Büyümenle gülsün, bu yurt, bu ocak

Şıpka, Kafkas, Rumeli, her bucak

Türk çocuğu! seninle mesut olacak (Gündüz 16 Mayıs 1913, Aktaran: Ateş 2012: 193).

Türkçülük düşüncesinin devlet siyaseti için giderek ana akım ideolojiye evrilmeye başladığı bir zamanda Osmanlı gençliği dönemin konjoktürüne, bedenlen ve ruhen hazır hale getirilmeye çalışılıyordu. Bir yandan vücutları sağlamlaştırılıp askeri eğitim verilirken, diğer yandan kalplerine vatan sevgisi, zihinlerine milli bilinç aşılanıyordu. Ahmed Cevad (1329: 35, Aktaran: Ateş 2012: 193-194) bu geçiş evresinde, Osmanlı gençliğinin görevini şöyle aktarır:

“Ey Osmanlı genci, vatan bu halde durdukça sana bir an boş oturmak, zevk ve sefa sürmek, gülmek, oynamak, mesirelere gitmek, süslü ve şık gezmek helal olmaz. Sen mütema diye mütaala ve tettebbuh, tefahhus ile iştiğal edeceksin; sen mütema diye vücudunu sağlamlaştırmaya metabi askeriyye ve harbiyye tahammüle sai olacaksın. Sen mütema diyen nafi bir meslek arayacak, onu son hadde kadar tamik edeceksin. Sen nefsin için daima bir kanaat, vatan için daima bir emel ve ihtiras içinde yaşayacaksın. Şikayetsiz kuru ekmek yiyeceksin, kalbinde vatanın emrazını tedavi etmek, yaralarını sarmak, ona şifalar vermek, damarlarına biraz kan götürmek, onu yükseltmek emelini besleyeceksin; vatani alını semalarda olarak gezmeye müsait bir hale getirmek için her ne yapmak lazımsa onu aramak ve yapmakla iştiğal edeceksin.”

⁹⁸ Daha geniş bilgi için bakınız: Erol Köroğlu, **Türk Edebiyatı ve Birinci Dünya Savaşı 1914-1918**, İstanbul, İletişim Yayınları, 2004.

Kişiyi bedenlen ve ruhen, disipline edici işlevleriyle birlikte ele alınan izcilik ve beden eğitimi gibi faaliyetler sosyal-darwinist ve militarist yaklaşımlar bağlamında geleceğin askerlerinin yetiştirilmesini amaç edindi. Beden terbiyesi, jimnastik ve sporla bedenın güçlendirilmesinin yanı sıra güçlü, cesur, milli hasletlerle yoğurulmuş bir iradenin kişide ortaya çıkmasına çalışılıyordu.

İzciliğin vatan müdafası ve kahraman erkeklerin yaratılması için teşkil edilmesi fikri Balkan Savaşları ertesinde yayımlanan gazete ve dergilerde sıkça işlenmiştir.⁹⁹ İtaate, kendini feda etme, vatanseverlik, kahramanlık gibi hasletlere yapılan vurgu ivme kazanarak arttı. izciliğin hiyerarşik örgütlenmesi ile gençleri maddi ve manevi açıdan güçlendirici yönü bu sayılan kavramları karşıladığı için çok sayıda spor ve çocuk dergisi bu militer hareketi mevzubahis etti.¹⁰⁰ İzciliği gençleri bedenlen güçlendirecek onlara sağlam bir karakter kazandırıp, iyi birer vatandaş olarak yetişmesini sağlayacak bir örgütlenme olarak gören “*İdman Dergisi*” izcilik hareketini tanıtan yazılar yayımladı. Derginin ilk sayısında Şükrü Beyin kaleminden Hamburg izcilerinin yazar üzerinde bıraktığı etki ele alınıyor.

“Karşıdan gelen kalabalığın askeri bir birlik olduğunu sanıyordum. Alay yaklaşıyordu. Dikkatle baktım. Asker değil fakat asker yaverleri!.. olduğunu gördüm. En küçüğü on dört en büyüğü on altı yasında, dünyayı titreten Alman Ordusunun temel taşları...delikanlılar!...Hepsi gürbüz, güçlü kuvvetli, boylu poslu, yanakları kıpkırmızı, elbiseleri hep bir biçimde, sırtlarında camadanları, çantaları, bellerinde mataraları-su kabı, ellerinde kargı biçimindeki değnekleri; sert, fakat ağır adımlarla talimli bir asker gibi yürüyorlar. Ne yalan söyleyeyim o anda benim de yalnız yüreğim değil belki bütün benliğim titredi. Bir önümden geçenlere baktım. Bir de bizim dar, çamurlu veya tozlu sokak aralarında tozlara bulanmış bir halde; kaydırak, şeftali çekirdeği falan oynayan cılız, solgun benizli çocuklarımızı hatırladım!” (Aktaran: Ateş 2012: 195-196).

Osmanlı Devleti’nde “*İyi Asker Nasıl Yetiştirilir?*” sorusunun gündemi meşgul ettiği bir evrede Şükrü Bey’in yazısındaki izcilere atfen kullanılan tanımlar “*Alman ordusunun temel taşları, asker gibi yürüdükleri*” bu hareketin o dönemde nasıl görülüp ele

⁹⁹ Meşrutiyet dönemi basınının mizah yazımı üzerinden alternatif bir yorumu için bakınız; Palmira Brummet, **İkinci Meşrutiyet Basınında İmge ve Emperyalizm 1908-1911**, Çev.: Ayşen Anadol, İstanbul, İletişim Yayınları, 2003.

¹⁰⁰ Bu dergilerin tanıtımı için bakınız; Cüneyd Okay, **Eski Harfli Çocuk Dergileri**, İstanbul, Kitabevi, 1999.

alındığını açıklar niteliktedir. Yazıda Balkan Savaşları'nda başarı kazanan Yunan ve Bulgarların izci teşkilatını kurumsallaştırdıklarından bahisle onlardan askerlikte, inzibat görevinde telefon, telgraf gibi ordu haberleşmesinde, yaralı ve hasta bakımında yararlanıldığı söyleniyordu. Osmanlı devletinde uygulanmasının “*ahlaki ve içtimai bu kadar mühim idemat ve fevaidi görülen keşşaflığın nesli atimizin ıslahı için*” önemi açıklanıp, ailelerin çocuklarının izcilik hareketine dahil olmasına izin vermelerini zaruriliği belirtiliyor (İdman 10 Mayıs 1329: 12-13).

Şükrü Bey, “*İdman Dergisi*”nin bir başka sayısında izcilik faaliyetleriyle fikren, bedenen, dinç bir nesil yetiştirmenin mümkün olduğuna işaretle, bunun için çocukluktan itibaren izcilikle uğraşmak gerektiğini vurgulamaktadır (Şükrü Bey 1 Eylül 1329: 96-99). Bu yazılarda izcilik hareketinin askeri açıdan önemine dikkat çekilmekte, izcilerin hayatı anlatılmakta, iyilik yapmak, fedakarlık, can kurtarmak gibi özellikler işlenmekte, izcilerin sahip olması gereken becerilere dikkat çekilerek; jimnastik, doğru nefes almanın faydaları dillendirilip tütün ve alkolün zararları gibi sağlığa ilişkin konular ele alınmaktadır. İzciliğin Batı taklitçiliği olduğu düşüncesine karşı, Osmanlıların eskiden izcilik ruhuna sahip olduğu “*Barbaros Hayrettin Paşa, Turgut Reis*” bu ruhun kaybedilmesinin bugünkü acılarla dolu tablonun ortaya çıkmasına sebebiyet verdiği açıklanmıştır (Ateş 2012: 198-199). “*Talebe Defteri*” adlı mecmuada çıkan yazısında da Ahmed Cevad, izcilik hareketini Osmanlı geçmişiyle özdeşleştirmektedir.

“Vaktiyle Osmanlıların her biri birer tabii asker idi. Hepsi kuvvetli, hepsi çevik , hepsi maharetli idi. Milletleri çürümekten kurtaran hukukunu demirle, tırnakla, dişle muhafaza etmek iktidarını veren en büyük meziyet bu tabii askerliktir. Bu günkü bahtiyar ve yüksek milletler, sanki ecdadımızın mesleki fitriyesine bir tanziri suni maakıp olmak istiyormuş gibi “scautluk-keşşaflık” namını verdikleri mimerasata atılıyorlar. Talebe Defteri de Osmanlı gençlerini ecdadlarının kahramanlık mirasına isal etmek emeli ile scoutluğu onlara tanıttırmaya, sevdirmeye gayret edecektir” (Cevad 26 Eylül 1329, Aktaran: Toprak 1979: 98).

Dönemin aydınlarının izcilik hareketini Osmanlı geçmişi ile ilişkilendirmelerinin resmi anlatısı zayıflamış olan devletin kökensel bir iktidar veya meşruiyet kaynağından yararlanma girişimi olarak okunabilir. Osmanlılar gençleri mevcut iktidar yapısı içinde düzenli bir formda sembolik bir rol sunarak kendi güç yapılanmalarına eklemlenmek istiyorlardı.

Balkan Savaşları sonrasında oluşan milliyetçi atmosferde üzerinde durulan önemli bir konu vatanseverliktir. Savaşın kaybının nedeni olarak vatana olan bağlılığı zayıfladığına işaret edilmekte, büyük fedakarlık ve kahramanlıklarla zabt edilen bu toprakların ancak yine aynı hasretlerle yoğrulmuş bir neslin müdafaasıyla elde tutulabileceğine dikkat çekilerek, çocukların bu hasretleri telkin eden izcilik hareketine küçük yaştan itibaren rağbet göstermeleri önerilmektedir.

“Teşekkür olunur ki son felaketler biraz gözümüzü açar gibi oldu; ve aynı zamanda kalbimizin köşesinde, bucağında, kalmış olan vatan aşkı kırıntıları bir araya toplanarak yakmaya, alevlendirmeye vesile oldu. Şimdi, sonra her ne düşünürseniz, her ne yaparsanız mutlaka evvel emirden vatanınızı düşünmelisiniz. Vaktinizi, paranızı sırf kendiniz, kendi eğlenmeniz için sarf etmeyiniz. Evvela vatanını, vatanına ne vecihle bir yardımın dokunabileceğini düşünün! Ancak bundan sonradır ki büyük bir huzur u kalp ile kendi işine, kendi keyfinize bakabilirsiniz. Fakat ihtimal ki sen bir küçük çocuğun bu koca imparatorluğa ne gibi bir faidesi yardımı dokunabileceğini bilmezsin. Fakat bir keşşaf olmak ve keşşaf kanununa riayet etmek şartıyla her çocuk bu vatanına hizmet edebilir. Evvela vatan sonra nefis düsturu düşüncelerinizin ve işlerinizin fatıhası, başlangıcı olmalıdır. Ümid ederim ki bu andan itibaren siz bu düsturu doğru olarak bellediniz ve bundan böyle de böyle kabul edub gideceksiniz. Evvela vatancı, sonra oyuncu. Eskiden Romalıların ve bugün de bazı adamların yapmakta olduğu gibi başkalarına para vererek kendi ayak topunu oynatma ,bu harabeni başkalarına yaptıрма!... Kendi muharebeni kendin yap! Al sancağımızın uçmakta, dalgalanmakta devam etmesine için, ne olur? Sen de bir şey Bir şey yap!...” (Şükrü Bey 30 Mayıs 1330: 226-228).

İzcilik hareketi bağlamında en çok vurgu yapılan fedakarlık ve itaat gibi ahlaki değerler, asker-millet anlayışının birbirini tamamlayan manevi unsurlarıydı. İzcilik hareketi ile fedakar, müteşebbis bir millet ve kuvvetli itaat sahibi bir ordudan oluşan ulusçu bir devletin teşkili amaçlanıyordu.

“İzcilikten maksud olan gaye, gençleri metin ve ahlaklı kılmak, memleketini tanıtmak, sıhhatli ve gürbüz olmalarına çalışmak hayatta her nerede olur ise olsun maişetini kazanır, azimkar, müteşebbis adam yapmaktır. Birde terbiye-i meslekiye ve terbiye-i milliye itibariyle gençleri bir kanun tahtında talim ve terbiye edip, yeknesak bir gençlik kitlesi meydana çıkarmaktır. En başlıca esaslarından biride budur. İyi ellerde terbiye olan çocuklar herhalde istikbalde vatanına karşı en büyük fedakarlığı yapar insan olur. İzciliğin doğuracağı kitleler yeknesak talim ve terbiye görmüş ordulardır ki, daha askere alınmadan bütün talim ve terbiye-i askeriyei ikmal etmiş bulunurlar. Böyle talim ve terbiyeyi etmiş metin, mukavemetli, sıhhatli, azimkar, müteşebbis fikirli, memleketini tanı, vatanını sever...” (Karayel 1915: 14).

Hiyerarşik yapılanması ve yapılan talimlerin niteliği açısından ”*paramiliter*” özü yadsınamayacak oranda belirgin olan izcilik hareketinde dikkat çekilen önemli bir mesele gezintilerdir. Arazi üzerinde mümkün mertebe yayılarak yürümek lazım geldiği belirtilerek yol bulmak gibi konular açıklığa kavuşturulmuştur.

“Binaen aleyh bir düşman tarafından yakalanacak ve yahud pusuya düşecek olurlarsa hepsi birden yakalanamaz, bir kısmı kaçarak öbür arkadaşlarına haber verir(..)Takımlar açık bir araziden, düşman veya hayvanlara görünmeksizin geçmek mecburiyetinde bulundukları zaman oradan mümkün olabileceği kadar sur’atle geçmeleri lazım gelir ki bu da ancak keşşaf adımıyla hareket ederek, yani saklanılan bir siperden öbürüne kadar mütenaviben yürümek ve koşmak suretiyle mümkündür” (İdman 30 Kanun-i Sani 1329: 306).

İzciliğin yanı sıra Terbiye-i Bedeniye konusunun önemini de sıkça vurgulayan *İdman* dergisinde zaman zaman sosyal darwinist bir tonda göze çarpıyordu. “*Bilirsin benim Doğan isminde pek mini bir oğlum var. Onu şimdiden alıştırıyorum, yarın mektebe verdiğim vakit, kim olursa olsun, kendine en küçücük bir hakarete cesaret edene hemen savlet etsin. Ve onu ömründe ne vakit takdir edeceğim bilir misin, edeceği kavgalarda dayak yerse...*” (Gündüz 15 Mayıs 1329: 3). Müdafa-i Milliye Cemiyeti azası Aka Gündüz’ün oğlu Doğan’ı yaşam için mücadeleye uygun yetiştirme arzusu sosyal-darwinist düşüncenin bir tezahürüdür. Anadolu Spor Kulübü Başkanı Burhaneddin Bey’de yaşam için mücadele temasını “*Zayıf Irk*” başlıklı iki makalesinde değerlendiriyor. Yazar Osmanlıların zayıf ırkın en iyi örneği olduğunu beyan edip, bunun doğurduğu sonuçları irdelemiştir. Sonrasında ise zayıf ırk olmaktan kaçınmanın yollarını tespit eden yazar, eğlenceden kaçınmayı, içki, sigara tüketmemeyi ve beden eğitimi yapmayı bunun için zaruri görmektedir. Güçlü bireylerden oluşan bir ulus tahayyülünde bulunan yazar beden eğitimi ve ırk ıslahı arasındaki ilişkiye dikkat çeker.

“Memleket millete arz-ı iftikar eder. Milletde sağlam metin adamlardan mürekkeb olursa iş görebilir. Aksi halde göremez, göremeyince de memleketin beklediği hizmet ifa edilememiş olur, terakki edilemez. Daha büyük bir tehlike vardır ki oda asr-ı hazrın tevliid eylediği bir kaide, cellad bir kaideden geliyor o kaide; mücadele-i hayatiyede çalışanların, çalışamayanların yerini kapmasıdır. Çürük efraddan mürekkeb heyetler çürük olur, çürük ise sağlam kadar çalışamaz. O halde yerini çalışana bırakır bu bir tehlikedir. Menşei de zayıf ırktır. Ondan dolayı bu zaafi milli bir tehlike telakki ediyorum”(Burhaneddin 1 Eylül 1329: 100-104; Burhaneddin 1 Ağustos 1329: 79-80).

Çocuklara yönelik yayımlanan “*Talebe Defteri*” adlı mecmua, izciliği, kaybedilen vatan topraklarını geri alacak sağlam bedenli, vatansever cesur bir nesli yetiştirecek toplumsal bir hareket olarak telakki edip bu konuda çok sayıda makale yayınlanmıştır. II. Meşrutiyet (1908-1918) yıllarında Osmanlı gençlerine izciliği tanıtan birçok yazı kaleme alınmıştı. Ahmed Cevad’ın bunlardan biri olan “*Yad-ı Mazi-Tabii Askerlik*” adlı yazısı gençlerin “*polad vücudlar, demirbaşı, kartal gözlü, aslan yürekli*” olarak yetiştirilip, bedenlen ve ruhen çürük ve sıska öncüllerin kaybettiği vatanın itibarını kazanmaları istenmiştir. Daha sonra geçmişteki cengaverliklere atıfta bulunarak ,bu yeni neslin görevinin, eski ihtişamlı günlere yeniden dönmek için hazırlıklı olmaları vurgulanmıştır. “*O zamanlar memleket baştan başa bir mümarese meydanı, kol için , bacak için, dimağ için, bir imtihangah idi... Bugün ise heyhat !... Aradan asırlar geçmiş, evlatlar babalara benzememeğe faaliyet-i immeti terk etmeye başlamış, medeniyet, kudret, şevket ve ihtişam başka diyarlara, başka milletlere, faaliyet himmet, azim, ve meram mükafatı olarak intikal etmiş!*” (Talebe Defteri 26 Eylül 1329: 203). Yazar, gençlerden bedenlen ve ruhen ecdadlarına, ilmen ise o dönemki öncü milletleri örnek almalarını istenmiştir. Dergide tabii askerlik olarak nitelendirilen izcilik gençlere tanıtılması ve sevdendirilmesi gereken bir hareket olarak tasvir edilir.

“Vaktiyle Osmanlıların her biri biri tabi asker idi. Hepsi kuvvetli, hepsi çevik, hepsi maharetli idi. Milletleri çürümekten kurtaran ve hukukunu demirle, tırnakla, dişle muhafaza etmek iktidarını veren en büyük meziyet bu tabii askerliktir. Bugünkü bahtiyar ve yüksek milletler, sanki ecdadımızın mesleki fitriyesine bir tanzır-ı suni ile muakıp olmak istiyormuş gibi scautlık tabii askerlik namını verdikleri mümaresata atılıyor. Talebe Defteri’nde Osmanlı gençlerinin ecdadlarının kahramanlık mirasına isal etmek emeliyle scautlığı onlara tanıtmağa, sevdirmeye gayret edecektir” (Talebe Defteri 26 Eylül 1329: 203).

Balkan Harbi sonrası gençliği askere hazırlayacak kurumsallaşmış bir izcilik teşkilatına olan ihtiyaç açıkça ortaya çıkmış, aynı dergide bu teşkilatın dünya üzerindeki yaygınlığı dile getirilip “*vatan, namus, yemin, vicdan, mesuliyet, inzibat*” gibi kavramlar ekseninde bir vatansever nesil yetiştirilme amacı açıklanmıştır.

“Keşşaf daima memleketine bir muhabbet, bir aşk besleyecektir. Vasi ve kıymettar Osmanlı toprağının her an için kendi hidmetine muhtaç olduğu ve vatanın yükselmesi yahud aksi, kendinin himmetine bağlı olduğunu iç hatırdan çıkarmamalıdır. Ayağını bastığı Osmanlı yurdunun mukaddes ve herkesce muhterem olması için her türlü fedakarlığı göze almalı ve

onu her zaman her tehlikeye karşı müdafaya hazır olmalıdır. Çünkü keşşaf, yurdundan doğmuştur” (Talebe Defteri 30 Kanun-i Sani 1329: 315).

Gençliği askerliğe hazırlamada en önemli amaçlardan biri millete hizmet ve vatan için fedakarlık gibi söylemler eşliğinde ideal bir erkeklik tipinin yaratılmasıydı. Buradaki fedakarlık teması savaşçı-kahraman imgesinin en önemli unsurudur. Savaş dönemlerinde hegemonik erillik tipi haline gelen vatanperver-yiğit erillik modeli ahlaklı, zeki, ölçülü, vatanperver, onurlu olmak gibi özelliklere sahipti. İzcilik hareketi sosyal darwinist düşünce ekseninde bireyi ve nihai olarak toplumu güçlendirme bağlamında idealize edilmiş erkek-vatandaş yaratılması fikri ile yakından ilişkilidir. Bu söylemi izcilik andı ve türesinden takip etmek mümkündür.

İzcilik hareketini konu edinen bir diğer dergi de “Çocuk Dünyası”dır.¹⁰¹ Dergi, bedenlen kuvvetli askerlik becerisine sahip, vatansever bir nesil yetiştirilmesini aracı olarak kabul ettiği izcilik hareketini önemi ve işlevi hakkında değerlendirilmelerde bulunup, tanıtan birçok yazı dizisi yayınladı. Dergi izcilerin yurt sevgisinin pek samimi ve derin olduğunu vurgulayarak “vatan, namus, vicdan, sorumluluk, cesaret” gibi konuları vicdani vazife olarak görüp ve ülkenin Balkan Harbi’nde uğradığı küçük düşürülmüşlüğe karşı fedakarca mücadele etmekten çekinmeyeceklerini beyan etmiştir (Ateş 2012: 205). Dergide, Balkan yenilgisi, intikal, toprak kayıplarının acı faturası gibi temaların işlendiği çok sayıda şiir ve şarkıda dergide yer almıştır.

Çadır yıktık, atlı çıktık

Çanlı dağlar! Yol ver bize...

Yastan bıktık, yatılı çıktık(silahlı)

Gamlı dağlar yol ver bize

(...)

Cennet bağı Rumeli

İssiz bütün, şehit dolu...

¹⁰¹ Bu derginin dönemsel yorumu için bakınız; Y. S. Karakışla, “İkinci Mesrutiyet’te Bir Çocuk Dergisi “Çocuk Dünyası”, **Tarih ve Toplum** Sayı:52, 1988,s. 24-28.

Aş şu dağı! Geç şu beli!

Sür git! Türkün yiğit oğlu... (Aka gündüz 24 Mart 1330: 402).

Ahmed Cevad'ın “*Keşşafların Türküsü*” adlı şiirinde görüleceği gibi “*intikam*” sözcüğü Balkan yenilgisinden sonra okul çocuklarının ve gençlerinin sosyalizasyonunda sık kullanılan bir sözcük oldu. “*Keşşafklar Türküsü*”nü o dönem izcileri nakarat çekerek sürekli tekrar ederler:

“ Ben bir keşşafım: Bacağım, kolum

Gözüm, dimağım, her yerim sağlam,

Padişahıma, yurduma kavlim:

Haydin sefere, çevik keşşafklar

Bize istikbal, zaferler saklar!

(...)

Susalım fakat, şöyle yürekten

Hep andımızı edelim tekrar;

Düşmanlar bilsin ki çok geçmeden

İntikam alır küçük keşşafklar” (Cevad 26 Eylül 1329: 151).

Son dizede Balkan Savaşları'nda kaybedilen değerlerin unutulmayacağını, zamanı gelince, misillemesinin yapılacağı belirtilir. Bir diğer şiir Nedim imzasıyla “*İctihat Dergi*”sinde yayınlanmış, izciler asker olarak nitelendirilmiştir:

Ben keşşafım... Demir gibi...

Yapacağım vücudumu

Gözümde kan dilimde kin

Gececeğim hududumu

Hep beraber gececeğiz...

Vardar suyu içeceğiz (Nedim 5 Haziran 1330: 163).

Osmanlı aydınlarının izcilik hareketini hangi çerçeveden ele aldıkları, bekledikleri faydaları açıklığa kavuşturdukları çok sayıda kitap ve kitap bölümü var. Bu kitaplardan biri Darüşşafaka beden eğitimi öğretmeni olan Muallim Sami'nin "*İzci Rehberi*" adlı kitabıdır. Muallim Sami, eserinde izcilik hareketinden beklenen faydaları sıralarken; "*gülbüz, sağlıklı, iyi ahlak sahibi, çalışkan, azimli ve girişimci*" gençlerin yetiştirileceğinin altını önemle çizmektedir. Sanem Yamak Ateş (2012: 207-208), paramiliter dernekler konusunda yaptığı çalışmasında buradaki girişimci kavramını İttihat ve Terakki Partisi'nin Müslüman-Türk müteşebbis yaratıp bu yolla milli iktisat projelerini hayatı geçirmeyi umduklarını beyan etmektedir. "*İzciliğin gayelerinden biri de terbiye-i meslekiye ve terbiye- i milliye itibariyle gençleri bir kanun tahtında talim ve terbiye edup yeknesak bir gençlik kitlei meydana çıkarmaktır. En başlıca esaslarından biri de budur. İyi ellerde terbiye olan çocuklar her halde istikbalde vatanına karşı en büyük fedakarlığı yapar bir insan olur*" (Karayel 1915: 17) diyerek, vatani için her türlü fedakarlığı yapacak yekvücut bir gençliğin yaratımından söz eder. Yazara göre, izciliğin bir diğer faydası da gençleri talim ve terbiyeyle iyi bir asker olarak hazırlamaktır.

"İzciliğin doğuracağı kitleler yeknesak talim ve terbiye görmüş ordulardır ki daha askere alınmadan bütün talim ve terbiyeyi askeriyei itmam etmiş, metin, mukavemetli, sıhhatli, azimkar, müteşebbis fikirli, memleketini tanır, vatanını sever. Sureta ufak, lakin hakikatte geniş olan 12 maddelik bir kanunun tahtı hakimiyetinde büyümüş olan yeknesak yüzbinlerce gençlerin vatana karşı yapabilecekleri işlerin ne derecelere kadar mühim olacağını düşünmek zaittir" (Karayel 1915: 17).

Osmanlı gençliğinin bedenlen ve ruhen mobilize edilme konusunda çok önemli çalışmalar yapan Selim Sırrı Tercan izcilik hareketinin kurucusu Baden Powell ile İngiltere'de izcilik teşkilatının amaç, yöntem ve faydaları üzerine bir mülakat yapmıştır. Bu mülakata teşkilatlanma için gerekli olan parasal kaynaklardan kurumsallaşmaya kadar bir çok konu masaya yatırılmıştır. Bu görüşme esnasında Baden Powell sözü Osmanlı Devleti'nin, Balkan Savaşları'nda aldığı yenilgiye getirip, bundan ciddi derslerin çıkarılması, eksikliklerin görülüp giderilmesi için bir başlangıç kabul edilmesi gerektiği vurgulanmıştır. "*Harpten sonra her işe gayet ciddi başlamalısınız. Sizin cesur, çalışkan, disipline riayet eder adamlara ihtiyacınız var. Bu fezail heman heman boy scoutluğun esasını teşkil eder. Bir boy scout ordusu vücuda getirebilerseniz memleketinize pek büyük*

hidmet etmiş olursunuz” (Tarcan 13 Eylül 1329: 4). Şu ana kadar alıntı yaptığımız yazılar ışığında diyebiliriz ki, Osmanlı yönetici ve aydın klığı Balkan Savaşları’nın trajik sonuçlarına ahlaki ve siyasi içerik yükleyerek kendi amaçları doğrultusunda kullandılar. Bu süreç zaman içinde ulusların imal edilmekte olduğu bir evrede milliyetçi ideoloji ile birleşip, etnisite ve din ayrımı arasındaki çizgiyi belirginleştirdi.

Genç nesle vatana nasıl hizmet edeceklerinin beyanatı olan bu makale, kitap, şiir, şarkı dizgesinden oluşan geniş edebi yazın, beden terbiyesi ve izciliği proto-askerlik için en önemli araçlar sayıyor. Bu literatür Balkan yenilgisinin nedenini toplumun *”gençlerin”* savaşa hazırlıksız olmasına bağlayıp bu çerçevede iyi asker yetiştirmek için gençlerin ruhen vatan sevgisiyle yoğurulması-coşturulması, bedenlen de vücutlarının güçlendirilip terbiye edilmesi gerektiğini vurgular. Bu yazıların bir kısmında Osmanlı Devleti’nin geçmişteki zaferleri öne çıkarılıp, bunlar üzerinden vatan, bayrak, itaat, disiplin gibi konular işlenmektedir. Ayrıca dünya üzerinde gençliğin bedenlen ve ruhen yetiştiren birçok örgüt, izcilik başta olmak üzere, tanıtılmakta, faaliyetleri üzerinden ülkeye uygunluğu tartışılmaktadır. Bu geniş literatür kurtuluşu, gençliği bedenlen, ruhen, fikren, güçlendirip, yeniden yükseltmekte aramaktadır. Bu geniş literatür yenilginin nedenini Türklerin uykuda oluşuna bağlıyordu. Sanat, ticaret, servet yabancıların yada Hristiyanların elindeydi. Ahlak çöküntüye uğramış, mazi unutulmuştu. Bu korkunç karanlıkta parıldayan küçük bir ışık bir aydınlık vardı. O da hareket gelmek isteyen *”Türk gençliği”* idi (Toprak 2013: 210).

Toplumun içinde bulunduğu çöküntü, Osmanlı yönetici ve aydın eliti tarafından sosyal bir sorun olarak görülmüştür. Şöyle ki Osmanlı yönetici eliti için işsizlik, güçsüzlük, çalışmadan başıboş gezmek daha genel bir sorun olarak kavranmaya başlanmıştır. Kuşkusuz bu düşünce bireye, topluma ilişkin yeni bir zihniyetin ifadesi olarak değerlendirilmelidir. Burada iş ve çalışmanın terbiye ve ıslah edici bir misyonu icra ettiğine dikkat çekilmelidir.

İzcilik üzerine yazılan yazılarda beden ve cinsiyet ekonomileri üzerinden ideal-kahraman erkeklik mitosları işleniyor. Ordu-millet ilişkisi ekseninde söylem ve pratiklerin çözümlenmesiyle izcilik hareketine ampirik bir zemin sağlanmaktadır. Ayrıca ulus devletin asli unsuru olan yurttaş orduları ve zorunlu askerlik sistemi ile ilgili askeri değer ve pratiklerin yüceltilmesi doğrultusunda toplumsal hayatın

örgütlenmesinde de önemli bir rol oynamışlardır. İTC erkek bedeni özelinde ataerkil devletin cinsiyetleşmiş iktidarı ile Türk kimliğini inşa etmeye çalışıyordu.

Balkan Savaşları ertesini devletin içinde bulunduğu çöküş haline Osmanlı aydın yönetici elitlerin neden olarak gençliğin maddi-manevi kuvvetinin bulunmayışına bağladığını tartıştık. Sorunun tespitinden sonra neler yapılabileceği hususunda çözüm yolları ortaya koyarlar. Buna göre; gençliğe milli bilinci aşılayacak bir propaganda literatürü ortaya koyup, onları ülkeleri için canlarını feda etmekten çekinmeyecek, vatansever bir ruhla yoğurup, açlığa, susuzluğa, savaşa, uzun yürüyüşlere, hava koşullarına dayanacak bedeni bir çeviklik kazandırmak amaçlanmıştır. Artık militarist öğelerle donatılmış askeri hazırlık sürecinin içindeyiz. Bundan sonra ortaya çıkacak örgütler bu amaçlar etrafında şekillenecektir.¹⁰²

Bu çerçevede 1913 yılından sonra eğitim alanında yeni düzenlemelere gidildi. Okul içinde veya dışında beden terbiyesine daha fazla önem verildi. Erkek çocuklar için askeri talimler içeren dersler zorunlu kılındı. Gençlerin vatanseverlik, milliyetçilik duygularını artırmak için derslerin içeriği millici bir hal almaya başladı. Hiyerarşik örgütlenme, itaat, disiplin ve düzene yaptığı vurgu ile izcilik Balkan Savaşları sonrası yönetici elitler tarafından askeri hazırlık sürecinin bir bileşeni olarak görülüp, teşkilatlanması yolunda çaba sarf edildi. İziciliğin icra ettiği bedeni talimler, fedakarlık, vatanseverlik, kahramanlık, cesaret gibi konularda bütünleşmesi noktasında dönemin militer – milliyetçi ruhuna uygun bir yapılanma olduğu kabul ediliyordu (Ateş 2012: 211-212-213).

Gençliğin beden ve ruhen askerliğe hazırlanma konusunun gündemde olduğu Balkan Savaşları sonrası dönem, izcilik teşkilatını bu amaç doğrultusunda kurumsallaştırarak yeniden ele alma çalışmalarına sahne olacaktı. İzcilik hareketini kendi tekellerinde teşkil etmeye çalışan İttihat ve Terakki Partisi başka ülkelerin izci teşkilatlarını incelemek üzere Burdur Mebusu Atıf Bey'i bir heyetle Avrupa'ya gönderdiler. Bu heyetin hazırladığı rapor doğrultusunda çalışmalara girişen Enver Paşa işi ciddi tutarak Uluslar

¹⁰² Fakat Cora (2013: 68-69)'ya göre, İTC iktidarı döneminde her türlü sportif aktiviteyi ve izcililiği milliyetçilik ve militarizmle ilişkilendirmeden önce temkinli olmamız gerekir. Çünkü çeşitli aktörlerin savaş ortamında milliyetçi söylemleri kendi çıkarları için kullanmaları, yani var olan söyleme eklenerek başka istekleri gerçekleştirmeye çalışmaları da pekala muhtemeldir. Bunun içindir ki milliyetçi ve militarist söylemi anlatıya egemen kılmadan önce dikkatle incelemeli, devlet merkezli ve tek yönlü egemen söylemin halk tarafından nasıl algılandığının irdelenerek, devletin yaptırım gücünün sınırlarının farkında olmamız gerekmektedir.

Arası İzci Reisi ve Belçika İzci Teşkilatı'nın örgütleyicisi Mösyö Harold Parfitt'i Osmanlı Devleti'nde izci hareketini örgütlemesi için 5 yıl süreyle İstanbul'a davet etti.

“Bu taburlar (Darüşşafaka, İstanbul ve Galatasaray Sultanîsi Taburları) teşekkül etmişti ki Burdur mebusu muhterem Atıf Bey kardeşimiz bir refiki ile memleketimizde de diğer memleketlerde olduğu gibi mükemmel bir teşkilat yapmak üzere Avrupa'ya me'muren gitmişlerdi. Avdetlerinde lâzım gelen makama raporlarını verdiler ve başbuğ muhteremimiz Enver Paşa Hazretlerinin himmeti ile bir izci ocağı tesis ve teşkil olundu. İzciliği amelî bir surette öğretmek için de Mösyö Parfitt namında bir muallim getirildi” (Karayel 1915: 23-24).

Maarif Nezareti'nin “*Bilumun mekatibi taliyede izcilik (boy scout) tertibatını tanzim ve terbiye-i bedeniye tedrisatını ıslah için*” Belçikalı izciler reisi Parfitt'in aylık 25 lira maaşı, bir senelik maaşı olan 300 lira ve bir defaya mahsus olarak yol masrafı için 100 liranın 1914 yılı Maarif bütçesine eklenmesi hakkındaki tezkire 6 Nisan 1330 (19 Nisan 1914) tarihinde Bakanlar Kurulu toplantısında okutulmuş ve masraflarının hazine tarafından “*masarif-i gayri melhuze*” tertibinden karşılanması hakkında maliye nezaretine tebligat yapılmasına karar verilmiştir (BOA, MV, 187-57, 23 Ca 1332).

9 Nisan 1330 (22 Nisan 1914) tarihinden itibaren Devlet-i Aliyye hizmetinde görevine başlayan Parfitt'e kendisine yapılacak ödemeler hakkında Bakanlar Kurulu kararı çıkmış, masrafların “*Masari-i Gayri Melhuza*” tertibinde ödenebilmesi için Memurin-İ Mülkiye Terakki Ve Tekaüt Kararnamesi'nin ikinci maddesi uyarınca hizmette kabulü için padişah idaresinin lazıma geldiği yönünde 6 Mayıs 1330 (19 Mayıs 1914) tarihinde maarif nezaretinden sadrazama gönderilen yazı üzerine (BOA, İ..MF..., 22-1332, 27 C 1332) 10 Mayıs 1330 (23 Mayıs 1914) tarihinden itibaren Mösyö Parfitt'in Devlet-i Osmaniye hizmetine kabulünün uygun bulunduğu dair padişah iradesi alınmıştır (BOA,İ..MF..., 22-1332, 27 C 1332). 25 Mayıs 1914 tarihinde Dahiliye Nezareti izci ocaklarının kurulması ile ilgili, vilayetlere dört maddelik bir talimatname gönderdi. Bu talimatname ile izcilik teşkilatlarının kurulması mahallin en büyük mülkiye memurunun müsaadesine bağlandı. Teftişlerden mahallin askeri ve maarif memurları sorumlu tutularak, izcilerin sadece Türkçe lisanını kullanmaları istenmiştir (BOA, DH. EUM. LVZ., 22-58, 17 Ş 1332). Anlaşılacağı üzere Harbiye ve Maarif Nezaretleri, kendi bilgileri dışında izcilik teşkilatı kurulmasına hiçbir şekilde göz yummamışlardır. Mülkiye memurininin izcilik teşkilatlarına ruhsat verirken Maarif Müdürlüklerinin de görüşlerini alması şart koşulmuştur (Erkek 2012: 106). Ayrıca

Harbiye Nezareti izcilik teşkilatları kurulurken bazı hususlara dikkat edilmesini istemiştir.

“Herhangi bir mevkide olursa olsun izcilik teşkilatı icrası için evvel emirde mahallin en büyük mülkiye memurundan müsaade istihsal etmek lazımdır. İzcilığe aid bilcümle tatbikat ve dürus mahallin en büyük askerî ve maarif memurları tarafından teftiş edilecektir. Bilumum terbiye-i bedeniye harekâtı ile askerliğe müteallik bilcümle hareket-ı talimiyeye ve izcilik tatbikatı için verilmesi icab eden emir ve kumandalar Türkçe lisanı üzere verilecektir. Baladaki maddelerdeki şeraiti ifa etmeyenler hemen vazifelerinden men edilmekle beraber tecziye edileceklerdir” (BOA, DH. EUM. MH, 86-58, 223 B 1332).

Mösyö Parfitt’in İstanbul’a gelişi basında da ilgi gördü ve “*İkdam Gazetesi*” tarafından kamuoyuna duyuruldu. Gazetede izcilik hareketi ile ilgili sağlayacağı faydalar noktasında bir değerlendirme yapılarak, gençlerin bu hareket sayesinde iyi ve fedakar askerler olacağı üzerinde durulmuş, bunun getirisi şöyle açıklanmıştır; “*Esnayı harpte bunlar öyle büyük, öyle mühim vazife ifa ederler ki bazen koca bir ordunun galibiyetini temin ederler, bazen fevkalade bir tehlikenin önünü alabilirler*” (İkdam 7 Nisan 1330: 4). Yazıda izci teşkilatının kuruluşundan duyulan memnuniyet dile getirilerek ahlaki ve milli değerleri aşıladığına inanılan teşkilatın gençlere zorluklara karşı koyma, cesaret, görgü, deneyim, dayanıklılık gibi fikirler ve hisler uyandırdığı ifade edilmektedir. Gençlere sıhhat ve kuvvet vereceğine inanılan izcilik hareketinin Osmanlı literatüründe ismi olan keşşafın artık kullanılmayacağı bundan sonra izci, izci kolları gibi kavramların kullanılacağı belirtildikten sonra Parfitt’in gelecek salı günü 21 Nisan 1914 tarihinde İstanbul’da olacağı, izci kolları başkanlığını da Enver Paşa’nın üstleneceği haberini verdi (İkdam 7 Nisan 1330: 4).

“*İkdam Gazetesi*”nin başka bir sayısında Mösyö Parfit’in İstanbul’a gelmiş olduğunu öğrenmekteyiz. “*Enver Paşa’nın riyaseti ve Avrupa’dan bilhassa celb edulup dün 21 Nisan 1914 şehrimize vasıl olan bir muktedir muallimin nezareti altında teşkil edilecek Galatasaray ve Altınordu İzçileri(...)*” (İkdam 9 Nisan 1330: 1).

“*Tanin Gazetesi*” 9 Nisan 1330 tarihli nüshasında izcilik hareketine geniş yer ayırmıştır. Gazete amaç, faaliyet, fayda noktasında Avrupa’daki izcilik hareketinin muadilleri göz önünde bulundurularak hareketin tamamen fenni ve ilmi bir surette icrası için Mösyö Parfitt’in getirtilip, İzçiler Ocağı’nın kurulduğunu duyurmaktadır. Gazetede Baden Powell’ın teşkil ettiği izcilik hareketinin serüveni takip edilmiş, geldiği nokta

değerlendirilmiştir. Buna göre, Boerler Savaşı'nda İngilizlere karşı dayanıklılık, çeviklik ve beceriklilik noktasında üstün olan Boerler'in özellikle gençlerin, *"kıtalar arasında posta ve evrak taşımak, görünmeden, sezdirmeden düşmana yaklaşılarak ahvalini tarassut etmek işaret ile muhabbetatı temin etmek gibi fevkalade mühim hidematı ifa eylediklerini"* görerek teşkilatın teorize edilmesinde bu gözlemlerin etkisine vurgu yapılmıştır. Kurumsallaştıktan sonra İngiltere'de izci sayısının 2 milyona ulaştığı söylenip, Avrupalı devletlerin bu teşkilatı ne amaçla kullandıkları açıklanmıştır. Buna göre, Fransa'da militer cemiyetlerin yoğun ve aktif faaliyetlerinden ötürü izcilik hareketi önceleri değer görmediyse de sonra düzenli bir teşkilatlanma olanağı bulunduğu belirtilmiştir. Almanların gelecekte ordularına kararlı, talimli, girişimci askerler yetiştirmek için izciliği benimsedikleri, hatta Von Der Goltz tarafından bu hareketin himaye edildiği yazılmıştır. İsveç'te de izcilik hareketinin Almanya'da olduğu gibi askeri bir maksatla ele alındığı ifade edilmiştir. Rusya, Belçika, Hollanda'nın da içinde bulunduğu neredeyse dünyanın tamamında izcilik faaliyetlerine rastlamanın mümkün olduğu vurgulanmıştır. Aynı yazıda Yunan İzcilik Teşkilatı üzerinde de durulmuş, Balkan Savaşları'nda Yunanlıların Osmanlı Devletini mağlup eden blok içinde yer aldığı düşünülürse bu durum daha anlamlı olur. *"Kendi rivayetlerine nazaran Yunan izcileri harbi ahirde birçok hizmet etmişler. Askeri takip etmişler, postacılık vazifesini görmüşler, belediye hizmetinde askere giden memurların vekaletinde ifayı hizmet eylemişlerdir"* (Tanin 9 Nisan 1330: 1-2). Aynı yazıda izcilik hareketinin dünya genelinde askeri açıdan faydası göz önünde bulundurularak yaygınlık kazandığı belirtildikten sonra Osmanlı Devleti'nin böyle faydalı bir teşkilatı benimsemesinin zaruriyeti belirtilmiş, Mösyö Parfitt'in örgütlenme faaliyetlerini başlatmak üzere getirildiği ilan edilmiştir.

"İzciler Cemiyetinin mesai ve himmeti ve 1914 senesi beynelminel baş izciliğe intihap olunmuş olan Mösyö Parfitt'in ihtisas ve gayreti ve gençliğin terakki ve teceddüde karşı göstermekte olduğu şevk ve heves sayesinde bizim izcilerin de az zaman zarfında büyük bir mevcudiyet göstereceklerini ve bu suretle Osmanlıların da Avrupa Medeniyetleri arasında bir şahsiyetlere olduğunu ibad edeceklerini ümit ederiz" (Tanin 9 Nisan 1330: 1-2).

Gazetenin aynı sayısında izciler ocağının amaç, teşkilat yapısı ve üyelerine ilişkin bilgi verildikten sonra, bir başka başlık altında Parfitt ile yapılan mülakata yer verilmiştir. Parfitt röportajda izciliğin askeri açıdan önemine değinmiş, müteşebbis bir nesil yetiştirmenin izcilikle mümkün olduğuna dikkat çekmiştir. *"İzcilik ordugahında evvela*

nefsine itaate alışan, hayatın binihaye müşkülâtıyla müzafferen çarpışmağa muvaffak olan bir gençlik istikbalde hiçbir müşkül karşısında aciz kalmayacağı şüphesizdir. İzcilik ordunun bir şubesi değildir. Fakat orduya mutabii, fedakar kullar hazırlayan bir maktebdir” (Parfitt 9 Nisan 1330: 1). Paffitt yukarıdaki anlatımında gençlere “*metin bir seciye vermek, ordu ile bağlarını ve muhabbetlerini artırtmak, vatanperver kılmak amacıyla olup, gelecek vaad eden bir nesil*” yetiştirme amacını alenen ortaya koymaktadır.

Cemiyetler Kanunu¹⁰³ gereğince izin almış olan İzciler Ocağı Büyük Ortası, 9 Nisan 1330 (22 Nisan 1914) tarihinde toplantı tertip edip İzciler Ocağı Nizamnamesi’ni yayınlamıştır (İkdâm 10 Nisan 1330: 3). “*İkdâm Gazetesi*” izciler ocağının kurulmasını “*toplumsal ve milli bir inkilabın başlancı*” olarak değerlendirip, memleketin ve milletin ihtiyacı için yapılması zaruri bir ıslahat şeklinde belirtilmiştir. Yazıda gençlerin izci hareketi ile kazanacağı faydalara değinilmiş, milli, terbiye sahibi, vatanperver, yiğit gibi özelliklerle yoğurulmuş yeni bir neslin yetişeceği ısrarla vurgulanmıştır.

“İzci teşkilatının memlekete temin edeceği menfaatler hem manevi hem maddi olacaktır. Mekteplerin tatil günlerinde zamanlarını kırlarda, açıkta yaşayarak, geceleri çadırlar altında ateş başında toplanarak tatlı tatlı konuşacak ve tarihi hayatımızı yaşatacak olan bu gençler memleketin istikbali namına ne iyi hazırlanacaklardır. Her biri birer yiğit... kendini kurtaracak tedbirleri düşünebilir, ahlakın ve insanlığın mukteziyatını hakkıyla takdir edebilir, milli terbiye sahibibi, vatansever, aynı zamanda arkadaşları ona karşı biraderane muavenet duygularıyla müteasss birer yiğit olacaklardır. Bunlar memleketleri için icabında feda i can etmekten geri durmayacaklardır” (İkdâm 10 Nisan 1330: 1).

İzciler ocağının kuruluşu ve Mösyö Parfitt’in Devlet-i Aliyye hizmetine intikali “*İdman Dergisi*”nde de kendine yer buldu. “*Bundan sonra memleketimizde ciddi olarak keşşaflık teşkilatı yapılacaktır*. Denilerek, o zamana kadar yapılan izcilik faaliyetlerinin yalnız kıyafette ve gezinti yapmaktan ibarettir olduğu vurgulanmıştır. *Halbuki keşşafların daha birçok talimleri, işleri vesairesi vardı ki bunlar bilgisizlik yüzünden şimdiye kadar*

¹⁰³ Bu kanunun bir yorumu için bakınız; Zafer Toprak, “1909 Cemiyetler Kanunu”, **Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Türkiye Ansiklopedisi**, Cilt:1, İstanbul, İletişim Yayınları, 1983, s. 206’da. Meşrutiyet döneminin ilk yıllarında İTC’nin hükümetler üzerindeki denetimi sınırlı kalmış ve bu durum 1913 Bab-ı Ali baskınına kadar sürmüştür. Bu koşullarda siyasete kitlesel katılımın kulüpler ve cemiyetler aracılığıyla canlandırılması, meşrutiyetçi elitin siyasetteki etkinliğini artırmıştır. Ancak kamusal alandaki faaliyetlerin kontrolsüz bir şekilde genişlemesi, yönetici elite kamusal otoriteyi tehdit eden bir unsur olarak görülmüş ve bunun iktidar kanadında bir boşluk ve kargaşa yaratacağı düşünülmüştür. Böyle bir endişenin yönlendiriciliğinde hükümet, devletin sosyal kontrol kapasitesini artırıcı hukuki düzenlemeleri gecikmeden gündeme almıştır. Bunlardan biride Cemiyetler Kanunu’dur (Özbek 2004: 290-291).

tatbik edilemiyordu. İzciliğin artık mükemmel bir teşkilat yapısının olacağı, bunun izci orduları ve mükemmel insanlar yetiştireceğine değinilmiş, sonrasında Enver Paşa'nın bu işteki rolüne dikkat çekilmiştir. Alel husus Enver Paşa hazretleri gibi bir azim ve himmet mücessemi zatın makam-ı riyasete şerefbaş olması ve aynı zamanda heyet-i idareyi teşkil eden diğer zevatın da memleketimizin en güzide ve faal zevatından mürekkep bulunması başlanılan işin her halükarda muvaffakiyetle neticeleneceğine beraati istihlaldir. Allah muvafık bilhayr eylesun.” (İdman 14 Nisan 1330: 437).

“*Tedrisat Mecmuası*”da izciler ocağı ile ilgili “*Memleketimizde İzcilik*” başlığı altında bir yazı yayınlamıştır. Yazıda izciler ocağının kuruluşu olumlu bir gelişme olarak görülmüş, fiziki olarak yetersiz olan Osmanlı gençliğini iri, diri, her türlü zorluğa katlanır sağlam vücutlu, yorulmaz, mert, kahraman, girişimci, kendine güvenen bir yapıya döndürme noktasında izciler ocağından fayda beklenmektedir. Haberde Balkan Savaşları'ndan sonra kurtuluş reçetesi olarak sunulan vatansever “*halaskar*” azimli bir ordunun teşkilinin izcilik hareketi doğuracağı sonuçlar ilk mümkün olduğu belirtildikten sonra Balkan Savaşlarının galibi Yunan ve Bulgar devletlerinin iki senedir kendi ülkelerinde bu teşkilatı örgütlediklerinin haberi veriliyor. Bu yazıda “*ideal olan Osmanlı genci*” tarif ediliyor ve tüm gençlere tarif edilen karaktere bürünmelerini istiyor (Tedrisat Mecmuası 8 Mayıs 1330: 67-68-69).

Meşrutiyet rejimi, birleştirici ideoloji olarak devlete ve vatana bağlılık ve itaat fikrini güçlendirmeyi esas almıştır. Meşrutiyet'in ilanının ardından patlak veren savaşlar, siyasi elitin geniş kitleleri milliyetçi ve militarist temalar etrafında örgütlenen yapılanmalar aracılığıyla mobilize etmesini kolaylaştırmıştır. Böylece Osmanlı kamusal alanı askeri bir zeminde yeniden şekillenmiştir (Özbek 2004: 41). Bu savaşlar arasında sayılan Trablusgarp, Balkan ve Cihan Harbi Osmanlı Devleti'ni sürekli savaştan dolayı II. Meşrutiyet döneminde İttihat ve Terakki'nin yan örgütleri olarak düşünülen paramiliter örgütlere zemin hazırlamıştı. İttihatçıların orduya yakınlığı gençleri yurt savunmasına hazırlayan bu tür yapılanmaların örgütlenişini kolaylaştırdı (Toprak 2013: 218). Osmanlı Devleti'nde izcilik hareketi, Harbiye Nazırı Enver Paşa'nın girişimleriyle örgütlenerek devlet tekelinde kurumsallaştı. Uzman ve deneyimli kişilerin direktifiyle teşkilatlanma faaliyetlerinin sürdürdüğü günlerde toplumun geneli tarafından haftada bir iki kez tektip elbiselerle kentin sokaklarında boru ya da trampet çalarak gezmek olarak

algılanan izcilik hareketi ilk aşamada Osmanlı geleneksel aile yapılanmasına uygun olmadığı için bir çok ana babanın şikayetine sebep olurdu (Toprak 1999: 21). Kendisine yüklenen herhangi bir misyon tam olarak söz konusu değildi.

“İzcilik dağ tepe kilometrelerce yol yürümek değil, çocuklara hayatta lazım olacak şeyleri ameli bir surette kitab-ı tabiattan öğretmektir. İzcilik çocukların tabanlarını şişirmek değil ,kafalarını doldurmaktır. Biz gençliği, yılmaz, azimkar, namuskar, gürbüz, atik, çevik, açık fikirli istiyoruz. Hükümetimiz bu işi yukarıdan saydığım fenalıklardan kurtardı ve heman bir izci ocağı vücuda getirdi. Ocak bu babda en mühim işleri başardı ve başaracaktır. Biz ‘and’ ettik. ne için... çalışmak, çalışmak için, izci dünyada yalnız bir şey tanır o da vazife... hiçbir şey bizi vazifemizden ayıramaz, biz vazifemizi, iyiliğimizi, yaptığımız gündür ki bahtıyarız” (Krayel 1915: 12-13; Karayel 5 Mart 1339: 1).

Muallim Sami, *İzci Rehberi* adlı eserinde yeni teşkil edilen İzçiler Ocağı’nı bu sözlerle ifadelendirip, hükümetin bu işe el atmasıyla teşkilatın gerçek manada bir misyona kavuştuğunu beyan etmiştir.

Paramiliter nitelikte, İttihat ve Terakki Partisi’nin üyelerinin hakimiyeti altında örgütlenen İzçiler Ocağı’nın ilk kez 9 nisan 1330 toplanan merkezi umumisi (Büyük Orta) şu kişilerden müteşekkildir; Başbuğ, Enver Paşa; Kalgay, Mösyö Harold Parfitt; Merkezi Umumi Üyeleri, Doktor Nazım Bey, Eyüp Sabri Bey, Burdur Mebusu Atıf Bey, Lazistan Mebusu ve İdman Yurdu Reisi Sudi Bey, Doktor Resuhi Bey, Ziya Bey (İkdam 10 Nisan 1330: 3), Celil Bey, Salah Cinboz Bey, Yakup Cemil Bey, Naci Bey’dir (İdman 14 Nisan 1330: 439).

Bütün paramiliter örgütler gibi hiyerarşik bir tarzda örgütlenen “*yeknesak*” elbiseler giyen, itaat ve disiplinin egemen olduğu Osmanlı İzçiler Ocağı’nın nizamnamesi bu teşkilatın kuruluş parametrelerini açıklar niteliktedir. Buna göre, ocağın üyeleri, görevleri ocağa girme ve ayrılma koşulları, ocağın idaresi, oymak kumandanlarına düşen görevler açıklığa kavuşturulmuştur. Harbiye Nazırı başkanlığında gençleri genel olarak gelecekte iyi ve yetişmiş asker olmaları için paramiliter niteliği ağır Osmanlı İzci Ocağı örgütlenirken Baden Powell’in teorize ettiği teşkilata milli bir yön yüklenerek Osmanlı Devleti’nde örgütlenme yoluna gidildi. Dönemin Türk milliyetçiliğinin sükse yaptığı ve topyekun savaşların yaşandığı bir evreye denk gitmesi bu durumu bir nebze açıklar niteliktedir.

Cemiyetler kanununa göre kurulan izciler ocağının amacı nizamnamede beyan edilmiştir. Buna göre: “*açıkgöz, çevik, becerikli, yiğit, tehlikeci, fedakar, vatanperver, disiplinli, namusperest, mesuliyetperver*” gibi niteliklere sahip bir nesil yetiştirmeyi hedefler. Bu emel doğrultusunda yurdun mümkün olan her yerinde (merkez- taşra) izci ocaklarının teşkili için çalışmalar yürütülecek, izcilik hakkında kitaplar dergiler yayımlanacak, konferanslar verilecek. (Madde: 3) (İkdam 10 Nisan 1330: 3).

1914 yılında İzci Ocağı Nizamnamesi yayımlandı.¹⁰⁴ 18 sayfalık bu nizamname İTC’nin resmi iktidar anlatısını ortaya koyarak ulus yaratma misyonu ekseninde toplum mühendisliği ile iktidarın asimilasyoncu dürtülerini, Türk milliyetçiliği ve otoriter eğilimlerini ortaya koyuyordu. İzciler ocağının iç ve dış olmak üzere iki nizamnamesi vardır.

Ocağın başarıcı (faal) ve yardımcı olmak üzere iki tür üyesi vardır. Başarıcılar aidat olarak iki kuruş vermek, oymaklara kumanda etmek, talebelere talim ettirmek ve ortaları idare etmek ile görevliler, yardımcılar ise izci dostlar telakki edilip aidat olarak 20 kuruş vermekle yükümlüler ve üstün hizmetlerinden ötürü kutlu ünvanına sahip olabilirler. Koldaş olarak isimlendirilen başarıcılar ise büyük orta tarafından bir yıl geçerli özlük alabilmektedirler. Bunların ocaktan ayrılma şartı ise ödenmemiş aidatların olmamasına bağlanmıştır. (Madde: 5-8-11-12) (Ateş 2012: 272).

Ocağa talebe alımı da nizamnamede belli kurallara bağlanmıştır. Buna göre; en az 11 yaşında olan bir çocuğun izci ocağına kabul edilebilmesi için talimlere katılımına onay veren aile izin kağıdını getirmesi gerekir. Bunlar izciler iç nizamnamesinde belirtilen şartlara tabidirler. Ocağın prosödürüne aykırı hareket edenler kararın feshi için büyük ortaya müracaat etme hakları saklı olarak, mahali ortalara verecekleri savunma neticesinde ocaktan geçici veya sürekli ihraç edilebilirler. (Madde: 5-9-10-13) (İkdam 10 Nisan 1330: 3).

Nizamnamede başbuğün görev ve yetkileri de açıklığa kavuşturulmuştur. Buna göre başbuğ, büyük orta ile birlikte ocağa tamamen hakimdir. Ömür boyu görev yapmak suretiyle seçilen başbuğ ya bizzat ya da kalgay adı verilen vekili aracılığı ile ocağı yönetir. Başbuğ koldaşların (büyük orta) üçte birini değiştirme hakkına sahiptir. Yetkilerinin bir

¹⁰⁴ Nizamnamenin tamamı ekler bölümünde mevcuttur.

kısmını büyük orta ile paylaşan başbuğ istifa hakkına sahip olup, ölümü halinde ise önceden yerine geçecek kişiyi belirleme hakkına sahiptir. Eğer bir isim belirlemediyse yeni başbuğu büyük orta oy birliği ile seçer. (Madde:15-18) (İkdam 10 Nisan 1330: 3).

Merkezi umumi olarak anılan büyük orta, merkezi İstanbul da olup 9 koldaştan müteşekkildir. Haftada en az bir kez toplanan kurul, başbuğa karşı sorumludur. Bu kurulda kararlar salt çoğunluk esasına göre alınır. Kararların uygulanması, kumandanların tayin ve görevden alınması büyük ortanın kendi aralarında seçtiği bir reis (el başı), yazıcı ve sayıcıdan oluşan divan tarafından gerçekleştirilir. (Madde: 18-22) (İkdam 10 Nisan 1330: 3).

Ocağın meclis-i umumisi olarak bilinen dernek, ocağın kumandanları ve yardımcıları tarafından oluşur. Kararlarını oy çokluğuyla alan dernek, büyük ortayı eleştirmeden onun sunduğu teklifleri konuşmakla mükelleftir. (Madde: 23-26)

Reis, yazıcı ve sayıcıdan oluşan, büyük ortanın gönderdiği yoklayıcı tarafından seçilen mahalli ortalar ise izci oymaklarının kurulup, faaliyetlerinin devamını sağlamakla görevlilerdir. Her ay iş cetvellerini büyük ortaya göndermekle mükellef olan mahalli ortalar, oymakların kumandanlarını belirlenmesinde aktif rol oynarlar. Öyle ki büyük orta, mahalli ortalarından gelen yazı üzerine oymak kumandanı tayin eder. (Madde: 27-29-31) (İkdam 10 Nisan 1330: 3).

Oymakların kumandanları tayin edilirken verilen gedikler (şahadetname) başarısızlık durumunda geri alınır. Bir mıntıkadaki ayrı ayrı oymaklar, oymak beylerinden en eskisinin kumandasında birleştirilir. Buna boy beyi ünvanı verilerek birlik sağlanır. (Madde: 28-30) Koldaşların verdikleri aidatlar, hibeler ve emlak gelirleri ocağın gelir kalemini oluşturur. (Madde: 32) (İkdam 10 Nisan 1330: 3). Nizamnamede değişiklik yapılabilmesi için derneğin üçte iki çoğunluğu ve başbuğun onayı gereklidir (Ateş 2012: 274).

İç nizamnameye göre¹⁰⁵; izciler adsız, çeri, tekin, alp ve Tarhan olmak üzere beş sınıfa ayrılır. Ocağa girmek için başvuran gençlere adsız denilir. Bunlar ocağın türesini öğrenip, and içtikten sonra bir aylık zaman zarfında izciliğe ait ilk bilgileri edinip,

¹⁰⁵ Zafer Toprak, “Meşrutiyet ve Mütareke Yıllarında İzcilik” adlı makalesinde İzçiler Ocağının Nizamnamesi’nin özetini vermektedir.

yapılacak sınavı başarıyla geçtikten sonra ocaktan ad veya orgun alıp çeri olurlar. Buradan da başarılı bir sınavdan sonra tekin sınıfına geçerler. Burada özel bir beceri kazanıp gedik alınca alp olurlar. Altı farklı gedik alanlara Tarhan beratı verilerek Tarhan kabul edilirler. (Madde: 1-2) (İkdam 14 Nisan 1330: 3).

Ocağın teşkilatlanmasında dört kademeli bir yapı söz konusudur. En alt birim on izciden oluşan obadır. Bu obalardan dördünün bir araya gelmesiyle kol oluşur. Kollar sağ ve sol olmak üzere ikiye ayrılır. Bunların birleşmesiyle de oymaklar meydana gelir. Oymakların tamamı ise altın ordu olarak isimlendirilir. Obaların buyrukçularına ares denilir. Bunlar kolların kumandanı olan ağalar tarafından seçilir. Ağalar ahlak ve karakter sahibi olmakla birlikte bu görev için 21 yaşını doldurmuş olmak gerekir. Ağaların ayrıca vekilleri de vardır. Bunlar kalfa olarak bilinip 18 yaşından büyük olmaları gerekir. Sağ ve sol ağaları olmak üzere iki ağa vardır. Oymak kumandanına ise bey denilir. Aresler beyler tarafından tayin edilir. Beyin üçten altıya kadar yaveri vardır. Oymak beyleri merkezdeki sarı obayı teşkil ederler. Oymakların tamamından oluşan altın ordu ise başbuğün yönetimindedir. (Madde: 3-7) (İkdam 14 Nisan 1330: 3).

İç Nizamname’de oba ve oymakların alacakları renkler de belirtilmiştir. Obalar ordugahtaki konumlarına göre; kuzeydekine kara, doğudakine gök, batıdakine ak, güneydekine kırmızı, merkezdekine sarı, kuzeydoğudakine gök-kara, kuzeybatıdakine kara-ak, güneydoğudakine kırmızı-gök, güneybatıdakine ak-kırmızı adı verilir. Bunlardan gök, gök-kara, kara, kara ak obaları sağ kolu; ak, ak-kırmızı, kırmızı,kırmızı-gök obaları sol kolu temsil ederler. Oymaklar ise oğuz, Tuğrul, sungur gibi şahıs isimleri ya da kartal, koyun, keçi, arslan, teke, at, geyik, maral gibi hayvan veya bitki isimleri alırlar. (Madde: 8-9) (İkdam 14 Nisan 1330: 3).

İç Nizamname’de mahalli ortaların görevlerinden biri izcilerin teorik ve pratik derslerinin yapılabilmesi için yer temin etmek ve her başında geçen ay yapılanları bir raporla bağlı bulundukları birime iletmekle görevlidirler. (Madde:13-14) (İkdam 14 Nisan 1330: 3).

Bu nizamnamede izcilerin giyecekleri kıyafetler de belirtilmiştir. Buna göre; izcilerin kıyafetlerinin yeknesak olmasına dikkat edilmiş, başlık (kabalak), gömlek, açık haki renkte ve cepli olacak, açık haki renkte kısa pantolon ve her kol için farklı renkte

olmak şartıyla boyun bağı, çorap, kahverengi veya haki renkte olacak, ayakkabı, kemer ve ihtiyari olarak pelerin, bir ya da yarım desimetre ayrılmış uzun bir baston, arkaya asılacak torba, bir izci de bulunması gereken eşyalardır. Eğitimcilerin ise elbisesi izcilerin elbiseleri ile aynı olacak ancak gömlek yerine ceket giyecekler, uzun baston yerine normal baston taşıyacaklardır. (Madde: 15) (İkdam 14 Nisan 1330: 3).

İzcilerin sınıf atlayabilmesi için geçmeleri gereken sınavlar ve yerine getirmeleri gereken bazı koşullar vardır. Adsız olmak için izci türesini bilmek yeterli iken çeri olabilmek için 15 dakika da 2 km koşmak, rüzgarda kısa sürede ateş yakabilmek, pusula kullanabilmek, güneş ve kutup yıldızı yardımıyla yön bulabilmek, kısa süreli bakmakla bir nesneyi tarif edebilmek, başlıca düğümleri bilmek gereklidir. Tekin olabilmek için, 10 dakikada 2 km koşabilmek ve 50 metre yüzebilmek, mors alfabesini ve kol işaretlerini bilmek, harita okumasını bilmek ve tabiatta bu harita ile yol bulmak, başlıca yıldızları ve burçları tanımak, 3 saatte 15 km yaya veya 4 40 km'yi bisikletle kat etmek, izleri tanımak ve takip edebilmek, 5 menzillik mesafe için doğru olarak hareket saati tanzim etmek, bir şehri, köyün mevkisini çizerek göstermek çeşitli nesnelerin birbirine olan uzaklığını tahmin etmek, 10 çeşit ağaç ve bitki tanımak, el işleri yapabilmek, yangın, boğulma gibi ilk yardım talep eden durumlarda hazırlıklı olmak, yara sarmak, bir izci adayını adsız olarak yetiştirmek, bilinmesi gerekenlerdir. Alp olmak için bir, Tarhan olabilmek için 6 farklı berat gereklidir. Gedik ve Tarhan beratı almak için uzman hocalar nezaretinde mahalli merkezler tarafından tertip edilen sınavları vermek gerekir. (Madde: 18-21) (İkdam 14 Nisan 1330: 3). Ayrıca tek in ve çeriler için meslek sınavları yapılır. Başarılı olanlar bu mesleğe ait işareti takabilecekler. “*Doktor yardımcısı, hava uzmanı, gemici, bitki uzmanı, binici, bandocu, doğramacı, aşçı, bisikletçi, elektrikçi, eskrimci, itfaiyeci, terzi, kunduracı ve nişancı*” (Madde: 27) (İkdam 14 Nisan 1330: 3).

Tekin, omuzu üzerinde çuhadan ince kırmızı bir şerit; Alp, sol kolu üzerinde uzmanlığı olduğu bir şeyi gösteren bir işaret; Tarhan ise sol kolu üzerinde bir kırmızı yıldız taşıyacaktır. ocağın bayrağı Osmanlı bayrağı olup, kollar kendi boyun bağlarının renklerine göre birbirlerinden ayrılırken, her obanın da hayvan, bitki, ağaç, çiçek isimleri olan kendilerine özgü bir işaretleri olacaktır. Her izcinin bir numarası olacaktır. “*1,2,3 şeklinde*” (Madde: 22-26) (İkdam 14 Nisan 1330: 3). Görüldüğü üzere nizamname o günün ulusçu söylemi ve semantiği ile izciliğin ilişkilerini net bir biçimde ortaya koyuyor.

İzciler ocağının teşkilatlanma problemleri çözüldükten sonra iş yeni örgütü tanıtmaya ve yaygınlaştırma çalışmalarına gelmiştir. Basın bu süreçte aktif bir rol üstlenir. Nitekim İTC’de pozitivist ve modernist ideolojik söylemini, basın aracılığıyla geniş bir halk kitlesine ulaştırıyordu. İzciler Ocağı merkezi umumi üyelerinden Burdur mebusu Atıf Bey, “*Tasfir-i Efkar*” gazetesinde izciler ocağını tanıtmak amacıyla iki makale kaleme aldı. İlk makalesinde toplumda izcilik hareketi hakkındaki yanlış kanıya dikkat çeken yazar, izcilik hareketinin askerliğe hazırlık talimi veya idman, beden terbiyesi olarak algılanmasının doğru olmadığını, amaçlarının gençliğe bilgiyi ve terbiyeyi uygulamalı olarak öğretmek olduğunu beyan etse de (Atıf Bey 18 Nisan 1330: 1) Balkan Savaşları’nda alınan yenilgi ve yaklaşan büyük bir topyekun savaş arifesinde İttihat ve Terakki’nin gençliği askere hazırlayacağı fayda noktasında bu harekete militer hasletler yüklememesi oldukça zor görünüyor. İzciliğin doğuşunun askeri kaygılar göz önünde tutularak gerçekleştiğini hatırlayıp, örgütlenmesinde askeri kadroların yoğunluğu göz önünde bulundurup, idmanlarında gençlere kazandırılan özellikler arasında nişancılık gibi hünelerinin yer alması ve dönemin literatüründe askerlik öncesi gençliğin hazırlanma çabaları göz önünde tutulduğunda Atıf Bey’in söylemi inandırıcılıktan uzak görünüyor. Ayrıca dikkat çekilmesi gereken bir nokta ise izcilik teşkilatının kurulduğu bir çok ülkelerde de örgütlenmesinde askerlerin rol oynadığı ve askeri kaygılar gözetilerek gençler beden ve ruhen entegre edilmeye çalışıldığı unutulmamalıdır. Kanımızca Atıf Bey’in bu tavrı takınmasındaki sebep toplumsal tepkidir. çünkü toplum o dönem için tamamen pasif bir aktör değildir. Kendisine dayatılan siyasetlere aktif ve dirençli bir tavır takınabiliyordu.¹⁰⁶

Atıf Bey mezkur yazısına iki tür medeniyet biçimi ortaya koyup, bunlar üzerinden izcilik faaliyetlerinin sağlayacağı faydaları kanıtlama uğraşına girişiyor. Atıf Bey’e göre; bütün ihtiyaçları kitaba bağışladığı bu yüzden insanların her şeyi akılla halletmeye çalıştığı birer “*mantık makinelerine düştüğü*” Kitap Medeniyeti’nde insanların maddi ve manevi yönden güçlendirilmesinin bir kenara bırakıldığını ileri süren yazar, ocakçılık ve izciliğe dayandırdığı diğer medeniyet teoremi olan “*Aşiret Medeniyetini*” tanımlarken dayanışma olgusunu öne çıkarır. Yazara göre bu medeniyette insanların hisleri gelişkin olduğu için izleri doğru okuma, havanın alacağı şekli, avlanma, vaktin tayini gibi özellikler

¹⁰⁶ Daha geniş bilgi için bakınız; Mehmet Beşikçi, **Birinci Dünya Savaşı’nda Osmanlı Seferberliği**, İstanbul, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2015.

kendiliğinden oluşur. ve sözlerine şöyle devam eder; “o hisli, becerikli, çevik, cesur, ocağı, aşireti için hayatını fedadan çekinmez, kendi kendisini kifayet eder hasılı tam bir insandır.” Yazara göre bu medeniyetin eksikliğini de kitabı zihniyeti önemsememesidir. Bu noktada Atıf Bey tespit ettiği iki medeniyetin gelişkin özelliklerini bir araya getirip “tam bir medeniyet ve insanlık” inşa itme fikrini ileri sürmektedir (Atıf Bey 18 Nisan 1330: 1).

Atıf Bey’in önemle vurguladığı dayanışma “tesanüdçülük” kavramını biraz açıklamamız konunun gidişatına anlaşılabilirlik katacak niteliktedir. Zafer Toprak’a göre 1908 yılından itibaren Osmanlı Devleti’nde’ hakim idoloji olmaya evrilen “dayanışmacılık (tesanüdçülük/solidarizm)” iktisadi açıdan devlet müdahalelerini gerekli gören, çalışanları koruyucu düzenlemeleri kabul eden; siyasal açıdan bireysel hak ve özgürlükler gözeterek, toplumsal uzlaşma esaslı ulus-devlet kurmayı amaç edinen, Ziya Gökalp ve Tekin Alp gibi İttihat ve Terakki iktidarına damgasını vuran entelektüellerin “aydınların” savunduğu bir ideolojidir.¹⁰⁷

Devlet elitlerinin, ülkenin ve milletin çıkarlarını kendi bireysel çıkarlarının üstünde gören, çalışkan, itaatkar, vatanperver bir toplum inşa etme amacıyla oldukları bir evrede Atıf Bey’in izciliği organik bir bütünün parçası olan dayanışmacı bir yurttaş kitlesi yaratma açısından faydalarını sıralaması izcilik hareketinin dönemin sosyo-politik havasıyla uyumlu olduğunu gözler önüne seriyor. Dönemin milliyetçi-militarist ruhuna uyumlu tesis edilen izcilik hareketinin dillendirdiği fedakar, müteşebbis, bir millet ve kuvvetli, inzibat ve itaat sahibi bir ordu yetiştirmek, bunun için gençlerde şahıs düşüncesini bertaraf etmek şeklindeki söylem, dönemin hakim ideolojilerinden olan solidarizm kurguladığı vatandaş tipiyle uyumludur.

“İzciliğin mühim esaslarından bir diğeri de çocuklarda şahıs düşüncelerini öldürmek, buna mukabil tesanüd (solidarite) tesis etmektir. Filvaki izciler oymak halinde hareket ettikleri için İzzetti nefis saikasıyla bir izci fazla çalışarak kendi oymağına şeref vermek için bütün gayretini sarf edecekse de nihayet bir noktada görecektir ve anlayacak ki şahsi say ve endam hiçbir vakit kifayet etmiyor; Bütün maksatların husulu için vahdet-i amal ve imal sıkı bir zapt ve rabt; hasıl-ı umumi bir birlik ve itaat lazım” (Atıf Bey 5 Mayıs 1330: 4).

¹⁰⁷ Kavramın geniş bir yorumu için bakınız. Zafer Toprak, “II. Meşrutiyet’te Solidarist Düşünce; Halkçılık” **Toplum ve Bilim**, Sayı: 1, Bahar 1977, s. 92 95; Toprak, Zafer: “Osmanlı Devleti’nde Uluslaşmanın Toplumsal Boyutu: Solidarizm”, **Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Türkiye Ansiklopedisi**, Cilt:2, s.377-381.

Atıf Bey izcilik hareketinin çocuklara milli bir vicdan kazandırıp, şahsi değil bütünün çıkarını gözetme vasfını yüklediğini bir başka yazısında da dile getirmektedir.

“İzcilik işte gençliği ağıuş-i terbiyesine alarak onlardan 11 yaşından itibaren cemaat hayatı yaşatacak ve onları şahsi viddandan tecrit ve umumi bir vicdan ve mefkure sahibi yapacaktır. İzcilikte katiyen şahsi hayat yoktur; İzciler oba, kol ve oymak halinde çalışırlar, Oyunlar, müsabakalar, taltifler daima bu suretle yapılarak her izci kendisinin kazanmasını, mazhar-ı mükafat olmasını değil, belki mensup olduğu obanın, oymağı muvaffak olmasını, şan kazanmasını düşünür. Bu suretle gençler küçük yaştan itibaren şahıslarını unutarak bir kitle için çalışmağı öğrenirler. Oymak mefkuresi bittabi bilahare hayatı hakikiyede kolaylıkla millet mefkuresine inkılab eder” (Atıf Bey 24 Mayıs 1329: 2).

Osmanlı Devletinde izcilik konusunda yapılan çalışmalarda bu teşkilatın paramiliter yapısı üzerinde durulmasına rağmen Türkçü niteliği hakkında çok fazla durulmamıştır (Erkek 2012: 86). Oysaki İzciler Ocağı, II. Meşrutiyet ile birlikte gündeme gelen Türkçülük hareketinin toplumsal boyutunu simgeliyordu. İttihat ve Terakki iktidarında hakim siyasal ideoloji olma yolunda hızla evrilen Türk milliyetçiliğinin izlerini, İzciler Ocağı’nın hiyerarşik örgütlenmesinde, izcilerin kullandığı isimlerde sürmek mümkündür. İzcilerin kullandığı isimler kadar taşıdıkları işaretlerde de Türk mitolojisinden alıntılar yapıldığı görülür.¹⁰⁸ Ayrıca izciler ocağından bir heyet askeri bir müzeye giderek izciler için milli bir serpuş bulma çabasıydılar (Tanin 24 Nisan 1330: 1).

Atıf Bey izciler teşkilatına ocak denmesinin nedeni olarak geçmişteki Türk bağlarını¹⁰⁹ işaret edip, “*Türklüğü tarihteki muazzam Türk teşkilatını esas ittihaz ettik.*” diyerek izciler ocağının örgütlenmesindeki Türkçü damarı vurgulamıştır (Atıf Bey 18 Nisan 1330: 2). “*Türk Yurdu Dergisi*” oymak beylerinin and içme töreniyle ilgili verdiği haberde izciliğin Osmanlı topraklarına iyiden iyiye “*Türkleşerek*” girdiğini haber veriyor, törenin bilfiil Enver Paşa’nın hazır bulunduğu toplantıda gerçekleştirildiğini kaydediyordu. “*İzcilik (Boy Scautluk) memleketimizde iyiden iyiye giriyor ve Türkleşerek giriyor. Başta Harbiye Nazırı hazretleri olmak üzere ciddi ve geniş bir izcilik teşkilatı yapıldı. İzciler*

¹⁰⁸ İşaret olarak Adsız, düğümü içeren ve ayrıca ve bir ay şeklinde bulunan madeni bir zincir; Çeri, içinde vatan ve namus yazan yıldız; Tarhan, ziraatte kullanılan üç dişli bir tarak; Alp, Osmanlı arması; Tarhan, gümüşten bir bozkurt başı takacaktır (Ateş 2012: 282-283).

¹⁰⁹ Karargah ve vaziyet esaslarını Türk tarihinden alan izciler ocağı; buna göre, Türk ordusunda kara oymak kuzeyde, kızıl güneyde, gök doğuda ve ak da batıda yer alır. İzciler ocağı da bunu esas alır (Ateş 2012: 283).

teşkilatında ad ve sanlar tamamen Türkçe, hatta bazıları eski Türkçe'dir" (Türk Yurdu 15 Mayıs 1330: 192).

İzci Ocağı'nın kuruluş çalışmaları bittikten sonra, Parfitt İstanbul Darülmuallimini öğrencileri arasından oymak kumandanları yetiştirmek için seçmeler yapmıştır. Parfitt bu konudaki ilk çalışmalarını "*Tasvir-i Efkar*" gazetesinde yazdığı makalede anlatmıştır. Buna göre, ilk olarak dershanede işe başladığını belirten Parfitt, telgrafçılık yöntemlerini (mors, semafor) kaza esnasında yapılacakları, askeri topografya hakkında bilgi verdiğini beyan etmiştir. Daha sonra 11 Nisan 1330 (24 Mayıs 1914) verilen eğitimin ardından pratik yapmak üzere sahaya indiklerini ve takip edilen bir bölük haritasından ölçü ve yüksekliklerin tayini ve bunları ispat etme yöntemlerinin öğretiminden sonra rastladıkları nesneleri bütün yönleriyle görmenin kolaylaştığını vurgulamış ve daha sonra yeniden dershaneye dönülüp, Kızılay hizmeti, topografya, telgrafçılık gibi konularda da eğitimin verildiğini belirtmiştir (Parfitt 23 Nisan 1330: 3). Parfitt, 18 Nisan 1330 (1 Mayıs 1914) Cuma günü teçhizatsız bir ordugah tesis etmek üzere yola çıktıklarını belirtip, adaylara yemek pişirmek ve sıcak küllerle bulaşığın nasıl yıkanacağını uygulamalı olarak gösterdiğini söyleyip yemekten sonra yön tayini ve güneşe bakarak zamanı belirleme konularının işlendiğini aktarıp adayların başarı durumundan memnuniyetini dile getirerek makalesini şöyle sona erdirmiştir:

"Eğer teşkilatımızı bunlar gibi gençlerden vücuda getirecek olursak Türkiye'de çok büyük işler yapabiliriz. Burada, imkan ve ihtimalat daireleri pek vasideir. Hatta gençler izcilikte idman ve mümarese peydah ettikçe onların bu husustaki merakı, heves ve arzusu da tetrice tezayüt edecektir. Bizim maksadı müşterekemiz ise bu vatana hidmet etmek ve sağlam fikirler, sağlam vücutlar, namuslu, itaatkar ve intizamperver milletçe kendi varlıklarıyla iftihar olunan gençlerden mürekkep bir nesil vücuda getirmekten ibarettir" (Parfitt 23 Nisan 1330: 3).

20 Nisan 1330 (4 Mayıs 1914) Pazar günü İzçiler Ocağı Harbiye Nezareti'nin büyük kapısının sol tarafında kendilerine tahsis olunan köşkte bir toplantı tertip ettiler. 22 Nisan 1330 (6 Mayıs 1914) Salı günü İstanbul'da 9 ayrı yerde kurulacak oymakların kumandanları (oymak beyleri) Parfitt tarafından verilen konferansa katıldılar. Bu oymak beyi adayları 6 hafta verilen teorik ve uygulamalı dersleri bitirdikten sonra oymaklarını oluşturabilecek seviyeye gelecekler (*Tasvir-i Efkar* 23 Nisan 1330: 3). İzçilerin büyük orta koldaşları 29 Nisan 1330 (12 Mayıs 1914) günü izciliğin ülkede uygulanıp, yaygınlaşması ile ilgili yapılacak çalışmalar hususunda toplantı yaptılar (*Tasvir-i Efkar* 23 Nisan 1330: 3).

30 Nisan 1330 (13 Mayıs 1914) tarihinde Kalgay Parfitt Harbiye Nezareti meydanında oymak beyi adaylarına silah, yürüyüş, halat, ip bağlama, ve bayrakla muharebe talimatı yaptırdı (İkdam 1 Mayıs 1330: 3).

6 Mayıs 1330 (19 Mayıs 1914) tarihinde Kalgay Parfitt Harbiye Nezareti Meydanı'nda Darülmualimin izcilerine silah, yürüyüş, ip bağlama talimleri, denizden ve yangından insan kurtarma talimleri yaptırdı. Aynı gün Büyük Orta koldaşları izcilerin giyecekleri elbise ve kullanacakları işaretleri tayin etmek için toplantı yaptılar (İkdam 7 Mayıs 1330: 5). Oymak beyi olarak yetiştirilmeye çalışılan adaylar bir süredir aldıkları eğitimi başarıyla neticelendirip, İstanbul'daki sultanilere oymak beyi olarak tayin edilip, öğrencilerle birlikte tatbikatlar gerçekleştirdiler. Aynı haberde 10 yaşındaki öğrencileri Cuma ve Salı günleri Parfitt'in gözetiminde kırlara gidip izcilik dersleri alacakları beyan edildi (İkdam 10 Mayıs 1330: 4).

12 Mayıs 1330 (25 Mayıs 1914) Harbiye Nezareti'nde Parfitt'e tahsis edilen dairenin salonunda Parfitt, Enver Paşa, Birinci Kolordu ve Erkan-ı Harbiye Reisi İsmail Hakkı Paşa, Merkez Kumandanı Halil Bey ve Büyük Orta koldaşlarının hazır bulunduğu ilk törende izcilerin altın ordusunu oluşturmak üzere yetiştirilen oymak beylerinin yemin töreni gerçekleşir. *“Tanrı'ya ibadet ve hakana itaat edeceğime, daima vicdanı ve vazifesini tanır, kanuna hürmet eder, yiğit bir adam olarak hareket eyleyeceğime, vatani sevup harb ve sulh zamanında fedakarlıkla hizmet yapacağıma, izcilik türesine baş egeceğime namusum ve şerefim üzerine söz veririm.”* (İkdam 13 Mayıs 1330: 1). Haberde, oymak beyi adaylarının omuzlarında silahla salona girmesi ve askeri bir tarzda selamlaşmaların yaşanması törene askeri ritüellerin damga vurulduğunu açıklamaktadır. Ayrıca Parfitt'in Enver Paşa'yı benim başbuğum diyerek yaptığı konuşmaya yer vermiştir. *Teşkilatın ilk semeresi olan bu efendilerin izcileri öğrenmeğe be-hakkı sarfı mesai ettikleri vazifelerini iyice öğreneceklerini kendilerini tevdi edilecek vezaifi hüsnü ifa eyleyeceklerini namus ve ehliyetlerine şahadet ederim*” (İkdam 13 Mayıs 1330: 1). Aynı törende izcilik hareketinin orduya sağlayacağı faydalar noktasında Enver Paşa da bir konuşma yapmıştır.

“Burada verdiğimiz sözlerin ne kadar büyük olduğunu biliyorsunuz. Bizde yeni tesis eden bu izciliğin orduya pek büyük ifadesi olacaktır. Ordumuza şimdiye kadar mevcut olmayan canlı ve kanlı bir unsur dahil oluyor. Siz ilk teşkilatın mahsulü olmakla iftihar edeceksiniz. Binaen aleyh Cenab-ı Hak'tan mavaffakiyet temenni ederim” (İkdam 13 Mayıs 1330: 1).

Mezkur törende yemin ederek oymak beyi payesini alan isimler şunlardır; Burdur Mebusu Atıf Bey, Müdafaa-i Milliye Baş Katibi Taib Servet Bey, Altın Ordu Kulübü Reisi Raşit Bey, Ferit Bey, Doktor Haydar Galip Bey, Kerim Suphi Bey, Basri Osman Bey, Darülmuallimin İzcilerinden Hüseyin Avni, Şükrü, İzzet, Nuri, Hafız Hüseyin, Sadi Efendiler. Oymak Beyi Olamayan, Oymak Beyi Adayları İse Şunlardır; Rahmi, Ziya, Hamit, Ali Rıza, Seydullah Ali, Kemal, Kemal Musa Kazım, İhsan, Memduh, Fevzi, Mustafa, Murat, Seyit Ahmet, Cemil Şerafettin Efendiler (Ateş 2012: 287). “Yeni oymak beylerinin her biri ayrı bir meslek sahibidirler. Memlekete gerek bedenen gerek ahlaken metin, vazife-i vataniyesini ifaya muktedir bir nesli müstakbel yetiştirmek için sarfı gayret eder. Mesai daimelerinden bu husus için bir hassa-i mühime ifraz eden oymak beyleri elbette şayarı takdirdiler.” (Tanin 13 Mayıs 1330: 4) Parfitt teşkilatın tüm ülkeye yayılması noktasında önemli bir adım atıldığını belirterek Enver Paşa’ya yardım ve desteklerinden ötürü müteşekkir olduğunu beyan etmesiyle tören sona ermiştir. Kurstan başarıyla mezun olan ve oymak beyi rütbesini alan bu kişiler haftada bir gün izcilik eğitimi vermek üzere İstanbul’daki okullara tayin edilecekler. Hamit ve Yusuf Ziya Beyler de oymak beyi rütbesi olmadan, bahriyede izcilik teşkilatına memur edildiler (İkdam 13 Mayıs 1330: 1).¹¹⁰

15 Mayıs 1330 (28 Mayıs 1914) tarihinde Darülmuallimin izci adayları yanlarında oymak beyleri ve Kalgay Parfitt ile birlikte akşam saatlerinde Kısıklı’da tatbikat gerçekleştirmek üzere, kamp kurdular. Öncelikli iş olarak Parfitt’in direktifiyle topluca bayrağı selamlayan izciler gece boyunca vatan ve intikam şarkıları söyleyip yıldızları bulmanın çeşitli yollarını öğrendiler. Sabah olduğunda tekrar bayrak selamlama ritüelini gerçekleştiren izciler gün boyu İsveç jimnastikleri, semafor ve mors ile haberleşme, çeşitli düğümler yapma, ip ile köprü kurma, çadır kurma, harita okuma gibi etkinliklerle gerçekleştirdiler (Tedrisat Mecmuası 15 Haziran 1330: 86-87).

¹¹⁰ Yemin töreninin fotoğrafları için bakınız: **İkdam**, No: 6201, 14 Mayıs 1330 (27 Mayıs 1914), s. 1; **Tanin**, No: 1949, 14 Mayıs 1330 (27 Mayıs 1914), s. 1. Görsellik özellikle okuryazar olmayan bir toplumda siyasal toplumsallaşmada önemli bir rol oynayacaktı. Kitleleri mobilize etmek için fotoğrafa başvurulacaktı.

İttihat ve Terakki iktidarında “*milli iktisat*” vücuda getirmek amacıyla ekonominin Türkleştirilmesi amacıyla önemli girişimler olmuştur.¹¹¹ İzcilik hareketine Millilik-Türkçülük temasının verildiği bir dönemde elbiselerinin dışarıdan ithali beraberinde sorunlar getirmiştir. Millici bir teşkilatın nasıl olur da giyeceği elbise, kullanacağı techizat “*ecnebilerin eli mahsulü*” olur? İzcilerin levazımatının yurt içinde üretimi için girişimler başlatılmış, yerli zanaatkarların bu işi üstlenmesinin daha münasip olacağına kanaat getirilmiş, bu durum milli sanayi yaratma çabalarıyla da örtüştürülmüştür.

“İzcilerin başbuğundan ve büyük orta koldaşlarından spor ve idman kulüplerinin rüesa ve azasından aile pederlerinden rica ederiz. Bu yazdıklarımızı taleplerimizi nazarı dikkate alsınlar. Hele izci ocağı için mutlaka her şeyin yerli malından yaptırılması şarttır, şartı azamdır. çünkü bu ocağın altın ordusu bizim milli bir ordumuzdur ki onların her şeyde millete riayet ettiklerini görürsek bahtiyar olacağız” (İkdam 18 Nisan 1330: 1).

Yaşanan bu gelişmeler üzerine milli bir bilinç yaratma emeli taşıyan İzciler Ocağı’nın giyeceği üniformalar İstanbul saraç esnafının birleşerek kurdukları bir şirket olan Türk saraçlar şirketi üretecektir. Böylece zor bir dönem yaşayan saraçlık mesleğinin bu vesile ile canlanacağı beklentisi artmış, izciler ocağının gelişmesi ile bakırcı, demirci, dokumacı gibi iş sahalarına da nefes aldırması ümit edilmiştir. “*Bakınız izcilik ne mühim bir iş vücuda getirmiş oldu! İşte bu iz sanayimizde mühim terakki izidir*” (İkdam 21 Nisan 1330: 1). Türk saraçlar şirketi ismini alan bu kuruluş, imalathanesinde izcilerin işine yarayacak her türlü saraciye ürününü, başlıklar, izci ve askerler için bel kayışları, palaska, fişeklik, kılıflar gibi ürünler üretebilecektir (Ateş 2012: 290). Burada bir parantez açmakta fayda var; üniformalar, bireyleri rutinleşmiş itaat kalıplarını bozabilecek özelliklerden arındırarak sivil nüfusa şiddet araçlarının uzman kullanıcısı olarak asker figürünün farklılığını göstermek için kullanılır (Klein 2013: 74). Bu amaçla izciler ocağı için özel üniformaların üretilmesi medenileştirme çabalarının bir parçası olarak devletin görünürlüğünün simgesi olacaktır. Ayrıca Osmanlı Devleti’ne aidiyet ve sadakatin yanı sıra gençlerin tektipleşerek umut edilen kimlik değişimiyle modern bir Osmanlı görünümünün yansımaları amaçlanıyordu. İzcilerin giydiği üniformaların yanı sıra yaptıkları geçit resimleri ve tören alayları hep iktidarın, gençleri devletin ideolojik saflarına katmak için yararlandığı mobilizasyon

¹¹¹ Daha fazla bilgi için bakınız: Zafer Toprak, **Türkiye’de Milli İktisat 1908-1918**, İstanbul, Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

araçlarıydı. Osmanlılar bu konuda yalnız değillerdi; onlarda dünyanın başka yerlerindeki çağdaşlarının yöntemlerini kullanıyor ve benzer bir dünya görüşüyle hareket ediyorlardı. Aslında teorik olarak bakıldığında yaşanmakta olan dünyanın dört bir yanındaki devletlerle pek çok ortak özelliği olan, ama tarihsel olarak bir araya gelip Osmanlı örneğine rengini veren özgünlükler de taşıyan ulus devlet inşa süreciydi.

Okulların yaz tatili döneminin başlamasıyla birlikte Beyrut Darüluşşer'iyye, Adana Darülmüallimini, Karesi ve Bursa'daki taşra izcileri tatbikat üzere İstanbul'a geldiler. Bunların ziyareti basında da ilgiyle karşılanmış, gazete sütunlarında bunlarla ilgili haberlere yer verilmiştir (İkdam 24 Mayıs 1330: 1; İkdam 18 Haziran 1330: 1; İkdam 2 Temmuz 1330: 2). Taşra izciler gittikleri her yerde büyük bir heyecan ve ilgi ile karşılandılar. Beyrut Darüluşşer'iyye izcileri, Ziya Bey rehberliğinde İstanbul'da çok sayıda ziyaret gerçekleştirdiler. 17 Haziran 1330 tarihinde Mektebi Sanayi'yi ziyaret ettiler. Daha sonra kendilerine verilen yardımdan ötürü teşekkür ziyareti gerçekleştirmek üzere Müdafaa-i Milliye Cemiyeti Merkezi Umumisine gittiler (Tanin 18 Haziran 1330: 2). Aynı grup ertesi gün İstanbul'daki sultanilerin bir kısmını gezdi. Galatasaray Sultanisi'ne giden izciler burada büyük bir ilgi ve alaka gördüler. Tüm okul personeli ve öğrenciler gelen izcileri kapıda karşıladılar. Bu izciler Galatasaray Sultanisi'ni gezdikten sonra Galatasaray Terbiye-i Bedeniye Kulübü'nün daveti üzerine oraya gittiler. Halk tarafından da ilgiyle karşılanan izciler buradaki temaslarını tamamlayıp, Darülfünun'a, gittiler. Gittikleri her yerde izcilere özgü yürüyüş eşliğinde şarkılar söyleyip, trampet çalarak bir seyri sefa oluşturuyorlardı (Tanin 18 Haziran 1330: 3).

Bursa ve Adana izcilerinin de yakın bir zamanda İstanbul'a gelecekleri, bunların İstanbul'daki programları basın tarafından duyurulur. Cuma selamlığına katılarak padişahı selamlamada bulunacakları bilgisi dikkat çekici bir ayrıntı olmuştur (Tanin 25 Haziran 1330: 3; Tanin 25 Haziran 1330: 2).

1914 yılının Haziran ayında İstanbul Maltepe'de yurdun dört bir yanından 260 (62) gence bir izci kursu açılmıştır. Öteden beri izcilik konusunda faaliyetler düzenleyen Edhem Nejad Bey'de bu kursa İzmir Darülmüallimin müdürü olarak katılmıştır (Erkek 2012: 105).

“Maarif Nezareti, izcilik teşkilâtının Mektib-i İptidaiyeye teşmiline karar verip, izcilik teşkilatı için Harbiye Nezaret-i Celilesince Avrupa'dan celp olunan mütehassısın refakatinde ihtisas peyda etmek üzere İzmir vilayetimizden Darülmüallimin veyahud ibtidaiye müdür ve müallimlerinden

kabiliyetli olanlardan la-akall üç kişinin gönderilmesini makam-ı vilayete işar eylemiş ve keyfiyet Tedrisat-ı İptidaiye Meclisi'ne havale edilmişti. Meclis-i mezkur en ziyade kabiliyete haiz olanların Darümuallimin Müdürü Ethem Nejat, muallimlerinden Hüseyin Avni ve İzmir Sultani Mektebi kısm-ı ibtidai muallim-i sanisi Nafiz Beyleri intihab ederek sarf-ı rahiyelerinin hususi bütçeden tesviyesi encümen-i vilayete havale olunmuştur” (Ahenk 19 Haziran 1914).

Bu seçilenlerin dışında kendi arzu ve masraflarıyla bu ilmi tahsil etmek isteyen İttihad Terakki Mektebi ve Sultani muallimlerinden Hayri ve Ahmed Efendiler de yirmi gün kalmak üzere Dersaadet'e gitmişlerdir. Bu büyük çaplı kampa anlaşıldığı kadarıyla özellikle Darümuallimin müdür ve muallimleri çağrılmış ve onlar eliyle öğretmen adaylarına izciliğin öğretilerek bu sayede memleketteki çocuklara ve gençlere bu milli faaliyetin aktarılması tasarlanmıştır (Erkek 2012: 106).

12 Temmuz 1330 (25 Temmuz 1914) tarihi ile 2 Ağustos 1330 tarihleri arasında taşra ve İstanbul izcilerini katılımıyla Alemdağ'da yapılması planlanan izcilik tatbikatı için 36 izci öğretmeni Mösyö Parfitt 6 Temmuz 1330 (19 Temmuz 1914) tarihinde fikir alışverişinde bulunmak amacıyla bir toplantı gerçekleştirdiler. Bu tatbikata katılacakların “*masraf-ı zaruriyesi*” (yatacak, yiyecek, içecek) için Maarif bütçesinden altışar lira verileceği beyan edilmiştir (İkdam 7 Temmuz 1330: 3). Ayrıca taşra izcilerinin İstanbul'a gelirken oluşan yol masrafları ise geldikleri yerin “*Muhasebe-i Hususiyesinden*” ödenmesine karar verilmiştir (İkdam 6 Temmuz 1330: 2).

Gerçekleştirilecek büyük izci tatbikatı öncesi taşradan gelen izci grupları ile İstanbul'daki izci grupları ile mini tatbikatlar gerçekleştirdiler. Darüşşafaka izcileri Sami Bey'in komutasında 5 Temmuz 1330 (18 Temmuz 1914) tarihinde Harbiye Nezareti Meydanı'nda bir tatbikat gerçekleştirdiler. Mösyö Parfitt'inde izlediği bu tatbikat onun takdirine mazhar olmuştur. Yine Darüşşafaka, Adana, Kabataş Sultanisi izcileri tatbikat için 10 Temmuz 1330 (23 Temmuz 1914) tarihine kadar Çekmece'ye gidip, orada kamp kuracaklardır. Beyrut Darülulum izcileri de 6 Temmuz 1330 (19 Temmuz 1914) tarihinden büyük kampın başlangıç tarihi olan 12 Temmuz 1330 (25 Temmuz 1914) tarihine kadar çırpıcı çayırına gidip kamp kuracaklar (İkdam 6 Temmuz 1330: 2). Osmanlı izciler ocağı cenahından bu gelişmeler yaşanırken harbi umuminin patlak vermesi ile teşkilatın faaliyetleri durmuştur. Temmuz ayının sonunda parfitt izciler ocağındaki görevinden alınmıştır (Ateş 2012: 294). “*Oymak beyleri kurs ve kamplarda hazırlandı. Bunlar mekteplerde henüz faaliyet başlamak üzere idiler ki büyük harb patladı. parfitt muhasım*

(İngiliz) devlet tebası olduğu için memleketine döndü, oymak beyleri askeri hizmete çağırıldı, bu işte öylece kaldı” (Kırşan 1937: 5-6).

Enver Paşa, Parfitt için yeni bir görev bulma arayışına girip “*izcilikle iştigal eden Parfitt Beyden işaret dersi ve harita mütaalası konusunda mekteplerde kendisinden istifade edilmesi*” tavsiyesi (BOA, MF. NKT, 200-23, 19 N 1332) 29 Teşrin-i Evvel 1330 (11 Kasım 1914) tarihinde alınan Meclisi Vukela kararı ile reddedilmiş, kendisinden öğrenilmek istenenlerin öğrenildiği ifade edilerek “*mekteplerde boy skoutluk (izcilik) talimi için getirtilen İngiliz Mösyö Parfitt’in mevcut duruma binaen tazminat ve harcı rahu verilerek ilişiğinin kesilmesi*” hükmü verilmiştir (BOA, MV., 194-34, 22 Z 1332).

Toparlayacak olursak; Osmanlı Devleti’ne Meşrutiyet döneminde girmiş olan izcilik, bireysel çabalarla teşkil edilerek varlığını sürdürmüştür. Balkan Savaşları’ndan İTC’nin ülkenin gençliğini birlik ve beraberlik içinde eğitme düşüncesinin somutluk kazanmasından sonra kurumsal bir kimliğe kavuşan teşkilat Harold Parfitt önderliğinde Harbiye Nezareti bünyesinde teşkil edilmiştir. İzciliğin askeriye bağlanması bu teşkilatın savaşta ihtiyaç duyulabilecek hazır kuvvetin teminin sağlayan bir örgüt olduğuna işaret ediyor. Özellikle Cihan Harbi’nin çıkmasına yakın bir dönemde Harbiye ve Maarif Nezaretleri, Enver Paşa’nın yönetiminde her Türk okulunda bir izci derneği kurulması yolunda çalışmalar yürütülmüştür (Gencer 2003: 89). Fakat sonraki gelişmeler Harbiye Nezareti’nin izciliğin amaçlarını gerçekleştirmede cılız kaldığını düşünerek izciliği de kapsayan bir üst kuruluş teşkil etmiştir: Osmanlı Güç Dernekleri.

3.3. Cihan Harbi Evresinde İzcilik Hareketi: Asker Evlatlar

Harb-i Umumi’de İzciler

Cihan Harbi’nde izcilerin nasıl bir sorumluluk üstlendiğinin izlerini sürmek mümkündür. Teşkilat-ı Mahsusa’nın Kafkas Cephesi’ndeki faaliyetlerini anlatan Arif Cemil, anılarında, Arhavi ve civarında gençlerden bir teşkilat meydana getirmeye çalıştıklarını, bu teşkilata girecek olan gençlerden sevkியatta, posta işlerinde, istihbaratta ve Hilal-i Ahmer hizmetlerinde istifade etmeyi amaçladıklarını ifade ettikten sonra bu teşkilatın kurulması için İstanbul Katib-i Mesullerinden ve İstanbul’da izcilik teşkilatını genişletmeye uğraşan bir veya iki zatın görevlendirildiğini belirtmektedir. Bu

bilgilerden hareketle, Kafkas cephesinde Teşkilat-ı Mahsusa'nın farklı şekillerde izcilerden istifade etmeye çalıştığı söylenebilir (Akcan 2015: 176).

Çanakkale Cephesi'nde savaşın bütün şiddetiyle devam ettiği 1915 yazında, Donanma Mecmuası'nda çıkan bir makaleden hareketle Akcan, “Osmanlı İzçileri Başbuğu” Harbiye Nazırı Enver Paşa'nın teşebbüsü üzerine, “Büyük Orta”nın bir toplantı yaparak “*izcilerin orduda nafi ve mühim hizmetler*” ifa edebilmeleri için müzakerelerde bulunduğunu aktarıyor. Makalenin devamında, Akcan izciliğin gayesinin “*şerefli adam namzedi*” yetiştirmek olduğu, izcilerin gerektiğinde vatanlarına hizmet etmek için ant içtikleri hatırlatıldıktan sonra, izcilerin orduda yapacakları hizmetleri “*tayin ve tahdit*” için müzakerede bulunan Büyük Orta'nın bu husustaki mütalaasına vakıf olunmadığı, buna dair bir beyanda bulunulmayacağını belirtiyor. Ancak izcilerin, gönüllü olarak cepheye katılabilecekleri gibi bundan daha ziyade emirberlik, postacılık, ilk yardım, hastabakıcılık gibi cephe gerisi hizmetleri üstlenebilecekleri, bunların yanı sıra sahillerin tarassut müfrezlerinde ve şehirlerin muhafaza bölüklerinde görev alabilecekleri sonucuna varıyor. Sonrasında ise izcilerin açıkça, orduda hizmet etmeye davet edildiğini esasen, daha savaş başlamadan önce, izcilere burada sıralanan hizmetlerle ilgili talimler yaptırıldığını aktarıyor (Akcan 2015: 177-178). Bu da gösteriyor ki izcilerden cephe gerisi hizmetleri için istifade yoluna gidilmiştir.

Cihan Harbi evresi gibi kritik bir dönemde kamusal alanın vatanseverlik ve milliyetçilik temalarıyla bezenmiş bir biçimde önemli ölçüde genişlemesini sağlayacak propagantif ve militarist derneklerin gerekliliği fikri Osmanlı siyasi eliti arasında genel kabul görmüştür. Bu açıdan bakıldığında Güç Dernekleri ve Genç Dernekleri'nin teşkili düşüncesi böyle bir ortamda tartışılmıştır. Esas olarak teşkil edilecek yapılanmaların siyaset üstü ve sadece milli çıkarlara hizmet eder olması istendiği halde, derneklerin kurucu ve faal üyelerinin çoğu ittihatçı çevrelerden gelmiştir.

Osmanlı Güç Dernekleri

Güç Dernekleri, tarihsel süreç içerisinde gençlik kuruluşları açısından önemli bir dönüm noktasıdır. Balkan Savaşları'nın yarattığı etki ve yaklaşan Cihan Harbi'nin ayak sesleri; izcilik ile başlayan çizgiyi kurumsallaştırarak yaygınlaştırmakla birlikte, askeri bir kisveye de büründürmüştür (Toprak 1998: 19). Osmanlı Güç Dernekleri, 1914

yılında İstanbul’da kurulmuştur. Gençleri maddeten ve manen vatan müdafaasına hazırlamak, ölünceye kadar kavi ve sağlam bir vatanperver hasletini muhafaza etmelerini temin etmek amacını güden Osmanlı Güç Dernekleri, mecburi ve ihtiyari olmak üzere iki farklı yapıya dayanmaktadır. Buna göre Güç Dernekleri; tüm resmi okullarda, medreselerde ve resmi müesseselerde zorunlu olarak kurulacaktır. Cemaat mektepleriyle özel okullarda ve okullar dışı kurumlarda ise, isteğe bağlı olarak kurulabilecektir. Gerek mecburi, gerekse ihtiyari şekilde kurulsun, denetim Harbiye Nezareti’nde olacaktır (Tunaya 1998: 465). Başka bir deyişle derneğin mekteplere yönelik kısmı, “*Osmanlı Mektep Gücü*”; mektebin dışında kalan kısmı ise “*Osmanlı Gücü*” olarak planlanmıştı. Osmanlı Güç Dernekleri’nin teşkilat yapısı en altta Askerlik Şubeleri’nden başlayarak Harbiye Nezareti’ne kadar uzanan hiyerarşik, sıkı bir askeri yapıya sahipti. Askerlik çağına gelmemiş, mektep dışındaki gençliği askerliğe ısındırmaya, onlar için askerliği cazip hale getirmeye dönük birtakım ödüller ihtiva ediyordu. Buradan da görüldüğü üzere Osmanlı yönetici elitinin İzcilik dahil gençlik örgütlerini denetim altına alma arzusunu, bu tür paramiliter örgütlerin ve bu çerçevede açığa çıkan toplumsal enerjilerin merkezi olarak belirli milli hedeflere gerektiği şekilde yönlendirilmesi eğilimiyle ilişkilendirilebilir.

Osmanlı Güç Dernekleri’nin hazırlık şubesi olarak nitelenen izcilik derneklerine on iki yaşından on yedi yaşına kadar, asıl Güç olan Dernekleri’ne ise on yedi yaşından büyük olan Osmanlılar kabul edilecektir. Derneklerin eğitim sırasında kullanacakları silah ve cephane Harbiye Nezareti’nce sağlanacaktır. Ordunun talim arazisi, atış meydanları ve benzeri eğitim alanları, Osmanlı Güç Derneklerine açılmıştı. Eğitim için gerekli subay, astsubay ve neferler de, derneklerin hizmetindedir (Toprak 1985: 534). Beşikçi; Güç Dernekleri’nin yapılanma ve yönetiminde etkili olan unsurun Harbiye Nezareti olduğunu, buna karşın sürecin gönüllü bir katılım ayağının da olmasına dikkat çekerek, bu durumun örgütsel yapının askeri rengini azaltan bir gönüllülüğe değil, aksine o renge sivil bir katkı yapacak türden bir oluşum içerdiğinin altını çizmektedir (Beşikçi 2009: 56).

Sarısaman ise, Güç Dernekleri resmi mekteplere bir mecburiyet getirirken bunun dışındaki gençliği hemen hemen serbest bırakmış olduğundan okul dışı gençliği

derneklere dahil edemediğinden bahsediyor. Ayrıca Bu derneklerin yeterince teşkilatlanamamasının sebeplerinden birisi de ayrı bir kurum olarak veya Müfettiş-i Umumilik şeklinde fiilen bağımsız ve yetkili bir merkezin bulunmamasına bağlıyor. Sonuç olarak Güç Derneklerinin Osmanlı Devleti'nde böylesine geniş çaplı bir gençlik teşkilatı hususundaki ilk uygulama olduğundan tecrübesizlikten bir sonuca varılamadığına kanaat getirmektedir. Bu yüzden de beklenen neticelerin elde edilemediğini ve Güç Dernekleri'nin kapatılarak yerine Osmanlı Genç Dernekleri'ne bıraktığını işlemektedir(Sarısaman 1998: 835) .

Beşikçi Osmanlı Güç Dernekleri'ni sürekli “savaş” ve “*topyekun seferberlik*”le bağlantılı olarak değerlendirip, bu tür derneklerin gençliği savaş için seferber etmek amaçlı kurulduğuna dikkat çekmiştir. Yani yaklaşan bir savaş öngörüsünden hareketle gençliği seferber etme, savaşa hazırlama maksadıyla kurulmuş olduğu sonucuna varmıştır (Beşikçi 2009: 63). Sanem Yamak Ateş ise, Osmanlı Güç Dernekleri ile ilgili Sarısaman ve Beşikçi'nin yaklaşımlarına katılmakla birlikte; Farklı olarak Osmanlı Genç Dernekleri'nin kurulmasını ve bu teşkilatın okul dışına önem vermesini, Güç Dernekleri'nin istenen düzeyde örgütlenememesine ve beklenen faydanın sağlanamadığına dikkat çekmiştir (Ateş 2012: 342).

Akcan ise, yukarıdaki çıkarsamalardan farklı olarak Güç Dernekleri hakkındaki anlatımını Balkan Harbi'nde ordusu çöken, vatani savunmasız kalan bir memlekette, elde kalan vatani korumayı amaçlayan bir düşünce üzerinden kurgulamaktadır. Ona göre; Güç Dernekleri Osmanlı Ordusunda Enver Paşa ile başlayan ıslahat sürecinin bir parçasıydı. Akcan, Osmanlı vatandaşlarının fiziki gücü ve askeri kabiliyetinin yükseltilmek istenmesinin izdüşümü olan bu derneklerin her an vatan müdafaasına hazır milis gücü figürünü çizdiğini ima ettikten sonra millet-i müsellahaya ulaşmanın yolu olarak tarif ediyordu (Akcan 2015: 212).

Güç Dernekleri'nin en önemli faaliyetleri, eğitim etkinlikleri olarak öne çıkmaktadır. Beden eğitiminin önem veren ve bedensel gelişimi hedefleyen dernek, öncüllerinden farklı olarak eğitim programına silahlı eğitim öğretimini de koymuştur. Uygulanacak programda verilecek eğitim, silahsız ve silahlı talimler olmak üzere iki

kategoride toplanmıştır. Buna göre, silahsız talimlerde öğrencilerin vücut geliştirmeye önem vermeleri ve çeviklik becerileri kazanmaları hedeflenmiştir. Bunlara ek olarak harita kullanmak, arazi şekillerini tanımak, arazide yön ve iz bulmak gibi açık araziye tanıma faaliyetleri de silahsız eğitim kategorisindedir. Silahlı hareketlerin esasını ise, silahla nişancılık eğitimi oluşturmuştur ve bu eğitimin gerçek silahlarla verilmesi öngörülmüştür (Beşikçi 2009: 58).

Cihan Harbi öncesi kurulan Güç Dernekleri, seferberlik ve savaş koşullarının ağır etkisi altında beklentileri karşılayamamıştır. Bu nedenle de yerlerine daha kapsamlı, yaygın, etkin olması planlanan ve Alman modelinden esinlenen Genç Dernekleri kurulmuştur (Toprak 1985: 96). Beşikçi'ye göre Güç Dernekleri'nin beklentileri karşılayamamalarının temel sebebi, dernek organizasyonunun okul sisteminin bir parçası olarak kurgulanmış olmasıdır. Eğitim, disiplin ve militarizasyon sürecinin mükemmel bir uyum içerisinde kurgulanmasına karşın, sadece eğitim kurumları üzerinden tatmin edici büyüklükte bir kitleye ulaşmanın zor olduğuna dikkat çeken Beşikçi; Osmanlı eğitim sisteminin altyapısal gelişmişlik düzeyinin buna imkan sağlayacak bir düzeyde olmamasına işaret etmektedir (Beşikçi 2009: 62). Sonuç itibarıyla, Osmanlı Güç Dernekleri, büyük ölçüde kağıt üzerinde kalan, tatbikat safhasına geçirilme fırsatı elde edilemeyen bir teşkilatlanma örneği olarak tarihe mal olmuştur. Netice itibarıyla, Osmanlı Güç Dernekleri, büyük ölçüde kağıt üzerinde kalan, tatbikat safhasına geçirilme fırsatı elde edilemeyen bir teşkilatlanma olarak kalmıştır.

Osmanlı Genç Dernekleri

Paramiliter yapılanmalar konusunda yeterince donanıma sahip olamayan Osmanlılar, dönemin dış politika eğilimleri doğrultusunda dışarıdan uzmanlar temin ediyordu. Cihan Harbi öncesinde İngiltere ile yakınlaşma neticesinde İzçiler Ocağı'nın teşkilini İngiliz asıllı Mösyö Harold Parfitt'e yaptıran İttihat ve Terakki Partisi, ardından ibre Almanya'ya dönünce Osmanlı Ordusu'nda 1883'ten beri görevli olup devletin askeri düşüncesinde önemli etki bırakan Mareşal von der Goltz'ün önerisi üzerine Osmanlı ordusunu güçlü, sağlıklı, fikren ve bedenlen savaşıma güç ve kabiliyetine sahip neferlerden oluşan bir ordu olarak savaştaki etkinliğini ve başarısını arttırmak ve gençleri eğiterek orduya dahil olmadıkları halde bile tıpkı Alman gençleri gibi cephe

gerisindeki hizmetleri başarıyla yerine getirerek ordunun başarısına katkıda bulunmak amacıyla hem danışman-eğitmeni, hem de genel müfettişi olarak daha öncesinde ne Osmanlı ordusuyla bir ilişkisi olan ne de Osmanlı topraklarında bulunan ve bir dönem Almanya'nın Stuttgart bölgesinde Alman Genç Dernekleri bünyesinde faaliyet yürüten Alman subay Heinrich Leonhard Emanuel von Hoff'u (1868-1941) Osmanlı Genç Dernekleri'ni teşkil etmek için getirdiler (Gencer, "Hoff, Heinrich Leonhard Emanuel von", 1914-18- Online International Encyclopedia Of The First World War, Erişim Tarihi: 1 Eylül 2015).

Genç Dernekleri, 4 Nisan 1332 (17 Nisan 1916) tarihinde İstanbul'da kurulmuştur. Kurucu ve yönetici kurul üyeleri şu isimlerden oluşmaktadır: Umumi Müfettiş statüsüyle Miralay Von Hoff; muavin statüsüyle Asım Bey; üye statüsüyle Tahir Bey, İzzet Bey, Ziya Bey, Vedat Bey, Münir Bey, Şaban Bey (Tunaya 1998: 460). Yeni yapılanma, Alman Genç Dernekleri (Kaiserlich Deutsche Jugendvereine) örgütlenmesinden esinlenilerek oluşturulmuştur (Balcıoğlu 2001: 184). Beşikçi'nin aktardığına göre, Genç Dernekleri örgütlenmesini öneren ilk isim, Mareşal Colmar Freiherr von der Goltz'tur. Goltz'un 1916'da ölümünün ardından, örgütlenme işini üstlenen kişi ise Alman Genç Derneklerinde Goltz ile birlikte uzun süre çalışmış bir Alman subayı olan Von Hoff olacaktır (Beşikçi 2009: 65). Aldığı davet üzerine Türkiye'ye gelen Von Hoff, miralay rütbesiyle Osmanlı Genç Dernekleri Müfettiş-i Umumiliği'ne getirilmiş ve çalışmalara başlamıştır. Kendisine yardımcı olarak, Mekatib-i Umumiyye Genç Dernekleri Müfettişi unvanıyla Selim Sırrı Bey ve Müfettiş-i Umumi Vekili sıfatıyla Mustafa Asım Bey verilmiştir (Toprak 1985: 535).

Müfettiş-i Umumi tesis edilerek göreve başlamasının ardından, ilk olarak ülkenin koşullarına uygun bir talimatname oluşturan Von Hoff; yeni yapılanma içerisinde hedef kitleyi okula gidemeyen, taşralı gençler olarak belirlemişti. Genç Dernekleri Müfettiş-i Umumiliği, öncelikle dernek faaliyetlerini açıklayan kitapçıklar yayımlamış, ardından aylık Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası'nı (OGDM) çıkarmıştır. 26 sayı yayımlanan bu derginin amacı; Osmanlı gençlerinin sağlam, tetik ve faal olma bilinci aşılmasıdır. Eğitim faaliyetlerinin büyük bölümünü Selim Sırrı Bey ile Von Hoff üstlenmiştir. Dernek, ilk etapta rehberlerin yetiştirilmesi sürecine de ağırlık

vermiştir. Bu tempo ile kısa süre içerisinde üç bin kadar rehber yetiştirmiştir (Toprak 1985: 536). Oluşturulan yeni yapıya göre Genç Dernekleri'nin amacı; Osmanlı gençliğini sağlam, her türlü zorluğu mütehammil, itaatkar ve seciye sahibi yetiştirmek, bu suretle ülkeye mesut bir gelecek hazırlamak amaçlı faaliyetlerde bulunmaktadır (Balcıoğlu 2001: 187). Dernek bu amaçlar doğrultusunda Osmanlı gençliğini, Harbiye Nezareti'nin güdümünde zorunlu milis derneklerinde yapılandırmıştır. 12-17 yaş arası gençler Gürbüz Derneği altında, 17 yaşında olanlar ve daha büyük olanlar ise Dinç Derneği kapsamında örgütlenmiştir (Tunaya 1998: 460). Kurulan yeni sisteme göre, Müslüman ya da gayr-ı Müslim tüm Osmanlı uyruğu gençlerinin bu derneklere katılmaları zorunluydu. Bu yükümlülük, gençlerin fiilen silah altına alındığı tarihe kadar sürüyordu (Toprak 1985: 535). Harbiye Nezareti'nin himayesi altında faaliyetlerine başlayan Genç Dernekleri Müfettiş-i Umumiliği'nin hazırladığı çalışma programı şu şekildedir:

- 1- Müfettişlik; birincisi derneklerin yararlarından, ikincisi talimatnameyi içeren, üçüncüsü sağlığı koruma konusunda üç mecmua neşredecektir.
- 2- Müfettiş-i umumi, Anadolu'da bir seyahat ile çeşitli şehirlerde konferanslar vermek suretiyle rehberleri aydınlatacaktır.
- 3- Vilayetlerden ve livalardan İstanbul'a vali veya mutasarrıflar tarafından seçilecek birer öğretmen gönderilerek bunlara, Darülfünun konferans salonunda on gün süre ile konferans verilecektir.
- 4- Vilayet Genç Dernekleri, birer rehber-i umumi tarafından idare edilecek; rehber, rehber muavinleri buna bağlı olacak, livalarda da aynı yetkiye sahip birer baş rehber bulunacaktır (Balcıoğlu 2001: 188).

Beşikçi; Genç Dernekleri'nin kuruluş ve işleyiş mekanizmasının merkeziyetçi bir nitelik arz ettiğine ve kontrol sistemine dayandığına değinerek, bu sistem ile oluşturulmak istenen gençlik modelinin en temel özelliğinin itaat kavramı çevresinde şekillendiği tespitini yapmaktadır (Beşikçi 2009: 69). Beşikçi'nin aktardığına göre; “*nizam ve intizama ve emre itaata alışmak*” derneğin gençlerden beklediği temel gelişmedir. Söz konusu itaat kavramının istem dışı değil, otoriteye karşı görev bilinciyle, “gönüllülük” içeren bir uyum süreci olduğunun altını çizen Beşikçi; bu tür de

bir itaat kavramı ile amaçlanan hedefin dayanışmacı bir iş bölümü ruhunu topluma yaymak olduğunu ifade etmektedir (Beşikçi 2009: 70).

Genç Dernekleri'nin Gürbüz Dernekleri ve Dinç Dernekleri altında yaş temeline dayalı bir kategorik ayrıştırmaya dayandığına yukarıdaki paragraflarda değinilmiştir. Bu bağlamda, söz konusu ayrımın, hedef kitleye verilecek olan eğitim sürecinde de farklılıklara yol açtığına altını çizmekte yarar vardır. Gürbüz yapılanması, 12-17 yaş grubunda, ilk ve orta dereceli okul çağındaki okullu-okulsuz gençleri daha uzun vadeli bir beden terbiyesi ve militarist zihniyet çerçevesinde eğitme amacı gütmektedir. Dolayısıyla eğitim sürecinde görev yapacak olan rehberler, okul öğretmenleri ya da yerel yönetim birimleri tarafından atanacak sivil kişiler olarak belirlenmiştir (Toprak 1985: 535). Dinç yapılanması ise; yaş grubu olarak askerlik hizmetine yaklaşmış on yedi yaş ve üzeri gençleri, savaş koşullarının ivedi ihtiyaçları göz önüne alınarak doğrudan askerliğe hazırlamak amacı güden bir eğitim mantığı gütmüştür. Örgütlenme ve faaliyete geçirilme sürecinde, kolordu komutanları ya da askerlik şubesi reisleri görev alırken; sevk ve idare sürecini, kara ve deniz subaylarıyla sıhhiye ve jandarma subayları ya da astsubaylar üstlenmiştir (Balcıoğlu 2001: 191) .

Genç Dernekleri eğitimlerinde; baş hareketleri, kol hareketleri, gövde hareketleri, bacak ve ayak hareketleri, koşu talimi, sıçrama talimi, tırmanma talimi, taş atma talimi, toplu piyade talimleri, yürüyüş talimleri, araziden istifade, tarassuf, keşif rapor, avcılık, talimi, emirlerin telakkisi ve tekrarı, tahmin-i mesafe, nişanendaht talimi yer almıştır. Nişan talimi, yalnız Dinç grubuna yaptırılmıştır. Piyade talimlerinde mangalarla kol oluşturmak, savaş safına geçmek, sağdan saymak, dörder saymak, komuta ile manga kolunda yürümek ve durmak, çark yapmak gibi temel askerlik bilgisi öğretilmiştir (Toprak 1985: 536). Genç Dernekleri'nin üniforması, haki renkli ceket ve kısa pantolondan oluşmaktaydı. Dinçlerin yakalarının üzerinde mensup oldukları mahalli derneğin ismi yazılmaktaydı. Ayrıca dolak sarılıyor, bağlı ayakkabı giyiliyor, kaput, arka çantası ve su matarası taşınıyordu. Gürbüzler ise, sağ kollarında beyaz bir pazubant taşımaktaydılar. Bunun üzerinde mahalli dernek ismi yer alıyordu. Genç Dernekleri bölük ve müfrezelerinin Osmanlı bayrağı taşımalarına izin verilmişti. Bayrakların üzerine, Gürbüzler ve Dinçler ibareleri yer almaktaydı (Toprak 1985: 536).

Kısa sürede faaliyet ağını genişleten dernek, 1917 yılına gelindiğinde ülke çapında yedi yüz altı şubeye ulaşmıştır (Balcıoğlu 2001: 192). Derneklerde eğitim gören gençlerin toplam sayısı bilinmemekle birlikte, kimi şubelere devam eden gençlerin sayısı bölük pörçük de olsa bir fikir vermektedir. Beşikçi'nin aktardığına göre; 1917 yılı içerisinde Bursa vilayet merkezi ve civarındaki şubelerde 8000 genç, Biga ve havalisinde 5168 genç, Samsun sancağındaki derneklerde ise 7184 genç faaliyetlere katılım göstermiştir (Beşikçi 2009: 79).

Sadık Sarısamam, Genç Dernekleri'nin askerliğe bakan yüzünü kabul etmekle birlikte Genç Dernekleri faaliyetlerinin kesinlikle bir askerlik hizmeti olarak kabul edilemeyeceğini, Genç Dernekleri'nin askerlik öncesi bir kurs niteliği taşıdığını belirtmektedir (Sarısamam 2000: 467). Genç Dernekleri'nin eğitimle ilgili yönüne işaret eden Sarısamam, bu ilgiye ve dernek yöneticilerinin söylemlerine rağmen, Genç Dernekleri'nin okul olarak kabul edilemeyeceği kanaatindedir. Ona göre, haftada birkaç saat hem de açık havada eğitim- öğretim veren okul düşünülemezdi. Genç Dernekleri olsa olsa, insanları sosyal hayata hazırlayan ve kendileri için lüzumlu olan bilgileri veren bir kurs ve yaygın eğitim faaliyeti olabilirdi. Sarısamam, bu dernekler gerekli miydi? sorusuna savaş içerisinde askerliğe hazır bir gençlik yetiştirmek açısından olumlu cevap vermekte; Genç Dernekleri'nin atıl bir potansiyeli harekete geçirdiğine, gerek yardımcı hizmetlerde gerekse menzil hareketlerinde ve cephede faydalı bir hale getirdiğine temas etmektedir (Sarısamam 2000: 470).

Mehmet Beşikçi ise, Genç Dernekleri'ni, savaş içerisinde ihtiyaç duyulan asker ve insan gücünün seferber edilmesinde ve ittihatçı hükümetin milliyetçi-militarist düşüncelerinin topluma aktarılmasında bir aracı örgütlenme olarak değerlendirmiştir (Beşikçi 2009: 52). Beşikçi, Genç Dernekleri'nin kurulmasını ve faaliyetlerini, savaşın doğurduğu ivedi ihtiyaçları karşılama, topyekun seferberlik gibi pratik ihtiyaçlara odaklanarak ele almıştır. Balcıoğlu, II. Meşrutiyet'ten sonra Osmanlı İmparatorluğu'nda ülke savunmasına yardımcı olmak amacıyla birçok gençlik kuruluşu meydana getirildiğini, bunlar içerisinde amaca en çok hizmet edeninin Osmanlı Genç Dernekleri olduğunu ifade etmiştir (Balcıoğlu 2001:).

Sanem Yamak Ateş de Genç Dernekleri'nin daha ziyade savaşa hazırlamak, askere hazırlamak, cephenin ihtiyaçlarını karşılamak gibi militer yönünü öne çıkarmıştır (Ateş 2012: 536). Yamak'a (2012: 530) göre, İttihat ve Terakki, Balkan Savaşları sonrasında Osmanlıcılığın iflası ile Türk milliyetçiliğini benimsemiştir. Çalışmasının geneli boyunca bu iddiayı işleyen Yamak, İzçiler Ocağı, Türk Gücü, Güç Dernekleri, Genç Dernekleri gibi örgütlenmelerin resmi metinlerinde ittihatçı isimlerin yer almasından hareketle bütün bu örgütlenmeleri haklı olarak İttihat ve Terakki'nin desteklediğini ifade ediyor.

Akcan'a (2015: 304) göre, Osmanlı Genç Dernekleri, Balkan Mağlubiyeti'nden hemen sonra ortaya çıkan bir düşüncenin, savaş içerisindeki tezahürüydü. Balkan Savaşları sonrasında, mazisinde çok parlak ve kuvvetli dönemleri olan Osmanlı Devleti'nin, Balkan hükümetlerine karşı koyamayacak kadar kuvvetten düştüğünün dönemin elitlerince anlaşıldığını söyleyen Akcan; Osmanlı Devleti'ni tekrar eski güç ve kudretine kavuşturmak için orduyu güçlendirmek, orduyu güçlendirmek için ise önce milleti güçlendirmek gerektiğine kanaat getirildiğini vurgulamıştır. Akcan, güçlü bir milletin, bedenlen, ruhen, fikren ve ahlaken yetişmiş bir gençlik kitlesiyle vücuda getirilebileceğine dikkat çektikten sonra İttihat ve Terakki Hükümeti'nin silah arkadaşlığının doğurduğu menfaat birlikteliği çerçevesinde, Osmanlı-Alman işbirliğiyle Osmanlı Genç Dernekleri adı altında yürürlüğe konduğu sonucuna ulaşmıştır (Akcan 2015: 304). Görüleceği üzere mevcut literatür; Genç Dernekleri'ne askeri yönden yaklaştıkları ve derneklerin bu yönünü ön plana çıkarmaya çalıştıklarını gibi bedenlen, ruhen ve ahlaken sağlam ve kuvvetli Osmanlı gençliğinin yaratılmak istendiğine de dikkat çekilmiştir.

1917 yılı sonlarına doğru İttihat ve Terakki, Genç Dernekleri ile doğrudan ilişki kurmayı tercih etmiştir. Balcıoğlu'nun aktardığına göre; İttihat ve Terakki Cemiyeti, dernek teşkili hakkında bazı noktaları görüşmek üzere Von Hoff ile irtibata geçmek istediğini bildirmiştir. İttihat ve Terakki'nin önder kadrosundan Bahaddin Şakir Bey, beraberinde Basri Bey, İdman Klübü Reisi olduğu halde Müfettişliğe gelerek, Von Hoff'a bazı tekliflerde bulunmuşlardır. Kendisine sunulan tekliflere Von Hoff:

“Ben bir askerim. Heyeti İslahiye’ye memuren buraya gönderildim. Vakıa Genç Dernekleri bugün doğrudan doğruya gençlere ait bir teşkilattır. Bununla beraber askeri bir heyet tarafından idare edilmesi gerekir. Çünkü Genç Derneklerinde herkes istediği gibi hareket ederse istenilen hedefe varılamaz. Disipline ve karşılıklı sevgiye ihtiyaç vardır. Yine bu teşkilata siyaset karıştırılması, maksadı büsbütün değiştirir. Bu bir cinayet olur. Ben sivil bir cemiyetin emriyle, siyasi maksat peşinde koşmam. Çünkü bir askerim. Eğer İttihat ve Terakki teklifinde ısrarlıysa ben namusu askeriyeyle lekelemeksizin yarın Almanya’ya hareket ederim” cevabını vermiştir (Balcıoğlu 2001: 192-193).

Bu gelişmeler sonucunda, Von Hoff’un görevine son verilmiş ve yerine vekaleten Mustafa Asım Bey getirilmiştir. Beşikçi; Bahaeddin Şakir ile Von Hoff arasındaki gerilimi, saldırganlık dozu artan bir ittihatçı milliyetçilik anlayışını siyasi bir inisiyatif olarak dernek teşkilatına hakim kılma çabasına karşı, askeri bir görev bilinci içinde kalmak isteyen ve halihazırdaki muğlak milliyetçilik anlayışını tercih eden bir irade arasındaki gerilim olarak nitelemektedir (Beşikçi 2009: 90).

Cihan Harbi’nin beklentilerin aksine uzun, çok cepheli, ülkelerin bütün kaynaklarını savaş için kullanma eğilimi gösteren ve sürekli olarak insan seferber etmeyi gerektiren bir yıpratma savaşı niteliğine dönüşmesi ile birlikte, muharebe kadar muharebe hazırlığı ve desteği de hayati önem kazanmış, cephe ile cephe gerisi iç içe geçmiştir (Beşikçi 2009: 59). Bu bağlamda, askere alındığında savaşa bedenen ve ruhen hazır bir gençlik, savaştaki başarının temel unsurlarından biri haline gelmiştir. Gençliğin savaş hazır hale getirilmesi süreci, askeri niteliğinin yanı sıra kamuoyunun savaşa bakış açısını yönlendirme ve kitlesel motivasyonu artırma gibi dışsal etkiler de yaratacağı için, siyasetçiler ve bürokratlar için yaşamsal önem taşımaktadır. Savaş öncesine dayanan izcilik uygulamalarının oluşturduğu birikim ile savaş yıllarının gündeme getirdiği eğitilmiş genç asker ihtiyacı, paramiliter kuruluşlara duyulan ihtiyacı arttırmıştır.

Genel bir toparlama yapacak olursak; 1913 Bab-ı Ali Baskını’nı takip eden yıllarda bir dizi yarı resmi paramiliter örgütün kurulmuş olduğunu görüyoruz. Önce 1914 yılının ilk aylarında İzçiler Ocağı daha sonra 1914 yılında Osmanlı Genç Dernekleri ve ardından Cihan Harbi’nin en kritik günlerinde 1916 yılında Osmanlı Genç Dernekleri teşkil edilmiştir. Bu üç dernek, vatanseverlik ve milliyetçilik eksenli siyasi

söylemleriyle Meşrutiyet yıllarında kamusal alandaki faaliyetlerin üzerine etki etmiştir. Mezkur dernekler aracılığıyla Osmanlı siyasi eliti, devlet- toplum ilişkisine yönelik organik bir anlayışın egemen fikir haline gelmesini sağlamaya çalışmışlardır. Dönemin Osmanlı yöneticileri bu üç derneği açıkça yarı-resmi kurumlar olarak değerlendirmiş ve faaliyetleriyle devleti tamamlayıcı bir niteliğe sahip olduklarını kabul etmiştir. Bu derneklerin üçü de yalnız merkez şubelerinin bulunduğu İstanbul’da değil imparatorluğun birçok vilayetinde gençlerin militer ve sosyal aktivitelere katılımını mümkün kılan geniş bir zeminin oluşmasına büyük katkıda bulunmuştur. Osmanlı siyasi eliti, gittikçe karmaşıklaşan iç ve dış siyasetin belirleyiciliğinde mümkün olduğu kadar geniş yığınların vatanseverlik ve milliyetçilik doğrultusunda politizasyonunu sağlamaya çalışmıştır. Genellikle Harbiye Nezareti’nin yarı-resmi uzantıları gibi çalışan bu dernekler gençliğin maddi ve manevi enerjisini milli çıkarlar doğrultusunda yönlendirebilmek için çaba sarf etmişlerdir.

3.4. Mütareke Döneminde İzci Teşkilatı

Mütareke Dönemi (1918-1923) gençliğinin performatif özelliği vatanseverlik ve milliyetçiliktir. Nitekim İTC uyguladığı politikalarla bunun temellerinin atmıştı. Bu dönemdeki bir gazetede çıkan yazı ile Osmanlı gençliğinin tasvirini sunarak başlayalım;

“Zavallı son Türk neslinin dili olsa da söylese, dünyaya geldiğinden beri neler gördü, neler çekti... ve kim bilir daha neler görecektir, neler çekecek. Zira vaktinden evvel kavrulmuş, vaktinden evvel ihtiyarlamış bu nesil için yakın veya uzak bir gelecekte rahat ve saadete benzer bir şey beklemek ham hayaldir. Bu günün gençleri rahat ve le dursun, hatta alelade bir hayata bile hazırlanmış değildirler. bütün gayretleri evvelden kırılmış ve bütün kabiliyetleri evvelden heba olmuştur. Doğru dürüst bir aile hayatı görmediler, doğru dürüst bir öğrenim aleminde bulunmadılar. Bilhassa mütarekeden beri büsbütün kendi başlarına bırakılmış her türlü himaye ve ihtimamdan mahrum bu gençler ruhi ve fikri tehzip itibarıyla acınacak bir perişanlık içindedirler. Biçare nesil arkasından çobanı önünden kösemeni kaybolan bir sürü gibi darmadağın oradan buraya buradan oraya koşuyor ve her gün biraz daha perişan oluyor”
(Yakup Kadri 22 Kasım 1920: 1)

Cihan Harbi’nin sona ermesi ve takiben işgallerin başlamasıyla Osmanlı’da izcilik farklı bir dönemine girmiştir. İşgal kuvvetleri, imparatorluk bünyesindeki unsurların da desteğini alarak, kendi çıkarlarına aykırı gördükleri her türlü askeri ve sivil teşkilatı yasaklamıştır. Bu yasaklardan Türk-Müslüman İzçiliği de nasibini almış,

izcilik adına okulların bünyesinde kurulu olan birkaç ocaktan başka bir şey kalmamıştır. Aşir, Mütareke Dönemi Türk izciliğini tam bir yurtseverlik imtihanı olarak tanımlamıştır.

“Bu oymaklarda çalışan temiz yürekli, yurda ve onu bütün yokluklara rağmen kurtarmağa savaşımlara bağlı Türk çocukları, bazen birlikte, bazen ayrı ayrı çıkarlar, dağların hür havasına karıştırdıkları vatan şarkıları ile düşman baskısının acısını unutmaya çalışırlardı” (Aşir 1938b: 2).

İstanbul hükümetinin çabalarıyla ocakların faaliyetleri işgal kuvvetlerine hoş görünecek şekilde düzenlenmeye çalışılmıştır. İzciler bu dönemde vatanperverane bir duruş sergilemenin yanı sıra (Aşir 1938b: 3) ulusal kimliklerin bir dışa vuruş biçiminde de faaliyet göstermişlerdir (Toprak 199: 22).

“İşgal yıllarında İzcilik azınlıkların genellikle siyasi olarak ve Türklere karşı güç gösterisi sekline dönüşerek uyguladıkları bir faaliyet olmuştur. Türk izcileri için ise bu dönem tam bir yurtseverlik imtihanına dönüşerek İstanbul’un moral değerleri yıkılmış halkı için zayıf da olsa bir nevi milli teselli kaynağı olarak faaliyetlerin yapıldığı yıllar olmuştur” (Kırşan,1937: 6).

YMCA¹¹² kayıtlarına göre İstanbul’da sekiz ayrı türde izcilik teşkilatı oluşturulmuştur. Her teşkilat kendi hazırladığı programlar dahilinde eğitimlerini sürdürmekle birlikte, İstanbul’da oluşturulan bir karma konseye (Boy Scout Council of İstanbul) de üye olmuştur. Bu konsey, izciliğe hizmet etmek ve ulusal gruplar arasındaki kaynaşmayı sağlamak amacıyla çeşitli faaliyetler yürütmüştür (Toprak 1998: 13). Amerikan İzci Örgütü, Robert Koleji bünyesinde teşkilatlanmıştır. 13 ve 16 yaş arası 46 üyeden oluşan üç grup halindeki örgüte bir Amerikalı başkanlık etmiştir. Üye olmak için haftada 5 kuruş ödeyen gençler, çarşamba günleri toplanıp bisiklete binmek, koşmak, oyun oynamak gibi çeşitli sosyal faaliyetlerde bulunmuşlardır. Gençlere bunun yanı sıra muhtelif konularda eğitim verilmiş ve testler uygulanmıştır. İngiliz İzci Örgütü, Londra’daki British National Headquarter tarafından tescilli iki gruptan

¹¹² YMCA (Young Men’s Christian Association), 19. yüzyılın son çeyreğinde Amerikan misyoner faaliyetlerinin bir uzantısı olarak kurulmuştur. 1881’den itibaren İstanbul’da faaliyet göstermeye başlayan dernek; sonraları İzmir, Adana gibi diğer Osmanlı kentlerinde de örgütlenmiştir. Çıkarılan çeşitli yayınlar ve düzenlenen organizasyonlarla, insanlara modern hayatın çeşitli değerlerini aktarmaya çalışmak; derneğin öncelikli amacı olmuştur (Toprak 1994: 8-12).

oluşturmuştur. İstanbul İngiliz İzci Oymağı ve Birinci Uluslararası İzci Oymağı adları altında faaliyet gösteren bu gruplar, yedi kişilik üç “patrol” dan oluşmuş ve bünyelerinde toplam 42 kişiyi barındırmışlardır. Gruba girmek isteyen izci adayları, 1 lira giriş ücreti ve 5 lira aidat ödemişlerdir. Yasları 12-18 arası değişen izciler, İngiliz mevzuatına göre oyunlar oynamış, kamplar kurmuş, çeşitli yüzme ve yürüyüş etkinliklerine katılmışlardır. Corpo Nazionale Grovani Exploratori Italiani adı altında İstanbul’da faaliyetlerini sürdüren İtalyan İzci Örgütü ise 1 Temmuz 1920’de kurulmuştur. Roma’daki ulusal merkeze direkt olarak bağlı olan örgüt, İtalyan Mektebi bünyesinde faaliyet göstermiştir. Herhangi bir organik bağı olmamasına rağmen İtalyan Harp Dairesi’nin de desteklediği örgüt, İtalyan İzci El Kitabı’nı kullanmıştır. Diğerleriyle mukayese edildiğinde yapılanma olarak daha paramiliter bir çizgide olduğu göze çarpan örgüt, 147 üyeden oluşmuştur. 8-12 yaş ve 12-20 yaş şeklinde iki gruba ayrılan izciler, haftada iki kez toplanmışlardır. Örgütün faaliyetlerini sürdürebilmesi için hamilere yıllık 1 lira bağış, izcilere ise yıllık 50 kuruş aidat ödemek zorunlu tutulmuştur. Ayrıca yayımlanan her bir izci gazetesi için de 30 kuruş ödenmiştir. Örgütün yerel bilgiler konusunda zayıf olmasına karşın, kıyafet ve etkinlikleriyle İstanbul’un en gözde izci örgütlerinden biri olduğu belirtilmiştir. İstanbul ve çevresinde faaliyet gösteren Musevi İzci Örgütü her birinde 50 izci bulunan, 9 gruptan oluşmuştur. Her grubun başında bir Scout Master, bir Assistant Scout Master, altı Chief Patrol Leader ve altı Patrol Leader görev yapmıştır. Ünlü Maccabees’in bir uzantısı olan örgüt, diğer izci örgütlerinin kitaplarını referans alarak eğitimlerini sürdürmüştür. Rus YMCA tarafından, Kırım’dan İstanbul’a kaçan Rus mültecilerinin çocuklarından oluşturulan Rus İzci Örgütü, yedi birim halinde faaliyet göstermiştir. İki Rus YMCA’da, ikisi Heybeliada’da, biri Rus Mektebi’nde, biri Rus Lisesi’nde, biri de Büyükdere’de olan gruplar toplam 140 izciden oluşmuştur. Bünyesinde ayrıca 8-12 yaş arası çocuklardan oluşan 90 kişilik bir yavrukurt teşkilatını da barındıran Rus İzci Örgütü, çalışmalarını İngiliz İzci El Kitabına göre yürütmüştür (Toprak 1998: 13-14-15-16-17-18-19; Johnson 2007: 241-242).

Mütareke yıllarının en kalabalık izci örgütlerinden biri olan Ermeni izci örgütü, 32 obadan oluşan 1000 üyeye sahip olan örgüt 6 yerde örgütlenmişti. 15 obaya mensup izcilerin yarısından çoğu yetim çocuklarıdır; diğer 17 obanın üyeleri 12 yerde

örgütlenen şehir halkındandır. Ermeni Erkek İzci Örgütünün 8 üyeden oluşan bir Yönetim Kurulu vardır; bu kurulun Onursal Başkanı Ermeni Patriği'dir. Üniforma dışında Ermeni İzcilerinin gerekli donanımları yoktur. Eğer üniforma bulabilseler bu örgüte katılacak daha pek çok delikanlı mevcuttur. 2 Kız Rehber obası kurulmuştur. Bir diğer izci örgütü ise Rumlar tarafından oluşturulmuştur. 12 grup halinde 2000 kişiyi bünyesinden barındıran örgüt, kent içi ve civarındaki okullarda, yetimhanelerde ve kulüplerde kendisine nüfuz alanı bulmuştur. Atina'daki Ulusal İzci Örgütü'nden direkt bağlantı kurulmamış olsa da, yerel Rum cemaatinin maddi ve manevi desteği alınmıştır. İngiliz izci el kitabının Rumcaya çevirisini kullanan örgüt, yürüttüğü faaliyetlerde askeri propagandaya varan aşırılıklar sergilemiş; bundan dolayı da eleştirilerek, faaliyetlerinde çeşitli kısıtlamalara maruz bırakılmıştır (Johnson 2007: 241). Bu teşkilat İstanbul dışında Anadolu ve Trakya'nın değişik şehirlerinde örgütlenmiştir. Yaslarına göre üzerlerinde çeşitli silahlar taşımaktadırlar. Rum İzci teşkilatı bulundukları bölgelerde güvenliği sağlama, koruma ve istihbarat gibi görevler yerine getirmektedir. Nitekim Zafer Toprak'ta bu teşkilatın militer tarafına dikkat çekmektedir; *“Rum izci Örgütüne gelen en temel eleştiri yapının askeri oluşu idi. Nitekim bu örgütün bu tür gösterilerini İstanbul Polis Müdüriyeti tarafından Mayıs 1921'de yasaklanmıştır”* (Toprak 1999: 26).

Osmanlı'daki değişik unsurların, Mütareke Dönemi içerisinde, izciliği, evrensel amaçlarının dışına çıkartarak, bir propaganda aracı haline getirmesi, Türklerin de gözünden kaçmamıştır. Nitekim 22 Ağustos 1919'da Mustafa Kemal tarafından “gayet mahrem” kaydı ile yayımlanan tamimde, *“zamanında Türkler tarafından yapılan fakat şimdi tam sırasıyken maalesef terk edilen”* izciliğin, İstanbul Rum Patrikhanesi'nde örgütlenen Mavri Mira adlı cemiyet tarafından nasıl kullanıldığı izah edilmiştir (Karaküçük 1999: 70).

“Ermeni Patriği “Zaven” Efendi de Mavri Mira heyeti tarafından satın alınmıştır. Rum mekteplerinin evvelce bizim yapıp ta tam şimdi sırası iken maalesef terk ettiğimiz, izci teşkilatları tamamen Mavri Mira Heyeti tarafından idare olunmaktadır. İstanbul, Bursa, Bandırma, Kırkkilise, Tekfurdağı ve bağlantılarında izci teşkilatı tamamlanmıştır. İzçiler yalnız çocuklar değildir. Yirmi yasını mütecaviz gençler de dahildir. Anadolu'da Samsun ve Trabzon, cephe tevzi mahallidir. Müsait bir halde bir yelkenli Yunan gemisi, istasyon halinde cephe ve silahlarla yüklü olarak bu mahallerde bulundurulacaktır. Ermeni hazırlığı da tamamen Rum hazırlığı gibidir. Mütareke dönemi, Türk izciliği için çok sıkıntılı geçmiştir. Ocakları

lağvedilen izcilerin bir kısmı Milli Mücadele'nin başlamasıyla cephelere koşmuş, bir kısmı ise çeşitli faaliyetlerle halkın moralini yüksek tutmaya ve sonraki dönemlerde kurulacak ocaklara zemin hazırlamaya çalışmıştır” (Bayrak 2009: 157).

Mütarekeden sonraki yıllar ise Türk izcilik hareketi için yeniden yapılanma dönemi olmuştur. Müslüman-Türk gençler, Mütareke Dönemi'nde sokak yürüyüşleri ve çeşitli faaliyetlerle bağlı bulundukları unsurların propagandasını yapan diğer gençler gibi kendi izci örgütlerini oluşturmaya başlamışlardır.

“Birçok zamanlardan beri memleketimizde Rum, Ermeni izcilerini görürken hangimizin kalbi çarpmamıştır? Hangimiz muntazam bir Türk izci grubu görmeyi istememiştir? Herkes, her selahiyetdar zat arzu ettiği teşkilatı yapmak için müsait zemin ve zaman bulamıyordu. Malum olan mevain zail olduğu ilk gün, ilk düşünce ve ilk iş iste bu oldu” (Keşşaf 4 Nisan 1339: 6-9).

Bu dönem içerisinde Galatasaray Lisesi'nde İngiliz Klod ve Alfred de Berry'nin rehberliğinde bir oymak beyi kursu açılmıştır. Burada yetişen oymak beylerinin çabalarıyla Kadıköy, Şişli ve Bakırköy gibi semtler de dahil olmak üzere İstanbul'un pek çok yerinde yeni oymaklar teşkil edilmeye başlanmıştır. Anadolu'da da izcilik örgütünün var olduğu bilinmektedir (Sarıhan 2004: 72). Milli Mücadele'nin sonlarına doğru sayısı iyice artan oymaklara ise İnönü, Sakarya gibi Türk cenahı adına kazançlı çıkılan muharebelerin adları verilmiştir (Aşır 1938b: 3; Toprak 1999: 26).

Milli Mücadele'nin sona erdiği ve Cumhuriyet'in ufukta görüldüğü sıralarda izcilik ile ilgili yeni yapılanmalara gidilmiştir. İstanbul Maarif Müdürü Saffet Bey'in önderliğinde bir büyük orta teşkil edilmiş ve yine özellikle İstanbul'daki mektepler ve sultanilerde örgütlenmeye başlayan izci ocaklarını bir çatı altında toplama amacıyla İstanbul Türk İzçileri Ocağı kurulmuştur (1 Mart 1923). Mustafa Kemal'in “*vatana yüksek seciyeli ve metin ruhlu gençler yetiştirilmesini temenni eylediğim İstanbul Türk İzçiler Ocağı'nın başbuğluk teklifini büyük bir hiss-i iftiharla kabul ediyorum*” ifadesiyle hamiliğini üstlendiği teşkilat, ilk toplantısını 22 Mayıs 1923'te Darulmuallimin-i Aliye konferans salonunda yapmıştır. Yine aynı tarihlerde Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti İstanbul Vilayeti Türk İzçiler Ocağı Nizamname-i Esasisi yayımlanmıştır (Toprak 1998: 19; Uzgören 2000: 30).

IV. BÖLÜM

4. SONUÇ

“*Osmanlı Devleti’nde izcilik Hareketi*” başlıklı bu çalışmada dönemsel analize gidilerek, toplumsal bir grup olarak gençliğin politik bir özneye dönüşümü kurgulanmaya çalışılmıştır. 20. yüzyılın sosyo-politik atmosferi göz önünde bulundurularak ulus-devlet modeli ile uyumlu gençlik mitinin ortaya çıkışındaki etkisi üzerinde durulmuştur. Militarist ideolojinin temel aldığı değerler olan disiplin, hiyerarşi, dayanıklılık, savaşkanlık ve mücadeleci yapının gençliğin gündelik hayatını nasıl şekillendirdiği üzerinde durulmuştur. Ulus-devlet modelinin siyasaya egemen olmasında savaşların tetikleyici rolü üzerinde durularak, bu durumun militarist bir paradigmanın oluşumuna ortam hazırladığına dikkat çekilmiştir. Egemenliğin ulus-devlet modeli bağlamında militer bir yapıya evrilmesi, sürekli savaş atmosferinin diri tutulmasını beraberinde getirirken, rijit milliyetçiliğin hakim paradigma olmasına zemin hazırlamıştır. Ayrıca yeni devlet oluşumunun askerlik kurumu üzerinden “*eril bir iktidar*” ürettiğine değinilmiştir.

1908 Devrimi ardından yaşanan çalkantılı dönem, Bosna- Hersek’in Avusturya tarafından işgali, Girit’in Yunanistan ile birleşmesi, Arnavutluk ve Yemen’de isyanların çıkması, İtalya’nın Trablusgarb’ı işgali ve son olarak Balkan Savaşları ile imparatorluğun çekirdek topraklarının büyük oranda yitirilişi, Osmanlı yönetici elit ve toplum nezdinde imparatorluğun geleceği hakkında endişelerin ciddi bir şekilde artış gösterdiği tespit edilmiştir. Bu ortamda, vatanperverlik ve milliyetçilik temaları etrafında bir siyasi propaganda faaliyetinin zuhur ettiği görülmüştür. Bu koşullarda meşrutiyetçi elit enerjisini vatanperver ve milliyetçi çizgilerde paramiliter örgütler kurmaya hasretmiş ve Osmanlı gençliğini bu doğrultuda politize etmeye yönelmiştir.

Osmanlı Devleti’nde paramiliter derneklerin “*izcilik dahil*” incelendiği bölümde, “*topyekun savaş*” olgusunun ülkede yarattığı savunma ve müdafaa gücüne

yöneliş işlenmiş, 1910'lardan 1923'lere uzanan dönemde Osmanlı yönetici eliti ve aydınlarının bu konuda kaleme aldığı yazılar ve makaleler değerlendirilerek, idealize edilen gençlik miti ortaya koyulmaya çalışılmıştır.

İzcilik hareketi programı kapsamında gençlere aşılarmaya çalışılan askerlik ruhu ve vatanseverlik olgusu ön plana çıkarılarak izci oymaklarının düzenlediği kamplar vasıtası ile bu durumun pekiştirildiği işlenmiştir. Dönemin spor zihniyetinin askeri düşünüşe sahip olduğu vurgulanmış ve küçük yaştan itibaren vücut sağlamlığının vatan savunmasındaki etkisini dile getiren metinler üzerinden yeni yurttaş inşasının küresellik boyutuna dikkat çekilmiştir. Osmanlı'da ideolojik aygıtlar aracılığıyla gençliğin inşası dünyadan farklı olarak değerlendirilmemelidir. Cihan Harbi evresinde, başta Avrupa olmak üzere bütün dünyada gençlik üzerine yürütülen politikalarla karşılaşmaktadır. Savunma noktasında önemli potansiyele sahip olan gençlik, tüm dünyada ideolojik aygıtlar aracılığıyla ulusal çıkarlar doğrultusunda “*millici*” bir zihniyetle inşa edilmektedir. Osmanlı'da da siyasal elitler, ülkenin geleceğini güvence altına alma noktasında gençliğin desteğine ihtiyaç duymaktadır. Nitekim gençliğin, üretici ve savaşkan kabiliyete sahip olması, onu bir güç unsuruna dönüştürmüştür.

İmparatorluğun son döneminde dinamik güç olarak gençliğin keşfinde, Balkan Harbi'nin önemi üzerinde durularak, bundan sonraki süreçte kurulan paramiliter dernekler aracılığıyla gençliğin politik inşasının siyasal elitlerin kontrolünde gerçekleştirilmeye çalışıldığına dikkat çekilmiştir. Ancak, inşa işinin tarihsel olarak karmaşık bir döneme denk düşmesi yarıda kalmasına yol açmıştır. Milliyetçiliğin toplumsala nüfuzu bakımından, taşra kesimindeki nüfusun militer ideolojideki önemi vurgulanarak, Cihan Harbi esnasında vücut bulan paramiliter derneklerin varlığı anlamlandırılmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın neticesinde iktidarın, modern devlet siyasetinin temel unsuru sayılan disiplin ile her genci çalışkan ve itaatkar bir siyasi özneye dönüştürmenin çabasında olduğu görülmüştür. İzcilik hareketinin Balkan Harbi'nde alınan mağlubiyetin ertesinde, gençleri fiziksel ve ruhsal açıdan askere hazırlamak için Alman modeli eksenli militer formasyonlar ürettiği görülmüştür. Bunda sosyal-darwinist fikirler, asker-millet yaratma amacı, gençlerin fiziksel ve ruhsal açıdan savaşmak için yetersiz oldukları ve bu sorunu ortadan kaldırmak için terbiye-i bedeniye, izciliği, askeri

talimleri esas alan ve vatanperverliği, kahramanlığı, savaşkanlık ruhunu aşılayan bir eğitimin gerekli olduğu yönünde dönemin yönetici ve aydınları tarafından ileri sürülen görüşler ve yaklaşmakta olan Cihan Harbi'nin etkili olduğu görölmüştür. İktidar tarafından Harb-i Umumi esnasında savaşın acil ihtiyaçları doğrultusunda, tüm gençlerin zorunlu üyeliğini gerektiren izcilik hareketinden daha kapsamlı ve etkin bir örgütlenme çabasına girildiği gözlemlenmekle birlikte savaş koşullarında, örgütlenme ve faaliyet açısından sıkıntıların oluşması bu tür yapılanmaların istenilen düzeyde sonuç vermediği kanısına varılmıştır.



KAYNAKLAR

1. Arşiv ve Eski Harfli Kaynaklar

A)Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA):

BOA, 23/Ca/1332 (Hicri) Dosya No: 187 Gömlek No :57 Fon Kodu :MV.

BOA, 22/Z /1332 (Hicri) Dosya No: 194 Gömlek No :34 Fon Kodu :MV.

BOA, 27/C /1332 (Hicri) Dosya No: 22 Gömlek No :1332 Fon Kodu :İ..MF..

BOA, 19/N/1332 Dosya No: 200 Gömlek No: 23 Fon Kodu MF.NKT.

BOA, 17/Ş /1332 Dosya NO: 22 Gömlek No.: 58 Fon Kodu DH. EUM. LVZ.

BOA, 23/B/1332 Dosya No: 86 Gömlek No: 58 Fon Kodu: DH. EUM. MH..

B) Nizamname, Talimatname vb. Kaynaklar:

İzciler Ocağı Nizamnamesi (23 Nisan 1914). *İkdam*, No: 6167, 10 Nisan 1330, s. 3

İzciler Ocağı Nizamnamesi (27 Nisan 1914). *İdman*, Sayı: 28, 14 Nisan 1330, s. 437-439.

İzciler Ocağı İç Nizamnamesi (27 Nisan 1914). *İkdam*, No: 6171, 14 Nisan 1330 (27 Nisan 1914), s. 3.

C) Eski Harfli Gazete ve Dergilerde Yer Alan Haber, İlan ve Makaleler:

a)Haber ve İlanlar:

“Adana Dar-ül-muallimin İzcileri” (7 Haziran 1914). *İkdam*. No: 6211. 24 Mayıs 1330. s. 1.

“Beyrut İzcileri” (1 Temmuz 1914). *İkdam*. No: 6236. 18 Haziran 1330. s.1-3.

“Boy Skavt (İzci) Teşkilatı” (22 Nisan 1914). *Tanin*. No: 1914. 9 Nisan 1330.

İkdam (22 Nisan 1914). No: 6166. 9 Nisan 1330.

“İzciler” (19 Temmuz 1914). *İkdam*. No: 6254. 6 Temmuz 1330. s. 2.

“İzciler Harcırahı” (19 Temmuz 1914). *İkdam*. No: 6254. 6 Temmuz 1330. s. 2.

“İzciler Ocağı Teşkilatı” (23 Nisan 1914). *İkdam*. No: 6167. 10 Nisan 1330. s.3.

“İzcilerimiz” (30 Nisan 1914). *Tasvir-i Efkar*, No: 1064, 17 Nisan 1330, s. 4.

“İzcilerin İçtima‘ı” (13 Mayıs 1914). *İkdam*. No: 6187. 30 Nisan 1330. s. 3.

“İzcilerin İçtima‘ı” (10 Haziran 1914). *İkdam*. No: 6215. 28 Mayıs 1330. s. 4.

“İzcilerin İçtima‘ı” (17 Haziran 1914). *İkdam*. No: 6222. 4 Haziran 1330. s. 3.

“İzcilerin İçtima‘ı” (20 Temmuz 1914). *İkdam*. No: 6255. 7 Temmuz 1330. s. 3.

“İzcilerin İçtima‘ı; “İzcilik Tatbikatı” (20 Mayıs 1914). *İkdam*. No: 6194. 7 Mayıs 1330. s. 5

“İzcilik Muallimi” (21 Nisan 1914). *İkdam*. No: 6165. 8 Nisan 1330. s.4.

“İzciler Ocağı” (22 Nisan 1914). *Tanin*. No:1914. 9 Nisan 1330.

“İzciler Ocağı” (23 Nisan 1914). *İkdam*. No: 6167. 10 Nisan 1330. s. 1.

“İzcilik Ocağında Faaliyyet” (7 Mayıs 1914). *Tasvir-i Efkar*. No: 1070. 23 Nisan 1330. s. 3.

“İzcilik Tatbikatı” (14 Mayıs 1914). *İkdam*. No: 6188. 1 Mayıs 1330. s. 3.

“İzcilik Tatbikatı” (19 Temmuz 1914). *İkdam*. No: 6254. 6 Temmuz 1330. s. 2.

“İzcilikde Terakki” (23 Mayıs 1914). *İkdam*. No: 6197. 10 Mayıs 1330. s. 4.

”İzciler Yolunda: Mösyö Parfitt İle Mülakat” (22 Nisan 1914). *Tanin*. No:1914. 9 Nisan 1330. s. 1.

“İzcilik Şuunundan” (28 Haziran 1914). *Tedrisat Mecmuası*. Sene: 4. No: 26. 15 Haziran 1330. s. 86-87.

“Kalgay Mösyö Parfitt” 14 Nisan 1330. *İdman*. Yıl:1. Sayı: 28. s. 437.

- “Karasi İzçileri” (15 Temmuz 1914). *İkdam*. No: 6250. 2 Temmuz 1330. s. 2.
- “Memleketimizde İzcilik” (21 Mayıs 1914). *Tedrisat Mecmuası*. Sene: 4. Cilt: 4. No: 25. 8 Mayıs 1330. s. 67-68-69.
- “Memleketimizde İlk Kız Keşşâfları” (3 Temmuz 1914). *Talebe Defteri*. Sayı: 30. 20 Haziran 1330. s. 488-489.
- “Milli Serpuşlarımız” (7 Mayıs 1914). *Tanin*. No:1929. 24 Nisan 1330. s. 1.
- “Türk İzçiliği ve Oymak Beylerinin And İçmesi” (28 Mayıs 1914). *Türk Yurdu*. Yıl: 3. Cilt: 6. Sayı: 6. 15 Mayıs 1330. s. 192.
- “Yad-ı Mâzi-Tabii Askerlik-Skavtlık” (26 Eylül 1329). *Talebe Defteri*. Yıl:1. No:10. s.149 150.
- b)Makaleler:
- Ahmed Cevad (26 Eylül 1329). “Keşşâfların Türküsü”. *Talebe Defteri*. Yıl:1. Sayı:10. s.151.
- Aka Gündüz (24 Mart 1330). “Keşşâfların Türküsü”. *İdman*. Yıl: 1. Sayı: 26. s. 402.
- Aka Gündüz (28 Mayıs 1913). “Fikirce: İdmancı Cemi Bey’e”. *İdman*. No: 1. 15 Mayıs 329. s. 3.
- Burhaneddin (11 Eylül 1913). “Zayıf Irk II: Terbiye-i Bedeniyye Irkı Sağlamlaştırır mı?”. *İdman*. No.: 6-7. 1 Eylül 329. s. 100-104.
- Burhaneddin (11 Ağustos 1913). “Zayıf Irk I: Terbiye-i Bedeniyye Irkı Sağlamlaştırır mı?”. *İdman*. No.: 5. 1 Ağustos 329. s. 79-80.
- Burdur Mebusu Atıf (18 Mayıs 1914). “İzcinin Düsturları”. *Tasvir-i Efkar*. No: 1082. 5 Mayıs 1330. s. 4.
- Burdur Mebusu Atıf (1 Mayıs 1914). “İzcilik Nedir?”. *Tasvir-i Efkar*. No: 1065. 18 Nisan 1330. s. 1-2.
- Burdur Mebusu Atıf Bey (6 Haziran 1914). “Ocaklık ve İzcilik”. *Tanin*. No:1959. 24 Mayıs 1329. s. 2.

Edhem Nejad (Kanuni Evvel 1329). “Mekteplerde Askerlik ve İsveç Jimnastiği”. *Yeni Fikir*. Cilt:3. Sayı:18.

Edhem Nejad (1 Nisan 1329). “ Müdafa-i Milliye ve Terbiye III: Boy Skaut-Nizamlı Yeni Çeri”. *Yeni Fikir*. Cilt: 2. Sayı:10.

Edhem Nejad (10 Haziran 1328). “Hollanda’da Boy Skavt”. *Yeni Fikir*. Cilt: 2. Sayı:7. s. 193-197.

Edhem Nejad (15 Şubat 1327). “Terbiye-i Bedeniyyeye Nasıl Ehemmiyet Veriyorlar!..Bizde, Avrupa’da”. *Yeni Fikir*. Yıl: 1. Sayı: 3. s. 70-74.

Fescizade İbrahim Galip (15 Haziran 1328). “Yaşamaya Azm Etmiş Milletlerde Çocuklar”. *Say ve Tetebbu*. Cilt: 3. Sayı: 33. s. 9-12.

Fescizade İbrahim Galip (1 Temmuz 1328). “Yaşamaya Azm Etmiş Milletlerde Çocuklar”. *Say ve Tetebbu*. Cilt: 3. Sayı:34. s. 8-11.

Fescizade İbrahim Galip (15 Temmuz 1328). “Yaşamaya Azm Etmiş Milletlerde Çocuklar”. *Say ve Tetebbu*. Cilt: 3. Sayı: 35. s. 5-9.

Fescizade İbrahim Galip (1 Ağustos 1328). “Yaşamaya Azm Etmiş Milletlerde Çocuklar”. *Say ve Tetebbu*. Cilt:3. Sayı:36. s.10-13.

İdman (11 Aralık 1913). No.: 12. 28 Teşrin-i Sani 1329. s. 174-176.

“İzcilere, Tüccara ve Erbab-ı San‘ata” (1 Mayıs 1914). *İkdam*. No: 6175. 18 Nisan 1330. s. 1.

“İzcilik Ne Mühim İzler Keşf Etdiriyor” (4 Mayıs 1914). *İkdam*. No: 6178. 21 Nisan 1330. s. 1.

“İzciler (Keşşafılar) Kolu” (20 Nisan 1914). *İkdam*. No: 6163. 7 Nisan 1330. s. 4.

Kalgay Parfitt: “(Oymak Beylerimiz) Nasıl Yetiştiriyor?” (7 Mayıs 1914). *Tasvir-i Efkar*. No: 1070. 23 Nisan 1330. s. 3.

“Keşşafılık” (30 Kanun-ı Sani 1329). *İdman*. Yıl:1. Sayı:20. s. 305-306.

“Keşşafılık I” (10 Mayıs 1329). *İdman*. Yıl:1. Sayı:1. s. 11-13.

“Keşşaf’ın Muhtırası” (12 Şubat 1914). *Talebe Defteri*. No.: 19. 30 Kanun-ı Sani 1329. s. 315.

“Keşşaflık: Ocakbaşı Dersi II” (11 Kanun-ı Sani 1329). *İdman*. Yıl:1. Sayı:18. s. 271-272.

“Keşşaflık Soğukluk mu?” (1 Ağustos 1329). *İdman*. Yıl:1. Sayı: 5. s. 73-75.

Muallim Sami (5 Mart 1339). “Maksadımız ve Fikrimiz”. *İzci Gazetesi*. Cilt:3. Sayı:1(48). s.1.

Nedim (5 Haziran 1330). “İzci Keşşaf Türküsü”. *İçtihat*. No:109.

“Oymak Beylerinin And İçmesi” (26 Mayıs 1914). *İkdam*. No: 6200. 13 Mayıs 1330. s.1.

Selim Sırrı [Tarcan] (26 Eylül 1913). “Les Boy Scouts’: Boyiskavtlar-Keşşafılar”. *İkdam*. No: 5961. 13 Eylül 1329. s.4.

Şükrü Bey (30 Mayıs 1330). “Keşşaf Yoldaşlığı”. *İdman*. Yıl: 2. s. 226-228.

Şükrü, “Keşşaflık” (1 Eylül 1329). *İdman*. Yıl:1. Sayı: 6-7. s. 96-100.

Keşşaf (4 Nisan 1923). Sayı: 1.

Yakup Kadri (22.11.1920). “Gençliği Kurtaralım”. *İkdam*, Sayı: 8516.

C) Eski Harfli Kitap ve Risaleler:

Ahmed Cevad (1330). *Musahabatı Ahlakiye, Sıhhiye, Medeniye, Vataniye ve İnsaniye*. İstanbul: Hilal Matbaası.

M. Sami (1331). *İzci Rehberi*. İstanbul: Zarafet Matbaası.

Mirliva Von der Goltz Paşa (1301). *Millet-i Müsellaha: Asrımızın Usul ve Ahval-i Askeriyyesi*. Mütercimi: Müşarünleyhin Muavinlerinden Yüzbaşı Mehmed Tahir. Birinci Def’a Temsili. Kostantiniye: Matbaa-i Ebuzziya.

2) Makale ve Kitaplar:

- Akarlı, Hülya Balcı (2002). “Ömer Seyfettin’in Gözünden Balkan Savaşı”. *Toplumsal Tarih* 104: 64-67.
- Akyürek, Göksun (2012). *Bilgiyi Yeniden İnşa Etmek Tanzimat Döneminde Mimarlık, Bilgi ve İktidar*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Altınay, Ayşe Gül (2007). “Militarizm”. *Kavram Sözlüğü I: Söylem ve Gerçek*. Der.: Fikret Başkaya. Ankara: Özgür Üniversite Kitaplığı: 351-366.
- Altınay, Ayşegül ve Tanıl Bora (2002). “Ordu, Militarizm ve Milliyetçilik”. *Modern Türkiye’de Siyasal Düşünce*. IV. Cilt. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Altınay, Ayşe Gül (2009). “Eğitimin Militarizasyonu: Zorunlu Milli Güvenlik Dersi”. *Bir Zümre, Bir Parti Türkiye’de Ordu*. Ed. Ahmet İnsel - Ali Bayramoğlu. İstanbul: Birikim Yayınları.
- Akcan, Erol (2015) *İttihat ve Terakki Fırkası’nın Paramiliter Gençlik Kuruluşları*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Akça, İsmet (2010). “Ordu Devlet ve Sınıflar: 27 Mayıs 1960 Darbesi Örneği Üzerinden Alternatif Bir Okuma Denemesi”. *Türkiye’de Ordu, Devlet ve Güvenlik Siyaseti*. Ed. İsmet Akça, Evren Balta Paker. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Akın, Yiğit (2004). *Gürbüz ve Yavuz Evlatlar” Erken Cumhuriyet’te Beden Terbiyesi ve Spor*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Akın, Yiğit (2005). “Ana Hatları ile Cumhuriyet Dönemin de Beden Terbiyesi ve Spor Politikaları”. *Toplum ve Bilim* 103. 53-92.
- Akın, Yiğit (2010). “Ulus İnşasında Bedenin Terbiyesi ve Politika İlişkisi: Osmanlı’dan Cumhuriyet’e”. *Bedende Kıpırdanmalar*. Der. Günnur Elçik, Tuğba B. Özenç. İstanbul: Varlık Yayınları.
- Akşin, Sina- Balcı, Sarp- Ünlü, Barış (2010). *100. Yılında Jön Türk Devrimi*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

- Akşin, Sina (1998). *Jön Türkler ve İttihat Terakki*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Alkan, Mehmet Ö.(1998). “1856-1945 İstanbul’da Sivil Toplum Kurumları: Toplumsal Örgütlenmenin Gelişimi [Devlet-Toplum İlişkisi Açısından Bir Tarihçe Denemesi]”. *Tanzimat’tan Günümüze İstanbul’da STK’lar*. Ed. A.N. Yücekök, İ. Turan, M.Ö. Alkan. İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı. 79-145.
- Alkan, Mehmet Ö. (2005). “İmparatorluk’tan Cumhuriyet’e Modernleşme ve Ulusçuluk Sürecinde Eğitim”. Çev. Sönmez Taner. *Osmanlı Geçmişi ve Bugünün Türkiye*. Der. Kemal H. Karpat. 2. Basım. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları. 73-242.
- Alkan, Mehmet Ö. (2001). “Resmi İdeolojinin Doğuşu ve Evrimi Üzerine Bir Deneme”. *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce, Cilt I: Cumhuriyet’e Devreden Düşünce Mirası, Tanzimat ve Meşrutiyet’in Birikimi*. Ed. Mehmet Ö. Alkan. İstanbul: İletişim Yayınları. 377-407.
- Anderson, Benedict (1995). *Hayali Cemaatler: Milliyetçiliğin Kökenleri ve Yayılması*, İstanbul: Metis Yayınları.
- Arkan, Mehmet (1944). *İzcilik ve Tatbikatı*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Aşır, Vildan (1938a). “Türk İzcilik Tarihine Kısa Bir Bakış”. *Türk Spor Kurumu Dergisi* 96.
- Aşır, Vildan (1938b) “Türk İzcilik Tarihine Kısa Bir Bakış II ”. *Türk Spor Kurumu Dergisi* 97.
- Ateş, Sanem Yamak (2012). *Asker Evlatlar Yetiştirmek: II. Meşrutiyet Dönemi'nde Beden Terbiyesi, Askeri Talim ve Paramiliter Gençlik Örgütleri*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Baden-Powell, Sir Robert (1964). *Erkek Çocuklar İçin İzcilik*. Çev. A. E. Uysal-N. Erol. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Balcıoğlu, Mustafa (1992). “Osmanlı Genç Dernekleri”. *Türk Kültürü* 346 (2): 98-104.

- Bediz, Rıza (1955). *İzcilik ve İzci Kampları*. İstanbul: Pedagoji Cemiyeti Yayınları.
- Belge, Murat (2012). *Militarist Modernleşme: Almanya, Japonya ve Türkiye*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Beşikçi, Mehmet (2004). “İktidarın Çelik Sembolleri: Dünya Savaşı’nda Donanma Sembolizmi ve Milliyetçi Propaganda”. *Toplumsal Tarih* 127: 92-95.
- Beşikçi, Mehmet (2009). “Militarizm, Topkekûn Savaş ve Gençliğin Seferber Edilmesi: Birinci Dünya Savaşı’nda Osmanlı İmparatorluğu’nda Paramiliter Dernekler”. *Tarih ve Toplum Yeni Yaklaşımlar* 248: 49-92.
- Beşikçi, Mehmet (2010). “Son Dönem Osmanlı Harp Tarihi ve Topyekun Savaş Kavramı”, *Toplumsal Tarih*: 62-69.
- Beşikçi, Mehmet (2015). *Birinci Dünya Savaşı’nda Osmanlı Seferberliği*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Bovet, Pierre (1937). *İzciliğin Psikolojik Temelleri*. Çev. Mustafa Işıksal. İstanbul: Bozkurt Basımevi.
- Brummet, Palmira (2003). *İkinci Meşrutiyet Basınında İmge ve Emperyalizm 1908-1911*. Çev. Ayşen Anadol. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Bröckling, Ulrich (2002). *Disiplin: Askeri İtaat Üretiminin Sosyolojisi ve Tarihi*. Çev. Veysel Atayman. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Clausewitz, Car Von (2008). *Savaş Üzerine*. Çev. Selma Koçak. İstanbul: Doruk Yayınları.
- Colmar Von Der Goltz (2013). *Millet-i Müselleha (Ordu - Millet)*. Yay. Haz. İsmet Sarıbal. Çankırı.
- Cora, Y. Tolga (2013). “Asker Vatandaşlar ve Kahraman Erkekler: Balkan Savaşları ve Birinci Dünya Savaşı Dönemlerinde Beden Terbiyesi Aracılığıyla İdeal Erkekliğin Kurgulanması”. *Erkek Millet Asker Millet: Türkiye’de Militarizm, Milliyetçilik, Erkeklikler*. Ed. Nurseli Yeşim Sünbuloğlu. İstanbul: İletişim Yayınları. 45-74.

- Cora, Y. Tolga (2006). “II. Meşrutiyet’te Beden Terbiyesi; Genç Kalemler’in ‘Milli Jimnastik’ (1911) Adlı Risalesi Üzerine Notlar”. *Müteferrika* 29: 188-191.
- Davison, Roderic (1997). *Osmanlı İmparatorluğu’nda Reform 1856-1876*. Çev. Osman Akınhay. İstanbul: Papirüs Yayınları.
- Demirci, Aliyar (2003). “Tek Parti Döneminde Siyaset-Gençlik İlişkilerine Bir Örnek: Gençlik Teşkilatı Tasarıları”. *AÜSBF Dergisi* 2 (58).
- Deringil, Selim (2014). *İktidarın Sembolleri Ve İdeoloji II. Abdülhamid Dönemi (1876-1909.)* Çev. Gül Çağalı Güven. İstanbul: Doğan Kitap.
- Dieckhoff, A. ve C. Jaffrelot (2010). *Milliyetçiliği Yeniden Düşünmek: Kuramlar ve Uygulamalar*. Çev. Devrim Çetinkasap. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Doğan, Atila (2006). *Osmanlı Aydınları ve Sosyal Darwinizm*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Durgun, Sezgi (2011). *Memalik-i Şahane'den Vatan'a*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Dündar, Fuat (2008). *Modern Türkiye’nin Şifresi: İttihat ve Terakki’nin Etnisite Mühendisliği: 1913-1918*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Ercins, Gülay (2009) “Türkiye’de Popüler Kültür Görünümleri ve Gençliğe Yansımaları”. *VI. Ulusal Sosyoloji Kongresi Bildiri Kitabı*. Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi.
- Ericson, Edward J. (2003). *Size Ölmeyi Emrediyorum! Birinci Dünya Savaşı’nda Osmanlı Ordusu*. Çev. Tanju Akad. İstanbul: Kitap Yayınevi.
- Ergut, Ferdan (2012). *Modern Devlet ve Polis: Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Toplumsal Denetimin Diyalektiği*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Ergut, Ferdan (2010). *İkinci Meşrutiyet’i Yeniden Düşünmek*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Erkek, Mehmet Salih (2012). *Bir Meşrutiyet Aydını Ethem Nejat 1887-1921*. İstanbul: Kitabevi Yayınları.

- Foucault, Michael (2003). *Cinselliğin Tarihi*. Çev. Hülya Uğur Tanrıöver. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Foucault, Micheal (2000). *Hapishanenin Doğuşu*. Çev. Mehmet Ali Kılıçbay. Ankara: İmge Yayınları.
- Fortna, C. Benjamin (2005). *Mekteb-i Hümayun-Osmanlı İmparatorluğu'nun Son Döneminde İslam, Devlet ve Eğitim*. Çev. Pelin Piral. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Gencer, Mustafa. "Hoff, Heinrich Leonhard Emanuel von". 1914-18- *Online International Encyclopedia Of The First World War*. Erişim Tarihi: 1 Eylül 2015.
- Gencer, Mustafa (2003). *Jöntürk Modernizmi ve "Alman Ruhu": 1908-1918 Dönemi Türk-Alman İlişkileri ve Eğitim*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Gökmen, H. (1935). "Bizde Spor ve İzci Teşkilatı". *Çığır* (32).
- Güven, İsmail (2003). "Osmanlı'dan Günümüze İzciliğin Gelişimi ve Türk Eğitim Tarihindeki Yeri". *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi* 36 (1-2): 65-73.
- Güven, Ö (2001). "Atatürk Döneminde Türk İzciliğine Bir Bakış". *Türk Yurdu*, 21 (168): 22-29.
- Hacısalıhoğlu, M (2007). "Ordu-Millet Düşüncesi". *Toplumsal Tarih* (164): 36-42.
- Hafız Hakkı Paşa (1978). *Bozgun*. İstanbul: Tercüman.
- Hall, Richard (2003). *Balkan Savaşları 1912-1913, I. Dünya Savaşı'nın Provası*. Çev. M. Tanju Akad. İstanbul: Homer Kitabevi.
- Hobsbawm, Eric (1999). *İmparatorluk Çağı*. Çev. Vedat Aslan. Ankara: Dost Yayınları.
- Huberman, Leo (1995). *Feodal Toplumdan Yirminci Yüzyıla*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- İnsel, Ahmet (1990). "Ulusal Egemenlik Kavramı Üzerine Birkaç Gözlem". *Birikim* (14).

- İzci, Ahmet (1930). *Türk İzcilik Teşkilatı*. İstanbul: Milliyet Matbaası.
- Johnson, Clarence Richard (2007). *İstanbul 1920*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Kansu, Aykut (1995). *1908 Devrimi*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Kapani, Münici (2005). *Politika Bilimine Giriş*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Karakışla, Yavuz Selim (2002). “Balkan Savaşı’nda Yayımlanmış Osmanlı Propaganda Kitabı: Kırmızı Siyah Kitap”. *Toplumsal Tarih 104 (Balkan Savaşları Dosyası)*: 60-63.
- Karakışla, Y. S. (1988). “İkinci Meşrutiyet’te Bir Çocuk Dergisi “Çocuk Dünyası”, *Tarih ve Toplum 52*: 24-28.
- Karaküçük, Suat (1999). “Osmanlı’da İzciliğin Paramiliter Görünümü”. *Milli Eğitim Dergisi 143*: 65-75.
- Kırşan, N. (1937). “İzcilik I”. *Türk Spor Kurumu Dergisi 71*: 6-7.
- Klein, Janet (2013). *Hamidiye Alayları - İmparatorluğun Sınır Boyları ve Kürt Aşiretleri*. İstanbul: İletişim yayınları.
- Koloğlu, Orhan (1999) “Osmanlı Devleti’nde ‘Asker Millet’ Anlayışının Oluşması”. *Tarih ve Toplum, 192 (32)*: 24.
- Köroğlu, Erol (2004). *Türk Edebiyatı ve Birinci Dünya Savaşı 1914-1918: Propagandadan Milli Kimlik İnşasına*. İstanbul: İletişim Yayınlar.
- Kurt, Ümit (2012). *Türk’ün Büyük, Biçare Irkı: Türk Yurdu’nda Milliyetçiliğin Esasları (1911 1916)*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Lüküslü, Demet (2013). *Türkiye’de Gençlik Miti*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Mitchell, Timothy (2001). *Mısır’ın Sömürgeleştirilmesi*. Çev. Zeynep Altok. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Nejad, Edhem (2001). *Türklük Nedir ve Terbiye Yolları*. Yayını Haz. Faruk Öztürk. İstanbul: Kızılelma Yayınları.

Liderlik Temel Kitabı (2003). Haz. İl İzci Kurulu. İstanbul: İl İzci Kurulu Başkanlığı Yayınları.

Okay, Cüneyd (2000). *Meşrutiyet Çocukları*. İstanbul: Bordo Kitaplar.

Okay, Cüneyd (1999). *Eski Harfli Çocuk Dergileri*. İstanbul: Kitabevi.

Özbek, Nadir (2004). *Osmanlı İmparatorluğu'nda Sosyal Devlet: Siyaset, İktidar ve Meşrutiyet 1876-1914*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Özbek, Nadir (2002). “Osmanlı’dan Günümüze Türkiye’de Sosyal Devlet”. *Toplum ve Bilim* 92: 7-33.

Öztañ, Güven Gürkan (2014). *Türkiye’de Militarizm: Zihniyet, Pratik ve Propaganda*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Öztañ, Güven Gürkan (2011). *Türkiye’de Çocukluğun Politik İnşası*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Plaggenborg, Stefan (2015). *Tarihe Emretmek: Kemalist Türkiye, Faşist İtalya, Sosyalist Rusya*, Çev: Hulki Demirel. İstanbul: İletişim Yayınları.

Pura, Fuat (1940). *Bizde ve Dünyada İzcilik (Beden Terbiyesi Mecmuası’nın Cumhuriyet Bayramı Ek’i)*. Ankara: BTGM Yayınları.

Turfan, M. Naim (2005). *Jön Türklerin Yükselişi Siyaset, Askerler ve Osmanlının Çöküşü*. Çev. Mehmet Moralı. İstanbul: Alkım Yayınevi.

Sarıhan, Zeki (2004). *Kurtuluş Savaşı Gençliği*. İstanbul: Kaynak Yayınları.

Sarısaman, Sadık (2000). “Birinci Dünya Savaşı’nda İhtiyat Kuvveti Olarak Kurulan Osmanlı Genç Dernekleri” *OTAM (Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi)* 11: 439-501.

Sarısaman, Sadık (1998). “Osmanlı Güç Dernekleri”. Yay. Haz. Atilla Şimşek ve Yaşar Kalafat. *Abdülhaluk M. Çay Armağanı (2)*. Ankara: Işık Ofset: 833-846.

Somel, Selçuk Akşin (2010). *Osmanlı’da Eğitimin Modernleşmesi (1839-1908): İslamlaşma Otokrasi ve Disiplin*. İstanbul: İletişim Yayınları.

- Somer, Murat (2015). *Milada Dönüş*. İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.
- Sünbuloğlu, Nurseli Yeşim (2013). *Erkek Millet Asker Millet: Türkiye’de Militarizm, Milliyetçilik, Erkeklikler*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Savcı, Bahri (1965). “Gençliğin Siyasal Hayata Hazırlanması”. *AÜSBF Dergisi* 2 (20).
- Şahin, Melike Hergüllü (2006). “Paramiliter Osmanlı Genç Dernekleri ve Osmanlı Genç Dernekleri Mecmuası”. *Bilgi ve Bellek: İstanbul Bilgi Üniversitesi Türk Devrim Tarihi Çalışmaları Dergisi* 4: 113-133.
- Tansel, Fevziye Abdullah (1987). “Memleketimizde Gençler İçin Kurulan İlk Dernekler, Gazete ve Dergiler (1913-1920)”. *Belleten* 199 (51): 281-304.
- Taşkesenlioğlu, M. Yasin (2009). Türkiye’de İzcilik Teşkilatının Kuruluşu. *Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi* 10 (5): 103-116.
- Tilly, Charles (2005). *Avrupa’da Devrimler 1492-1992*. İstanbul: Literatür Yayınları.
- Tilly, C. (2001). *Zor, Sermaye ve Avrupa Devletlerinin Oluşumu*. Çev. Kudret Emiroğlu. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Toprak, Zafer (2012). *Türkiye’de Milli İktisat 1908-1918*. İstanbul: Doğan Kitap.
- Toprak, Zafer (1983). “1909 Cemiyetler Kanunu”. *Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Türkiye Ansiklopedisi* (1). İstanbul: İletişim Yayınları: 206.
- Toprak, Zafer (1985). “II. Meşrutiyet Dönemi’nde Paramiliter Gençlik Örgütleri”, *Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Türkiye Ansiklopedisi* (2). İstanbul: İletişim Yayınları: 531-536.
- Toprak, Zafer (1977). “II. Meşrutiyet’te Solidarist Düşünce: Halkçılık”. *Toplum ve Bilim* 1: 92-123.
- Toprak, Zafer (1999). “II. Meşrutiyet’ten Mütareke Yıllarına: Türkiye’de İziciliğin İlk Evresi”. *Tombak* 24: 19-27.
- Toprak, Zafer (1998). “Meşrutiyet ve Mütareke Yıllarında Türkiye’de İzcilik”. *Toplumsal Tarih* 52: 13-20.

- Toprak, Zafer (1979). “İttihat ve Terakki’nin Paramiliter Gençlik Örgütleri. *Boğaziçi Üniversitesi Dergisi, Beşeri Bilimler- Humanities Vol.7*: 95-113.
- Toprak, Zafer ().“Osmanlı Devleti’nde Uluslaşmanın Toplumsal Boyutu: Solidarizm”. *Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Türkiye Ansiklopedisi (2)*: 377-381.
- Toprak, Zafer (2015). *Türkiye’de Kadın Özgürlüğü ve Feminizm 1908 – 1935*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Toprak, Zafer (2013). *Türkiye’de Popülizm 1908 – 1923*. İstanbul: Doğan Kitap.
- Toprak, Zafer (2013). *Darwin’den Dersim’e Cumhuriyet ve Antropoloji*. İstanbul: Doğan Kitap.
- Tuna, Turgay (2005). “Bir Cumhuriyet Modası: İzcilik”. *Toplumsal Tarih*: 46-53.
- Tuna, Turgay (1999). “Galatasaray’da İzcilik”. *Tombak* 28: 56-71.
- Tunaya, Tarık Zafer (1998). *Türkiye’de Siyasal Partiler, Cilt 1: İkinci Meşrutiyet Dönemi 1908-1918*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Tunaya, Tarık Zafer (2000). *Türkiye’de Siyasal Partiler, cilt: 3, İttihat ve Terakki, Bir Çağın, Bir Kuşağın, Bir Partinin Tarihi*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Türk İzçiliğinin 60. Yılı (1912-1972)* (1972). Ankara: Gençlik ve Spor Bakanlığı Yayınları.
- Türkiye İzcilik Yönetmeliği* (1970). İstanbul: Milli Eğitim Basım Evi.
- Uzgören, Gökhan (2000). *İzcilik Tarihi*. İstanbul: Papatya Yayıncılık.
- Ünder, Hasan (1999). “30’ların Ders Kitaplarından ve Kemalizm’in Kaynaklarından Biri Millet-i Müsellaha ve Medeni Bilgiler”. *Tarih ve Toplum* 192 (32): 48-56.
- Ünder, Hasan (2001). “Goltz, Millet-i Müsellaha ve Kemalizmdeki Spartan Öğeler”. *Tarih ve Toplum* 206 (35): 45-54.
- Ünder, Hasan (2003). “Türkiye’de Sosyal Darwinizm Düşüncesi”. *Modern Türkiye’de Siyasî Düşünce, Cilt 4: Milliyetçilik*. Ed. Tanıl Bora. İstanbul: İletişim Yayınları: 427-437.

- Üstel, Füsün (2005). *Makbul Vatandaş'ın Peşinde: İkinci Meşrutiyet'ten Bugüne Vatandaşlık Eğitimi*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Üstel, Füsün (2009). "Türk Ocakları". *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce IV: Milliyetçilik*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Yegemoğlu, Metin ve Simten Coşar (2003). "Savaş ve Patriarka: Savaşı ve Barışı Yeniden Düşünmek". *Doğu Batı Düşünce Dergisi* 24.
- Yetkin, Sabri (1997). "İttihat Terakki'nin Paramiliter Gençlik Örgütleri: Osmanlı Genç Dernekleri ve Bunların Yayın Organlarındaki Milliyetçi Söylemler". *I. Ulusal Tarih Kongresi: Tarih ve Milliyetçilik*. Mersin: Mersin Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi: 420-428.
- Yıldız, Gültekin (2009). *Neferin Adı Yok*. İstanbul: Kitabevi.
- Yıldız, Ahmet (2001). *Ne Mutlu Türküm Diyebilene: Türk Ulusal Kimliğinin Etno-Seküler Sınırları (1919-1938)*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Yılmaz, İlkey (2014). *Serseri Anarşist ve Fesadın Peşinde*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Zürcher, Eric Jan (2003). "Teoride ve Pratikte Osmanlı Zorunlu Askerlik Sistemi (1844-1918)" Der. Eric Jan Zürcher. *Devletin Silâhlanması: Ortadoğu'da ve Orta Asya'da Zorunlu Askerlik (1775-1925)*. Çev. M. Tanju Akad. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları. 87-104.
- www.tif.org.tr. "tarihçe". Erişim Tarihi: 15.05.2015.

3) Yayımlanmamış Doktora ve Yüksek Lisans Tezleri:

- Aslanoğlu, Anna Maria (2010). *Staying Away From Politics Not Freseeing Militarism: The Case Of Corps Of Greek Scouts In Armmustice Istanbul 1918-1926*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Bogaziçi Universty.

- Aykaç, Şafak (2011). *Şehitlik ve Türkiye’de Militarizmin Yeniden Üretimi: 1990-1999*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bayrak, Turan (2009). *Sosyolojik Bakımdan Türkiye’de İzciliğin Serüveni*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bıyık, G. (2001). *Ortaöğretim Kurumlarındaki İzcilik Faaliyetlerinin Sosyolojik Açidan İncelenmesi “Kütahya İli Örneği”*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Cora, Yaşar Tolga (2007). *Constructing and Mobilizing the “Nation” through Sports: State, Physical Education and Nationalism under the Young Turk Role (198-1918)*, Master Thesis. Budapest: Central European University.
- Coşkun, Zeki (2001). *Türkiye İzcilik Federasyonu’nun Faaliyetlerine Katılanların Beklenti ve Memnuniyet Düzeylerinin Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Elazığ: Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Esen, Atakan (2009). *Türk İzcilik Hareketinin Tarihsel Temelleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Genelkurmay Başkanlığı Harp Akademileri Komutanlığı Stratejik Araştırmalar Enstitüsü.
- Gürel, Cemal Necip (2009). *İttihat ve Terakki ve Paramiliter Yan Kuruluşları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü.
- Ö.S. Uyanık (2009). *TİF ve MEB İzci Liderlerinin İzcilik Hakkında Görüşleri ve Mesleki Motivasyon Düzeylerinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Özçakır, Sabri (2013). *II. Meşrutiyet Dönemi Beden Eğitiminde Çağdaş Dönüşümler*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Özdamar, Hande (2007). *1930-1945 Arası Dönemde Türkiye’de Militer Anlayış ve Yansımaları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sapsız, Ali (2008). *Rekreasyonel bir etkinlik olarak İlköğretim İzciliği*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Şahin, C. (2007). *İzcilik Uygulamalarının Çoklu Zeka Kuramı Açısından Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Taşkesenlioğlu, Yasin M. (2007). *Milli Mücadele Döneminde Gençlik Teşkilatları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Erzurum: Atatürk üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü.
- Yolcu, Serap (2014). *Türkiye’de Bir Politik Özne Olarak Gençliğin İnşası (1930-1946)*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.



EK 1: İzciler Ocağı İç ve Dış Nizamnamesi

İç Nizamname

Madde 1: İzciler hünerlerine göre beş mertebeye bölünürler: Adsız, Çeri, Tekin, Alp, Tarhan **Madde 2:** Ocağa müracaat eden gençlere (adsız) namı verilir. Adsız ocaktan bir ad alabilmek için bir takım bilgilere ve görgülere muhtaçtır. Önce ocağın töresini öğrenecek ve bu töreye sadık kalacağına and içecektir. 19 Adsız and içtikten sonra Ocağı ana, Başbuğu baba, bütün izcileri kardeş, üstlerini büyük kardeş tanıyacaktır. Adsız bir ay içinde izciliğin hünerlerini öğrendikten sonra hakkıyla imtihan verdiği takdirde “çeri” sınıfına geçer. Bunun üzerine ocaktan “ad” ve “ongun” alır. Çeri ikinci bir imtihan verdikten sonra Tekin sınıfına geçer. Bu imtihanlar daima amelidir. Tekin hususi bir hünerde maharet kazandıktan sonra bu hüner için bir belge alır, Alp sınıfına geçer. Beş hünerden belge alan Alplere, Tarhan namı verilir. Elleri Tarhan Beratı verilir.

Madde 3: Ocağın teşkilatı dört derece üzerinedir: Oba, Kol, Oymak, Altın Ordu.

Madde 4: Oba on izciden mürekkeptir. çadırlarda talim ve oyunlarda obanın buyrukçusuna “Ars” denir.

Madde 5: Kol dört obadan mürekkeptir ki 40 izciye havi demektir. Buyrukçusuna “Ağa” denir. Ağanın ahlak ve seciye sahibi olması ve yaşça yirmi birden üstün bulunması lazımdır. Arsin seçilmesi Ağa’ya aittir. Ağa gaybubetinde kendisine vekalet etmek üzere bir kalfa intihab eder. Kalfanın on sekiz yasının altında olmaması lazımdır. Ağayı “Bey” intihab eder.

Madde 6: Oymak iki koldan mürekkeptir. Birincisine sağ kol, ikincisine sol kol namı verilir. Ağalara da sağ kolağası, sol kolağası denir. Oymağın buyrukçusuna “Bey” denilir. Beyin üçten altıya kadar Yamağı (yaveri) bulunur. Bey, Yamaklar ve Ağalar arasından doğrudan doğruya intihab edilir. Bir yerde obalar ve kolların sayısı bir oymak teşkiline kafi gelince Yamaklardan ya da Ağalardan biri Bey tayin edilir. Oymakların buyrukçuları merkezdeki Sarı Obayı teşkil ederler.

Madde 7: Oymakların tümüne Altın Ordu denilir. Altın Ordu, Başbuğun kumandası altındadır.

Madde 8: Her oymağa su isimlerden birisi verilir: Oğuz, Kartal, Tuğrul, Sungur, Koyun, Keçi, Aslan, Teke, At, Geyik, Maral ve bilahare hayvan ve bitki isimleri (İkdam 14 Nisan 1330: 3; Türk İzciliğinin 60.Yılı (1912-1972) 1972:).

Dış Nizamname

Madde 1: Bu cemiyet “İzciler Ocağı” adıyla cemiyetler kanunu mucibince teşkil edilmiştir.

Madde 2: Ocağın maksadı, İzci Oymakları (tabur) teşkil ederek, bunlar vasıtasıyla gençliğin açık göz, çevik, becerikli, yiğit, tehlikeli, fedakar, vatan-perver olarak yetişmelerine ve aynı zamanda tesanüd, yasacılık (disiplin), mes’uliyet-perverlik ve namus-perestlik duygularıyla mütehallik olmalarına çalışacaktır.

Madde 3: Ocak bu maksadını elde etmek için

- (1) Her yerde izci oymakları tesisine çalışacak,
- (2) İzcilik hakkında kitaplar ve mecmualar neşrecek,
- (3) İstanbul’ da ve taşrada izciliğe dair konferanslar verdirecektir.

Madde 4: Ocağın büyük ortası (merkez-i umumisi) İstanbul’ dadır.

Kabul Şartları

Madde 5: Ocağın başarıcı (fa‘al) ve yardımcı (hami) namlarıyla iki sınıf kol-daşları (aza) vardır. Ocağın ulakları (talebe) mes’ul aza miyanına dahil değildir.

Madde 6: Başarıcılar ocağın fiili koldaşlarıdır. Oymaklara kumanda, ulaklara talim, ortaları idare eden başarıcılardır. Başarıcılar ocağa ayda en aşağı iki gurus vereceklerdir. Yardımcılar ocağına nakden yardım eden izci muhibleridir. Ayda en aşağı yirmi gurus vermekle mükelleftir.

Madde 7: Ocağa fevkalade hizmeti sebk edenlere (kutlu) namı verilir.

Madde 8: Koldaşa büyük orta tarafından hükmü bir sene müddetle cari olmak üzere bir (özlük-hüviyet varakası)

Madde 9: İzci ulağı sıfatıyla ocağa girmek isteyen gençler la-ekall on bir yasında olmak ve ocağa girmeye ve ta‘limlerini yapmaya rızalarını mus‘ir, veya velilerinden bir müsaade-name getirmek mecburiyetindedirler.

Madde 10: İzçiler iç nizam-namesinde gösterilen şartlar dairesinde her yerde oymak teşkilatına tabidirler.

Madde 11: Aylıklarını vermeyen ocak koldaşlarına gelecek sene ibtidasında özlük verilmez.

Madde 12: Her koldaş işlenmiş aylıklarını vermek şartıyla istediği zaman ocaktan çıkabilir.

Madde 13: Ocağın maksat ve nizamına muhalif hareket edenler mahalli ortalarca mudafa‘aları dinlendikten sonra muvakkat veyahut mu‘ebbed surette ocaktan çıkarılabilir. Mahalli ortalarının bu kararları büyük ortaya istinaf edilebilir.

Madde 14: İctima‘larda dine muhalif ve siyasi mahiyete haiz mübahaseler memnudur.

Teşkilat

Başbuğ ve Kalgay

Madde 15: Ocak büyük bir amirin kumandası altındadır. Bu amire başbuğ namı verilir. Başbuğ ocağı kuranlar tarafından kayd-ı hayat şartıyla intihab olunur. Başbuğ istifa edeceği zaman yeni başbuğ intihab edebilir. Vefat etmeden yerine gelecek başbuğu irae etmek hakkını da haizdir. Başbuğ yeni başbuğu intihab etmeden vefat ettiği takdirde yeni başbuğ dernek (Meclis-i Umumi) tarafından intihab olunur.

Madde 16: Başbuğ ocağı ya bizzat veyahut kalgay namı verilen bir vekil vasıtasıyla idare eder.

Büyük Orta

Madde 17: Ocağı kuranlar dokuz koldaşıktan mürekkep bir büyük orta intihab ederler. Başbuğ bu koldaşlardan istemediklerini çıkararak yeniden intihaba vaz‘ edebilir. Bu orta arasında munhal vuku buldukça yerine ortanın diğer koldaşları sülusan ekseriyetle yenisini intihab ederler.

Madde 18: Büyük orta başbuğa karsı mes'uldur. Başbuğ koldasın üçte birini azl edebilir. Hepsini azl ve tebdil etmek için derneğin muvafakatını istihsale mecburdur.

Madde 19: Büyük orta kendi arasından bir el bası (reis) bir yazıcı (katip) bir sayıcı (muhasip) den mürekkep olmak üzere divan intihab eder. Divanın yeniden intihabı büyük ortanın ictihadına bırakılmıştır. Divanın maiyyetine muvazzaf katip ve sair me'murlar verilebilir.

Madde 20: Büyük orta la-ekall haftada bir defa ictima' eder. El bası tarafından vuku bulacak davet üzerine fevkalade toplanabilir. Kararlar muteber olmak için koldasın nisfından bir fazlası hazır bulunmak lazımdır. El bası bulunmadığı zaman koldasın birisi el basılık eder. Reisler musavi olduğu zaman el basının bulunduğu taraf tercih edilir. Her ictima'ın zabıt-namesi el bası ve yazıcı tarafından imza edilir.

Madde 21: Büyük orta ocağın idaresine dair kararlar ita ve icrasını divana havale eder. İcabında buyurukçuları (kumandan) azl ve nasb eder. Muamelelerinin hesaplarının bir suretini uç ayda bir başbuğa ve senede bir derneğe arz eder.

Madde 22: Büyük orta başbuğdan istizan ederek ihtiyat sermayesini istimal etmeye menkul ve gayr-i menkul emvalini alıp satmaya her nevi ikraz ve istikraz ve terhin muamelelerine girişmeye salahiyetdardır. Maa-ma-fih bunların sebeplerini ve husule getirdikleri neticeleri derneğe arz eder.

Dernek

Madde 23: Her sene buyurukçular ve yardımcılardan murekkep olmak üzere başbuğun tensib edeceği mahalde bir dernek toplanır. Derneğin ictima'ından bir ay mukaddem büyük orta tarafından bütün buyurukçu ve yardımcılara davet-nameler gönderilir. Bu davet-namelere derneğin müzakere cetveli rabt edilir.

Madde 24: Ruzname Divanın teklifi üzerine büyük orta tarafından ta'yin edilir. Büyük ortanın divanı derneğin divan vazifesini ifa eder.

Madde 25: Dernek koldaşı ne miktarda olursa olsun müzakereye devam eder. Kararlar koldaşların ekseriyetiyle i'ta edilir.

Madde 26: Dernek büyük ortanın teklif edeceği hususları müzakere ile mükellef olup büyük ortayı tenk: d etmeye salahiyetdar değildir. Derneğin salahiyeti büyük ortanın salahiyeti gibi istişari mahiyettedir. Ocağın hakimiyeti başbuğa aittir. Binaen-aleyh büyük orta ancak başbuğa karşı mes'uldur.

Mahalli Ortalar

Madde 27: Her mevki'de bir mahalli orta bulunur. Mahalli ortalar izci oymaklarını teşkile çalışırlar ve bunların fa'aliyetde devamlarını temin ederler.

Madde 28: Oymakların buyurukçularını (bey yamak ağa,) mahalli ortalarının inhasıyla büyük orta tayin eder. Yahut doğrudan doğruya büyük orta tarafından ta'yin edilir. Büyük orta buyurukçulara me'muriyetlerini natık olmak üzere birer gedik verir. Beceriksiz olduğu sabit olanlardan bu gedikler geri alınır.

Madde 29: Mahalli ortalar el bası – yazıcı – sayıcı ile dört başarıcı koldaşdan teşekkül eder. Mahalli ortalar büyük ortanın göndereceği yoklayıcı tarafından intihab edilerek büyük ortanın tasdikine arz edilirler.

Madde 30: Bir mevkide muteaddid oymaklar var ise umumi harekatta birliği te'min için beylerin en eskisi (boy beyi) namıyla umumuna kumanda eder.

Madde 31: Her ay basında mahalli ortalar aylık is cetvellerini büyük ortaya göndermeye mecburdurlar.

Madde 32. Ocağın geliri koldaşların şehriyeleriyle verilecek hibelerden ve ocağa ait olan emlak varidatından terekküp eder.

Madde 33: Masraflar el basının veyahut yazıcı ile sayıcının imzalarıyla icra olunur.

Madde 34: Divan tarafından ta'yin ve dernek tarafından tasvip edilecek mahallere sarf edilmek üzere her sene divanın teklifiyle bir ihtiyat sermayesi ayrılır.

Madde 35: Esas-ı nizam-namenin ta'dili başbuğun muvafakatına mütevakkıftır. Bu muvafakat alındıktan sonra derneğin sulusan ekseriyetiyle nizam-name ta'dil edilebilir.

Başbuğ: Enver Pasa Hazretleri

Kalgay: Beyne'l-milel Skavt Reisi Mösyö Parfitt

Büyük ortayı teşkil eden zevat:

Halil Bey, Ziya Bey, Eyüb Sabri Bey, Rusuhi Bey, Yakub Cemil Bey, Sofuoğlu Sudi Bey, Salah Cimcoz Bey, Atıf Bey, Naci Bey (İdman 14 Nisan 1330: 3; İkdam 10 Nisan 1330: 3; Esen 2009: A/1-2-3-4-5).



EK 2: İzçilerin Ocak İçerisinde İlerlemek İçin Tabi Tutuldukları İmtihanlar

Adsız olabilmek için: izcinin töresini ezbere bilmek ve manasını izah edebilmek (And içildikten sonra ongun verilmiştir).

Çeri olabilmek için: On beş dakikada iki kilometre koşmak, rüzgarda süratle ateş yakabilmek, pusula kullanmak, güneş ve kutup yıldızı ile istikamet tayin etmek, bir dakika bakmakla bir camekan veya kümes içinde bulunan eşya ve hayvanatı doğru olarak tarif etmek, başlıca izci düğümlerini yapmak.

Tekin olabilmek için: On dakikada iki kilometre koşmak ve elli metre yüzmek, mors ve semafor işaretlerini bilmek, harita okumasını bilmek ve kırdaki bu harita ile yön bulmak, başlıca yıldızları ve burçları bilmek, uç saatte on beş kilometre ve ya yahut dört saatte kırk kilometre bisikletle kat etmek, iz tanımak ve takip edebilmek, beş menzillik mesafe için doğru olarak saat hareket tanzim etmek, doğru ve tafsilatlı (ayrıntılı) şekilde bir şehrin, koyun istikamet, mevki ve coğrafi vaziyetini tersim etmek (çizebilmek), kırdaki muhtelif eşyanın yekdiğerine olan mesafesi tahmin etmek, on nevi ağaç ve nebat tanımak, el işleri yapabilmek, yangın, boğulma ve at boşanması gibi hallerde yapılacak ameliyet-ı tahlisiyeyi (cankurtaranlık işleri) tarif edebilmek, bir yarayı sarmak, bir kimseye yapılacak ihtimamatı (özen gösterme) bilmek, yeni gelen bir genci adsız olarak yetiştirmek. İmtihanlar bunlardan ibaret olup izcilerin bu sayılan hususları arazi üzerinde muallimlerden öğreneceği ifade edilmiştir. Yine izcilere bu konularla ilgili herhangi bir kitap tahsis edilmemiş ve izcinin kitabının “kitab-ı tabiat” olduğu belirtilmiştir.

Alp ve Tarhan olmak için: Bir izci bir veya birkaç gedik almaya muvaffak olursa Aka Alp, altı muhtelif gedik almaya muvaffak olursa ise Tarhan namını almaya hak kazanmıştır. Tekin, omuzu üzerinde çuhadan ince kırmızı bir işaret; Alp, sol kolu üzerinde ihtisası olduğu alanın işareti; Tarhan ise, sol kolunun üzerinde kırmızı işaretin zaviye teşkil ettiği mahal ile kırmızı renkte bir yıldız taşımıştır. Oymağın bayrağı Osmanlı bayrağı olmuştur. Her izcinin Osmanlı bayrağının tertibini, kesidesini (çekilmesini), bayrağa ilişkin nazari bilgileri (bayrak, ay ve yıldızın özellikleri, ölçüleri gibi) bilmesi zorunlu tutulmuştur. Kollar kendi boyun bağları ile tefrik edilmişlerdir. Obaların her birinin kendisine mahsus bir işareti (hayvan isimleri gibi) olmuş ve ufak

bir bayrağın üzerinde bu işaret görünmüştür. Obanın her izcisine bir numara verilmiştir. Yukarıdaki imtihanlardan başka muhtelif meslek imtihanları da yapılmıştır. Bu h nerlerden muvaffakiyetle imtihan veren, hünere mahsus olan alameti takmaya hak kazanmıştır. Bu alametlerin sol kol üzerine takılacağı belirtilmiştir (Karayel 1915: 37-40).



EK 3: İzçilerin Öğrenmesi Gereken Meslekler ve Bunlara İlişkin Bilgiler

Tayyareci yardığı: Kabil-i sevk-i balon ve tayyare nazari bilgilerini bilmek, aletleri kullanmayı bilmek, balonların ve tayyarelerin hareketlerinde yere inerken, levazımat alırken ve manevralarda yapılacak malumatı bilmek.

Doktor yardığı: Sedye yaparak hastayı nakil ettirmek, el çantalarında taşınan başlıca ilaçların tesirlerini ve kullanımını bilmek, vücuttaki başlıca serayın (atardamar) mevkiini bilmek, veridi (toplardamar) kan akmaların durdurulmasını ve kırılan bir uzvun kımıldamayacak surette sarılmasını bilmek, suni teneffüs yapabilmek, boğulma, yanma, zehirlenme, çarpıntı nöbetinde, bayılmada uygulanacak hareket tarzlarını bilmek, göze bir şey girdiğinde çıkarmayı bilmek.

Hey'et ve cevvi-i hava mutehassısı: Yirmi yıldız ve on burç tanımak, termometre ve barometre gibi başlıca meteoroloji aletlerini kullanmasını bilmek.

Gemici: Düğüm yapmak, halat atmak, kürekli ve yelkenli sandal kullanabilmek, dümen tutmak, elbisesiz yüz metre, giyinmiş olarak elli metre yüzmek, yollandığı ve yasadığı şehrin yakınında bulunan denizin cereyanlarını bilmek.

Nebatat mutehassısı: On iki nevi nebatı yerde biterken, beş nevi nebatı tohumlarından, diğer besi de yapraklarından tanımak ve on nevi haseratı bilmek.

Süvari: Bir ata yapılacak ihtimamatı (bakım), eyerlenmeyi, eyerli olarak (adeta dört nal) uç suretle koşturmayı, bir mania atlamasını, bir arabaya koşmasını, ufak tefek hastalıklarda yapılacak tedaviyi, yem ve su vermesini, fena konan eyerin mahzuratını, iki atı birden yürütmeyi, topallayan bir ata yapılacak çareyi bilmek.

Mızıkacı: Mızıkanın esasatını ve nazariyatını bilmek, kolay yazılan bir notayı okumak, yollarda söylenen şarkılar ve vatan havalarını bilmek.

Doğramacı: İnşaatta kullanılan muhtelif ağaçları tanımak, testere ve balta kullanmasını bilmek, ağaç kesmeyi bilmek.

Aşçı: Toprakla, tasla kırdı ocak yapmayı bilmek, ates yakmayı, kahve, cay, çikolata hazırlamayı bilmek, et, çorba, omlet, ve diğer suretle yumurta pişirmeyi bilmek, bozulmuş konserveyi tanımak.

Bisikletçi: Bir bisiklete kolaylıkla inmek, binmek, gerektiğinde tamir etmek, yedek olarak ikinci bir bisikleti elde taşımak, on beş kiloluk bir yükü götürebilmek.

Elektrikçi: Elektrik motorları, telgraf, telefon, tenvirat (aydınlatmalar) hakkında malumat-ı umumiye sahibi olmak, evlerdeki elektrik canı (zili) tenviratını tamir edebilmek.

Eskrimci: Eskrim talimini bilmek.

Demirci: Demir isleri ve çilingirlik hakkında malumat-ı esasiye sahibi olmak, bir at nallamayı ve nala çivi çakmayı bilmek.

Madenci: Arazinin tabiat ve mahiyetini, başlıca maden ve taslarını bilmek.

Kılavuz: Kırdan uç ve şehirde bir buçuk kilometrelik daire dahilinde iki nokta arasındaki en kısa yolu bilmek, kırdan sekiz kilometrelik daire dahilindeki yolları gece veya gündüz birini götürebilecek kadar tanımak, yirmi kilometrelik daire dahilinde şehrin başlıca istikametlerini bilmek (dağ, köprü, istasyon v.b), burada bir yabancıya yol gösterebilmek, kıta dahilinde başlıca su membalarını bilmek.

Dilmaç: En az bir ecnebi lisanını bilmek.

Makineci: Elektrik ve su buharı makinelerinin inşaatı hakkında malumat-ı umumiye sahibi olmak, makine aksamının isimlerini bilmek, bir makine silindirini parçalamak, muhtelif makineler işletmek ve durdurmak.

Fotoğrafçı: Bütün fotoğraf işlemlerini bilmek.

İtfaiye: Polise, mahalle sakinlerine nasıl yangın haberi verileceğini, yanan bir eve ne suretle girilebileceğini, ateşin yayılmasına nasıl engel olunacağını, boruların takılmasını ve tulumbayla mahalleden su alınmasını, tahlisiyye (cankurtaran) aletlerinin ve merdivenlerinin kullanılmasını, yanan yerde bulunan insanların ve hayvanların nasıl kurtarılacağını, intizamı muhafaza etmeyi, yağmayı engellemeyi bilmek.

Terzi ve kunduracı: Dikişi, elbise ve ayakkabı yamamayı bilmek.

İşaretçi ve telgrafçı: Gece ve gündüz yapılacak işaretleri bilmek, mors ve semafor işaretlerini tanımak, telgraf almayı ve göndermeyi bilmek.

Nişancı: İki yüz metre mesafeden yarım metre genişliğindeki hedefe sekiz nisandan altısını isabet ettirmek, bir harp tñfeğini bozmak veya yapmak ve harp tñfeğinin mekanizmasını bilmek (Karayel 1915: 37-40).



EK 4: Keşşafıların Türküsü

(Hep Birden)

Ben bir keşşafım; bacağım, kolum,
Gözüm, dimağım, her yerim sağlam.
Padişahıma, yurduma kulum,
Düşmana kalbim besler intikam.
Haydin sefere, çevik keşşafılar.
Bize istikbal, zaferler saklar!

(Tek)

Yürekten kopan yanık türküler,
Bizim alaydan yok mu çağırın?
Öyle türküler ki versin haber,
Yıkılan yurttan, garip vatandan!

(Hep Birden)

Haydin sefere, çevik keşşafılar.
Bize istikbal, zaferler saklar!

(Diğer tek-cevap)

Vardır kardeşim, burada bütün
Sineler yanık, yürekler ezik.
Dimağımızdan nasıl silinsin
Yanya, Kosava, Girit, Selanik;

(Hep Birden)

Haydin sefere, çevik keşşafılar.
Bize istikbal, zaferler saklar!

(Aynı ses-Devam)

Nerede kaldı Sultan Muradın?

Şanlı şehidin o ulu türbesi?
 Koca Osmanlı, bu muydu adın?
 Seni levm eder tarihin sesi!
 (hep birden)
 Haydin sefere, çevik keşşafklar.
 Bize istikbal, zaferler saklar!

(Tek- evvelki)
 Sus kardeşçiğim, bu kadar yeter:
 Yaşlı gözümüz şimdi kan ağlar!
 Nasıl dayansın yanık yürekler
 Bu acı, katı taşları dağlar!
 (hep birden)
 Haydin sefere, çevik keşşafklar.
 Bize istikbal, zaferler saklar!

(tek-cevap)
 Susalım fakat şöyle yürekten
 Hep andımızı edelim tekrar;
 Düşmanlar bilsin, ki çok geçmeden
 İntikam alır küçük keşşafklar!
 (hep birden)
 Haydin sefere, çevik keşşafklar.
 Bize istikbal, zaferler saklar!

(hep birden)
 Ben bir keşşafım; bacağım, kolum,
 Gözüm, dimağım, her yerim sağlam.

Padişahıma yurduma kulum.

Düşmana kalbim besler intikam!

Haydin sefere, çevik keşsaflar.

İstikbal bize zaferler saklar! (Cevad 26 Eylül 1329: 151; Akcan 2015: 84-85-86).

Ahmet Cevad



EK 5: İzcilik Andı ve İzcilik Türesi

İzcilik Andı

İzci Andı: Tanrıya ibadet ve Hakana itaat edeceğime, Daima vicdanlı, vazifesini tanır, kanuna hürmet eder, yiğit bir adam olarak hareket eyleyeceğime, vatanımı sevip sulh ve harp zamanında fedakarlıkla hizmet yapacağıma, izcilik türesine bas egeceğime namusum ve şerefim üzerine söz veririm (Bayrak 2009: 50).

İzcilik Türesi

1. İzcinin sözü sözdür. İzci namus ve şerefini her şeyin hatta hayatının fevkinde tutar.
2. İzci itaatlidir. Çünkü vatanının selametinin ruh-ı inzimat olduğunu bilir
3. İzci girişkindir (girişkendir).
4. İzci bütün islerin mes'uliyetini üzerine almaktan korkmaz.
5. İzci herkese karşı kanuni ve mültefittir.
6. İzci diğer izcileri hakiki bir kardeş bilir.
7. İzci alicenap, cesur, daima zayıfların muavenetine hazırdır. Bu maksat için hayatını tehlikeye koymaktan çekinmez.
8. İzci vakit velev küçük olsun bir iyilik yapar.
9. İzci hayvanları sever ve onlara zulüm yapmaz.
10. İzci daima sen, nikbin ve ümitvardır.
11. İzci muktesittir ve diğerlerinin malına hürmet eder.
12. İzci izzet ve itimat-ı nefis sahibidir (Bayrak 2009: 50-51).

EK 6: İzcilik Teşkilatı İle Alakalı Fotoğraf ve Arşiv Belgeleri



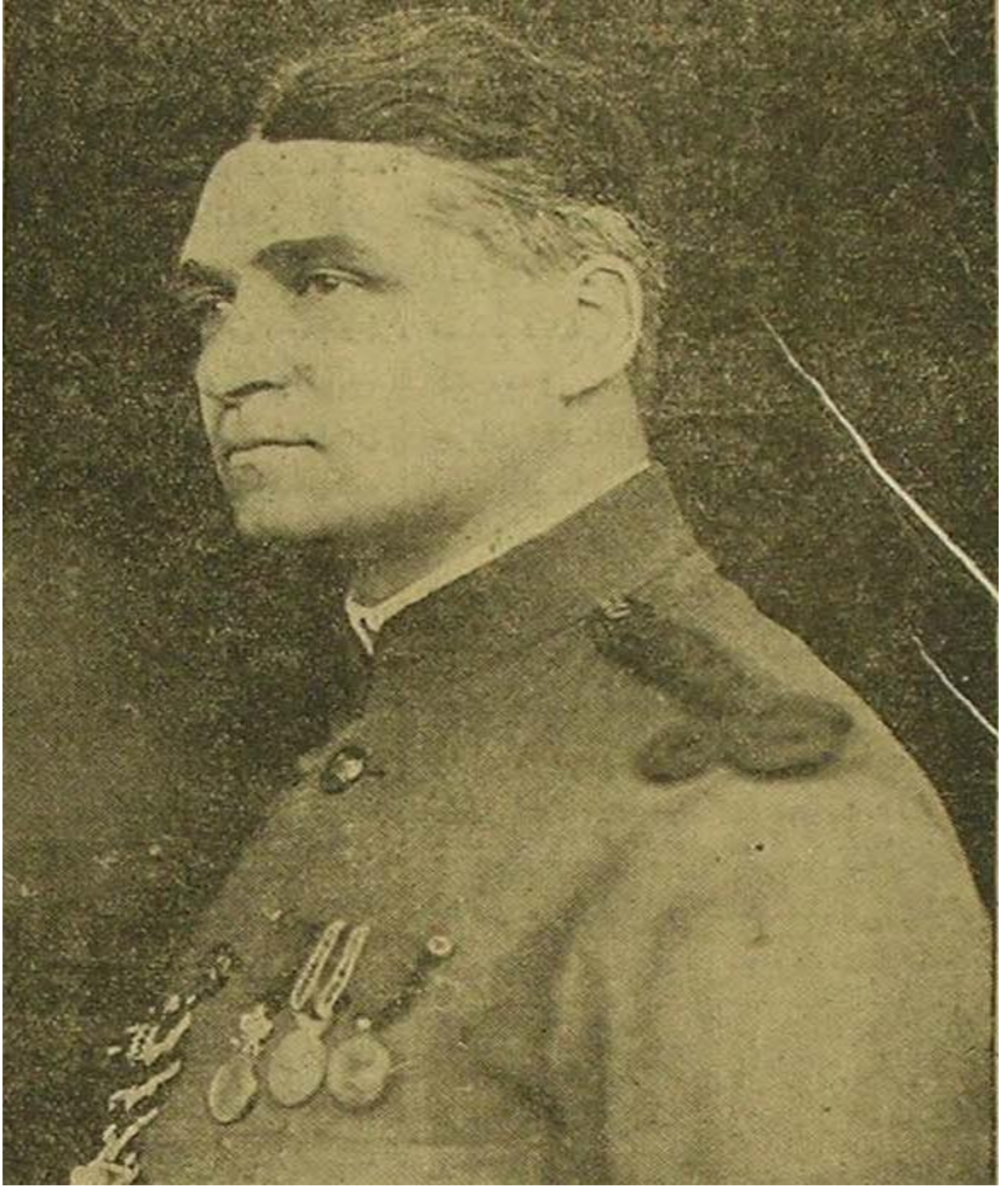
Dahiliye Nazırı Talat Paşa, Balıkesir Mekteb-i Sultanisi İzçileri'yle birlikte (Akcan 2015: 396).



Galatasaray Sultanisi İzçileri İzmir'deyken (İdman 1 Mayıs 1330: 474).



İstanbul Sultanisi İzçileri resmi geçit yaparken (İdman 1 Mayıs 1330: 474).



Mösyö Harold Parfitt (İkdam 11 Nisan 1330: 1).



İzci Ocağı Beyleri'nin 27 Mayıs 1914 tarihinde yapılan and içme töreni (İkdam 14 Mayıs 1330: 1).



Taşra izcileri: Adana Darü'l-muallimini İzçileri (İkdam 24 Mayıs 1330: 1).



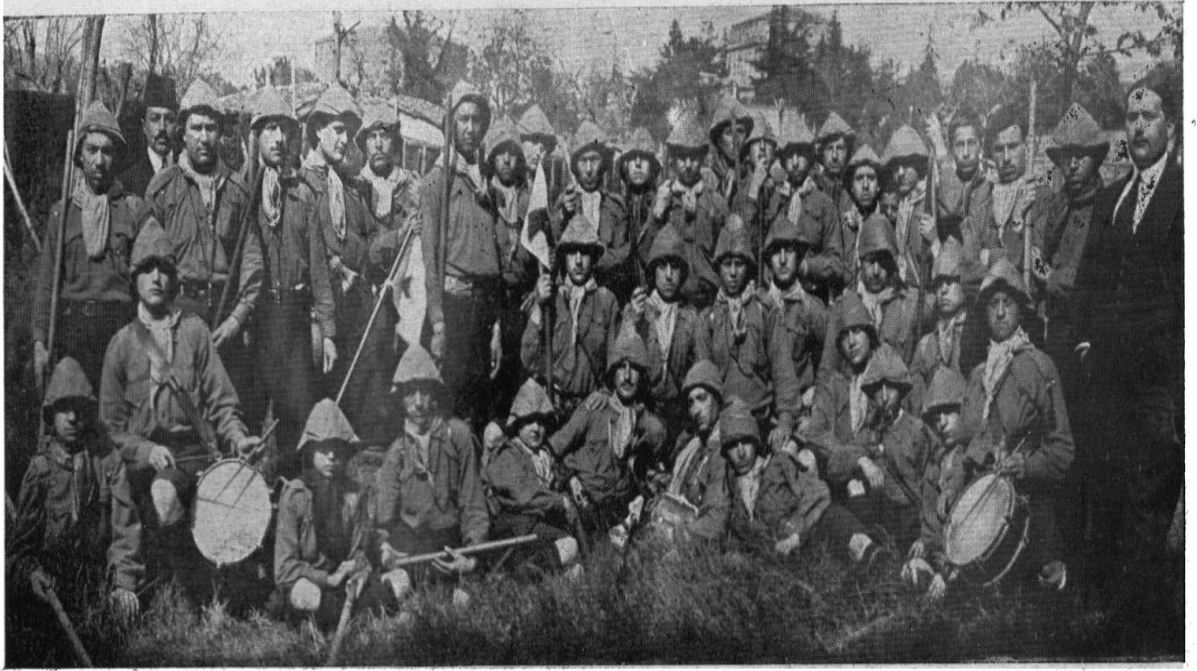
جېنرال باډنه پاول

محرر مقاله بوی سقاوتلق حقنده اجرای تدقیقات ایچون لوندرده یولو-
نیورکن کشافلق مسلکینک مؤسسسی اولان جنرال باډن پاول بو رسمی بر
خاطره اولارق کندیسنه ویرمش ایدی .

چوجوق کشافلقنک موجدی

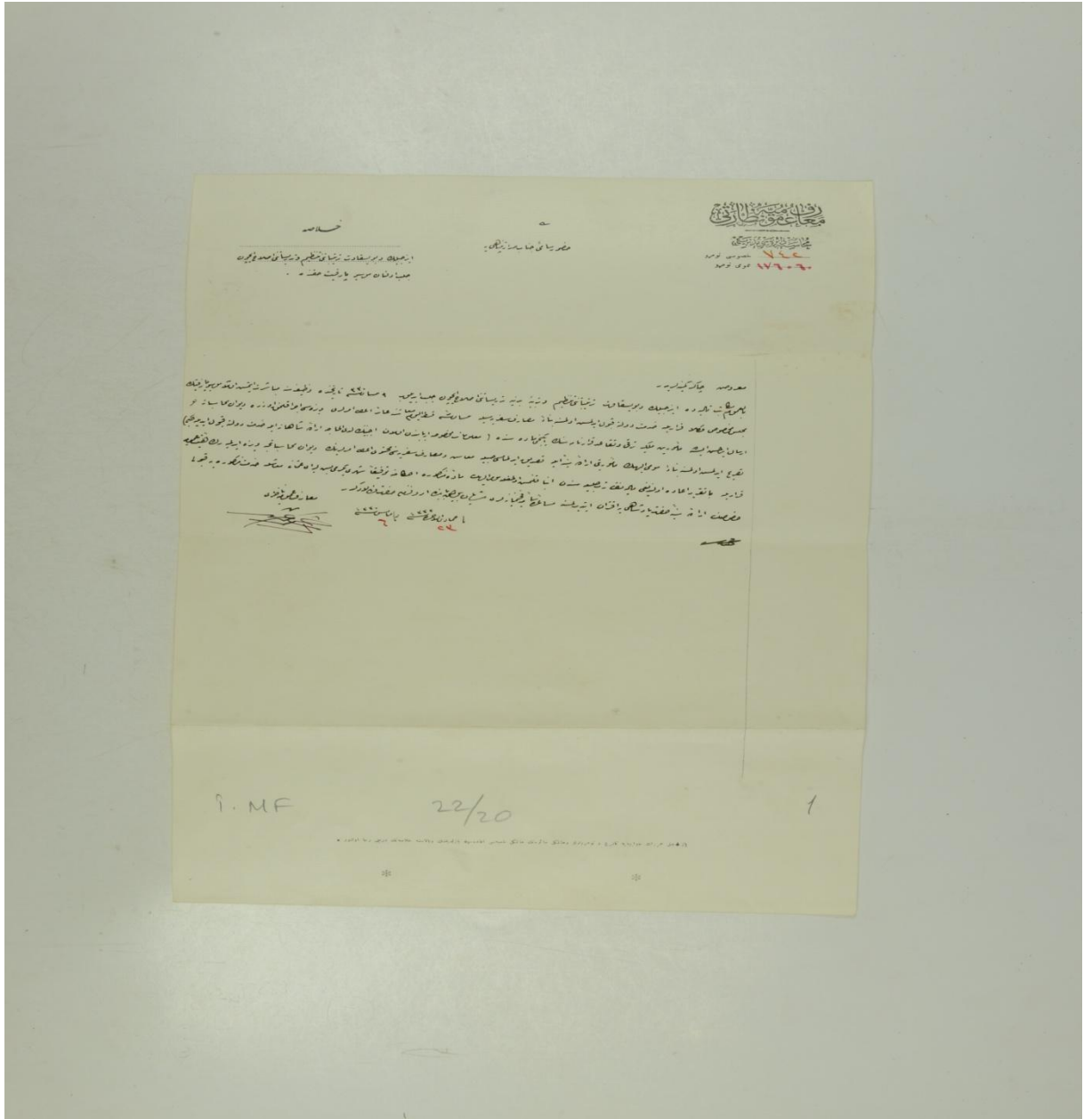
(بو صحیفه دکی سپور مقاله سنه عاڈ)

General Baden Powell

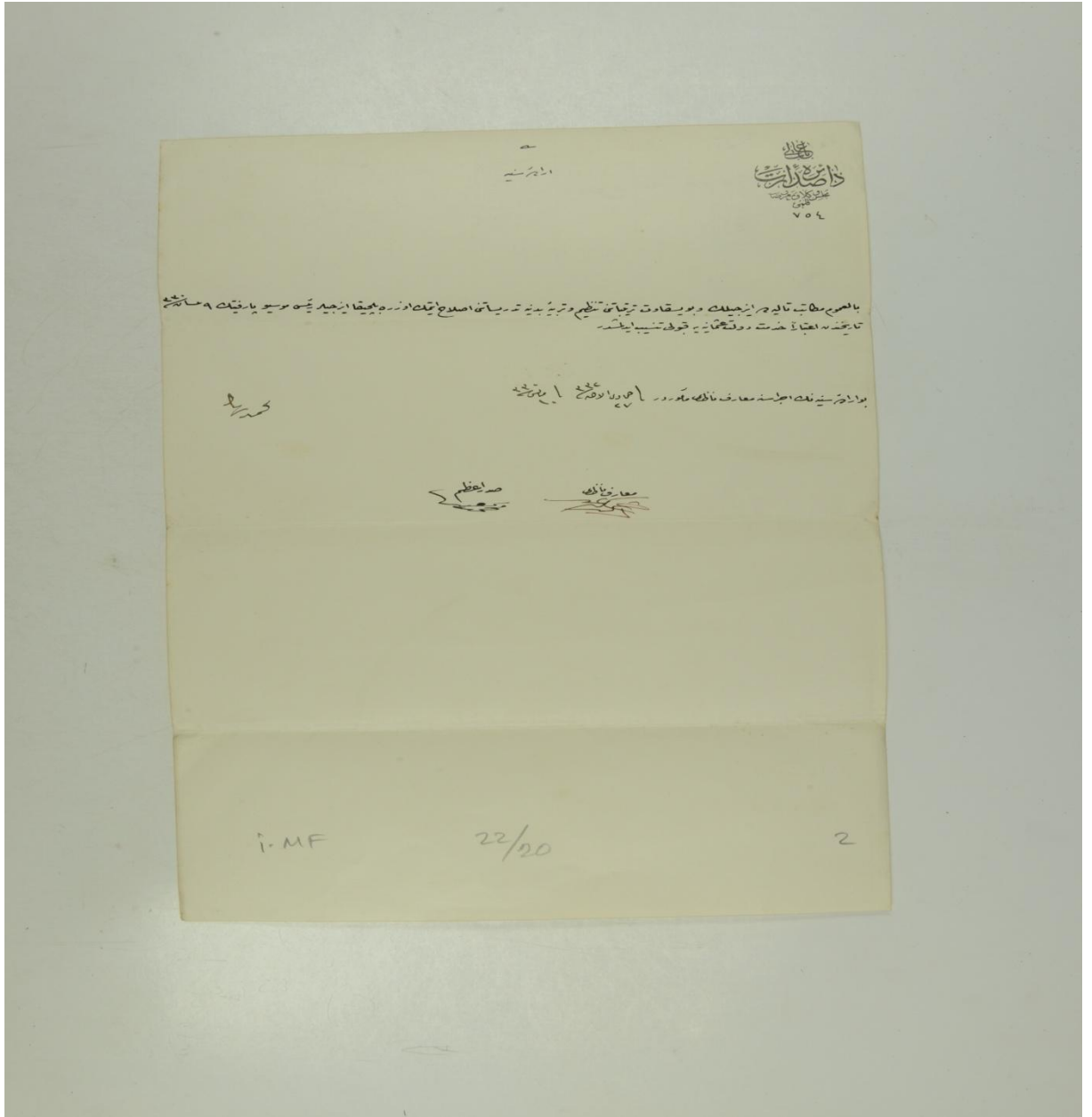


استانبول سلطانسی ایزچیلری
استانبولدهکی ادمان و ایزجیلک حرکاتنه دائر

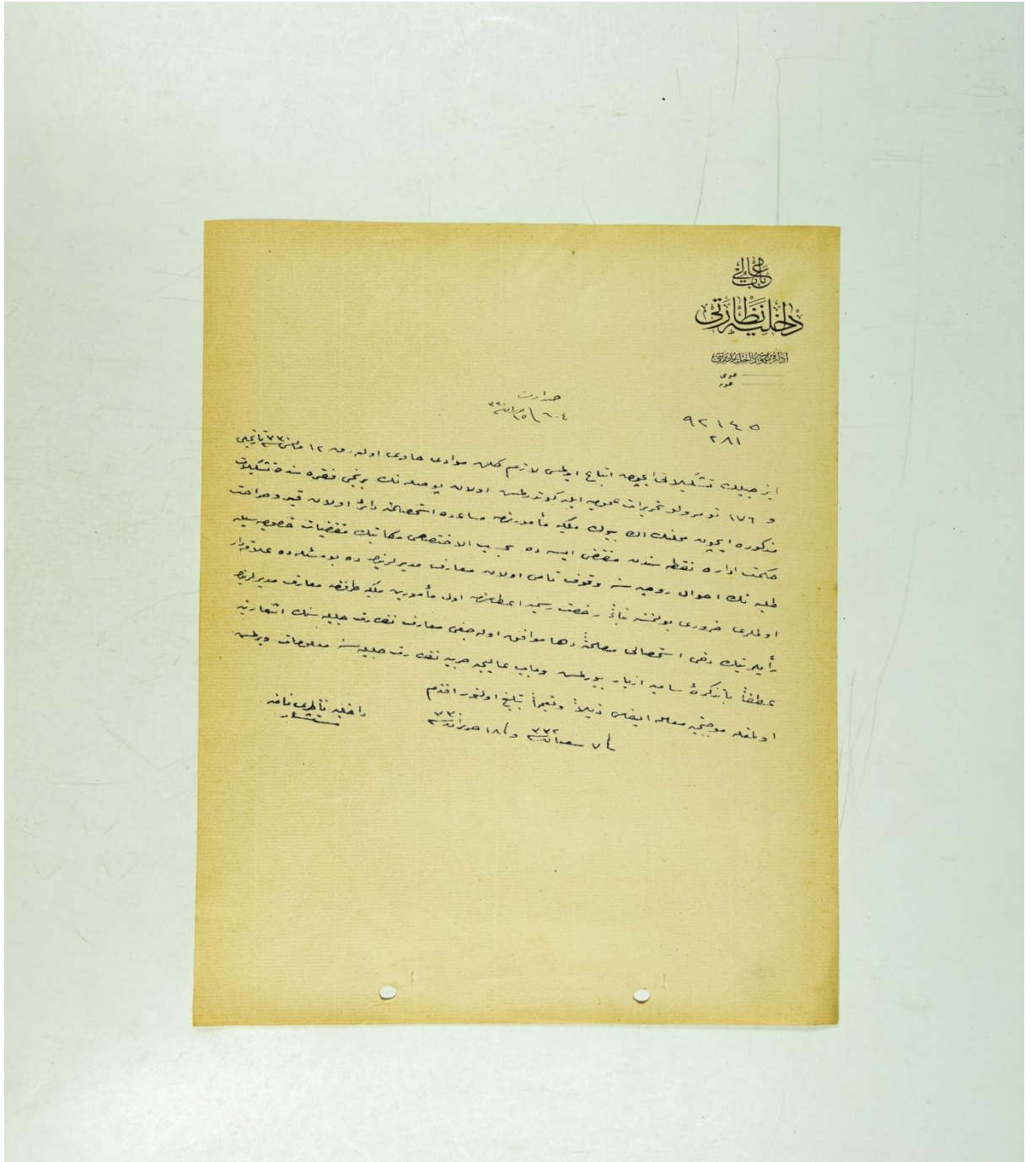
İstanbul Sultanisi İzçileri



Belçika İzçiler Reisi Mösyö Parfitt'in Devlet-i Osmaniye hizmetine kabulü için Padişah iradesinin istenmesine dair bir belge.



Parfitt'in Devlet-i Osmaniye hizmetine kabulünün Padişah tarafından onaylandığına dair belge.



İzcilik teşkilatı için ruhsat vermeden önce Mülkiye memuru tarafından Maarif Müdürleri'nin de görüşlerinin alınması gerektiğine dair belge.